

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 48

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

54. sējums
2011. gada 15. februāris

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
	I <i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	REZOLŪCIJAS	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	465. plenārsesija 2010. gada 15. un 16. septembrī	
2011/C 48/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu "Romu stāvoklis Eiropas Savienībā"	1
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	465. plenārsesija 2010. gada 15. un 16. septembrī	
2011/C 48/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam"	2
2011/C 48/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Legālās imigrācijas nozīme saistībā ar demogrāfisko stāvokli" (izpētes atzinums)	6

LV

Cena:
EUR 8

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2011/C 48/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vidi saudzējošas darba vietas"	14
2011/C 48/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Savienības tropisko tunzivju zvejas flotes stāvoklis un uzdevumi" (izpētes atzinums)	21
2011/C 48/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Virzoties uz Eiropas ceļu satiksmes drošības telpu: ceļu satiksmes drošības stratēģiskās pamatnostādnes līdz 2020. gadam" (atzinums pēc Eiropas Parlamenta pieprasījuma)	27
2011/C 48/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Mazo un vidējo uzņēmumu finansēšanas veidi pašreizējos finanšu apstākļos" (pašiniciatīvas atzinums)	33
2011/C 48/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Jauna finanšu sistēma iekšējā tirgū pēc krīzes" (pašiniciatīvas atzinums)	38
2011/C 48/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Radošums un uzņēmējdarbība krīzes pārvarēšanai" (pašiniciatīvas atzinums)	45
2011/C 48/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES atbilde uz globālo ekonomikas spēku samēra izmaiņām" (pašiniciatīvas atzinums)	51
2011/C 48/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekonomikas atveseļošana: pašreizējais stāvoklis un konkrētas iniciatīvas" (pašiniciatīvas atzinums)	57
2011/C 48/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Gatavošanās 2012. gada pasaules sammitam par ilgtspējīgu attīstību" (pašiniciatīvas atzinums)	65
2011/C 48/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Uzlabot "publiskā un privātā sektora partnerības līdzdalības" modeļus, izvēršot visiem pieejamus e-pakalpojumus ES dalībvalstīs" (pašiniciatīvas atzinums)	72
2011/C 48/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vispārējās nozīmes pakalpojumi krīzes pārvarēšanai" (pašiniciatīvas atzinums)	77
2011/C 48/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Savienības jaunā enerģētikas politika: piemērošana, efektivitāte un solidaritāte ar iedzīvotājiem" (pašiniciatīvas atzinums)	81
2011/C 48/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES un Kanādas attiecības" (pašiniciatīvas atzinums)	87
2011/C 48/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Cilvēki ar invaliditāti Euromed reģiona valstīs"	94
2011/C 48/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES daudzvalodības politika" (atzinuma papildinājums)	102

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

465. PLENĀRSESĪJA 2010. GADA 15. UN 16. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu “Romu stāvoklis Eiropas Savienībā”

(2011/C 48/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 151 balsi par, 22 balsīm pret un 28 atturoties, pieņēma šo rezolūciju.

1. Komiteja stingri nosoda romu vai citu etnisko minoritāšu diskrimināciju.
2. EESK ir vienmēr atbalstījusi visu Eiropas Savienībā dzīvojošo cilvēku pamattiesību aizsardzību un mobilizējusies pret jebkāda veida nacionālo minoritāšu diskrimināciju, rasismu un ksenofobiju. Lisabonas līguma stāšanās spēkā nostiprināja minētās pieejas normatīvo un politisko bāzi, kā arī tās īstenošanas instrumentus.
3. Turklāt Komiteja vienmēr ir stingri atbalstījusi visu Kopienas iedzīvotāju un viņu ģimeņu locekļu brīvās pārvietošanās un uzturēšanās tiesības saskaņā ar Kopienas tiesībām.
4. Komiteja neatlaidīgi aicinājusi pieņemt aktīvu sociālās integrācijas politiku attiecībā uz migrantiem un minoritātēm, tostarp romiem.
5. Turklāt EESK vēlas uzsvērt, ka tā atbalsta tiesiskuma principu, ar kuru saskaņā atbildībai par jebkuru rīcību, tostarp iespējamu noziedzīgu darbību, vienmēr jābūt individuālai.
6. Apzinoties, ka problēmas saistībā ar romu integrāciju vispirms jārisina attiecīgo dalībvalstu līmenī, vienlaikus uzsver ES atbildību, pamatojoties uz jauno līgumu, un nepieciešamību ES līmenī īstenot attiecīgas iniciatīvas, lai ņemtu vērā romu tautības īpatnības un lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi visā ES teritorijā.
7. Komiteja aktīvi iestājas par romu tautības iedzīvotāju un citu minoritāšu un migrantu ekonomisko un sociālo integrāciju, un ierosina Eiropas Savienības iestādēm īstenot vispārēju un pārliedzošu stratēģiju attiecībā uz dalībvalstīm, lai īstenotu patiesu integrāciju, kuras pamatā būtu visiem ES iedzīvotājiem kopīgas tiesības un pienākumi. Šāda stratēģija jāizstrādā saskaņā ar līdzdalības principu, iesaistot romu kopienas, un tai jāpiešķir pietiekami un pašreiz risināmajiem vērīenīgajiem uzdevumiem atbilstīgi līdzekļi.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas priekšsēdētājs*

Mario SEPI

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas ģenerālsekretārs*

Martin WESTLAKE

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

465. PLENĀRSESIJA 2010. GADA 15. UN 16. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam”

(2011/C 48/02)

Ziņotājs: **BARABÁS** kgsLīdzziņotājs: **MANOLIU** kgs

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks Šefčovič kgs 2010. gada 26. februārī lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 20. jūlijā. Ziņotājs — *Barabás* kgs, līdzziņotājs — *Manoliu* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15 un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 123 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Šā EESK atzinuma izstrādes galvenais mērķis ir panākt, lai Eiropas organizēta pilsoniskā sabiedrība izmantotu Eiropas Komisijas piedāvāto iespēju un izteiktu praktiskus un konkrētus ierosinājumus, šādi sniedzot ieguldījumu Donavas stratēģijai⁽¹⁾ (turpmāk tekstā — DS) pievienojamā rīcības plāna izstrādē. EESK pauž cerību, ka tās sniegtie ieteikumi pienācīgi atspoguļo Komitejas un Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības ieinteresētību un spēcīgo atbalstu šai stratēģijai. EESK pauž cerību, ka jaunā stratēģija patiesi veicinās visu iedzīvotāju dzīves un darba apstākļu uzlabošanu Donavas reģionā, kas savā ziņā ir Eiropas spogulis.

1.2. Politiskā līmenī uz plānoto Donavas stratēģiju attiecināmas šādas piezīmes:

1.2.1. tai jābūt atklātai un pieejamai, sociālos, saimnieciskos un vides aspektus iekļaujot, tajā jāņem vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju priekšlikumi un jāizmanto minēto organizāciju gūtā pieredze;

1.2.2. ņemot vērā attiecīgo jautājumu sarežģītību un savstarpējo atkarību, stratēģija var būt veiksmīga tikai tad, ja tās īstenošanas svarīgākais pamatprincips būs integrēta pieeja, neizmantojot uz atsevišķām nozarēm vērstu pieeju, un ja tajā būs uzsvērta attiecīgo ieinteresēto pušu mērķu sasniegšanas nepieciešamība;

1.2.3. tajā jāņem vērā un jāveicina sadarbība “vieglās drošības” jomās, piemēram, avārijas dienestu sadarbība dabas katastrofu gadījumā, darba ņēmēju mobilitāte, uzņēmumu darbība u.c., kā arī ārkārtas rīcības plānu izstrādāšana ekoloģisko katastrofu seku novēršanai;

1.2.4. ar tās palīdzību jāpanāk, ka Lisabonas līgumā piedāvātās iespējas tiek izmantotas vēl plašāk, piemēram, konsekvētāk tiek piemērots līdzdalības demokrātijas princips;

1.2.5. tai jābūt piemērotam instrumentam, lai:

⁽¹⁾ Turpmākā stratēģija Donavas reģionam attieksies uz šādam ES dalībvalstīm: Vācija, Austrija, Ungārija, Slovākija, Čehijas Republika, Slovēnija, Bulgārija un Rumānija, kā arī uz šādām valstīm, kas nav ES dalībvalstis: Horvātija, Serbija, Ukraina, Moldova, Bosnija un Hercegovina un Melnkalne.

a. ar tās kā makroreģionālās attīstības politikas palīdzību varētu padziļināt Eiropas integrācijas procesu, jo īpaši, īstenojot stratēģiju “Eiropa 2020”;

b. veicinātu Donavas reģionā esošo sešu trešo valstu tuvināšanos Eiropas Savienībai un atbalstītu minēto valstu integrācijas centienus;

1.2.6. tai jāatspoguļo Eiropas Savienības makroreģionālā politika, kā arī organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalība un tās aktīvā un konstruktīvā loma;

1.2.7. ar tās palīdzību jāaskaņo Donavas reģionā dažādos līmeņos un dažādās jomās jau izveidoto sadarbības sistēmu pasākumi, kā arī jāpaugstina šādu sistēmu darbības efektivitāte un jānovērš dublēšanās;

1.2.8. tajā jābūt ietvertai skaidrai, vienkāršai un pārredzamai pārvaldības sistēmai, kuras pamatā ir augšupēja pieeja attiecībās ar pilsonisko sabiedrību; sasniegtie rezultāti jāizvērtē ikgadējās konferencēs;

1.2.9. stratēģijas īstenošanas procesā jābūt nodrošinātam elastīgumam un iespējai veikt regulārus pārbaudes pasākumus; un, ja iespējams, jāpiešķir papildu finanšu resursi;

1.2.10. stratēģijā jābūt izvīzītiem reāli sasniedzamiem mērķiem un norādītām prioritātēm, lai tādējādi garantētu tās veiksmīgu īstenošanu; mērķu sasniegšanai jāizstrādā vidējā termiņa rīcības plāns, kurā būtu atzīts, ka panākumu būtisks priekšnoteikums ir visu ieinteresēto pušu aktīva iesaistīšana un līdzdalība atbilstoši partnerības principam;

1.2.11. stratēģijai jānodrošina sabiedrībai un iedzīvotājiem, tai skaitā jaunatnei redzami un jūtami rezultāti dzīves un darba apstākļu uzlabošanā;

1.2.12. tajā jāizpaužas sociālā un pilsoniskā dialoga nozīmīgumam;

1.2.13. tajā ir jāatzīst savienojamības nozīmīgums Donavas reģionā;

1.2.14. stratēģijā jāņem vērā pieredze, kas gūta, īstenojot ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam.

1.3. Praktiski priekšlikumi pilsoniskās sabiedrības līmenī par plānotās Donavas stratēģijas rīcības plānu:

1.3.1. jāizveido reģiona pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīkls (Donavas reģiona pilsoniskās sabiedrības forums), kas radīs arī iespēju veikt kopīgus pasākumus un īstenot kopīgus projektus; tīkla dalībnieki varētu tikties ik gadu dažādās reģiona valstīs;

1.3.2. jāīsteno programmas (tikšanās, festivāli, apmeklējumi, izstādes, gadatirgi u.c.), lai veicinātu Donavas reģionā dzīvojošo

cilvēku, jo īpaši jauniešu, piederības sajūtu un izkoptu apziņu par to, cik svarīga ir kultūras daudzveidības saglabāšana; šā mērķa sasniegšanai būtu lietderīgi izdot kultūras tematikai veltītu periodisku izdevumu;

1.3.3. katru gadu, izvēloties dažādas norises vietas, būtu jāriko Donavas nedēļa; tas varētu būt piemērots forums, lai apspriestu ar DS saistītus aktuālus jautājumus un iepazīstinātu ar izdarītajiem secinājumiem;

1.3.4. lai nodrošinātu nepārtrauktu atbalstu no iedzīvotājiem un organizētas pilsoniskās sabiedrības, DS ir nepieciešama efektīva un pastāvīga saziņas stratēģija gan ES dalībvalstīs, gan kaimiņvalstīs, kas nav ES dalībvalstis;

1.3.5. izstrādājot DS programmas, īpaša uzmanība jāvelta nelabvēlīgā stāvoklī esošām un atstumtām grupām, īpaši romiem;

1.3.6. reģionā jāstiprina regulāri iesaistīto pušu sakari un sistemātiska sadarbība, kā arī sociālais un pilsoniskais dialogs; svarīgu lomu šajās norisēs var uzņemties valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes;

1.3.7. svarīgs sadarbības un ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas instruments Donavas reģionā varētu būt Donavas ekonomikas forums (*Danube Business Forum*), kurā būtu iesaistīti sociālās un saimnieciskās jomas dalībnieki; reģiona darba devēju apvienībām jāpaver iespēja piekļūt finansēšanas programmām, kas paredzētas šī foruma organizēšanai, un minētās apvienības jānodrošina tajās iesaistīties;

1.3.8. cilvēku savstarpējās attiecības jāstiprina, turpinot samazināt vai novēršot personu pārvietošanās brīvībai traucējošos šķēršļus, kā arī piemērojot pienācīgas nodarbinātības un atbilstoša atalgojuma pamatprincipus;

1.3.9. Donavas stratēģijas īstenošanai jāizmanto informācijas sabiedrības sasniegumi un piedāvātie pakalpojumi;

1.3.10. lai veiktu ar Donavas stratēģiju saistīto jautājumu zinātnisku analīzi un izpēti, būtu jāizveido starptautiska zinātnieku grupa; šīs grupas darbs jāatbalsta arī ar stipendiju programmas palīdzību;

1.3.11. jāapsver, kā Eiropas Savienības dažādos tematiskos gadus un tematiskās programmas varētu piesaistīt Donavas stratēģijai;

1.3.12. jāatbalsta iniciatīvas iepazīstināšanai ar dažādām reģiona valodām;

1.3.13. EESK būtu jāizveido pastāvīgs novērošanas centrs vai izpētes grupa jautājumā par Donavas stratēģiju;

1.3.14. Donavas stratēģijā un tai pievienotajā rīcības plānā izvirzītie mērķi būtu jāīsteno un jāuzrauga pārvaldības komitejai, kurā iekļauti pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un kura sagatavotu gada ziņojumu par izdarītajiem secinājumiem;

1.3.15. līdz ar DS pieņemšanu Eiropas Komisijai būtu jāatbalsta arī atsevišķi pilotprojekti, kas ir piemēroti stratēģijas pārbaudei un sākotnējās pieredzes gūšanai;

1.3.16. DS un tai pievienotā rīcības plāna īstenošanai jāpieņem dažādi finansējuma avoti — līdz ar ES līdzekļiem (jo īpaši struktūrfondi) pirmām kārtām varētu apsvērt reģiona valsti, privātā sektora, kā arī starptautisku finanšu iestāžu piešķirta finansējuma izmantošanu; paužot pārliecību, ka izdosies iegūt līdzekļus no minētajiem finanšu avotiem, mēs ierosinām izveidot īpašu fondu;

1.3.17. EESK uzskata, ka Donavas stratēģija, kuru paredzēts pieņemt 2011. gada pirmajā pusgadā, kad ES prezidentvalsts pienākumus pildīs Ungārija, kļūs par izšķiroši svarīgu instrumentu dinamiska, konkurētspējīga, iekļaujoša un plaukstoša Donavas reģiona izveidē.

2. Donavas stratēģijas pamatnostādnes.

2.1. Izstrādājot DS, svarīgi ir noteikt teorētisko pamatprincipu kopumu, kam jābūt Donavas reģiona sadarbības stratēģijas un tās īstenošanai izstrādātās rīcības programmas stūrakmenim.

2.2. Tādēļ DS izstrādes procesā jāņem vērā šādi aspekti:

— ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas aspekti;

— upes nozīme transportā un infrastruktūrā (īpašu uzmanību pievēršot VII Eiropas transporta koridoram, kurš ietver arī Donavu), kā arī ar to saistītās iespējas ekonomikas attīstībai kopumā; nepieciešamība atbalstīt transportam paredzēto kuģu ceļu uzturēšanas pasākumus un novērst TEN-T 18. prioritārajā projektā minētos kuģu satiksmes šķēršļus (šajā sakarā būtu jāuzskata par vadlīniju un jāīsteno praksē Starptautiskās Donavas upes aizsardzības komisijas (ICPDR) vadībā izstrādātais kopīgais paziņojums); ar vairākveidu pārvadājumiem (konteineru terminālu celtniecība ostās) un autopārvadājumiem saistīto projektu (preču pārvadāšanai nozīmīgi tilti) turpināšana Donavas reģionā; arī to projektu īstenošana, kuri būtiski ietekmē attīstību, piemēram,

Donavas-Bukarestes kanāls, kam būtu pozitīva ietekme uz Eiropas ekonomiku;

— Donava ir dzeramā ūdens un enerģijas avots, turklāt tā arī ir aizsargājama dabas teritorija; galvenais aspekts šajā sakarā ir ilgtspējīga attīstība; jāatbalsta infrastruktūras projekti enerģētikas jomā (piemēram, hidroelektrostacijas);

— jauninājumu, pētniecības un izglītības nozīme reģionā;

— Donavas reģionā ir jāpilnveido iespējas tūrisma un lauku teritoriju attīstības jomā; attiecībā uz pēdējo minēto aspektu būtu jāapsver tādu projektu finansēšana, kas stimulēs darbību valstīs ar ievērojamām lauksaimniecības tradīcijām; finansējums ar labības pārkraušanu saistītas infrastruktūras projektiem valstīs, kurās ir senas lauksaimniecības tradīcijas, veicinātu vietējās lauksaimniecības potenciāla izmantošanu;

— upes nozīme kopēja domāšanas veida un kopējas identitātes veidošanā Donavas reģionā, tas būtu papildinājums visu Eiropas Savienību aptveroša eiropiska domāšanas veida popularizēšanai; šajā procesā galvenā nozīme ir starpkultūru dialogam un solidaritātei gan šā reģiona ES dalībvalstu starpā, gan arī ar valstīm, kas nav ES dalībvalstis;

— palielinot transporta apjomu, jānodrošina videi draudzīga attieksme;

— nepieciešams konfliktu risināšanas potenciāls, lai mazinātu spriedzi, kas vēsturiski izveidojusies šajā reģionā.

2.3. Tā kā vērtības un intereses ir ļoti dažādas un bieži vien arī pretrunīgas, ir ļoti svarīgi izstrādāt integrētu un uz kopīgiem pamatprincipiem balstītu DS, kurā līdzās ekonomiskajām prasībām būtu ņemtas vērā arī sabiedrības vajadzības un sabiedriski nozīmīgi faktori, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības viedoklis un ieguldījums.

2.4. Īstenojot veiksmīgu DS, kuras pamatā ir ekonomiskā, teritoriālā un sociālā kohēzija, izdosies arī izveidot dinamisku, konkurētspējīgu un plaukstošu Donavas reģionu.

3. Vispārīga informācija.

3.1. Eiropadome 2009. gada 18 un 19. jūnija sanāksmē aicināja Eiropas Komisiju līdz 2010. gada beigām izstrādāt Eiropas stratēģiju Donavas reģionam. Sagatavošanas procesā izskanēja dažādi viedokļi, īpaši Eiropas Komisijas uzsāktās atklātās apspriešanas laikā.

3.2. EESK nepārprotami un stingri atbalsta Eiropas Savienības jauno makroreģionālās politikas koncepciju un DS izstrādi tās ietvaros. EESK, pildot Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvības iestādes funkcijas, pauž gatavību uzņemties iniciatīvu un aktīvi iesaistīties minētās stratēģijas izstrādē un īstenošanā.

3.3. Tas, ka EESK izrāda interesi par jautājumiem, kas saistīti ar Donavas reģionu, un iesaistās šo jautājumu risināšanā, nav jaunums. Pēdējos gados Komiteja ir izstrādājusi virkni dokumentu par rīcībpolitikām tādās jomās kā, piemēram, transports vai vides aizsardzība. Minētajos dokumentos nepārprotami norā-

dīts, kāpēc EESK Donavas reģionu uzskata par svarīgu un atbalsta DS izstrādi.

3.4. Jāatzīmē, ka līdz ar Eiropas Savienības neseno paplašināšanās kārtām tās ģeogrāfiskais centrs ir būtiski novirzījies uz austrumiem, savukārt saimnieciskās norises joprojām ir koncentrētas Rietumeiropā. Ekonomiskā, teritoriālā un sociālā kohēzija, kas ir DS galvenais elements, un tās īstenošanai izstrādātās praktiskās koncepcijas ir piemēroti instrumenti, lai novērstu šādu nelīdzsvarotību.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Legālās imigrācijas nozīme saistībā ar demogrāfisko stāvokli" (izpētes atzinums)

(2011/C 48/03)

Ziņotājs: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS** kgs

Premjerministra vietniece un nodarbinātības un līdztiesīgu iespēju ministre, atbildīgā par migrācijas un patvēruma jautājumiem *Joëlle Milquet* 2010. gada 16. februāra vēstulē nākamās prezidentvalsts Beļģijas vārdā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Legālās imigrācijas nozīme saistībā ar demogrāfisko stāvokli".

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (2010. gada 15. septembra sēdē), ar 115 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK uzskata, ka mūsdienu demogrāfisko problēmu risināšanai ir vajadzīga holistiska pieeja, ņemot vērā virkni saimniecisku, politisku un sociālu aspektu. Legālā imigrācija ir daļa no ES piedāvātā risinājuma pašreizējā demogrāfiskajā stāvoklī.

1.2. Eiropas iedzīvotāju iekšējās mobilitātes līmenis ir zems, zemāks nekā trešo valstu valstspiederīgo imigrācijas līmenis. Komiteja uzskata, ka ir jānovērš šķēršļi un jāatvieglo Eiropas darba ņēmēju iekšējā mobilitāte.

1.3. EESK atbalsta stratēģijā "Eiropa 2020" iekļauto mērķi līdz 75 % palielināt nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem, izmantojot sieviešu un vecāka gadagājuma darba ņēmēju lielāku nodarbinātību un imigrantu labāku integrāciju darba tirgū.

1.4. Kopējā imigrācijas politikā būtu jāizmanto stratēģiska pieeja un vidēja termiņa un ilgtermiņa redzējums, ņemot vērā tādu aspektu kopumu kā demogrāfiskais stāvoklis, darba tirgus attīstības tendences, integrācija, kultūras daudzveidība, pamattiesības, vienlīdzīga attieksme, nediskriminācija un sadarbība ar izcelsmes valstīm.

1.5. Lēmumu par jaunu imigrantu uzņemšanu pieņem katra dalībvalsts. ES varētu sniegt būtisku pievienoto vērtību, izmantojot kopēju politiku un labi saskaņotus tiesību aktus.

1.6. Neraugoties uz dažām atšķirībām dalībvalstīs, ES un dalībvalstīm vajadzīgi elastīgi tiesību akti, kas neierobežotu gan augsti kvalificētu, gan mazāk kvalificētu darba ņēmēju likumīgu un pārredzamu imigrāciju.

1.7. Ņemot vērā demogrāfisko stāvokli, EESK uzskata, ka būtu jāgroza spēkā esošās direktīvas un jāizstrādā jauni juridiskie instrumenti.

1.8. Līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu ir stājusies spēkā Pamattiesību harta, kas ES atvieglos līdzsvarotākas pieejas īstenošanu tiesību aktos imigrācijas jomā un cilvēktiesību labāku ievērošanu.

1.9. Eiropā tomēr pieaug neiecietība, rasisms un ksenofobija pret imigrantiem un mazākumtautībām. Politikiem, citām sabiedrībā ietekmīgām personām un plašsaziņas līdzekļiem jāapliecina liela atbildība un pārdomāta politiskā un sabiedriskā pedagoģija, lai šādu attieksmi novērstu. Arī ES iestādēm jārikojas apņēmīgi un pilsoniskās sabiedrības organizācijām aktīvi jāpārkaro minētā veida ideoloģija un rīcība. Eiropas tiesību aktos imigrācijas jomā ir jānodrošina līdztiesīga attieksme, pamatojoties uz nediskriminācijas principu.

1.10. Sadarbība ar izcelsmes valstīm nebūtu jāvirza tikai uz nelegālās imigrācijas apkarošanu, imigrantu atpakaļnosūtīšanu un robežu kontroli, bet nolīgumos būtu jāņem vērā visu pušu intereses: imigrantu intereses, lai nodrošinātu viņu pamattiesību ievērošanu, izcelsmes valstu intereses, lai emigrācija sniegtu ieguldījumu to saimnieciskajā un sociālajā attīstībā, un sabiedrības intereses Eiropas valstīs, kuras uzņem imigrantus.

1.11. Kopējā imigrācijas politikā ir jāiekļauj integrācija, kas ir divpusējs sociāls imigrantu un uzņēmējas sabiedrības savstarpējas pielāgošanās process, kurš būtu jāatbalsta ar labu pārvaldību Eiropas Savienības, valsts, reģionālajā un vietējā līmenī. Kopēja Eiropas līmeņa pieeja sniedz nozīmīgu pievienoto vērtību, integrāciju saistot ar Līgumā noteiktajām vērtībām un principiem, ar vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju, ar Pamattiesību hartu, Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un stratēģiju "Eiropa 2020".

1.12. EESK ierosina Eiropas Komisijai pieprasīt, lai tiktu izstrādāts izpētes atzinums par iespēju izveidot Eiropas forumu dialogam par darbaspēka migrācijas pārvaldību.

2. Iedzīvotāju skaits Eiropas Savienībā.

2.1. ES iedzīvotāju skaits ir nedaudz mazāks par **500 miljoniem** ⁽¹⁾. Pēdējos desmit gados rādītāji ir pozitīvi, un iedzīvotāju skaits pieaudzis par vairāk nekā 18 miljoniem ⁽²⁾.

2.2. Tomēr vērojamas ļoti lielas atšķirības starp valstīm. Vairākās valstīs iedzīvotāju skaits ir samazinājies, jo īpaši Ungārijā, Polijā, Bulgārijā un Rumānijā. Pārējās dalībvalstīs iedzīvotāju skaits ir saglabājies stabils vai pieaudzis, galvenokārt Spānijā, Francijā, Itālijā un Apvienotajā Karalistē. Dažās dalībvalstīs ir arī nozīmīgas reģionālās atšķirības.

2.3. **Iedzīvotāju skaita dabiskā pieauguma** rezultātā ES iedzīvotāju skaits ir palielinājies par vairāk nekā 3 miljoniem jaunu iedzīvotāju ⁽³⁾. Visaugstākais absolūtais dabiskā pieauguma līmenis ir bijis Francijā, Apvienotajā Karalistē, Spānijā un Nīderlandē, lai gan arī citās valstīs reģistrēti pozitīvi rādītāji. Negatīvi iedzīvotāju skaita dabiskā pieauguma rādītāji ir Vācijā, Bulgārijā, Rumānijā un Ungārijā.

2.4. **ES iedzīvotāji noveco.** Iedzīvotāju, kas ir jaunāki par 15 gadiem, proporcija ES ir samazinājusies no 17,7 % 1998. gadā līdz 15,7 % 2008. gadā.

2.5. To iedzīvotāju proporcija, kuri ir vecāki par 65 gadiem, ES ir palielinājusies no 15,3 % 1998. gadā līdz 17 % 2008. gadā. Minētā proporcija nedaudz samazinājusies Īrijā un Luksemburgā, savukārt Vācijā un Itālijā tā tuvojās 20 %, bet Grieķijā pārsniedz 18,5 %.

2.6. **Demogrāfiskās slodzes līmenis** ⁽⁴⁾ ES pēdējos desmit gados ir saglabājies stabils, no 49,2 % 1998. gadā līdz 48,6 %

2008. gadā. Dānijā, Vācijā, Grieķijā, Itālijā un Nīderlandē pēdējos gados demogrāfiskā slodze ir palielinājusies, Francijā un Somijā tā ir saglabājusies stabila, bet pārējās ES valstīs, jo īpaši tajās, kurās visvairāk samazinājies bērnu un jauniešu skaits, tā ir samazinājusies.

2.7. **Kopējais auglības rādītājs** ⁽⁵⁾ 2006. gadā bija 1,53 bērni uz vienu sievieti. No 1999. līdz 2008. gadam minētais rādītājs palielinājās visās ES valstīs. Tomēr daudzās dalībvalstīs tas saglabājas zemāks par 1,5 bērniem uz vienu sievieti. Tikai Francijā tas ir 2 bērni uz vienu sievieti.

2.8. **Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums Eiropas Savienībā pieaug**, un vidēji tas ir vairāk nekā 82 gadi sievietēm un 76 gadi vīriešiem.

2.9. **Jaundzimušo mirstība** ⁽⁶⁾ samazinās lielākajā daļā dalībvalstu, un 2006. gadā uz katriem 1 000 dzīvi dzimušajiem ES bija mazāk kā 5 jaundzimušo nāves gadījumi.

3. Migrācija Eiropas Savienībā.

3.1. Eiropa ir galamērķis mazai daļai starptautiskās migrācijas plūsmas, un jau daudzus gadus daudzas imigrantu izcelsmes personas ir daļa no Eiropas iedzīvotājiem.

3.2. Līgumā un arī EESK atzinumos terminu "imigrācija" attiecinā uz personām, kas ir trešo valstu valstspiederīgie.

3.3. Iedzīvotāju skaita pieauguma galvenais iemesls laikposmā no 1999. līdz 2008. gadam ir imigrācija. Neto migrācijas rezultātā ES iedzīvotāju skaits ir palielinājies par gandrīz 15 miljoniem ⁽⁷⁾. Negatīvs migrācijas rādītājs ir vienīgi Bulgārijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā un Rumānijā. Dažās valstīs migrācijas rādītājs ir viegli pozitīvs, bet vislielākais migrācijas saldo ir Vācijā, Spānijā, Francijā, Itālijā un Apvienotajā Karalistē. No 1999. līdz 2008. gadam **lielākajā daļā dalībvalstu migrācijas saldo bija pozitīvs**, izņemot Bulgāriju (– 215 600), Latviju (– 24 700), Lietuvu (– 88 100), Poliju (– 566 100) un Rumāniju (– 594 700).

3.4. **Migrācijas plūsmas palielina ES iedzīvotāju skaitu.** Imigrācija ir iemesls iedzīvotāju skaita pieaugumam par vairāk nekā 80 % pēdējos desmit gados.

⁽¹⁾ Eurostat provizorisks dati uz 2009. gada 1. janvāri.

⁽²⁾ Pamatojoties uz Eurostat datiem par laika posmu no 1999. līdz 2009. gadam, uz katra gada 1. janvāri.

⁽³⁾ Pamatojoties uz Eurostat datiem par laika posmu no 1999. līdz 2008. gadam (no dzimušo skaita atņemot mirušo skaitu).

⁽⁴⁾ Definēta kā attiecība starp kopīgo to iedzīvotāju skaitu, kas jaunāki par 15 gadiem un 65 gadus veci un vecāki, un iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 64 gadiem.

⁽⁵⁾ Vidējais bērnu skaits uz vienu sievieti vienā gadā, aprēķina, saskaitot auglības koeficientus vecuma grupās.

⁽⁶⁾ Jaundzimušo mirstības rādītāji attiecas uz bērniem līdz viena gada vecumam, izņemot nedzīvi dzimušos.

⁽⁷⁾ Aprēķināts, izmantojot šādu vienādojumu: migrācijas saldo = iedzīvotāju skaits 2009. gadā – iedzīvotāju skaits 1999. gadā – iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums no 1999. līdz 2008. gadam.

3.5. Dažās ES valstīs (Itālijā, Maltā, Austrijā un Portugālē) migrācijas saldo pārsniedza vairāk nekā 4 % no vidējā iedzīvotāju skaita attiecīgajā laikposmā, savukārt citās valstīs tas pārsniedza 10 %: Kiprā (11,64 %), Spānijā (12,62 %), Īrijā (10,66 %) un Luksemburgā (11,08 %). Pretēji, iedzīvotāju skaita samazināšanās migrācijas dēļ ir svārstījusās no 0,75 % no kopējā iedzīvotāju skaita Latvijā līdz 2,62 % Rumānijā.

3.6. Ārvalstu iedzīvotāju skaits (ieskaitot ES pilsoņus un trešo valstu valstspiederīgos) 2008. gadā sasniedza gandrīz 31 miljonu. Visvairāk ārvalstnieku ir Vācijā (vairāk nekā 7 miljoni), tad Spānijā (5,3 miljoni), Apvienotajā Karalistē (4 miljoni), Francijā (3,7 miljoni) un Itālijā (3,4 miljoni); visās minētajās valstīs, izņemot Vāciju, ārvalstnieku skaits 2009. gadā ir palielinājies. Grieķijā un Beļģijā ir apmēram viens miljons ārvalstnieku, savukārt Īrijā, Nīderlandē, Austrijā un Zviedrijā to ir vairāk nekā pusmiljons.

3.7. **Gandrīz 11 miljoni Eiropas iedzīvotāju** 2009. gada pēdējā ceturksnī⁽⁸⁾ dzīvoja citā dalībvalstī. No tiem 2,5 miljoni dzīvoja Vācijā, 1,8 miljoni Apvienotajā Karalistē, 1,6 miljoni Spānijā, 1,2 miljoni Francijā un 1,1 miljons Itālijā. Mazāks skaits citu dalībvalstu valstspiederīgo dzīvo Beļģijā (642 900), Īrijā (350 500), Luksemburgā (191 000), Austrijā (322 200), Nīderlandē (272 100), Grieķijā (142 500) un Zviedrijā (185 700).

3.8. Kopš 2005. gada pēdējā ceturkšņa to ES iedzīvotāju skaits, kuri dzīvo citā dalībvalstī, ir palielinājies par vairāk nekā 2,7 miljoniem, un vispopulārākie iekšējo migrācijas plūsmu galamērķi ir Itālija, Apvienotā Karaliste un Spānija, kur šādu iedzīvotāju skaits pārsniedz 1,7 miljonus.

3.9. Ārvalstnieku skaita pieaugums **2009. gadā samazinājās** vismaz par gandrīz miljonu, un to var pielīdzināt 2006. gada līmenim.

4. Eiropas Savienības iedzīvotāju skaits nākotnē.

4.1. Saskaņā ar Eurostat demogrāfiskajām prognozēm **ES iedzīvotāju skaits 2018. gadā svārstīsies no 495 līdz 511 miljoniem**, un šī svārstība būs atkarīga no migrācijas rādītājiem turpmākajos gados.

4.2. **Nemot vērā trešo valstu valstspiederīgo imigrāciju, paredzams, ka ES 2020. gadā būs 514 miljoni iedzīvotāju, un 2030. gadā iedzīvotāju skaits sasnies 520 miljonus.** Minētās aplēses balstās uz pieņēmumu, ka gada neto migrācija ir nedaudz mazāk kā 1,5 miljoni personu.

4.3. **Tādēļ paredzams, ka iedzīvotāju skaits kopā ar migrāciju 2020. gadā būs pieaudzis par 14 miljoniem.** No tiem 5,3 miljoni dzīvos Spānijā, 4 miljoni Apvienotajā Karalistē,

1,4 miljoni Itālijā, 1,3 miljoni Francijā, gandrīz 1 miljons Īrijā, apmēram 500 000 Zviedrijā un Beļģijā un gandrīz 500 000 Portugālē. Pretējo tendenci iezīmēs demogrāfiski zaudējumi: vairāk nekā 660 000 iedzīvotāju Rumānijā, 530 000 Vācijā un 419 000 Bulgārijā, savukārt Polijā, Ungārijā, Lietuvā un Latvijā šis skaitlis pārsniegs 100 000.

4.4. Salīdzinājumā ar 2008. gadu 2020. gadā ES būs gandrīz par 845 000 vairāk iedzīvotāju vecumā līdz 14 gadiem, par 2,8 miljoniem mazāk iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem un par 18,1 miljoniem vairāk iedzīvotāju, kuri vecāki par 65 gadiem. Turklāt par 4,7 miljoniem samazināsies arī iedzīvotāju skaits vecumā no 20 līdz 59 gadiem. Tādējādi ES iedzīvotāju skaita paredzamo pieaugumu radīs galvenokārt iedzīvotāji, kuri ir vecāki par 65 gadiem, tātad **sabiedrības novecošana būs izteiktāka** un iedzīvotāju, kas vecāki par 65 gadiem procentuālais skaits būs 20 %.

5. Darba tirgus Eiropas Savienībā.

5.1. Demogrāfiskie rādītāji darba tirgos jāskata saistībā ar citiem saimnieciskajiem, sociālajiem un politiskajiem rādītājiem, kas neietilpst minētajā atzinumā aplūkoto jautājumu lokā.

5.2. Laika posmā no 1998. līdz 2008. gadam iedzīvotāju skaits darbaspējīgā vecumā palielinājās par 12,1 miljonu, tostarp nedaudz mazāk par 12 miljoniem bija vecumā no 20 līdz 59 gadiem.

5.3. **ES 2009. gadā bija apmēram 218 miljoni nodarbināto**, par 3,8 miljoniem mazāk nekā iepriekšējā gadā. Vairāk nekā 24 miljoniem (11 %) bija pagaidu darbs. Vidējais pensioņniešanās vecums bija 61,4 gadi.

5.4. **Gandrīz 5,8 miljoni ES pilsoņu** 2009. gada pēdējā ceturksnī **strādāja citā dalībvalstī**. No tiem 1,4 miljoni strādāja Vācijā, 1,1 miljons Apvienotajā Karalistē, 820 000 Spānijā, 650 000 Itālijā, 540 000 Francijā, 280 000 Beļģijā, 190 000 Īrijā, 180 000 Austrijā, 150 000 Nīderlandē un 125 000 Zviedrijā.

5.5. **Ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis** no 1998. līdz 2008. gadam ES-15 palielinājās visās vecuma grupās, ar atšķirībām, kas svārstījās no 1 procentpunkta (vecuma grupā no 15 līdz 19 gadiem) līdz 10 procentpunktiem (vecuma grupā no 60 līdz 64 gadiem). Vīriešu ekonomiskās aktivitātes līmenis saglabājās gandrīz nemainīgs, izņemot vecuma grupu no 50 līdz 70 gadiem, kurā tas palielinājās maksimāli par 10 punktiem vīriešiem vecumā no 60 līdz 65 gadiem. Sieviešu ekonomiskās aktivitātes līmenis palielinājās visās vecuma grupās, jo īpaši vecuma grupā no 30 līdz 65 gadiem, dažkārt sasniedzot vairāk nekā 10 procentpunktus vecumā no 50 līdz 65 gadiem.

⁽⁸⁾ Saskaņā ar datiem, kas iegūti, veicot aptauju par darbaspēku.

5.6. Pēdējos gados ievērojami palielinājusies sieviešu iekļaušanās darba tirgū, tomēr vēl aizvien **sieviešu ekonomiskās aktivitātes līmenis ir zemāks nekā vīriešiem.**

5.7. Ekonomiski potenciāli aktīvo iedzīvotāju skaits 2020. gadā būs 361 miljoni, no kuriem 238 miljoni varētu būt faktiski aktīvi⁽⁹⁾, tātad atlikušie 123 miljoni nebūs profesionāli nodarbināti. Tādējādi ekonomiskās aktivitātes līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem būs 74,2 %, nedaudz zemāks kā 2008. gadā demogrāfiskajā struktūrā notikušo izmaiņu dēļ.

5.8. Ņemot vērā bezdarba līmeni⁽¹⁰⁾, paredzams, ka 2020. gadā 221,5 miljoni cilvēku varētu būt nodarbināti, kas nozīmētu nodarbinātības līmeni 69,3 % apjomā vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem.

5.9. Tomēr stratēģijā "Eiropa 2020"⁽¹¹⁾ ir ierosināts līdz 75 % palielināt nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem, izmantojot sieviešu un vecāka gadagājuma darba ņēmēju lielāku nodarbinātību un imigrantu labāku integrāciju darba tirgū.

5.10. Paredzams, ka 2020. gadā 17,5 miljoni cilvēku varētu būt nodarbināti, ja vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem nodarbinātības līmenis būs 75 %. Tomēr vēl aizvien minētajā vecuma grupā bez darba varētu būt 76 miljoni cilvēku, pat ja šajā skaitā iekļautu arī tos, kas nevar strādāt slimības vai invaliditātes dēļ.

5.11. Dažādās ES valstīs nodarbinātības līmeņi būtiski atšķiras; 2009. gadā viszemākais nodarbinātības līmenis bija Maltā (mazāk par 60 %), visaugstākais Nīderlandē (gandrīz 80 %), un arī dažās citās valstīs tas jau šobrīd pārsniedz 75 % nodarbinātības mērķi. Tādēļ nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai valstīs, kurās tas ir zems, proti, zem ES vidējā — kā tas ir lielākajā daļā dalībvalstu —, vai virs ES vidējā līmeņa, bet zemāks par 75 %, varētu izmantot iedzīvotāju iekšēju pārvietošanos ES.

5.12. Viens no nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas faktoriem ir augstāks **iedzīvotāju izglītības līmenis**. Iedzīvotāju ar augstāko izglītību vecumā no 15 līdz 64 gadiem nodarbinātības līmenis 2008. gadā bija 84 %, salīdzinot ar 71 % iedzīvotājiem ar vidējo izglītību un 48 % iedzīvotājiem, kuru izglītības līmenis bija zemāks. Turklāt iedzīvotāju ar augstāko izglītību nodarbinātības līmenis noteikti pārsniedz vidējo 66 % rādītāju. Izglītības līmeņa paaugstināšana varētu būt arī ražīguma uzlabošanas faktors un palīdzētu apmierināt augošo pieprasījumu pēc augsta līmeņa izglītību ieguvušiem darba ņēmējiem.

5.13. Pašreizējās **ekonomiskās krīzes** laikā darba tirgū nespēj piedāvāt darbu visiem iedzīvotājiem darbaspējīgā vecumā (vietējiem un imigrantiem), un bezdarba līmenis ir apmēram 10 %. ES 2010. gada februārī **bez darba** bija 23,01 miljoni iedzīvotāju darbaspējīgā vecumā, par 3,1 miljoniem vairāk nekā 2009. gada februārī.

5.14. **Sabiedrības novecošanās paātrinās.** Sešdesmito gadu demogrāfiskā sprādziena paaudze tuvojas pensijas vecumam, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ES samazināsies, un to iedzīvotāju skaits, kuri ir vecāki par 60 gadiem, pieaugs divas reizes ātrāk nekā līdz 2007. gadam, t.i., par diviem miljoniem gadā, salīdzinot ar vienu miljoniem iepriekš.

5.15. Eiropas Komisija⁽¹²⁾ norāda, ka pēc 2020. gada darbaspēka trūkums būs jūtams vairāk, un Eiropai būs grūti saglabāt savu saimnieciskās darbības un nodarbinātības līmeni. Šāds stāvoklis varētu turpināties vairākas desmitgades.

5.16. Dažās dalībvalstīs vecāka gadagājuma cilvēkiem atvieglo turpmāku dalību darba tirgū, faktisko pensionēšanās vecumu tuvinot ar likumu noteiktajam pensionēšanās vecumam, paredzot arī juridiskas reformas, lai pensionēšanās vecums būtu pēc 65 gadiem, kā norādīts Komisijas zaļajā grāmatā⁽¹³⁾.

6. Imigrācijas nozīme pašreizējā demogrāfiskajā situācijā.

6.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka **mūsdienu demogrāfisko problēmu risināšanai ir vajadzīga holistiska pieeja**, ņemot vērā virkni ekonomisku, sociālu un politisku aspektu. ES citastarp būtu jāveic pasākumi, kas saistīti ar nodarbinātības un apmācības politiku, stāvokļa uzlabošanu darba tirgū, pensiju sistēmām, darba attiecībām, aktīvu ģimenes politiku u.c.

6.2. **Imigrācijas politika iekļaujas politiskajos lēmumos**, kas šajā sakarā ir jāpieņem Eiropas Savienībai.

6.3. Komiteja vēlas uzsvērt Felipe González vadītās pārdomu grupas sagatavotajā dokumentā ar nosaukumu "**Eiropa 2030**"⁽¹⁴⁾, apkopotos secinājumus, kuros norādīts, ka "*Eiropas Savienības demogrāfiskās problēmas iespējams atrisināt vienīgi, izmantojot divus papildpasākumu kopumus, proti, sekmējot dalību darba tirgū un īstenojot līdzsvarotu, taisnīgu un proaktīvu imigrācijas politiku.*" "... *imigrantu darbs būs daļa no risinājuma, Eiropai saskaroties ar darbaspēka un prasmju trūkuma problēmu, un ES būs jāattīsta proaktīva pieeja imigrācijas jautājumiem.*"

⁽⁹⁾ Pamatojoties uz vidējiem ekonomiskās aktivitātes rādītājiem 2007. gada pēdējā ceturksnī un 2008. gada 1. ceturksnī.

⁽¹⁰⁾ Skatīt 9. zemsvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ COM(2010) 2020 galīgā redakcija.

⁽¹²⁾ COM(2009) 674 galīgā redakcija.

⁽¹³⁾ COM(2010) 365 galīgā redakcija.

⁽¹⁴⁾ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/10/st10/st10559-re01.lv10.pdf>.

6.4. EESK ir pieņēmusi vairākus atzinumus, aicinot ES pieņemt kopēju imigrācijas politiku, lai dotu jauniem cilvēkiem iespēju īstenot savas ieceres, ieceļojot Eiropā un izmantojot legālas un pārredzamas procedūras.

6.5. Eiropa ir dažu starptautisku migrācijas plūsmu gala-mērķis, jo tās relatīvā saimnieciskā labklājība un politiskā stabilitāte daļai imigrantu ir pievilcīgs faktors, viņiem meklējot savas iespējas.

6.6. ES būtu jāņem vērā, ka daudziem imigrantiem piemīt izteikts **uzņēmējdarbības gars**, viņi var veidot uzņēmumus Eiropā un sniegt ieguldījumu jaunu darba vietu radīšanā.

6.7. **Darba nolūkos notiekošās ES iekšējās mobilitātes līmenis ir zemāks par imigrācijas līmeni.** Pēdējos gados Polijas un Rumānijas iedzīvotāji ir tie, kas visaktīvāk izmantojuši tiesības brīvi pārvietoties ES. EESK uzskata, ka ES būtu jāsekmē un jāatvieglo Eiropas iedzīvotāju mobilitāte nodarbinātības nolūkos, tādēļ būtu jāpastiprina EURES tīkls un jāatzīst augstskolu diplomu un akadēmiskā un profesionālā kvalifikācija.

7. Kopēja imigrācijas politika.

7.1. **Kopējā imigrācijas politika attīstās, saskaroties ar daudzām grūtībām.** Sadarbība nelegālās imigrācijas un cilvēktirdzniecības apkarošanas jomā ir uzlabojusies, noslēgtas dažas vienošanās ar trešām valstīm un izstrādāta Eiropas pieeja integrācijas jautājumam, bet likumdošanā par jaunu, ekonomisku apsvērumu dēļ ieceļojušu imigrantu uzņemšanu panāktais progress ir neliels, un tas pats attiecas uz imigrantu ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem un viņu tiesībām.

7.2. Kopējās imigrācijas politikas izstrādē jāņem vērā tas, ka katrai dalībvalstij ir īpašas iezīmes (darba tirgi, tiesību sistēmas, vēsturiskās saiknes ar trešām valstīm u.c.).

7.3. Kopīgie tiesību akti par uzņemšanu ietver dažādas direktīvas atbilstīgi imigrējošu darba ņēmēju profesionālajām kategorijām.

7.4. Eiropas uzņēmumi vēlas, lai augsti kvalificētu imigrējušu darba ņēmēju pieņemšanu darbā starptautiskā līmenī tiktu uzlabota. Tādēļ ir pieņemta Zilās kartes direktīva⁽¹⁵⁾, kuru, ierosinot dažas izmaiņas, Komiteja atbalstīja.

7.5. Tomēr trūkst kopīgu tiesību aktu attiecībā uz citiem nodarbinātības veidiem, neraugoties uz to, ka ES nākotnē uzņems daudz imigrējušu darba ņēmēju, lai viņi veiktu darbu, kam nepieciešama vidēja vai zema kvalifikācija.

⁽¹⁵⁾ Padomes 2009. gada 25. maija Direktīva 2009/50/EK par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu un uzturēšanos augsti kvalificētas nodarbinātības nolūkos.

7.6. Sniedzot ieguldījumu Stokholmas programmā, Komisija ierosināja izveidot Eiropas forumu, kas veltīts ar darbu saistītai migrācijai, tajā iesaistot sociālos partnerus, tomēr Padome minēto ierosinājumu neapstiprināja. **EESK vēlas, lai Komisija apspriestos ar EESK par šāda foruma izveides lietderīgumu.**

8. Tiesību akti.

8.1. ES divus gadus tiek apspriests Komisijas priekšlikums par **pamatdirektīvu**⁽¹⁶⁾ par imigrantu tiesībām, kurā paredzēta arī vienota procedūra. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi minēto direktīvu pieņemt Beļģijas prezidentūras laikā.

8.2. Komisija 13. jūlijā pieņēma **divus jaunus priekšlikumus tiesību aktiem**, proti, par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem sezonas nodarbinātības nolūkos⁽¹⁷⁾ un par uzņēmuma ietvaros pārceltu trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem⁽¹⁸⁾. EESK izpētīs minētajos priekšlikumos pausto nostāju un izstrādās attiecīgus atzinumus.

8.3. **Padomes Direktīvā 2003/86/EK** par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu noteiktas tikai minimālās prasības, un tas dažām dalībvalstīm ļauj negarantēt pilnā apmērā trešo valstu valstspiederīgo tiesības uz ģimenes atkalapvienošanu. Minētā direktīva būtu jāgroza, lai imigranti, kas valstī legāli uzturējušies vienu gadu, var vērsties attiecīgajās iestādēs ar lūgumu par ģimenes atkalapvienošanu, izmantojot pamattiesības uz ģimenes dzīvi. Komiteja arī uzskata, ka dzīvesbiedriem, kopdzīves partneriem un pilngadīgiem bērniem, kas ieradušies ģimenes atkalapvienošanas nolūkā, jābūt tiesībām iegūt darba atļauju. Komisija oktobrī publicēs zaļo grāmatu par minēto jautājumu.

8.4. **Direktīva par studējošajiem**⁽¹⁹⁾ ir spēkā vairākus gadus. Komiteja uzskata, ka personām, kurām ir minētajā direktīvā norādītā uzturēšanās atļauja, tās termiņam beidzoties, būtu jānodrošina iespēja paātrinātā kārtībā iesniegt darba atļaujas pieprasījumu un, vienlaikus saņemot uzturēšanās atļaujas pagarinājumu. Komisija 2011. gadā izstrādās ziņojumu par minētās procedūras piemērošanu.

8.5. Spēkā ir arī **direktīva par uzņemšanu zinātniskās pētniecības nolūkos**⁽²⁰⁾. Komiteja uzskata, ka ir jāizstrādā paātrināta procedūra, lai personas pēc pētniecības projekta pabeigšanas varētu iegūt Zilo karti un veikt profesionālu darbību. Komisija 2012. gadā izstrādās ziņojumu par minētās procedūras piemērošanu.

⁽¹⁶⁾ COM(2007) 638 galīgā redakcija.

⁽¹⁷⁾ COM(2010) 379 galīgā redakcija.

⁽¹⁸⁾ COM(2010) 378 galīgā redakcija.

⁽¹⁹⁾ Padomes Direktīva 2004/114/EK.

⁽²⁰⁾ Padomes Direktīva 2005/71/EK.

8.6. Ir jāatrisina viena no svarīgākajām problēmām, ar ko saskaras daudzi imigranti un daudzi uzņēmumi Eiropā, proti, **diplomu un profesionālās kvalifikācijas atzīšana**.

8.7. Komiteja uzskata: lai nodrošinātu, ka imigrācijas lielākā daļa ir legāla un pārredzama, tiesību aktos par uzņemšanu būtu jāņem vērā arī mikrouzņēmumos un ģimenēs veiktais darbs. Tādēļ EESK citā atzinumā ⁽²¹⁾ ierosināja ieviest sešus mēnešus derīgu **pagaidu iecelšanas un uzturēšanās atļauju darba meklēšanai**.

8.8. Ņemot vērā Pamattiesību hartu, ES visiem cilvēkiem jānodrošina **cilvēktiesību aizsardzība** atbilstoši ES un dalībvalstu tiesību aktiem.

8.9. **Cilvēktiesības ir universālas**, neatņemamas un aizsargā visus cilvēkus neatkarīgi no viņu stāvokļa vai juridiskā statusa. Tādēļ EESK ir izstrādājusi pašiniciatīvas atzinumu ⁽²²⁾, lai ierosinātu ES politikā un tiesību aktos par imigrāciju un robežām pienācīgi ievērot cilvēktiesības.

8.10. Eiropas tiesību aktiem imigrācijas jomā būtu jānodrošina **vienlīdzīga attieksme pret viesiem, pamatojoties uz nediskriminācijas principu** (Pamattiesību hartas 21. pants) un jāgarantē Hartas 15. panta 3. punkta ievērošana, proti, "Trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir atļauja strādāt dalībvalstu teritorijā, ir tiesības uz tādiem pašiem darba apstākļiem, kādi ir Savienības pilsoņiem".

8.11. Vienlīdzīga attieksme darbā nozīmē vienlīdzīgu attieksmi tādās jomās kā darba apstākļi, atalgojums, atbrīvošana no darba, drošība un veselības aizsardzība darba vietā un tiesības iesaistīties arodbiedrībās un streikot. Vienlīdzīga attieksme jāievēro arī tādās sociālajā pamattiesībās kā veselības aprūpe, tiesības uz pensiju, atbalsts bezdarba gadījumā un izglītība.

8.12. EESK pauž bažas par to, ka Eiropā pieaug rasisma, ksenofobijas un neiecietības izpausmes. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Pamattiesību aģentūras darbību.

8.13. EESK uzskata, ka daļa migrācijas plānu ir pagaidu plāni un dažos gadījumos tiem ir cirkulārs raksturs, bet pieredze liecina, ka lielākoties migrācija ir pastāvīga vai notiek ilgtermiņā, un tādēļ Eiropas politikās un tiesību aktos vienmēr ir jāsekmē cilvēktiesību ievērošana, imigrantu juridiskā statusa nodrošināšana, integrācija un ģimenes atkalpvienošana.

⁽²¹⁾ OV C 80, 03.04. 2002., 37. lpp.

⁽²²⁾ OV C 128, 18.05.2010., 29. lpp.

8.14. ES un dalībvalstis varētu vienoties ar izcelsmes valstīm par tādām **cirkulārās imigrācijas sistēmām**, kas imigrāciju atvieglot, izmantojot pārredzamas procedūras. EESK atbalsta **partnerattiecības mobilitātes veicināšanai**, par kuru izveidi ir panākta vienošanās ar dažām izcelsmes valstīm. Komiteja tomēr ierosina panākt līdzsvarotas vienošanās, lai tās būtu izdevīgas visām iesaistītajām pusēm, proti, imigrantiem, izcelsmes valstīm un ES dalībvalstīm.

8.15. Lai šāda cirkulārās imigrācijas sistēma varētu darboties, Kopienas tiesību aktos jāparedz ļoti elastīgas īslaicīgas uzturēšanās atļaujas, kā arī atgriešanās procedūras un jaunu darba līgumu garantijas vairākus gadus pēc kārtas. Tādējādi daudzi imigranti izmantos legālās iespējas un neuzturēsies Eiropā nelegāli, uzturēšanās atļaujas termiņam beidzoties.

8.16. EESK ierosina bieži izsniegt uzturēšanās atļaujas uz laiku no trijiem līdz deviņiem mēnešiem, kuras būtu iespējams atjaunot trīs, četrus vai piecus gadu laikā. Šādām procedūrām ir vajadzīgi finanšu un loģistikas resursi, kā arī darba devēju un izcelsmes valstu un uzņēmējvalstu iestāžu, kā arī arodbiedrību sadarbība.

8.17. Komiteja vēlas brīdināt, ka cirkulārā imigrācija apgrūtināta iesaistīšanās sabiedrības dzīvē un integrāciju, tā nesekmē ne stingras saiknes veidošanos ar uzņēmumu, ne dalību arodbiedrībās. Apgrūtināta ir arī izglītība un apmācība.

8.18. Pagaidu uzņemšanas procedūras varētu ietvert **līgumus par apmācību un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu**, tādējādi pagaidu imigranti, kas strādā Eiropā, varētu paaugstināt profesionālo kvalifikāciju, un pēc atgriešanās viņiem būtu labākas darba iespējas.

8.19. Imigranti ar pastāvīgas uzturēšanās atļauju atbilstīgi **Direktīvai par pastāvīgiem iedzīvotājiem** ⁽²³⁾ zaudē savu juridisko statusu, ja atrodas ārpus valsts ilgāk par 12 mēnešiem.

8.20. Lai atvieglotu imigrantu cirkulāro pārvietošanos, kā arī uzņēmējdarbības un nodarbinātības iniciatīvas izcelsmes valstī, Eiropas tiesību aktos migrācijas jomā būtu jāparedz iespēja saglabāt tiesības uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu (vismaz uz trim gadiem), lai atgriešanās nenozīmētu darba un uzturēšanās atļaujas zaudēšanu Eiropā.

⁽²³⁾ Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīva 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji.

8.21. Jānodrošina ES iegūto **pensijas tiesību** saglabāšana, un tādēļ būs jānoslēdz savstarpējas atzīšanas līgumi ar izcelsmes valstīm un jāratificē Starptautiskās Darba organizācijas Konvencijas Nr.157.

8.22. Komiteja ierosina Es dalībvalstīm ratificēt Starptautiskās Darba organizācijas Konvencijas Nr. 97 un 143 par migrējošiem darba ņēmējiem. ES dalībvalstīm būtu jāparaksta arī Starptautiskā Konvencija par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību ⁽²⁴⁾, kā to pašiniciatīvas atzinumā ierosinājusi EESK ⁽²⁵⁾.

9. Sadarbība ar izcelsmes valstīm.

9.1. EESK ir izteikusi priekšlikumu ⁽²⁶⁾, ka ārpolitikas ietvaros ES būtu jāsekmē starptautisks tiesiskais regulējums migrācijas jomā.

9.2. ES šobrīd ir parakstījusi vairākus kaimiņattiecību un asociāciju instrumentus. EESK uzskata, ka minētajos nolīgumos ir jāpapildina nodaļa par migrāciju un mobilitāti. Prioritāri jāīsteno nolīgumi par mobilitāti starp ES un tai ģeogrāfiski tuvajām kaimiņvalstīm, ar kurām jau izveidotas ekonomikas un politiskās sadarbības saites.

9.3. Komiteja ir pieņēmusi divus atzinumus ⁽²⁷⁾, ierosinot, ka imigrācijai Eiropā būtu jāsekmē saimnieciskā un sociālā attīstība izcelsmes valstīs.

9.4. Izglītība izcelsmes valstī var atvieglot imigrācijas politiku un palīdzēt pārvaldīt imigrāciju, ņemot vērā Eiropas uzņēmumu profesionālās vajadzības.

9.5. EESK ierosina ES noslēgt vienošanās ar izcelsmes valstīm, lai atvieglotu izcelsmes valstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas un apmācības atzīšanu.

9.6. ES un dalībvalstīm būtu jāapsver iespēja finansēt apmācību programmas izcelsmes valstī, tādējādi sniedzot ieguldījumu kvalitatīvu izglītības struktūru izveidē. Šādu programmu ietvaros iegūtā kvalifikācija būt jāatzīst kā Eiropā iegūtā kvalifikācija. Minētās apmācību programmas būtu jāpapildina ar paātrinātu procedūru darba un uzturēšanās atļaujas iegūšanai.

10. Integrācijas politika.

10.1. Integrācija ir viens no stratēģijā "Eiropa 2020" iekļautajiem mērķiem. **Integrācija ir divpusējs sociāls savstarpējās**

pielāgošanās process, kas norisinās sarežģītu sociālo attiecību ietvaros starp cilvēkiem un cilvēku grupām. Integrācijas procesi lēni norisinās sociālajās struktūrās (ģimenē, skolās un augstskolās, pilsētu rajonos un ciematos, darba vietā, arodbiedrībās, uzņēmumos, reliģiskās, kultūras, sporta iestādēs u.c.).

10.2. Lai pilsoniskās sabiedrības un imigrantu organizācijas varētu piedalīties ES integrācijas politikas norisēs, Eiropas Komisijas un EESK sadarbības rezultātā ir izveidots **Eiropas Integrācijas forums**.

10.3. EESK ir izstrādājusi vairākus atzinumus, lai sekmētu integrācijas politiku, kā arī izveidojusi **pastāvīgu grupu** integrācijas veicināšanai un attiecību paplašināšanai ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un minēto forumu.

10.4. EESK ir pieņēmusi jaunu pašiniciatīvas atzinumu ⁽²⁸⁾ par tematu "**Integrācija un Sociālā programma**", lai stratēģijā "Eiropa 2020" un Eiropas jaunajā sociālajā programmā nostiprinātu integrācijas mērķi, pievēršot lielu uzmanību imigrācijas sociālajām sekām, imigrantu nodarbinātības stāvoklim, sociālajai integrācijai, dzimumu līdztiesībai, nabadzībai, izglītībai un apmācībai, veselības un sociālajai aizsardzībai un diskriminācijas novēršanai.

10.5. ES prezidentvalsts Spānija lūdza Komitejai izstrādāt arī izpētes atzinumu par tematu "**Imigrējošo darba ņēmēju integrācija**". Minētajā atzinumā ⁽²⁹⁾ analizēts, kāda nozīme integrācijā ir nodarbinātībai, vienlīdzīgiem darba apstākļiem, vienlīdzīgām iespējām un vienlīdzīgai attīksmei. Tajā iekļauti arī ieteikumi Eiropas un valstu iestādēm un sociālajiem partneriem.

10.6. Ministru konferencē, kas 2010. gada 15. un 16. aprīlī notika Saragosā, Komisiju lūdza izstrādāt **jaunu integrācijas programmu**. EESK sadarbībā ar Komisiju izstrādā informatīvu ziņojumu par tematu "**Jauni uzdevumi integrācijas jomā**", kurā izteikts ierosinājums jaunajā programmā pastiprināt imigrantu izcelsmes personu pilsonisko līdzdalību un iesaistīšanos demokrātijas procesā.

10.7. Divpusējas pieejas īstenošanai ir vajadzīgas jaunas saistības no valstu valdību puses, lai valstu tiesību aktos vienkāršotu pilsonības piešķiršanu imigrantiem, kas to lūdz, un lai piemērotu pārredzamas procedūras.

⁽²⁴⁾ Pieņemta ar ANO Ģenerālās Asamblejas 1990. gada 18. decembra Rezolūciju Nr.45/158.

⁽²⁵⁾ OV C 302, 07.12.2004., 49. lpp.

⁽²⁶⁾ OV C 44, 16.02.2008., 91. lpp.

⁽²⁷⁾ OV C 120, 16.05.2008., 82. lpp. un OV C 44, 16.02.2008., 91. lpp.

⁽²⁸⁾ OV C 347, 18.12.2010, 19. lpp.

⁽²⁹⁾ OV C 354, 28.12.2010, 16. lpp.

10.8. EESK sagatavoja Konventam, kurš izstrādāja Konstitucionālo līgumu, adresētu pašiniciatīvas atzinumu⁽³⁰⁾, aicinot piešķirt pilsonību trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri saņēmuši ilgtermiņa uzturēšanās atļauju.

10.9. Saistībā ar demogrāfisko stāvokli ES un dalībvalstīm jārisina vēl viena būtiska politiska un sociāla problēma, proti, tādu jaunu pilsoņu integrācija, kuriem ir vienlīdzīgas tiesības un pienākumi, tādēļ valstu un Eiropas pilsonības tiesības būtu jāpieņem arī imigrantu izcelsmes personām, kas Eiropā ienes nozīmīgu etnisko, reliģisko un kultūras daudzveidību.

11. Nelegālie imigranti.

11.1. EESK vēlas uzsvērt, ka ES dzīvo vairāki simti tūkstoši cilvēku bez atbilstošiem administratīviem dokumentiem. Viņu

profesionālā darbība noris ēnu ekonomikā vai viņus nodarbina nelegāli, viņi ir "neredzami" oficiālajā sabiedrībā un nevar izmantot pamattiesības.

11.2. Dokumentā, kuru ir izstrādājusi pārdomu grupa "Eiropa 2030" uzsvērtā nepieciešamība saskaņot "nelegālo imigrantu tiesības visā ES". EESK atbalsta šo ierosmi.

11.3. EESK citos atzinumos ir ieteikusi⁽³¹⁾, ka jāatvieglo nelegālo imigrantu iespējas legalizēt savu juridisko statusu, ņemot vērā viņu darba un sociālās saiknes un pamatojoties uz ES Padomes saistībām saskaņā ar Eiropas Imigrācijas un patvēruma paktu⁽³²⁾.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽³⁰⁾ Pašiniciatīvas atzinums, OV C 208, 03.09.2003., 76. lpp.

⁽³¹⁾ OV C 354, 28.12.2010, 16. lpp.

⁽³²⁾ ES Padome, 1344/08, 2008. gada 24. septembris.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Vidi saudzējošas darba vietas”

(2011/C 48/04)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Beļģijas premjerministra vietniece un Nodarbinātības un līdztiesīgu iespēju ministre *Joëlle Milquet* kdze 2010. gada 7. jūnija vēstulē ES nākamās prezidējošās valsts Beļģijas vārdā un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Vidi saudzējošas darba vietas”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 142 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Priekšlikumi un ieteikumi.

1.1. Tā kā visas nozares aicinātas sniegt būtisku ieguldījumu siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanā, EESK vispirms norāda, ka būtu lietderīgāk apspriest pasākumus vidi saudzējošu darba vietu izveidei (*greening jobs*), nevis vidi saudzējošas darba vietas (*green jobs*).

1.2. Eiropas Savienība bieži vien izvirza tālejošus mērķus, bet tos sasniegšanai neparedz vajadzīgos līdzekļus un instrumentus. Arī pasākumi vidi saudzējošu darba vietu izveidei ir daudz apspriesti, bet īstenots neliels skaits nozīmīgu iniciatīvu. Komisijai, Padomei un Parlamentam būtu jāizstrādā Eiropas plāns, kā sekmēt vidi saudzējošu darba vietu izveidi, un EESK ļoti atzinīgi vērtē Beļģijas prezidentūras ierosmi izvirzīt minēto jautājumu par vienu no prioritātēm. Tas varētu būt ļoti nozīmīgs risinājums, kā pārvarēt nodarbinātības krīzi, kas aptver visu Eiropu.

1.3. EESK rosina Komisiju, balstoties uz datu analīzi, kuru šobrīd veic Eiropas Sociālā fonda (ESF) komiteja, un Nodarbinātības ĢD darba dokumentu, sagatavot īpašu paziņojumu par pasākumiem, kam jāveicina vidi saudzējošu darba vietu izveide. Tā kā minētais jautājums ir stratēģiski nozīmīgs, būtu jāskaidrina padziļinātas debates.

1.4. EESK uzskata, ka Eiropas Savienība var dot būtisku ieguldījumu, izvirzot kopīgus mērķus un paredzot instrumentus, kā arī palīdzot ar mazāku ekonomisko un tehnoloģisko potenciālu apveltītajām dalībvalstīm kopā ar pārējām sasniegt iepriekš izvirzītos mērķus. Jautājums par vidi saudzējošu darba vietu izveidi būtu jāiekļauj visās ES politikās.

1.5. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda izmantošana minētajam mērķim, kad ir noteikti konkrēti to izmantošanas un līdzekļu novirzīšanas nosacījumi, noteikti palīdzētu apmierināt lielas finanšu vajadzības. Skaidra politika minētajā jautājumā

varētu vairot iespējas izveidot vidi saudzējošas darba vietas. Nākamajā finanšu plānošanas periodā (2014–2020) ir jāņem vērā šī steidzamā nepieciešamība un jāpielāgo dažādos struktūrfondu pieejamie līdzekļi, izmantojot vienotu pieeju un nosakot, ka prioritāte ir programmu lietderība un efektivitāte.

1.6. Eiropas Sociālajam fondam (ESF) ir īpaša nozīme. Lai atbalstītu stratēģiju *Eiropa 2020* un tajā izvirzīto mērķi par “gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi”, no jauna ir jādefinē ESF uzdevumi, pievēršot lielāku uzmanību praktiskām prioritātēm saskaņā ar jauno stratēģiju. Šī gada jūnijā ESF komiteja publicēja atzinumu par ESF turpmāko darbību, uzsverot nepieciešamību to vērst uz nodarbinātības veicināšanu un īpaši norādot uz vidi saudzējošām darba vietām. EESK neuzskata, ka būtu jāizveido ESF sestais pīlārs, kas paredzēts videi saudzējošām darba vietām, bet līdzekļus būtu lietderīgāk novirzīt visiem tiem pasākumiem, kuri palīdzētu samazināt oglekļa emisiju.

1.7. Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds (EGF) varētu būt lietderīgs līdzeklis, lai apmierinātu finansiālās vajadzības saistībā ar programmām, kuras sekmē pārkvalifikāciju. Tas gan būtu jāpadara pieejamāks, jo pašlaik tas ir pieejams vienīgi uzņēmumiem ar vismaz 500 darbinieku, un minēto skaitli varētu samazināt līdz 50 darbiniekiem.

1.8. EESK uzskata, ka Eiropas nozaru padomes nodarbinātības un prasmju jautājumos ir vērtīga ierosme, kas jāatbalsta. Tās “var sniegt nozīmīgu atbalstu, lai pielāgotos nozarēs notiekošajām pārmaiņām un — it īpaši — prognozētu attīstības tendences nodarbinātības un prasmju pieprasījuma jomā un saskaņotu prasmju piedāvājumu un pieprasījumu”. Nozaru padomju izveidei jāpamatojas uz tādām veiksmīgām iniciatīvām kā Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūra (*EQF*), Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēma (*ECTS*), Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā

(ECVET), Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūra (EQARF) un *Europass*, kā arī jāsekmē minēto sistēmu pilnveidošana ⁽¹⁾.

1.9. “Eiropas Valsts fonda” izveide, uzticot tā pārvaldību EIB, kas jau sekmīgi darbojas energoefektivitātes iniciatīvu atbalsta jomā, piemēram, piešķirot finansējumu Pilsētas mēru pakta iniciatīvām, varētu būt viena no atbildēm uz šobrīd gandrīz neatrisināmajām problēmām saistībā ar lielajām grūtībām atrast kapitālu tirgū.

1.10. EESK uzskata, ka ir vajadzīgs jauns “Maršala plāns” videi, sociālai ilgtspējai un jaunai attīstībai, kas atbilstu planētas spējai saglabāt pēc iespējas nemainīgu entropijas, tas ir, “novecošanas” līmeni. Īpašs Eiropas plāns varētu atspoguļot ideju par radikālajām pārmaiņām, kas jāīsteno nekavējoties, lai sekmētu tādu izaugsmi, kas būtu vidi saudzējoša, ilgtspējīga un veicinātu attīstību atbilstoši līgumu mērķiem. Tas būtu arī jāievēro, rūpīgi apsverot, kādus rādītājus “līdztekus IKP” vēl būtu jāizmanto.

1.11. Ļoti svarīgi ir izglītēt sabiedrību par ilgtspējīgas ekonomikas politikas nepieciešamību, savlaicīgi sniedzot precīzu informāciju. Labs piemērs sabiedrības informēšanas jomā ir *Life+* programma, un EESK aicina pagarināt tās īstenošanu, iekļaujot to arī nākamajā finanšu plānā (2014–2020).

1.12. Pāreja no iepriekšējā uz jauno attīstības modeli noteikti ir ļoti nozīmīgs uzdevums, un, lai to paveiktu, būs jāiesaistās Eiropas, valsts un vietējā līmeņa publiskajām iestādēm un sociālajiem partneriem. Sociālā dialoga sarunās arod biedrību un nozaru līmenī būtu jāparedz konkrēti projekti, lai prognozētu pārmaiņu ietekmi uz ražošanas sistēmām dažādās nozarēs, kuras šīs pārmaiņas skars. Uzņēmumos jāveido pastāvīgs dialogs starp sociālajiem partneriem un jāizvirza skaidri mērķi saistībā ar vajadzīgajām prasmēm, kvalifikācijas paaugstināšanu un gaidāmajām pārmaiņām. Vērtējot enerģētikas un klimata plānus, kas saistīti ar Eiropas un valsts tiesību aktiem, ir vajadzīga nopietna ietekmes novērtējuma politika.

1.13. Pasākumi, kuriem jāveicina tāda darbība, kas nerada tik daudz emisijas, var sekmēt daudzu jaunu darba vietu radīšanu, taču pārejas posmā darbvietu skaits var arī ievērojami samazināties. Tādēļ savlaicīgi būtu jāsaģatavo attiecīgi pabalstu piešķiršanas un profesionālās pārkvalifikācijas instrumenti. Šajā saistībā būtiska nozīme ir sociālajiem partneriem un vietējām pašvaldībām. Svarīgi ir arī pastiprināt pētniecību un izstrādi, lai novērtētu tehniskās attīstības tendences un apzinātu jomas, kurās rodas jaunas nodarbinātības iespējas.

1.14. Budžeta politikas dēļ dažviet ļoti radikāli ir samazināti stimuli un finansējums, izraisot strādājošo skaita samazināšanos, kā tas ir noticis Spānijā vēja un saules enerģijas nozarē. Vēlams, lai publiskie ieguldījumi un normatīvā sistēma saglabātu stabilitāti, par paredzamām izmaiņām, kur vien iespējams, vienojoties starptautiskā līmenī, lai arī privātie uzņēmumi varētu droši plānot savu darbību.

1.15. Pētniecība un izstrāde ir galvenie pīlāri, uz kuriem joprojām balstās ES izaugsmes stratēģija. “Eiropa 2020 — stratēģijā gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” atkārtoti izvirzīts mērķis ieguldīt pētniecībā un izstrādē vismaz 3 % no IKP.

1.16. Vismaz 50 % no emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS) iegūtā finansējuma būtu jāiegulda energoefektivitātes paaugstināšanā un ekoloģiskas ekonomikas sekmēšanā. No uzņēmumiem, kas ir visvairāk atbildīgi par emisijām, resursi būtu jānovirza tiem uzņēmumiem, kas dod ieguldījumu siltumnīcefekta gāzu apjoma samazināšanā. Nozarēs, uz kurām neattiecas ETS, piemēram, autotransporta un jūras transporta nozarē jāveic citi pasākumi.

1.17. Vidi saudzējošas darba vietas — EESK dod priekšroku formulējumam “stabilas darba vietas ilgtspējīgai ekonomikai” — jāsekmē līdzīgi kā emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS), apvienojot gan motivējošus, gan soda pasākumus, ar kuriem varētu nodrošināt vajadzīgos līdzekļus, būtiski netukšojot jau tā izsmeltos valstu budžetus. Lai šis finansēšanas modelis, kam būs īpaša nozīme, darbotos, visām iesaistītajām personām tas ir jāatbalsta, jo stratēģiju “Eiropa 2020” un atbalsta programmas nevarēs īstenot, ja budžeta politikā dalībvalstīm nebūs manevra iespēju. Būtu jāatbalsta uzņēmumi, kuri iesaistās kvalitatīvāku darba vietu izveidē un izmanto ilgtspējīgākas ražošanas metodes. Tāpēc ir vajadzīga skaidra, stabila normatīvā sistēmā, vislabāk, noteikumi, par kuriem panākta starptautiska vienošanās. Nav šaubu, ka ātrs, vienprātīgs risinājums jautājumā par Eiropas patentu būtu solis pareizā virzienā.

1.18. Publiskie resursi lielākoties būtu jānovirza to atbalstam, kas zaudēs darbu tā dēvēto “melno” darba vietu nozarē — tās ir darba vietas, kas rada augstas siltumnīcefekta gāzu emisijas un piesārņojuma līmeni. Nozīmīga līdzekļu daļa jāvelta profesionālajai apmācībai piemērotos izglītojošosursos, kas ir mūžizglītības daļa.

⁽¹⁾ OV C 347, 18.12.2010, 1. lpp.

1.19. EESK uzskata, ka lietderīgs būtu "EOTK" modelis (Eiropas Ogļu un tērauda kopiena), kuru izmantoja vienlīdz svarīgas pārejas īstenošanā, proti, no ogleņiem uz naftu, bet noteikti ir jāievēro šajā laikā notikušās pārmaiņas. Minētais modelis paredzēja gan sociālo partneru plašu iesaistīšanu (EESK uzskata, ka šim aspektam varētu būt izšķiroša nozīme gaidāmajās radikālajās pārmaiņās), gan palīdzības sniegšanu ilgākā laikposmā.

1.20. Īpaša uzmanība būs jāvelta līdztiesīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm izglītības un apmācības, kā arī darba samaksas un kvalifikācijas jomā. Jo īpaši jāapsver iespējas pamatizglītības posmā ieviest apmācību par vidi saudzējošu ekonomiku un jautājumi, kas skar izglītošanu vides jautājumos. Sociālajam dialogam jāklūst par vadošo spēku nemitīgā izglītošanā par vidi saudzējošu ekonomiku.

1.21. Piemēram, atjaunojamo energoresursu jomā administrācijā nodarbināto sieviešu un vīriešu skaits vēl ir aptuveni vienāds, bet profesijās, kur vajadzīgas tehniskas prasmes, un uzstādīšanas un apkopes jomā sieviešu skaits krasi samazinās līdz minimumam.

1.22. EESK jau pieņemtā atzinumā ir uzsvērusi izglītības un apmācības lomu sabiedrībā, kura cenšas samazināt siltumnīcas efekta izraisītāju gāzu emisijas. Tādēļ ir parakstīts sadarbības līgums ar Itālijas *Karlo Kollodi* fondu par "Pinokio projektu", proti, lai izmantotu koka lelli kā simbolu Eiropas kampaņām enerģijas un vides izglītības jomā ⁽²⁾.

1.23. Apmācība jānodrošina skolām un valsts nodarbinātības dienestiem.

1.24. Jāmazina plaisa starp pieprasījumu profesionālajā jomā un piedāvāto izglītību, veidojot ciešākas saites starp visiem iesaistītajiem dalībniekiem. Būtu jāizveido pastāvīgas, plaši pārstāvētas konsultantu padomes, kurās sadarbojas sociālo partneru eksperti profesionālās izglītības jomā, valsts iestādes, kas atbildīgas par nodarbinātības dienestiem, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību pārstāvji, lai savlaicīgi prognozētu pieprasījumu pēc nozares speciālistiem un vajadzīgās apmācības.

1.25. Eiropas kvalifikācijas sertifikācijas sistēma varētu būt papildu stimuls jauniešiem pievērsties ilgtspējīgākai darbībai, paverot arī ceļu uz Eiropas darba tirgu un īstenojot tiesības uz brīvu pārvietošanos, kas ir visspilgtākais tādu tiesību piemērs, kuras nav iespējams praktiski īstenot izglītības un apmācības sistēmu atbilstības un saskaņotības trūkuma dēļ. ESCO (Eiropas prasmju, kompetenču un profesiju taksonomija) projekts būs vissvarīgākais līdzeklis, lai saskaņotu pieprasījumu un piedāvājumu, jo īpaši saistībā ar "jaunām darbavietām". To varētu veicināt, iesaistot arī Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu (EURES).

1.26. Uzņēmumu un arodbiedrību uzdevums ir orientēt apmācību pasākumus noteiktā virzienā un nemitīgi sadarboties, lai sasniegtu vislabākos rezultātus. Daudzās Eiropas valstīs šāda sadarbība ir institucionalizēta, izveidojot divpusējus institūtus vai dažādus profesionālās izglītības institūtus, kas pastāvīgi sadarbojas. Minētās iniciatīvas vajadzētu izplatīt, izmantojot īpašu stratēģijas *Eiropa 2020* programmu, kurā zināšanas izvirzītas par vienu no trijām prioritātēm.

1.27. Sociālajam un pilsoniskajam dialogam ir īpaša nozīme. Nevienu vērienīgu šāda veida programmu nav iespējams īstenot, neiesaistot pilsonisko sabiedrību. Sociālie partneri var apņemties pastāvīgi pielāgot visas darba vietas vides prasībām. Energoefektivitātes un enerģijas taupīšanas mērķus var iekļaut ar sociālajiem partneriem apspriestajos līgumos, piemēram, daļu no reālajiem ietaupījumiem izmaksājot kolektīvās prēmijās. Daži šādi piemēri jau ir Apvienotajā Karalistē un citās valstīs.

1.28. Lai visu sabiedrību virzītu uz ilgtspējīgu ekonomiku, ir vajadzīgi skaidri mērķi, plaši izplatīta informācija, vispārīga sociālā un politiskā kohēzija un vienprātība par izmantojamiem instrumentiem. ES var būtiski sekmēt šo procesu, gan nodrošinot atbalstu ar tiesību aktiem (tas, piemēram, izdarīts ar tiesību aktu kopumu klimata jomā), gan jo īpaši piedāvājot saskaņotu dialoga un diskusiju metodi, kas būtu jāpieņem valstu un vietējā līmenī. Vajadzība pastiprināt kopīgu politiku enerģētikas un vides jomā kļūst aizvien lielāka. EESK jau ir paudusi atbalstu iecerei izveidot "Eiropas publisko enerģētikas dienestu" ⁽³⁾. Ņemot vērā ievērojamās grūtības, būtu vēlams vispirms izveidot dalībvalstu ciešākas sadarbības sistēmu enerģētikas jomā, piemēram, sākot ar tīklu savstarpēju savienošanu un "viedo tīklu" pakāpenisku ieviešanu, kas varētu būtiski veicināt jautājuma par enerģijas sadales pārvaldību risināšanu. EESK, Itālijas CNEL (Valsts Ekonomikas un nodarbinātības padome) un Francijas un Spānijas ESK izstrādā kopīgu priekšlikumu par minēto jautājumu. Saistībā ar pieaugošo atjaunojamās enerģijas izmantošanu ir jāpaplašina ne tikai tīkli, bet vispirms jāatrisina uzglabāšanas jautājums.

1.29. Iedzīvotājiem jābūt pārliecinātiem par būtiskajiem ieguvumiem saistībā ar minēto priekšlikumu, kura īstenošanai nepieciešama tikpat ārkārtēja enerģijas un resursu mobilizācija, cik ārkārtējs ir laikmets, kurā dzīvojam un kurā ir pakāpeniski jāatsakās no līdzšinējiem patēriņa un attīstības modeļiem un jāapgūst citi, kas ir vienkāršāki, dabai draudzīgi un humānāki.

1.30. Informēšanai, kā arī sabiedrības un apvienību iesaistīšanai ir īpaša nozīme. Ja minētie aspekti ir cieši saistīti ar skaidriem, pārredzamiem mērķiem, pareiza informācijas sniegšana var dot lieliskus rezultātus.

⁽²⁾ OV C 277, 17.11.2009., 15.-19. lpp.

⁽³⁾ OV C 175, 28.07.2009., 43. lpp.; OV C 128, 18.05.2010., 65.-68. lpp.; OV C 306, 16.12.2009., 51.-55. lpp.

1.31. Pielāgošanās politiku adresātiem jābūt ne tikai indivīdiem, darba ņēmējiem un vadītājiem, bet arī uzņēmumiem un publiskajām iestādēm. Ir jādara labāk ar mazākiem līdzekļiem. Enerģētikas jomā tas nozīmē samazināt enerģijas intensitāti (enerģijas vienību uz IKP vienību) un nemitīgi uzlabot *EROEI* (enerģijas atdevi attiecībā pret ieguldīto enerģiju — *energy returned on energy invested*).

1.32. Svarīgi uzdevumi jāveic uzņēmumu apvienībām, jo īpaši vietējā līmenī, izplatot informāciju un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības kultūru. Lai veidotu ilgtspējīgus un integrētus enerģētiskos rajonus, kuros var attīstīties nozīmīgas sinerģijas, piemēram, koģenerācijas jomā, ir nepieciešama apvienību koordinācija un atbalsts gan no uzņēmumiem, gan publiskajām iestādēm.

1.33. Ļoti pamācošs piemērs ir ģeotermiskā apkure. Zviedrijā ģeotermiskās apkures attīstība un tai labvēlīgs regulējums ir iespējams, pateicoties uzņēmumu izlēmīgai rīcībai un publisko iestāžu atsaucībai, kuras nolēma atbalstīt siltumsūkņu plašu izmantošanu. Līdzīgs piemērs atrodams Lombardijā (Itālijā), kur ar tiesību aktiem uzņēmumi tiek atbalstīti izmantot slēgtu sistēmu risinājumus, kas nerada kaitējumu videi un nodrošina ļoti augstu *EROEI*.

1.34. Vidi saudzējošu darba vietu veidošanā ļoti nozīmīga loma ir lauksaimniecībai. Lielākie uzdevumi, kas lauksaimniecības nozarē jārisina, ir sadalītā ģenerācija, biomasas izmantošana, kā arī biocīdu un pesticīdu lietošanas ierobežošana.

1.35. Stabila normatīvā sistēma, plaša pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana, kapitāla un intelektuālo resursu plaša mēroga mobilizācija, atbalsts pētniecībai un izstrādei, skaidras programmas pārejas atbalstīšanai, kā arī izglītība un apmācība, lai veidotu sabiedrību, kurā ir zems oglekļa emisijas līmenis, atbalsts vidi saudzējošai pilsētu un ārpusēto mobilitātes politikai, plaša mēroga ilgtspējīgas ekonomikas plāna uzsākšana ar Eiropas fondu pietiekamu atbalstu, jaunu izaugsmes rādītāju ieviešana — tie ir galvenie pīlāri, uz kuriem jābalstās Eiropas rīcībai, lai atbalstītu un veicinātu ilgtspējīgu ekonomiku un vidi saudzējošas darba vietas, kas atbilst Eiropadomes jau 2007. gada martā noteiktajiem kritērijiem attiecībā uz pienācīgu darbu.

2. Ievads.

2.1. ES Padomes prezidentvalsts Beļģija lūdza EESK izstrādāt atzinumu par lietderīgas nodarbinātības politikas sekmēšanu, lai atvieglotu pāreju uz ekonomiku ar zemu siltumnīcefekta gāzu emisijas līmeni, jo minētais jautājums ir viena no Beļģijas prezidentūras prioritātēm.

2.2. Komiteja ir pieņēmusi pašiniciatīvas atzinumu par līdzīgu tematu, proti, "Veicināt ilgtspējīgas, videi draudzīgas darbavietas ES enerģētikas un klimata paketei" ⁽⁴⁾. Minētajā atzinumā pabeigta iepriekšējā atzinumā aizsāktā jautājuma izskatīšana un sniegta plašāka informācija.

2.3. Sabiedrība apzinās, ka pašlaik noteikti ir būtiski jāmaina attīstības modeļi.

2.4. Lai risinātu uzdevumus, kurus izvirza

— energoefektivitātes programmas;

— klimata pārmaiņas;

— oglekļa emisiju pieejamības pakāpeniska samazināšanās;

— nepieciešamība palielināt neatkarību enerģētikas jomā;

— nepieciešamība pakāpeniski nomainīt novecojušas un piesārņojošas spēkstacijas;

— sociālā, ekonomikas un vides ilgtspēja,

jāizstrādā stratēģiska ilgtermiņa programma, kas visaptveroši risina šo vērienīgo pārmaiņu radītās problēmas.

2.5. Šie pasākumi būtiski ietekmēs darba tirgu. Celtniecība, transports, enerģētika un tīkli ir nozares, kuras cietīs visvairāk, un tajās būs radikāli jāmaina pašreizējie ražošanas modeļi.

2.6. Minētās pārmaiņas būs saistītas ar nopietnām pielāgošanās problēmām, pārkvalificēšanos, profesionālo un teritoriālo mobilitāti, jo īpaši tajās valstīs, kuras ir vairāk atkarīgas no enerģijas avotiem ar augstu siltumnīcefekta gāzu emisijas līmeni (piemēram, nafta, ogles) un kurās ir rūpniecības nozares ar augstu enerģijas patēriņu (piemēram, cementa un alumīnija ražošana); šajās nozarēs enerģija par pieejamu cenu ir galvenais faktors, kas nosaka ražotņu ekonomisko izdzīvošanu.

2.7. Paredzams, ka līdz 2030. gadam Eiropā izveidos vairāk nekā vienu miljonu darba vietu, tomēr šīs prognozes jāaktualizē, ņemot vērā negatīvo ietekmi uz izaugsmi, kuru atstāj valstu budžeta deficīta stabilizācijas pasākumi, kas kavē ekonomikas atveseļošanu. Līdz šim vidi saudzējošu darba vietu izveide, galvenokārt enerģētikas nozarē, ir atbalstīta, izmantojot pasākumus atjaunojamu energoresursu — jo īpaši saules, siltuma un vēja enerģijas — izmantošanai, un autotransporta jomā aizvien lielāku atzinību gūst hibrīdauto, elektriskie un ar gāzi darbināmie transportlīdzekļi.

⁽⁴⁾ Skatīt EESK 2010. gada 14. jūlija atzinumu par tematu "Veicināt ilgtspējīgas, videi draudzīgas darbavietas ES enerģētikas un klimata pārmaiņu paketei" (ziņotājs — *Iozia* kgs), kuru pieņēma 2010. gada 14. un 15. jūlija plenārsesijā.

2.8. Stimuliem jaunu ēku celtniecības un veco ēku renovācijas jomā ir bijusi ļoti nozīmīga loma, attīstot ilgtspējīgu nozari, kurā šobrīd ir skaidrs redzējums par turpmākajiem uzdevumiem, kā arī par nodarbinātības iespējām, ko paver publiskā un privātā dzīvojamā fonda renovācija un renovācija augstas energoefektivitātes nodrošināšanai publiskajās ēkās, kas paredzētas pārvaldes un pakalpojumu iestādēm, birojiem un rūpnieciskam izmantojumam.

2.9. Jāmeklē un jāsekmē jauns konkurētspējas veids. Novatoriski, ekoloģiski produkti, tīrāki ražošanas procesi un mērenāks patēriņš ir ļoti svarīgi aspekti jaunajā attīstības un progresā posmā. Eiropa vēl aizvien tiecas ieņemt vadošo lomu virzībā uz nulles emisijas līmeņa ekonomiku. Lai to paveiktu, jāpalīdz rūpniecībai saglabāt konkurētspēju, pievēršot īpašu uzmanību MVU, jo tiem ir vislielākais risks pazaudēt vietu tirgū. Praksē būtu jāisteno Mazās uzņēmējdarbības akts, jo īpaši inovācijas jomā.

2.10. Vispirms būtu jāņem vērā uzņēmumu un darba ņēmēju vajadzības un prasības (augšupēja pieeja). Komisijai tā vietā, lai izstrādātu "direktīvu" politiku (lejupēja pieeja), būtu vairāk jāapzinās minētais aspekts un jāpielāgo ES stratēģijas šīm prasībām. Vispārējais mērķis būtu apzināt faktorus, kas veicinātu jauna veida izaugsmi, kura būs ilgtspējīga, vidi saudzējoša un vienlaikus spēs radīt daudz darba vietu un sekmēs attīstību.

2.11. Ar trešām valstīm, piemēram, Ķīnu, Indiju un Brazīliju divpusēju un daudzpusēju attiecību ietvaros būtu jāparedz informācijas un (jau ieviestas vai vēl ieviešamas) paraugprakses apmaiņas programmas.

3. Ilgtspējīga ekonomika, vidi saudzējošu darba vietu sekmēšana.

3.1. Eiropas iespēja saglabāt nākotnes perspektīvu pasaules ekonomikas arēnā ir atkarīga no tās spējas saglabāt vadību atjaunojamo enerģiju attīstības jomā, un šo spēju jau apdraud Āzijas valstu ekonomikas straujā izaugsme, jo īpaši Ķīnā un Taivānā. Jaunā ASV administrācija cenšas mazināt plaisu un pastiprināt savu ievērojamo potenciālu ar nozīmīgiem ieguldījumiem enerģētikas nozarē. Nesenie notikumi Meksikas līcī, kur *Deepwater Horizon* naftas platforma izraisīja ekoloģisko katastrofu, kas likteņa ironijas dēļ notika tieši Zemes dienā, liek paātrināt lēmumu pieņemšanu saistībā ar pāreju uz ilgtspējīgu ekonomiku.

3.2. Lai risinātu ar klimata un vides politiku saistītos jautājumus, ir ļoti vajadzīgi profesionāli speciālisti. Minētās politikas var skart visas nozares un visu veidu darbību. Jāveic milzīgs darbs saistībā ar plānošanu, koordinēšanu, prioritāšu noteikšanu un vajadzīgo finanšu līdzekļu atrašanu. Tomēr vispirms ir vaja-

dzīga laba politika apvienojumā ar labu tehnisko spēju un augstu cilvēkresursu līmeni.

3.3. Darba tirgū būs jārisina ar šīm pārmaiņām saistītās problēmas un vienlaikus jāparedz jaunas nodarbinātības iespējas darbiniekiem no izzūdošām nozarēm, kā arī jānodrošina apmācība, lai apgūtu jaunas profesionālās prasmes.

3.4. Valsts nodarbinātības dienestiem ir jāpieliek visas pūles, lai pārvarētu pārejas periodu, kas skars simtiem tūkstošu darba ņēmēju. Ir vajadzīgas kvalitatīvas profesionālās apmācības programmas, nodrošinot sievietēm un vīriešiem līdztiesīgas iespējas. Valsts dienestiem būs nozīmīga loma, lai nodrošinātu veiksmīgu apmācību, līdztiesīgu iespēju ievērošanu un darba gaitu uzsākšanu.

3.5. Arī privātajiem uzņēmumiem jāpieliek visas pūles tehnoloģiju lēcienam, lai varētu pāriet no ekonomikas, kurā par enerģijas avotu galvenokārt izmanto ogļūdeņražus, uz ekonomiku ar zemu SEG emisijas līmeni jeb ilgtspējīgu ekonomiku.

3.6. Palīdzība un atbalsts būs vajadzīgi jo īpaši MVU. Neraugoties uz banku sistēmas labajiem nodomiem, piekļuve kredītam kļūst aizvien sarežģītāka un dārgāka, un situācija kapitāla tirgū neliecina, ka tuvākajā laikā būs vieglāk piekļūt kredītiem.

3.7. Vidi saudzējošā ekonomikā radītām darba vietām pēc definīcijas jābūt labām, kvalitatīvām un pienācīgi apmaksātām. Kā to nodrošināt? Tas būs faktiski iespējams tikai ar sociālo partneru un publisko iestāžu nepārtrauktu un nemitīgu dialogu. Lai palīdzētu noturēt līdzsvarā sistēmu, kuru sīvai konkurencei pakļaus pašreizējo enerģijas avotu īpašnieki, kas nav gatavi atteikties no tirgiem un peļņas, var izmantot, piemēram, aplikšanu ar nodokļiem.

3.8. Nav iedomājams visas ar pāreju saistītās izmaksas pievienot galīgajai cenai, un tāpat nav iedomājams, ka tās jāsedz nodokļu maksātājam. Vismaz šajā jomā būtu jāveic dalībvalstu nodokļu politikas saskaņošana. Nesenā *euro* krīze vēlreiz apliecina, ka ir vairāk jāaskaņo nodokļu sistēmas un nodokļu paaugstināšana.

4. Eiropas Savienības nozīme: struktūrfondi.

4.1. Atbildot uz EESK jautājumiem, Nodarbinātības ĢD ir sagatavojis dažus interesantus apsvērumus, kas izklāstīti dokumenta turpinājumā.

4.2. Vispārīgo noteikumu par struktūrfondiem 3. pantā starp Kopienas prioritātēm minēta ilgtspējīga attīstība un dalībvalstis rosinātas to iekļaut savās programmās, lai stiprinātu izaugsmi, konkurētspēju, nodarbinātību un sociālo integrāciju, kā arī aizsargātu vidi un uzlabotu tās kvalitāti.

4.3. Eiropas Sociālā fonda regulas 3. pantā norādīts, ka fondam jāatbalsta darbības, lai palielinātu darba ņēmēju, uzņēmumu un uzņēmēju pielāgošanās spēju, jo īpaši sekmējot kvalifikācijas un kompetenču attīstību un videi draudzīgu tehnoloģiju izplatīšanu.

4.4. Nav iespējams uzskaitīt daudzus ESF pasākumus saistībā ar vidi saudzējošām darba vietām un kompetenču attīstību, jo ESF regulas 2. pantā tie nav norādīti kā prioritāte vai izdevumu kategorija. Ņemot vērā ļoti plašo vidi saudzējošo darba vietu definīciju (visas darba vietas iespējams padarīt "ekoloģiskākas"), EESK neuzskata, ka būtu jāveido īpaša sestā kategorija vidi saudzējošām darba vietām. Tā vietā Komiteja lūgs Komisijai paplašināt pamatnostādnes par pārkvalificēšanās un pielāgošanās programmām.

4.5. Grūti iedomāties, ka pašreizējā finanšu plānošanas periodā izdarītu grozījumus esošajās darbības programmās, lai ES fondi radītu sava veida "Eiropas Maršala plānu". Tomēr varētu paredzēt īpašus pasākumus nākamajam plānošanas periodam, kurā atbilstoši stratēģijai *Eiropa 2020* varētu novirzīt dažādo struktūrfondu līdzekļus vajadzīgajās jomās (ERAF un Kohēzijas fonda līdzekļus — infrastruktūrai un mājokļiem, ESF līdzekļus — profesionālās izglītības un pārkvalificēšanās programmu atbalstam).

4.6. Nākamajā finanšu plānošanas periodā (2014.–2020.) vidi saudzējošu darba vietu izveides veicināšanu varētu noteikt kā īpašu prioritāti ESF stratēģijās, līdztekus ilgtspējīgas attīstības horizontālajam principam, tādējādi atvieglojot nozīmīgo projektu sekmēšanu un stingrāk uzraugot to īstenošanu. Tas nebūt nav visefektīvākais risinājums. EESK uzskata, ka visiem pasākumiem, kas izstrādāti ar mērķi samazināt ietekmi uz vidi un oglekļa emisijas, būtu jāsaņem visaptverošs atbalsts. Jaapvieno centieni visu ražošanas aktivitāšu un sabiedrisko un privāto pakalpojumu jomās, lai samazinātu SEG emisijas un cilvēku radīto piesārņojumu līdz ilgtspējīgam līmenim.

4.7. Komisija ir aktīvi iesaistīta pētniecības un izstrādes pasākumos saskaņā ar saistībām, ko ES uzņēmusies. Nodarbinātības ĢD nesen publicēja ESF finansēto projektu īstenošanas uzraudzības iestāžu pārskatu par kompetencēm un vidi saudzējošu darba vietu izveides veicināšanu, kā arī pētījumu par ESF un ilgtspējīgu attīstību. Minētie dokumenti ir jāizplata un jāapspriež ESF komitejā. EESK cer, ka tie būs plaši pieejami un tiks iekļauti Komisijas *ad hoc* paziņojumā, kurā būtu jāaplūko dažādās iespējas saistībā ar vidi saudzējošu darba vietu izveides sekmēšanu, ņemot vērā sagatavotos attiecīgo lēmumu pieņemšanai nākamajā finanšu plānošanas periodā.

5. "Melnās" darba vietas un vidi saudzējošas darba vietas.

5.1. Pārejas dēļ būs jāzaudē arī daudz darba vietu. ES jaunā sociālā tirgus ekonomika nedrīkst pamest novārtā darba ņēmējus, kuri pārejas dēļ zaudē darbu. Pasākumi, kas būs jāīsteno, ir profesionālās pārkvalifikācijas kursi, pabalstu nodrošināšana un atbalsts ģeogrāfiskās mobilitātes sekmēšanai. Arodbiedrību un nozaru sociālajā dialogā Eiropas līmenī, kā arī valsts un reģionālā līmenī uzmanība jāvelta paredzamo pārmaiņu pārvaldībai, kas nodrošina iekļaujošu attīstību.

5.2. Darba attiecībās ir jāievēro sadarbības un līdzdalības princips, un tajās jāizvirza tālejoši un kopīgi mērķi, lai stiprinātu ekonomikas sistēmu un veidotu to aizvien ilgtspējīgāku no sociālā un vides viedokļa.

5.3. Līdztekus jaunu darba vietu radīšanai būs jāpārveido līdzšinējās darba vietas, lai tās nodarītu mazāku kaitējumu videi, proti, lai tās būtu ilgtspējīgākas. Gan valsts, gan privātā sektora uzņēmumos un darbavietās būtu jāīsteno energoefektivitātes paaugstināšanas programmas. Jauna izpratne par mērēnāku patēriņu ļaus ietaupīt līdzekļus, ko varēs izmantot citiem mērķiem. Arodbiedrību nolīgumi par kvantitatīviem mērķiem un labumu sadali starp uzņēmumiem un darba ņēmējiem var būt lietderīgs veids, kā palielināt vispārējo izpratni par enerģijas taupīšanas nozīmi.

6. Mobilitāte pilsētās un ārpus tām.

6.1. Tā kā īstenojam SEG emisiju samazināšanas politiku, par prioritāti būtu jāizvirza sabiedriskais transports — tramvaji, autobusi, metro un dzelzceļa pakalpojumi transportam ārpus pilsētām. Ja izdosies motivēt cilvēkus nelietot privātos automobiļus, jo īpaši pilsētās, palielināsies darba piedāvājumu apjoms sabiedriskā transporta nozarē, kuras radītais piesārņojums būtu arvien vairāk jāsamazina. Eiropas galvaspilsētās jau kursē elektriskie autobusi, autobusi, kas darbojas ar vidi saudzējošu ūdeņradi un ar zemas emisijas oglekļa ūdeņradi, piemēram, metānu. Veicot iepirkumu, publisko iestāžu uzdevums ir sekmēt vidi saudzējoša transporta plašu izmantošanu un izvēlēties šādus transportlīdzekļus.

6.2. Uzņēmumos veiktie izmēģinājumi mobilitātes pārvaldības jomā dažos gadījumos ir devuši atzīstamus rezultātus; šī prakse būtu jāizplata, un jāpaugstina tās efektivitāte. Būtu jāsekmē arī darbība, ko veic "par vides jautājumiem atbildīgie vadītāji", kuru pienākumos ietilpst uzņēmuma ietekmes uz vidi un emisijas līmeņa samazināšana ne tikai ražošanas ciklā, bet arī birojos, saražoto preču pārvaldījumos, izejmateriālu vai daļēji apstrādātu materiālu iegādē, pēc iespējas izvēloties vietējā līmeņa risinājumus.

6.3. Arī Komisijas ierosinātā jaunā Eiropas digitalizācijas programma var ievērojami veicināt vidi saudzējošu izaugsmi, vidi saudzējošu ekonomiku un vidi saudzējošu darbavietu izveidi. Darba vietas saudzīgumu pret vidi daudzos gadījumos varētu sekmēt tāldarbs, ļaujot ievērojami samazināt enerģijas daudzumu, ko patērē ceļā uz darbu un no tā. Eiropas sociālie partneri jau sen ir panākuši pamatvienošanos. Komisijai vajadzētu sniegt efektīvu atbalstu, lai sekmētu tāl darba ieviešanu. Īstenojot pasākumus emisijas līmeņa samazināšanai, jāriko informācijas kampaņas un konferences un jāparedz pētījumi par jauniem darbības veidiem un paraugpraksi. Tā kā mūsdienu tehnoloģijas ļauj darbiniekiem veikt mājās daudzas profesionālas darbības, kuru mērķis drīzāk ir darba kvalitāte,

nevis kvantitāte, būtu jāapsver īpaši darba nosacījumi minētajiem darbiniekiem.

7. Pilsoniskā sabiedrība un vidi saudzējošu darba vietu sekmēšana.

7.1. Lai šo grūto uzdevumu paveiktu, ļoti nozīmīga loma noteikti būs pilsoniskajai sabiedrībai. EESK ir stingri pārliecināta — ja publiskās iestādes, sākot ar Eiropas Savienību, neveiks visu, kas ir to spēkos, lai iesaistītu sociālos partnerus, ļaujot tiem aktīvi un konstruktīvi piedalīties, iesaistot tos iniciatīvās un projektos, sniedzot tiem atbalstu ilgtspējīgas ekonomikas veidošanā, gaidītie rezultāti netiks sasniegti un Eiropa uz visiem laikiem palaidīs garām jaunās attīstības pavērto iespēju.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Savienības tropisko tunzivju zvejas flotes stāvoklis un uzdevumi” (izpētes atzinums)

(2011/C 48/05)

Ziņotājs: **SARRÓ IPARRAGUIRRE kgs**

ES prezidentvalsts Spānija 2010. gada 20. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Eiropas Savienības tropisko tunzivju zvejas flotes stāvoklis un uzdevumi” (izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 118 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK uzskata, ka augstie sociālie, veselības, pārtikas nekaitīguma, vides, juridiskie, kuģniecības drošības, labas pārvaldības un kontroles standarti, ko paredz Kopienas noteikumi, ir teicams resursu racionālas un ilgtspējīgas izmantošanas piemērs.

1.2. Minēto principu īstenošana tomēr palielina izmaksas produktiem, kam jākonkurē ar produkciju no citām valstīm, kur ir vieglāki noteikumi visās minētajās jomās. ES arī turpmāk jāveicina visu šo elementu piemērošana pārējās pasaules flotēs — jāpaaugstina to līmenis, izlīdzinot ar Eiropas standartu kā atsauci pārējiem šīs jomas dalībniekiem.

1.3. Komiteja uzskata, ka Eiropas tropisko tunzivju nozares galvenais risināmais uzdevums ir tās izdzīvošana negodīgas konkurences un pašas ES radīta nelabvēlīga tiesiskā regulējuma apstākļos.

1.4. Starptautiskā līmenī Eiropas mērķis ir tādu tiesību aktu piemērošana, kas ir stabili un veicina brīvu, bet godīgu konkurenci. Būtiski ir izstrādāt integrētu un visās jomās saskaņotu Eiropas politiku, kas ļautu uzturēt Eiropas tropisko tunzivju nozares konkurētspēju un ilgtspēju tās trīs aspektos: saimnieciskajā, sociālajā un vides aspektā, kā noteikts 1992. gadā Riodežaneiro parakstītajā Konvencijā par bioloģisko daudzveidību.

1.5. Attiecībā uz pirātismu Komiteja aicina dalībvalstis un Padomi veikt atbilstošus pasākumus, lai pirātisma apkarošanas operācijas “Atalanta” pilnvaras Indijas okeānā konkrēti ietvertu tropisko tunzivju zvejas flotes aizsardzību.

1.6. EESK uzskata, ka zvejniecības partnerattiecību nolīgumu (ZPN) saglabāšana ir ļoti svarīga, lai turpinātu Eiropas tropisko tunzivju zvejas flotes darbību. Tā arī aicina Komisiju paplašināt tunzivju zvejas nolīgumu tīklu, ņemot vērā Eiropas flotes vajadzības, un steidzami apsvērt iespēju pieņemt atrunu ZPN ekskluzivitātes klauzulā, lai Eiropas flote varētu saņemt privātās zvejas licences, ja vien to ļauj resursu stāvoklis atbilstīgi vislabākajiem pieejamajiem zinātniskajiem datiem.

1.7. Lai nodrošinātu resursu pienācīgu pārvaldību pasaules līmenī un lai veicinātu atbildīgu un ilgtspējīgu zvejniecību, ļoti svarīga ir ES vadošā loma reģionālajās zvejniecības organizācijās (RZO). Komiteja uzskata, ka Eiropas centieni šajā jomā ir jāpastiprina.

1.8. Lai nodrošinātu Eiropas nozares un tās ieguldījumu dzīvotspēju trešās valstīs, ir ārkārtīgi svarīgi saglabāt VPS un ĀKK preferenču sistēmas, tās nemainot, kā tas neseno noticis, Papua-Jaungvinejai un Fidži piešķirot vispārējas izcelsmes režīmu, kas izjauc līdzsvaru pasaules tunzivju tirgū. Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā Eiropas tunzivju nozares iespējamās problēmas nākotnē, ir jāanalizē un vajadzības gadījumā jāpieņem uzraudzības un aizsardzības pasākumi, kas paredzēti Partnerattiecību pagaidu nolīgumā starp Eiropas Kopienas un Klusā okeāna reģiona valstīm.

1.9. Lai saglabātu Eiropas rūpniecības konkurētspēju, ir ļoti svarīgi uzturēt no tunzivīm ražotu produktu muitas tarifus. EESK uzskata, ka gan PTO ietvaros, gan ES tirdzniecības sarunās ar trešām valstīm ir jāmēģina panākt labākais iespējamais aizsardzības līmenis.

1.10. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK ir pārliecināta, ka ES iestādēm ir jāaizstāv Kopienas preferences princips. Tāpat tā uzskata, ka kompensācijas maksājumi par Eiropas flotes pārstrādes nozarei nodotajām tropiskajām tunzivīm būtu jānosaka izcelsmes līmenī, proti, 93 % apmērā no ES atsaucē cenām, jo pēdējos gados tie ir ievērojami samazinājušies — līdz pat 87 % no ražošanas cenām.

2. Eiropas Savienības tropisko tunzivju zvejas flotes pašreizējais stāvoklis.

2.1. Tunzivju zveja Eiropā sāka attīstīties XX gadsimta vidū Spānijā un Francijā, lai nodrošinātu arvien lielāko pieprasījumu no konservu rūpniecības nozares, kas apgādāja iekšējo tirgu. Sākotnēji tā bija piekrastes zveja, galvenokārt iegūstot garšpuru tunzivis (*Thunnus alalunga*). Laika gaitā un uzlabojot tehnoloģijas, zvejniecību paplašināja uz dienvidiem, lai zvejotu tropisko tunzivju sugas: dzeltenspuru tunzivis (*Thunnus albacares*), svītrainās tunzivis (*Katsuwonus pelamis*) un mazākā apjomā — lielacu tunzivis (*Thunnus obesus*). Zvejojot sāka ūdeņos Francijas, Spānijas un Portugāles tuvumā. Vēlāk, pagājušā gadsimta 60. un 70. gados, flotes virzījās uz Āfrikas rietumu krastiem; pēc tam, 80. un 90. gados — uz Indijas Okeānu un Klusā okeāna austrumiem, un visbeidzot, XXI gadsimta sākumā — uz Klusā okeāna rietumiem.

2.2. Tropisko tunzivju zveja, ko ES flote veic ar riņķvadiem, ir pelaģiska un selektīva. Tās mērķis ir lielie tunzivju bari, kas koncentrēti izvietoti trīs galveno okeānu tropu joslā. Zvejojot atklātā jūrā vai trešo valstu ekskluzīvajās ekonomiskajās zonās (EEZ).

2.3. Tunzivju sugas, kas ir ļoti iecienītas to uzturvērtības dēļ, daudzās pasaules valstīs veido daļu pamatuztura; tās tirgo lielos apjomos, un tās ir svarīgs ienākumu avots valstīm, kas iesaistītas to zvejā, pārstrādē un tirdzniecībā.

2.4. Minētie apstākļi ir galvenais iemesls, kāpēc noteiktās valstīs tunzivju zveja ir ļoti būtisks saimnieciskās darbības veids. Pašlaik visā pasaulē ar dažādiem paņēmieniem nozvejoj vairāk nekā 4 miljonus tonnu tropisko tunzivju, no kurām riņķvados noķer aptuveni 2 miljonus tonnu. Kopumā šo sugu populācijas izmanto saprātīgi, un katrā okeānā RZO īsteno atbilstīgas pārvaldības programmas.

2.5. Eiropas flotē ietilpst 54 tunzivju saldētājseineri (34 no Spānijas un 20 no Francijas), kas kopā gadā nozvejoj aptuveni 400 000 tonnu, veidojot apmēram 10 % no nozvejas pasaulē.

2.6. Lielākā daļa šo kuģu darbojas starptautiskajos ūdeņos un saskaņā ar 13 zvejniecības partnerattiecību nolīgumiem starp ES un trešām valstīm (6 Atlantijas okeānā, 4 Indijas okeānā un 3 Klusajā okeānā).

2.7. Pasaulē aptuveni 30 valstīm ir 580 kuģu, kas nodarbojas ar tropisko tunzivju zveju, un to kopējā kapacitāte ir 650 000 GT⁽¹⁾. Uz Eiropas seineru floti ar 97 500 GT attiecināmi 9 % kuģu un 15 % pasaules tunzivju seineru kapacitātes.

2.8. Galvenā tropisko tunzivju zvejas vieta ir Klusais okeāns, kurā iegūst 67 % no pasaules nozvejas. Tam seko Indijas okeāns ar 22 % un Atlantijas okeāns ar 11 %.

2.9. Tropisko tunzivju nozveju pārvalda četras konkrētas RZO.

2.9.1. ICCAT (*International Commission for the Conservation of Atlantic Tuna* — Starptautiskā Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisija), kas aptver Atlantijas okeānu un blakusesošās jūras, piemēram, Vidusjūru. Dibināta 1969. gadā.

2.9.2. IOTC (*Indian Ocean Tuna Commission* — Indijas okeāna tunzivju komisija), kas aptver Indijas okeānu. Dibināta 1997. gadā.

2.9.3. IATTC (*Inter-American Tropical Tuna Commission* — Amerikas Tropisko tunzivju komisija), kas aptver Klusā okeāna austrumu daļu (Amerikas zona). Dibināta 1949. gadā.

2.9.4. WCPFC (*Western and Central Pacific Tuna Commission* — Klusā okeāna rietumu un centrālās daļas tunzivju komisija), kas aptver Klusā okeāna rietumus un centru (Okeānijas un Āzijas zonas). Dibināta 2004. gadā.

2.10. Eiropas flotei piemēro virkni administratīvu pārbaudīšanu, ko veic dažādas valstu ministrijas un dažādi Eiropas Komisijas ģenerāldirektorāti. Lai kuģis varētu darboties un laist savu produkciju tirgū zem ES dalībvalsts karoga, tam jāizpilda nepieciešamās administratīvās prasības, lai iegūtu sertifikātus par tonnāžu, korpusu, iekārtām, saldēšanas iekārtu, kuģa apkalpi, derīgumu kuģošanai, glābšanu jūrā, darba drošību un higiēnu, sanitārajiem apstiprinājumiem, īpašām zvejas atļaujām, zvejas licencēm dažādās valstīs, kurās kuģis veic darbību, satelītnovērošanu, novērotāju veiktu uzraudzību uz klāja, nozvejas pārbaudēm, tirdzniecības pārbaudēm u.c. Minēto sertifikātu, atļauju un licenču derīguma uzturēšana ietver tādas ikdienas pārvaldības, ikgadējas atjaunošanas un periodiskas pārskatīšanas darbus, kas nevienai citai zvejas flotei pasaulē nav jāveic tik intensīvi. Visas minētās prasības ievērojami palielina Eiropas flotu ekspluatācijas izmaksas.

(1) No angļu valodas "Gross Tonnage" (bruto tilpība): kuģa tilpības jeb tonnāžas mērvienība.

2.11. Turklāt atšķirībā no trešo valstu flotēm Eiropas tunzivju seineru flotei ir jāievēro kopējās zivsaimniecības politikas noteikumi. Šīs politikas — kuras pamatā ir atbildīga zveja, RZO ieteikumi, higiēnas, kuģniecības, drošības, vides un darbinieku sociālās aizsardzības normu ievērošana —, principu piemērošana Eiropas kuģu īpašniekiem paredz lielas izmaksas un samazina konkurētspēju attiecībā pret kuģiem no valstīm, kurās šīs prasības nepiemēro vai piemēro brīvāk.

2.12. Bez tam pēdējos gados Eiropas flote cieš no problēmām, ko rada pirātisms Indijas okeānā. Šie apstākļi izraisa ne tikai bailes un nedrošību, ko izjūt apkalpe uz kuģiem, kuri veic leģitīmu uzņēmējdarbību, bet to ietekmē arī samazinās zvejas apmēri un palielinās ekspluatācijas izmaksas, ko rada drošības dienestu uzturēšana uz kuģiem.

2.13. Lielāko daļu tropisko tunzivju izmanto konservu rūpniecībā, ko uzskata par lielāko zivju pārstrādes nozari pasaulē. Eiropa ir pasaules lielākais tirgus, kurā konservētu tropisko tunzivju patēriņš sasniedz 800 000 tonnu gadā, un vairāk nekā pusi tunzivju importē no trešām valstīm.

3. Tropisko tunzivju zvejas flotes attīstība Eiropā.

3.1. Pēdējos 50 gados Eiropas tropisko tunzivju zvejas flote ir attīstījies līdzīgi Eiropas tropisko tunzivju pārstrādes nozarei.

3.2. Tunzivis bija pirmais zivsaimniecības produkts, ko pilnībā atbrīvoja no Kopienas tarifa, lai aizsargātu pārstrādes nozari. Toreizējā EEK ieviesa kompensācijas maksājumu, kuģu īpašniekiem apmaksājot starpību starp pārdošanas cenu un 93 % no katru gadu noteiktās atsauces cenas. Tā kā pēc tam šī procentuālā attiecība samazinājies līdz 87 %, pēdējos gados Kopienas kuģu īpašniekiem šī kompensācija vairs netiek maksāta un tādēļ pašlaik ir pilnīgi neefektīva.

3.3. Eiropas flote un konservu rūpniecības nozare daudzus gadus veicina trešo valstu saimniecisko attīstību saskaņā ar ES tirdzniecības politiku. Šajā ziņā Jaundes, Lomē un Kotonū nolīgumi ir nodrošinājuši stabilu regulējumu tirdzniecībai starp ĀKK valstīm un ES. Tāpat vispārējo preferenču sistēma (VPS+) ir sekmējusi tirdzniecību starp ES un tās tirdzniecības partneriem Centrālamerikā un Andu Kopienā.

3.4. Saskaņā ar ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem (EPN) ĀKK valstis var brīvi piekļūt Eiropas tirgum, eksportējot tropisko tunzivju izstrādājumus (veselā veidā, filejās vai konser-

vētas) ar 0 % tarifu. Šie nosacījumi ir ļāvuši Eiropas tunzivju pārstrādes nozarei tiešā veidā ieguldīt Kotdivuārā, Ganā, Madagaskarā, Seišelu salās un Maurīcijā, un netiešā veidā — Kenijā un Senegālā. Šie ieguldījumi palīdzējuši minētajās valstīs izveidot vairāk nekā 40 000 darba vietu un veicinājuši tehnoloģiju pārņemšanu.

3.5. ES ir ieviesusi arī paplašinātu vispārējo preferenču sistēmu (VPS+), lai labvēlīgus tirdzniecības nosacījumus attiecinātu arī uz Centrālamerikas un Dienvidamerikas valstīm, zvejniecības produktiem piemērojot 0 % tarifu. Eiropas ieguldījumi ir veikti tādās valstīs kā, piemēram, Ekvadora, Salvadora, Gvatemala, Brazīlija (vispārējā vai trešo valstu preferenču sistēma ar 24 % tarifu konserviem) un Čīle (saskaņā ar brīvās tirdzniecības nolīgumu ar ES), kā arī netiešā veidā Kolumbijā un Venecuēlā, ļaujot saglabāt 50 000 tiešo darba vietu tunzivju nozarē.

3.6. Pateicoties minētajiem nolīgumiem, ES uzņēmumi daļu savu kuģu ir pārsūtījuši uz trešām valstīm Āfrikā, Amerikā un Okeānijā, un tie kuģo zem to valstu karogiem, kuras ES uzskata par Savienības preferenciālām partnervalstīm un kuru uzņēmumus iesaka integrēt vai veidot jaukta tipa sabiedrības ar šo valstu uzņēmumiem.

3.7. Daļa no četršimt tūkstošiem tonnu, ko nozvejojusi Eiropas tropisko tunzivju zvejas flote, tiek izkrauta un pārstrādāta trešās valstīs būvētajās rūpnīcās, nodrošinot augstu nodarbinātības līmeni ostā, maksājot ostas nodokļus par zivju izkraušanu vai pārkraušanu, iepērkot preces dažādās šo trešo valstu ostās un ievērojami veicinot to attīstību.

3.8. Attiecībā uz tunzivju nozari kopumā tās flote un pārstrādes nozare ir attīstījušās paralēli, un, pateicoties Eiropas ražotāju kopējām interesēm, ir izveidota vienīgā Kopienas zivsaimniecības nozare ar starptautisku starpnozaru struktūru. Kā norādīts iepriekš, Eiropas tunzivju nozarē ir veikta virkne ieguldījumu un ir radīta saimnieciskā darbība trešās valstīs saskaņā ar ES pamatnostādņēm, kas vērstas uz valstīm, kuras gūst labumu no ES piešķirtajām preferenču sistēmām.

4. ES tropisko tunzivju zvejas flotes uzdevumi.

4.1. Eiropas tunzivju zvejas flotes un nozares galvenais izaicinājums ir nevienlīdzīga konkurence ar citiem operatoriem, kuru izaugsmes mērķi ir vērsti uz Eiropas tirgu, kas patērē 50 % no pasaules tropisko tunzivju konservu produkcijas (ES un trešās valstis).

4.2. Pasaulē saražo aptuveni 1 600 000 tonnu konservētu tunzivju produkcijas, no kuras ES saražo aptuveni 330 000 ⁽²⁾.

4.3. Eiropas tunzivju zvejas flotes galvenie konkurenti ir Āzijas tunzivju riņķvadu zvejas flotes, kas darbojas pasaules bagātīgākajās zvejas vietās Klusajā okeānā, kur īsteno vairāk nekā 60 % no tropisko tunzivju nozvejas pasaulē. Minētās flotes galvenokārt apgādā tropisko tunzivju apstrādes lielāko zonu, ko veido Taizemes, Filipīnu un Indonēzijas trīsstūris. Šo valstu izstrādājumi, kaut zemākas kvalitātes, cenas ziņā ir ārkārtīgi konkurētspējīgi Eiropas tirgū, kurā jau ieņem 35 % tirgus daļu, neskatoties uz 24 % tarifu.

4.4. Tunzivju produktu pārstrādes nozare arī cieš no problēmām, kas pielīdzināmas iepriekš aprakstītajām flotes grūtībām un ko izraisa konkurētspējas zaudējums salīdzinājumā ar trešām valstīm, kuras nepiedalās ne ĀKK ne VPS+. Vairumā gadījumu lētāku izejvielu pirkšana, zemāki nodokļi, darba ņēmēju atalgojuma un sociālās aizsardzības izmaksu atšķirības, kā arī ne tik stingras produktu veselības garantijas neapšaubāmi ir aspekti, kas samazina ražošanas izmaksas un ES importētos izstrādājumus ļauj pārdot par zemāku cenu nekā Eiropas produkcijai.

4.5. Kopumā pasaulē pastāv divas atšķirīgas tunzivju produkcijas ražošanas sistēmas. No vienas puses, pastāv Eiropas flotes modelis vai Eiropas ieguldījumu modelis trešās valstīs (ĀKK vai VPS), kas apgādā Eiropas vai ĀKK–VPS valstu pārstrādes nozari un kurā ir visaugstākie darba drošības, sociālās aizsardzības, pārtikas nekaitīguma, vides aizsardzības un atbildīgas zvejniecības standarti. Otrs modelis, kas arvien paplašinās, ir flotes un nozares, kurām nerūp ilgtspēja un kurās sociālie, darba un veselības aizsardzības standarti ir daudz zemāki.

4.6. Tā kā ĀKK un VPS valstīm, lai piekļūtu ES preferenču sistēmai, ir jāpievienojas virknei starptautisku nolīgumu, kas regulē visus minētos aspektus, arī pārējām valstīm, kuras eksportē uz ES, būtu jāievēro tādi paši standarti, kas ļautu piekļūt tirgum. Tādējādi varētu garantēt godīgu konkurenci ar Kopienas produkciju un Eiropas Savienības preferencialajiem partneriem.

4.7. Cits svarīgs drauds Eiropas tunzivju nozares darbības uzturēšanai ir grozījumi Eiropas tiesību aktos, kas regulē pasaules tunzivju tirgus trauslo līdzsvaru. Ar ekonomisko part-

nerattiecību nolīgumu starpniecību šiem tiesību aktiem ir bijusi liela nozīme, lai ieguldījumus un Eiropas tunzivju nozares attīstību virzītu uz valstīm, ko ES noteikusi kā prioritāras partnervalstis.

4.8. Šo attīstības sistēmu, kas ir izrādījusies īpaši efektīva tunzivju nozarei, apdraud PTO sarunas, iespējamās ES sarunas ar citām valstīm vai valstu grupām saistībā ar brīvās tirdzniecības nolīgumiem, kā arī nesen grozītie noteikumi par izcelsmi, kas Papua-Jaungvinejai un Fidži piešķir vispārējas izcelsmes režīmu ⁽³⁾.

4.9. Saistībā gan ar PTO, gan divpusējām sarunām lielākais risks tunzivju nozarei ir muitas tarifu atcelšana pārstrādātu tunzivju izstrādājumiem. Vairāk kā 30 gadus veselu sasaldētu tunzivju tirgus ir pilnībā liberalizēts (ar nulles tarifa likmi), lai nodrošinātu Eiropas pārstrādes nozares apgādi; tādējādi ES flotei ir atklāti jākonkurē ar citām flotēm, kas eksportē veselās sasaldētas tunzivis Eiropas tirgū. Tomēr turpmāka pārstrādātu tunzivju izstrādājumu liberalizācija tikai novestu pie Eiropas nozares pakāpeniskas lejupslīdes un darba vietu un saimnieciskās darbības zaudēšanas par labu ārvalstu konkurentiem ar zemākām izmaksām.

4.10. Saskaņā ar Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu Klusā okeāna reģionā, Papua-Jaungvinejai un Fidži piešķirot vispārējas izcelsmes režīmu zvejniecības produktiem, tiek mainīts pasaules tunzivju tirgus līdzsvars, un tas rada katastrofālas sekas rūpniecībai Eiropā un citās ĀKK un VPS valstīs. ĀKK vai ES izcelsmes prasības atcelšana tunzivīm, ko paredzēts pārstrādāt Papua-Jaungvinejā un Fidži, lai nodrošinātu nulles tarifa likmi Kopienas tirgū, ir pamudinājums galvenajiem konkurentiem, lielākoties no Āzijas, būvēt jaunas pārstrādes rūpnīcas Papua-Jaungvinejā.

4.11. Piešķirot minēto režīmu, ES veicina tunzivju resursu pārmērīgu izmantošanu Klusajā okeānā, kur populācijas jau tiek nozvejotas pārāk daudz. Turklāt uzņēmumi, kas iegūs nulles tarifa likmes piekļuvi Eiropas tirgum, galvenokārt ir no Āzijas, un tos stimulē palielināt konservu ražošanas kapacitāti tirgū, kur cenas ir samazinātas pārāk liela piedāvājuma dēļ. Saskaņā ar Papua-Jaungvinejas vadītās aģentūras *Forum Fisheries Agency* valstu politisko vēlmi Klusā okeāna rietumu un centrālajā daļā var darboties tikai 4 Kopienas tunzivju zvejas kuģi.

⁽²⁾ Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (FAO) 2007.

⁽³⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 1528/2007 (2007. gada 20. decembris), ar ko dažu tādu valstu izcelsmes izstrādājumiem, kuras ietilpst Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstu grupā, piemēro režīmu, kas paredzēts nolīgumos, ar ko izveido ekonomisko partnerattiecību nolīgumus vai kuru rezultātā notiek to izveide — I pielikums, 4. panta 3. punkta a) apakšpunkts.

4.12. Minētā režīma piešķiršana rada neizdevīgu stāvokli pārējām ĀKK un VPS valstīm, jo Papua-Jaungvinejai un Fidži dod ekskluzīvu priekšrocību iegūt izejvielas par zemu cenu: pirmajām minētajām valstīm ir jāievēro izcelsmes noteikumi, bet otrajām tie nav jāievēro. Tāpat šī situācija var radīt iespējas nelegālās zvejas izstrādājumu "legalizēšanai".

4.13. Vēl viens Eiropas tropisko tunzivju zvejas flotes uzdevums ir zvejniecības partnerattiecību nolīgumu tīkla uzturēšana. Šis tīkls ir būtisks, jo tas Eiropas flotei garantē piekļuvi plaši migrējošiem resursiem saskaņā ar pasaulē unikālu juridiskās drošības un pārredzamības sistēmu. Tropisko tunzivju atrašanās vietai un laikam nav fiksēta kustības modeļa, tādēļ tunzivju zvejas flotes darbībai nepieciešams lielākais iespējamais zvejniecības nolīgumu skaits trīs lielākajos okeānos.

4.14. Patlaban nopietni trūkst zvejas atļauju tunzivju zvejas saldētājkūģiem Atlantijas okeānā. Daļēji tas ir tāpēc, ka pēdējos gados samazinājies nolīgumu skaits, bet īpašs iemesls ir pirātisms Indijas okeānā, jo daži kuģi, kas zvejo minētajā reģionā, meklē patvērumu Atlantijas okeānā, kur zvejniecību var turpināt minimālos drošības apstākļos. Tādēļ ir būtiski, lai ES mudinātu piekrastes valstis palielināt licenču kvotas visu Atlantijas okeāna ZPN ietvaros, ja vien to ļauj resursu stāvoklis atbilstīgi vislabākajiem pieejamajiem zinātniskajiem datiem.

4.15. Tā kā palielinātās kvotas varētu būt spēkā ilgā nekā vēlams, jo attiecīgi lēmumi nav atkarīgi no ES, EESK iesaka steidzami apsvērt iespēju pieņemt atrunu ZPN ekskluzivitātes klauzulā (kas neļauj kuģu īpašniekiem iegūt privātās zvejas licences valstīs, kur pastāv ZPN), lai Eiropas flote varētu saņemt privātās zvejas licences, ja vien to ļauj resursu stāvoklis atbilstīgi vislabākajiem pieejamajiem zinātniskajiem datiem.

4.16. Tropisko tunzivju zvejas flote uzskata, ka saskaņā ar 2004. gada Padomes secinājumiem Eiropas Savienībai, reformējot kopējo zivsaimniecības politiku (KZP), ir jāpastiprina zvejniecības partnerattiecību nolīgumu nozīme un jāatsāk nolīgumu tīkla paplašināšanas politika katrā okeāna svarīgākajās valstīs, risinot sarunas par jauniem nolīgumiem ar šādām valstīm.

— Atlantijas okeāns: Senegāla, Gvineja Konakri, Sjerraleone, Libērija, Gana, Ekvatoriālā Gvineja un Angola;

— Indijas okeāns: Kenija, Tanzānija, Mozambikas šauruma Francijai piederošās salas, Indijas okeāna Lielbritānijas teritorijas un Jemena;

— Klusais okeāns: Ekvadora, Kolumbija, Peru, Panama, Kostarika un reģionāls nolīgums ar *Forum Fisheries Agency*.

4.17. Eiropas tropisko tunzivju zvejas flote arī uzskata, ka ir jāturpina ES dalība tunzivju RZO, tāpat kā pašlaik sniedzot atbildīgas zvejniecības piemēru (balstoties uz tās tunzivju zvejas flotes darbību).

4.18. ES, kā arī Japāna un Koreja, ir vienīgā visu četru tunzivju RZO (ICCAT, CTOI, CIAT, WCPFC) līgumslēdzēja puse, un tai sev jānodrošina visi līdzekļi, kas ļautu konsekventi un objektīvi veicināt atbildīgas zvejniecības principus.

4.19. EESK uzskata, ka ES vajadzētu veicināt tādu pārvaldības sistēmu, kas ir pēc iespējas viendabīga un saskaņota pasaules līmenī, tādējādi skaidri reaģējot uz pilnībā globalizēta tirgus realitāti, kā tas ir attiecībā uz tropiskajām tunzivīm, un nosakot nākotnes mērķi izveidot starptautisku organizāciju, kura pārvaldītu ar pasaules tunzivju zvejniecību saistītos horizontālos jautājumus. Šādas globālas pārvaldības sistēmas sākumstadijas izveide notika Kobes procesa laikā, kurā tika pārskatīta tunzivju RZO darbība.

4.20. Attiecībā uz pirātismu Indijas okeānā Eiropas tunzivju zvejas flote pauž nopietnas bažas par pirātu uzbrukumiem tunzivju zvejas kuģiem 2009. gadā un arī 2010. gadā; uzbrukumi notiek arvien tālāk no Somālijas teritoriālajiem ūdeņiem, daži pat 1 000 jūdžu no Somālijas krastiem un pat Seišelu salu un citu piekrastes valstu (Kenijas un Tanzānijas) ekskluzīvajās ekonomiskajās zonās.

4.21. Tunzivju zvejas flote ir īpaši neaizsargāta pret pirātu uzbrukumiem. Atšķirībā no tirdzniecības kuģiem, kas pastāvīgi pārvietojas, tunzivju kuģi zvejojot atrodas vienā vietā divas līdz trīs stundas ar ūdenī izlaistiem tīkliem, un tas palielina pirātu uzbrukuma un abordāžas risku. Turklāt šo kuģu zemie brīvsāni un pakaljala rampas atvieglo pirātiem abordāžu.

4.22. Minēto iemeslu dēļ Komiteja uzsver nepieciešamību mainīt operācijas "Atalanta" pilnvaras (Padomes vienotā rīcība 2008/851/KĀDP (2008. gada 10. novembris) par Eiropas Savienības militāro operāciju ar mērķi palīdzēt Somālijas piekrastē novērst un apkarot pirātismu un bruņotas laupīšanas,

un atturēt no šādiem nodarījumiem), īpaši paredzot Indijas okeānā darbojošās tunzivju zvejas flotes aizsardzību, lai novērstu uzbrukumus un nolaupīšanu, kā, piemēram, *Playa de Bakio* (2008) un *Alakrana* (2009).

4.23. Zvejas atļauju trūkuma dēļ Atlantijas okeānā un Klusā okeāna RZO ietvaros noteikto kvotu ierobežojumu dēļ Eiropas tunzivju zvejas kuģiem, vēloties pārvietoties no Indijas okeāna uz citiem okeāniem, ir jāstopas ar daudzām grūtībām. Turklāt no tunzivju flotes darbības Indijas okeānā ir atkarīgi daudzi kuģniecības sabiedrību un trešo valstu darba ņēmēji, kas strādā

gan konservu rūpnīcās, gan flotes piederības ostās. Tādējādi, dodoties uz citu okeānu, tiktu zaudētas daudzas darba vietas ne vien ES, bet arī Seišelu salās, Madagaskarā, Kenijā, Maurīcijā u.c.

4.24. Šajā atzinumā minēti problēmjaucājumi, ar ko saskaras ES tropisko tunzivju zvejas flote un tunzivju pārstrādes un konservu nozare un kas saistīti ar flotes stabilitāti un uzturēšanu pasaules līmenī; tie neietver nekādu finanšu slogu Eiropas Zivsaimniecības fondam (EZF), un to risināšanai nepieciešami tikai ES politiski lēmumi.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Virzoties uz Eiropas ceļu satiksmes drošības telpu: ceļu satiksmes drošības stratēģiskās pamatnostādnes līdz 2020. gadam” (atzinums pēc Eiropas Parlamenta pieprasījuma)

(2011/C 48/06)

Ziņotājs: **RANOCCHIARI kgs**

Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 2. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Virzoties uz Eiropas ceļu satiksmes drošības telpu: ceļu satiksmes drošības stratēģiskās pamatnostādnes līdz 2020. gadam”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 6. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15 un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 128 balsīm par, 4 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atkārtoti uzsver, ka trešajā Eiropas rīcības plānā ceļu satiksmes drošībai izvirzītais mērķis — laikposmā no 2001. gada līdz 2010. gadam uz pusi samazināt satiksmes negadījumos bojā gājušo skaitu — ir bijis ļoti vērienīgs. Saskaņā ar 2008. gada oficiālajiem datiem bojā gājušo skaits 27 valstu ES salīdzinājumā ar 2001. gada rādītājiem faktiski ir samazinājies par 28,4 %. Komisijas nesent publicētie rādītāji tomēr liecina par pārsteidzošu progresu, kā rezultātā 2010. gadā satiksmes negadījumos bojā gājušo skaitu varētu samazināt par vairāk nekā 40 %.

1.2. Iemesli, kāpēc bojā gājušo skaits netiks samazināts par 50 %, ir saistīti ar šādiem faktoriem.

1.2.1. Kopiena ir atbildīga vienīgi par rīcības plānu un īstenošanas pamatnostādņēm, bet visu rīcības plānā paredzēto pasākumu īstenošana ir dalībvalstu dažādo pārvaldes līmeņu ziņā.

1.2.2. Ceļu satiksmes drošības pasākumu īstenošana un izpilde ikvienā dalībvalstī notiek atšķirīgi.

1.2.3. ES valstīs nav statistikas datu par ceļu satiksmes drošību vienotas interpretācijas.

1.2.4. Pēdējās desmitgades laikā izpildei pievērsts vairāk uzmanības nekā visu satiksmes dalībnieku izglītošanai un apmācībai.

1.2.5. Netika noteikti starpposma mērķi dalībvalstīm un netika ņemts vērā arī tas, ka ceļu satiksmes drošības līmenis dalībvalstīs atšķiras un tāpēc ir jāizstrādā katrai valstij īpaši pielāgoti ceļveži.

1.3. EESK secina, ka pēdējo desmit gadu pasākumi “pasīvajai un aktīvajai drošībai” bijuši veiksmīgi, īpaši tāpēc, ka nozares ražotāji ieviesuši plašu klāstu tehniskās drošības jauninājumu, kas paredzēti vieglajiem automobiļiem un lielaudas transportlīdzekļiem. Turpmāk drošības standartu līmeni varētu paaugstināt; būtu jāveic pasākumi arī attiecībā uz nesent tirgū ienākušajiem vieglajiem automobiļiem, ko var iegādāties par ārkārtīgi zemu cenu un kas tik tikko atbilst drošības standartiem.

1.3.1. Stāvoklis ir vēl sliktāks attiecībā uz mopēdiem un motocikliem, kas pieejami par zemu cenu un ko galvenokārt ievēd no Dienvidaustrumu Āzijas, jo tie bieži neatbilst Eiropas tipa apstiprinājuma prasībām. Minētajam jāpievērš īpaša uzmanība, jo divriteņu mehānisko transportlīdzekļu vadītāji 18–20 reizi biežāk nekā automobiļu vadītāji gūst smagas traumas satiksmes negadījumos, turklāt arvien vairāk satiksmes dalībnieku izvēlas divriteņu mehāniskos transportlīdzekļus, lai izvairītos no satiksmes sastrēgumiem pilsētās.

1.4. EESK secina, ka pēdējo desmit gadu laikā būtu bijis iespējams daudz vairāk uzlabot autoceļu infrastruktūras drošību. Svarīgākais sasniegums minētajā jomā bija Padomes direktīva par drošību tuneļos, kurai ir bijusi ļoti pozitīva ietekme visā ES teritorijā. Turpretī, lai arī uz lauku ceļiem un sekundāro autoceļu tīklos notiek vairāk nekā 50 % satiksmes negadījumu, kuros iet bojā cilvēki, minēto ceļu infrastruktūras drošība tikpat kā nav uzlabota.

1.5. Lai ceturto Eiropas rīcības plānu ceļu satiksmes drošībai īstenotu veiksmīgāk, EESK ierosina pievērst uzmanību šādiem aspektiem:

1.5.1. tā kā ES un dalībvalstīm minētajā jomā ir kopīga atbildība, ir vajadzīga spēcīga politiskā vadība;

1.5.2. vajadzīgi saskaņoti un detalizēti statistikas dati par autoceļu satiksmes drošību 27 ES valstīs;

1.5.3. jāizvirza mērķi, lai samazinātu smagas traumas guvušo satiksmes dalībnieku skaitu, vienojoties par "smagu traumu" kopīgu definīciju;

1.5.4. lai pasākumus ceļu satiksmes drošībai īstenotu veiksmīgāk un straujāk, vajadzīga stingrāka Kopienas politika ceļu satiksmes drošības pasākumu saskaņošanai un reglamentēšanai, vienlaikus sniedzot atbalstu dalībvalstīm, turklāt jānosaka pienākums ieviest Eiropas *eCall* sistēmu, ja nenotiek tās brīvprātīga ieviešana;

1.5.5. vairāk uzmanības jāpievērš diferencētai izglītībai un apmācībai, kas paredzēta visiem satiksmes dalībniekiem, īpaši gados jauniem un vecākiem satiksmes dalībniekiem, kā arī citām neaizsargātām satiksmes dalībnieku grupām, piemēram, divriteņu mehānizēto transportlīdzekļu vadītājiem, velobraucējiem un gājējiem;

1.5.6. visi darba devēji (īpaši privātajā sektorā), kuru pārziņā ir autoparkī, jāiesaista pašreizējos vai turpmākos projektos šādās jomās: paraugprakses izplatīšana, lai mazinātu sadursmes ceļā no dzīvesvietas uz darbavietu un atpakaļ, darbinieku mudināšana lietot sabiedrisko transportu, autoparku drošības stratēģiju izstrāde. Nozīmīgs instruments minētajā jomā būs starptautiskais standarts ISO 39001, ko pašlaik izstrādā, lai nodrošinātu ar darbu saistītas satiksmes drošību;

1.5.7. jāizstrādā ES tiesību akti, kas attiecas uz satiksmes lietotāju neaizsargātajām grupām. Piemēram, attiecībā uz divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem jāievieš jauns tipa apstiprinājums, ieskaitot obligātu prasību ierīkot bremžu pretbloķēšanas sistēmu (ABS) vai kombinēto bremžu sistēmu (CBS), ja cilindru tilpums pārsniedz 150 cm³, un automatisku priekšējā apgaismojuma ieslēgšanas sistēmu (AHO), turklāt, pārskatot direktīvu par vadītāju apliecībām, jāievieš noteikumi par tehnisko apskati un otrā līmeņa apmācību vadītājiem;

1.5.8. attiecībā uz ceļu infrastruktūras attīstību EESK iesaka jaunajā rīcības plānā iekļaut mērķi paaugstināt Eiropas ceļu tīkla drošību, savukārt vismaz 25 % Eiropas ceļu tīklā neietilpstošo ceļu infrastruktūras drošību paaugstināt, lai tā atbilstu Eiropas ceļu tīkla drošības līmenim;

1.5.9. rīcības plānā jāizvirza vērienīgi, bet sasniedzami mērķi, ierosinot ne tikai vispārēju mērķi, lai samazinātu bojā gājušo kopskaitu, bet arī atsevišķus mērķus, lai samazinātu smagi cietušo skaitu, un mērķus attiecībā uz neaizsargātām satiksmes lietotāju grupām, piemēram, gājējiem, velobraucējiem un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu vadītājiem. Attiecībā uz vispārējo mērķi jāpiezīmē, ka satiksmes drošības līmeņi ES dalībval-

stīs ievērojami atšķiras, tāpēc, pamatojoties uz dalībvalstu 2010. gada rādītājiem, jānosaka atšķirīgi mērķi bojā gājušo skaita samazināšanai līdz 2020. gadam;

1.5.10. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībā ir jāveic ikgadēja apsekošana, lai nodrošinātu rīcības plānā noteikto mērķu sasniegšanu. Tādēļ EESK iesaka izveidot īpašu Eiropas autoceļu satiksmes drošības aģentūru, kas, sadarbojoties ar dalībvalstu ieceltiem satiksmes drošības jomas pārstāvjiem, uzraudzītu un kontrolētu rīcības plāna īstenošanu;

1.6. svarīgi arī, lai ES izveidotu ciešu un pastāvīgu saikni ar "satiksmes drošības desmitgadi", ko izsludinājusi Apvienoto Nāciju Organizācija, un pieliktu visas pūles, lai ceļu satiksmes drošības jomā tā kļūtu par vadošo pasaulē.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Parlamenta Transporta un tūrisma komitejas priekšsēdētājs *Brian Simpson* 2010. gada 28. aprīlī nosūtīja EESK priekšsēdētājam *Mario Sepi* vēstuli, saskaņā ar Parlamenta Reglamenta 124. pantu lūdzot izstrādāt EESK izpētes atzinumu par ceļu satiksmes drošību.

2.2. *Simpson* kgs vēstulē norādīja, ka Komisijas jaunajā darba programmā 2010. gadam, kas publicēta 2010. gada 31. martā, ietverts priekšlikums izstrādāt jaunu tiesību aktu paketi ceļu satiksmes drošības jomā, lai radītu "Eiropas ceļu satiksmes drošības telpu".

2.3. Viņš aicināja Komiteju iztirzāt virkni pamatjautājumu saistībā ar pagājušo desmitgadi: cik iedarbīgi bijuši ES līmeņa pasākumi, lai mainītu satiksmes dalībnieku uzvedību un uzlabotu transportlīdzekļu pasīvo drošību un autoceļu infrastruktūru; cik veiksmīgi dalībvalstis īstenojušas minētos pasākumus un, visbeidzot, kā radīt pilnvērtīgu "ceļu satiksmes drošības telpu", kas aptvertu visas 27 dalībvalstis.

2.4. Komisija 2001. gadā publicēja Balto grāmatu par transporta politiku, savukārt 2003. gadā — rīcības plānu; abu dokumentu pamatā bija mērķis līdz 2010. gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaitu.

2.5. Jaunākie pieejamie (2008. gada) dati liecina, ka ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaits salīdzinājumā ar 2001. gadu 15 valstu Eiropas Savienībā samazinājies par 36,8 %, savukārt 27 valstu Eiropas Savienībā — par 28,4 %. Tas ir ievērojams samazinājums, bet, diemžēl, neatbilst Komisijas izvirzītajam 50 % mērķim. Pavisam nesen Komisija ir publicējusi datus par 2009. gadu un prognozes 2010. gadam, kas gandrīz atbilst sākotnēji izvirzītajam mērķim, līdz 2010. gadam samazinot nāves gadījumu kopskaitu vairāk nekā par 40 %.

2.5.1. Ja iepriekš minētie rezultāti tiks sasniegti, EESK uzskata, ka tas notiks, pateicoties jaunajiem tiesību aktiem ceļu satiksmes drošības jomā, kuri drīz stāsies spēkā, un uzlabojumiem transporta līdzekļu drošības jomā, nevis tāpēc, ka mainījusies satiksmes dalībnieku uzvedība, ar ko saistībā vēl daudz kas jāpaveic.

2.6. Lai izlemtu, kādi pasākumi jāiekļauj jaunajā stratēģijā, ir būtiski izprast, kuri pasākumi un iniciatīvas ir bijuši veiksmīgi aizvadītajos desmit gados.

2.7. Pagājušās desmitgades rīcības plānā Komisija noteica trīs galvenos virzienus:

- indivīdu uzvedības maiņa, piemēram, attiecībā uz drošības jostu lietošanu, bērnu ierobežotājsistēmām, mobilajiem telefoniem un transportlīdzekļu vadīšanu alkohola reibumā;
- atbalsts ražotāju ierosmēm, kas saistītas ar drošāku transportlīdzekļu izstrādi un izplatīšanu;
- pasākumi infrastruktūras uzlabošanai, piemēram, uzlabojot ceļu un tuneļu plānojumu un saskaņojot dalībvalstu modernizētās ārkārtas palīdzības sistēmas.

2.8. Eiropas Komisija no 2009. gadā aprīļa līdz 2009. gada jūlijam rīkoja sabiedrisko apspriešanu, lai uzklautu Eiropas iedzīvotājus un ieinteresētās personas no valsts, reģionālā un vietējā pārvaldes līmeņa, kā arī uzņēmējdarbības pārstāvjus un speciālistus, un tādējādi noskaidrotu galvenās ceļu satiksmes drošības problēmas, kuras jārisina 2011.–2020. gada rīcības plānā satiksmes drošībai, kā arī, lai noteiktu prioritāros pasākumus, kas jāīsteno, lai mazinātu pašlaik nepieļaujami, pat katastrofāli augsto ceļu satiksmes negadījumos smagi cietušo un bojā gājušo skaitu visā ES teritorijā.

2.9. EESK pievienojas Transporta un tūrisma komitejas viedoklim, ka, pirms pieņemt jaunu rīcības plānu ceļu satiksmes drošībai, ir jānovērtē, cik iedarbīgi bijuši līdzšinējie pasākumi, kas noteikti Komisijas 2001. gada Baltajā grāmatā par transporta politiku un 2003. gadā pieņemtajā rīcības plānā.

2.10. Novērtējumu varētu veikt, arī pamatojoties uz jaunāko informāciju un viedokļiem, ko EESK paudusi pēdējo gadu atzinumos par attiecīgo tematu. Atzinumos EESK norādījusi, ka ceļu satiksmes drošības uzlabošana ir viens no transporta politikas svarīgākajiem uzdevumiem, un tam jābūt arī dalībvalstu prioritātei, neraugoties uz pašreizējiem budžeta ierobežojumiem.

2.11. Pašlaik nozīmīgi pasākumi notiek arī pasaules mērogā. Pēc pirmās vispasaules ministru konferences par ceļu satiksmes drošību ("Time for action"), kas notika 2009. gada novembrī Maskavā, Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā Asambleja

izsludināja "satiksmes drošības desmitgadi" (laikposmā no 2011. gada līdz 2020. gadam) un noteica mērķi visā pasaulē apturēt satiksmes negadījumos bojā gājušo skaita pieaugumu un pēc tam samazināt nāves gadījumu skaitu, kam mūsdienās ir patiesi epidēmisks raksturs, — vairāk nekā miljons cilvēku ik gadu iet bojā un aptuveni 20 miljonu gūst smagas traumas satiksmes negadījumos, turklāt 90 % negadījumu notiek valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Pasaules mērogā minētā katastrofālā parādība nodara valstu ekonomikai zaudējumus, ko var pielīdzināt 1%–3% no dažādu valstu iekšzemes kopprodukta. Eiropas sabiedrībai 2009. gadā nodarīti zaudējumi aptuveni 130 miljardu *euro* apmērā.

2.12. Tāpēc EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai vajadzētu izmantot izdevību, ko sniedz minētā iniciatīva, un jauno rīcības plānu satiksmes drošībai īstenot tā, lai Eiropa ceļu satiksmes drošības jomā kļūtu par vadošo pasaulē.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Jānorāda, ka līdzšinējās politikas ceļu satiksmes drošības jomā efektivitāti varēs novērtēt vienīgi, ja būs pieejami dokumentēti, salīdzināmi, kvalitatīvi un kvantitatīvi statistikas dati par ceļu satiksmes drošību visās 27 ES dalībvalstīs. Pašlaik ikviena dalībvalsts Eiropas Savienībai iesniedz pamatdatus par ceļu satiksmes drošību, bet dažu dalībvalstu sniegtā informācija nav pietiekami kvalitatīva un detalizēta, tāpēc nav iespējams stāvokli izvērtēt atsevišķi pēc satiksmes dalībnieku tipiem, autoceļu kategorijām, laika apstākļiem un gūto traumu smaguma.

3.2. Ņemot vērā, ka satiksmes intensitāte uz ES autoceļiem pēdējo 30 gadu laikā ir trīskāršojusies, atzinīgi jāvērtē tas, ko ES jau panākusi, lai tuvotos izvirzītajam mērķim — līdz 2010. gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaitu. Atzinumā par transporta drošību no 2003. gada līdz 2010. gadam, ko pieņēma 2003. gada 10. decembrī, EESK norādīja, ka minētais mērķis ir bijis ļoti vērienīgs arī 15 valstu Eiropas Savienībai, bet vēl grūtāk sasniedzams paplašinātajā Eiropas Savienībā.

3.3. EESK uzsver, ka, lai arī Eiropas Savienībai bija vērienīgs mērķis attiecībā uz satiksmes negadījumos bojā gājušo skaita samazināšanu, tā nebija izvirzījusi mērķi samazināt smagi cietušo satiksmes dalībnieku skaitu. Smagi cietušo satiksmes dalībnieku skaits no 2001. gada līdz 2008. gadam 27 valstu Eiropas Savienībā samazinājies tikai par 18%. Tāpēc Komisijas jaunajā rīcības plānā būs jāparedz pasākumi, lai ievērojami mazinātu smagi cietušo skaitu, un pasākumi būs jāpiemēro dalībvalstīs, tiklīdz tās vienosies par traumu smaguma pakāpju kopīgu definīciju.

3.4. Runājot par to, vai un cik lielā mērā ES iepriekšējo desmit gadu pasākumi spējuši mainīt satiksmes dalībnieku uzvedību, jāņem vērā, ka Kopienas līmeņi pieņem vienīgi rīcības plānu un īstenošanas pamatnostādnes, bet visu rīcības plānā paredzēto pasākumu īstenošana atbilstoši subsidiaritātes principam ir dalībvalstu dažādo pārvaldes līmeņu ziņā.

3.5. Ja visas dalībvalstis rīcības plānā apkopotos pasākumus īstenotu pēc līdzīga parauga, tās nepieredzētu tik daudz problēmu; diemžēl, pieredze liecina, ka notiek pretējais, jo satiksmes drošības līmeņi ES dalībvalstu vidū ļoti atšķiras. Pasākumus ceļu satiksmes drošībai ikviena dalībvalsts īsteno un izpilda atšķirīgi, un EESK uzskata, ka rezultāti būtu labāki, ja Kopienas politika minētajā jomā būtu stingrāka.

3.6. Tāpēc EESK uzsver: lai pasākumus ceļu satiksmes drošībai īstenotu veiksmīgāk un straujāk, ir jāizstrādā un jāīsteno vērienīgāka saskaņošanas un reglamentēšanas programma, vienlaikus sniedzot arī atbalstu dalībvalstīm. Minēto varētu īstenot, izveidojot Eiropas autoceļu satiksmes drošības aģentūru.

3.6.1. Autoceļu satiksme ir vienīgais satiksmes veids, kura drošībai vēl nav izveidota īpaša ES drošības aģentūra. Autoceļu satiksmes drošības aģentūra varētu būt neliela izpildiestāde, kuras darbu patstāvīgi atbalsta dalībvalstu iecelti autoceļu satiksmes drošības jomas pārstāvji.

3.6.2. EESK uzskata, ka minētā aģentūra, izmantojot pastāvošās struktūras, piemēram, Eiropas Ceļu satiksmes drošības novērošanas centru, varētu efektīvāk veikt izpilddarbus. Piemēram, aģentūra varētu ik gadu novērot satiksmes negadījumu ģeogrāfisko izvietojumu, atzīmējot nedrošos autoceļus un informējot par tiem satiksmes dalībniekus Eiropas Savienībā, kā EESK jau pieprasījusi iepriekšējā atzinumā⁽¹⁾. Aģentūra varētu atbalstīt arī valstu un vietējā līmeņa satiksmes drošības grupas, mudinot īstenot paraugpraksi un izplatot par to informāciju ES teritorijā.

3.6.3. Aģentūra varētu nodrošināt arī satiksmes drošības iekļaušanu atbilstošajās ES politikās, piemēram, izglītības, veselības un vides politikā, kā arī sagatavot ceļvedi ar īstermiņa un vidēja termiņa prioritātēm, tādējādi labojot vienu no galvenajām iepriekšējā plāna nepilnībām.

3.7. Attiecībā uz satiksmes dalībnieku uzvedības izmaiņām pēdējo desmit gadu laikā jāsecina, ka vairāk nekā pusē nāves gadījumu tieši vainojami uzvedības faktori, piemēram, ātruma ierobežojumu neievērošana, gados jauni un nepieredzējuši autovadītāji un automobiļu vadīšana alkohola reibumā. EESK

uzskata, ka izglītošana, apmācība un prasību izpilde ir vienlīdz svarīgas un savstarpēji papildinošas, tomēr izglītošana galu galā ir vislabākais risinājums visām iesaistītajām pusēm.

3.8. EESK atgādina, ka viens no trim galvenajiem Komisijas pagājušās desmitgades rīcības plāna virzieniem bija "indivīdu uzvedības maiņa". Pasākumi minētajā jomā ir jāpastiprina, jo transportlīdzekļu skaits uz autoceļiem pēdējās desmitgades laikā ir vairākkārt palielinājies.

3.9. Jāpievērš uzmanība arī tam, ka dažas neaizsargātās satiksmes dalībnieku grupas, piemēram, motociklisti, velosipēdisti un gājēji, joprojām ir pakļautas nesamērīgi lielam riskam. EESK uzskata, ka minēto grupu uzvedību varētu ietekmēt, pastiprinot apmācību satiksmes noteikumu jomā, vienlaikus ieviešot visaptverošu pamatregulu par tipa apstiprinājumu divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem un otrā līmeņa apmācību divriteņu mehānisko transportlīdzekļu vadītājiem.

3.10. Svarīgi apzināties, ka ES sabiedrība noveco, tādēļ ceļu satiksmes drošības politikā ir jākoncentrējas uz tādiem specifiskiem pasākumiem, kā, piemēram, intelektiskās transporta sistēmas, pielāgoti transportlīdzekļi un infrastruktūra, izpratnes veicināšana un izglītošana.

3.11. EESK iesaka nākamās desmitgades politikā īpašu uzmanību pievērst diferencētai izglītībai, apmācībai un pārbaudēm visiem autoceļu satiksmes dalībniekiem, īpaši riska grupām — gados jauniem un gados vecākiem cilvēkiem, kā arī neaizsargātajām satiksmes dalībnieku grupām — motociklistiem, gājējiem un velobraucējiem.

3.12. ES līmeņa politika ir jāizklāsta rīcības plānā ceļu satiksmes drošībai, ietverot konkrētus un stingrus ieteikumus un īstenošanas pamatnostādnes dalībvalstīm. Dalībvalstīm ik gadus Komisijai jāiesniedz skaidri statistikas dati, lai būtu iespējams ātri reaģēt. Vienlaikus Komisijai jānodrošina dalībvalstis pēc iespējas ātrāk ieviest jau spēkā esošos un turpmākos tiesību aktus ceļu satiksmes drošības jomā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Lai ceļu satiksmes drošības politika būtu veiksmīga, ir jāatrisina jautājumi, kas saistīti ar ES iestāžu un valsts un vietējā līmeņa iestāžu sadarbību. Tehniskus jautājumus var risināt, pieņemot un ieviešot ES tiesību aktus, savukārt satiksmes dalībnieku uzvedību var mainīt vienīgi valsts līmeņi. Tāpēc izšķiroša nozīme ir stingrām ES pamatnostādnēm un dalībvalstu ikgadējām atskaitēm Komisijai.

⁽¹⁾ OV C 80, 30.03.2004., 77.-80. lpp.

4.2. Analizējot ES līmeņa politikas efektivitāti, jāsecina, ka ES politika pēdējo desmit gadu laikā nav bijusi pilnībā veiksmīga attiecībā uz satiksmes dalībnieku uzvedības maiņu — tas daļēji skaidrojams ar subsidiaritātes principa ievērošanu, daļēji — ar uzraudzības iespēju trūkumu. Apmācība un nepārtraukta izglītošana ir galvenie līdzekļi, lai pozitīvi ietekmētu uzvedību, īpaši gados jaunāku autovadītāju un gados vecāku satiksmes dalībnieku uzvedību. Dalībvalstis minētos pasākumus ir īstenojušas atšķirīgos un dažkārt nepiemērotos veidos.

4.3. EESK ir pārliecināta, ka nākamajā desmitgadē visās dalībvalstīs galvenā uzmanība jāpievērš visu satiksmes dalībnieku grupu apmācībai un izglītošanai, lai mainītu attiecīgos uzvedības modeļus. Varētu, piemēram, ieviest satiksmes noteikumu pamatu obligātu mācīšanu izglītības iestādēs un mudināt cilvēkus brīvprātīgi un pastāvīgi padziļināt gūtās zināšanas.

4.4. Dalībvalstīm ir regulāri jāīsteno mērķtiecīgas kampaņas, lai radītu izpratni un ietekmētu satiksmes dalībnieku uzvedību, izskatot tematus, kas saistīti ar drošību, tostarp — par savstarpēju cieņu, aizsarglīdzekļiem, ātruma ierobežojumiem un alkoholu un narkotiskajām vielām, vienlaikus koncentrējoties arī uz prasību izpildi.

4.5. Izstrādājot jauno rīcības plānu, īpaši jāņem vērā tas, ka ceļu satiksmes drošības līmenis Eiropas valstu vidū atšķiras. Augsta riska valstīs riska koeficients 2008. gadā līdz četrām reizēm pārsniedza riska koeficientu zema riska valstīs. Valstīm, kurās riska līmenis ievērojami pārsniedz ES vidējo līmeni, jānosaka kvantitatīvi augstāks mērķis satiksmes dalībnieku nāves gadījumu un smagu ievainojumu skaita samazināšanai un, pamatojoties uz 2010. gada rādītājiem, jāizvirza diferencēti mērķi nāves gadījumu skaita samazināšanai līdz 2020. gadam.

4.6. Pasīvās un aktīvās drošības līmenis pēdējo desmit gadu laikā ir ievērojami paaugstinājies, jo īpaši tāpēc, ka nozares ražotāji ieviesuši plašu klāstu tehniskās drošības pasākumu vieglajiem automobiļiem un lieljaudas transportlīdzekļiem. Ar pētniecības un izstrādes projektiem, ko finansē no ES pamatprogrammām, varētu turpināt intelektisko transporta sistēmu tehnoloģijas uzlabošanu.

4.7. Ekonomikas krīze izraisījusi jaunu un aizvien bīstamāku parādību: tirgū ienāk arvien vairāk vieglo automobiļu, ko var iegādāties par ārkārtīgi zemu cenu un kas tik tikko atbilst obligātajiem drošības standartiem. Lai garantētu un uzlabotu drošību, varētu paaugstināt drošības līmeni automobiļiem, kas jau tiek lietoti, pēc iespējas aprikojot tos ar jaunām drošības ierīcēm. Noteikti jāveic transportlīdzekļu periodiskas pārbaudes un ikgadējā apskate. Vēl sliktāks ir stāvoklis divriteņu mehānisko transportlīdzekļu nozarē, kur būtiska nozīme ir tirgus uzraudzībai un periodiskām apskatēm⁽²⁾. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai ir jāreaģē, nosakot augstākus drošības standartus.

4.8. Tādēļ jāievieš jauni ES tiesību akti par tipa apstiprinājumu divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem, tostarp

par obligātu prasību ierīkot bremžu pretbloķēšanas sistēmu (ABS) vai kombinēto bremžu sistēmu (CBS), ja cilindru tilpums pārsniedz 150 cm³, kā arī jāpārskata direktīva par vadītāju apliecībām un tajā jāiekļauj noteikumi par tehnisko apskati divriteņu mehāniskajiem transportlīdzekļiem un otrā līmeņa apmācību to vadītājiem. Lai nodrošinātu atbilstību svarīgākajiem drošības noteikumiem, Eiropas Savienībai jāatbalsta arī izpratnes veicināšanas kampaņas.

4.9. Ceļu satiksmes negadījumos liela nozīme ir autoceļu un ceļmalu plānojumam. Pētījumu rezultāti liecina, ka ceļu infrastruktūra ir ietekmējusi aptuveni 30 % ceļu satiksmes negadījumu. Tas nozīmē, ka minētajā jomā jāveic uzlabojumi. Noslēdzot, ka galvenie šķēršļi drošības paaugstināšanai saistīti ne vien ar ierobežotām finansēm, bet arī ar vispārēju izpratnes trūkumu. Statistika liecina, ka nereti visbīstamākie ir lauku autoceļi. Kā viens no ES finansējuma (Eiropas ceļu tīkla līdzekļu, struktūrfondu) piešķiršanas nosacījumiem ir jāizvirza prasība par drošiem autoceļiem. Katrā gadījumā, plānojot, būvējot un uzturot autoceļu infrastruktūru, ir jāņem vērā arī divriteņu mehānisko transportlīdzekļu drošība.

4.10. EESK secina, ka visefektīvākais pasākums infrastruktūru drošības paaugstināšanai pagājušajā desmitgadē ir bijusi trešajā rīcības programmā satiksmes drošībai ierosinātā direktīva par drošību tuneļos (2004/54/EK). Direktīvas ieviešanai bija spēcīga ietekme visā Eiropā.

4.11. Attiecībā uz infrastruktūras attīstīšanu nākamajā desmitgadē EESK iesaka rīcības plānā iekļaut mērķi paaugstināt Eiropas ceļu tīkla drošību un arī vismaz 25 % Eiropas ceļu tīklā neietilpstošo ceļu drošību, lai tā atbilstu Eiropas ceļu tīkla drošības līmenim. Ceļu satiksmes drošību ievērojami sekmētu arī Padomes lēmums grozīt direktīvu par ceļu infrastruktūras drošības pārvaldību, tai pievienojot saistošus tehniskos pielikumus un paplašinot darbības jomu (uz ceļiem, kas neietilpst Eiropas ceļu tīklā), kā arī Eiropas pamatnostādnes par pilsētu autoceļu drošu infrastruktūru. Īstermiņā Eiropas Savienībai jāmudina dalībvalstis pēc iespējas ātrāk īstenot četrus pasākumus, kas noteikti ES direktīvā par ceļu infrastruktūras drošības pārvaldību: ceļu satiksmes drošības ietekmes novērtējums, ceļu satiksmes drošības revīzija, ceļu tīkla drošības pārvaldība un drošības pārbaudes.

4.12. Tā kā izskatāmajā jomā ES un dalībvalstīm ir kopēja atbildība, EESK ir pārliecināta: lai izveidotu pilnvērtīgu "ceļu satiksmes drošības telpu", kas aptver visas 27 dalībvalstis, ir nepieciešama spēcīga politiskā vadība. ES līmeņa un arī valstu un reģionālā līmeņa politikas veidotāji ir jāpārliecina, ka ir svarīgi sadarboties, lai ieviestu īstermiņa un ilgtermiņa izmaiņas tiesību aktos, īstenojot arī vērienīgas informēšanas kampaņas. Izmantojot privātā sektora dalībnieku īpašās zināšanas Eiropas satiksmes drošības jomā, varētu gūt nozīmīgu atbalstu un ietaupīt līdzekļus.

⁽²⁾ OV C 354, 28.12.2010, 30. lpp

4.13. Ņemot vērā, ka liels risks izriet no pārvietošanās saistībā ar darbu un ceļā uz darbu un atpakaļ, privātajā sektorā nozīmīgu soli pareizajā virzienā varētu spert darba devēji, kas pārvalda uzņēmumu autoparkus. Pasākumi satiksmes negadījumos bojā gājušo skaita samazināšanai jāattiecinā uz visu veidu pārvietošanos saistībā ar darba pienākumiem un ne tikai uz kravu pārvadājumu nozari.

4.13.1. Privātā un publiskā sektorā darba devējiem ir jāīsteno paraugprakse, lai mazinātu negadījumus ceļā no dzīvesvietas uz darbavietu vai atpakaļ, mudinot darbiniekus pāriet uz sabiedrisko transportu, ja tas ir iespējams, izstrādājot autoparku drošības pamatnostādnes un uzraugot autoparku drošības līmeni. Labs piemērs minētajā jomā ir Komisijas līdzfinansētais PRAISE⁽³⁾ projekts, kura mērķis ir uzlabot ar darbu saistītās satiksmes drošības pārvaldību un nodrošināt darba devējiem atbilstošu zinātību. Minētais jautājums varētu ieinteresēt arī Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru (OSHA).

4.13.2. Šajā saistībā pašlaik tiek izstrādāts arī jauns Starptautiskās standartizācijas organizācijas standarts ISO 39001 ar darbu saistītas satiksmes drošības pārvaldībai, un to varētu pieņemt līdz 2011. gada beigām. Eiropas Komisijai būtu jāaicina visi, kas parakstījuši Ceļu satiksmes drošības hartu, iespējami īsā laikā iziet sertifikāciju, lai iegūtu ISO 39001 standartu.

4.14. Lai izveidotu "autoceļu satiksmes drošības telpu", jāizpilda arī šādi nosacījumi: jānodrošina vairāk salīdzināmu statistikas datu par dalībvalstīm, dalībvalstīm jāsniedz ikgadējas informatīvas atskaites Komisijai, jāizveido ES līmeņa uzraudzības un kontroles sistēma, ko pārvalda Eiropas ceļu satiksmes drošības aģentūra, visām dalībvalstīm pienācīgi un ātri jāievieš ES tiesību akti, vairāk uzmanības jāpievērš apmācībai un nemitīgai izglītībai, īpaši pievērsties gados jauniem un gados vecākiem satiksmes dalībniekiem.

4.15. EESK ierosina rīcības plānā noteikt vērienīgus, tomēr sasniedzamus mērķus. Politisku motīvu dēļ attiecībā uz nākamo tāpat kā iepriekšējo desmitgadi jāizvirza pasaules mēroga mērķis. EESK neiejauksies diskusijā par bojā gājušo skaita samazināšanu un neierosinās noteiktu procentuālu mērķi, bet noteikti aicina izvirzīt arī īpašus mērķus, lai samazinātu smagas traumas guvušo, kā arī satiksmes negadījumos iesaistīto un cietušo sevišķi neaizsargāto satiksmes dalībnieku (gājēju, velobraucēju un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu vadītāju) skaitu.

4.16. Turklāt Eiropas Savienībai būtu jāizvirza ne vien ilgtermiņa mērķis, bet arī starpposma mērķi un (iespējams, ar Eiropas ceļu satiksmes drošības aģentūras starpniecību) jāuzsāk tehniskās palīdzības programma tām dalībvalstīm, kurām tik labi neveicas ar valsts stratēģijas izstrādi satiksmes negadījumu skaita samazināšanai.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

⁽³⁾ Eiropas Satiksmes drošības padomes projekts "PRAISE" — *preventing road accidents and injuries for the safety of employees* (www.etsc.eu/PRAISE.php).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Mazo un vidējo uzņēmumu finansēšanas veidi pašreizējos finanšu apstākļos” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/07)

Ziņotāja: **DARMANIN kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 26. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Mazo un vidējo uzņēmumu finansēšanas veidi pašreizējos finanšu apstākļos”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 456. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 121 balsi par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK mudina Komisiju pilnveidot mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) finansēšanas instrumentus, nodrošinot, ka Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammā izveidotais garantiju mehānisms darbību turpina arī pēc pašreizējā finanšu perioda un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir viegli pieejami struktūrfondu līdzekļi, kā arī skaidri nosakot finansēšanas prioritātes. Pašlaik, kad vērojama pašu kapitāla samazināšanās, garantiju iestādes saskaņā ar Jauno Bāzeles vienošanos par pašu kapitālu (Bāzele II) palīdz bankām, ar kurām tās sadarbojas, būtiski mazināt risku. Tādēļ ir jāatbalsta savstarpējo garantiju iestāžu darbība.

1.2. EESK iesaka veidot vērtspapīru tirdzniecības platformas, kas paredzētas mikrouzņēmumiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Atzītas biržas parasti izvirza pārlietu daudz prasību attiecībā uz finanšu pārskatu sagatavošanu un nosaka pārāk laikietilpīgas procedūras, kas liedz MVU iespēju kotēt akcijas biržā. Izmaksas — arī alternatīvajos un/vai otrajos sarakstos — ir pārāk augstas. Izveidojot nelielas reģionāla mēroga vērtspapīru tirdzniecības platformas, kuras koordinētu Eiropas tīkls, varētu radīt jaunu instrumentu, lai piesaistītu kapitālu nelieliem uzņēmumiem. Tas veicinātu arī ieguldījumus riska kapitālā un finansējuma piesaisti no “uzņēmējdarbības mecenātiem” (*“business angels”*), kā arī palīdzētu nelieliem riska kapitāla ieguldītājiem atbalstīt mazos uzņēmumus.

1.3. Maziem un vidējiem uzņēmumiem, it īpaši mikrouzņēmumiem ir ļoti grūti piekļūt finansējumam. Plašai sabiedrībai arī nav saprotams, kur palikuši līdzekļi, ko piešķir banku sanācijai. Iespējams, nebūtu saprātīgi likt bankām publicēt šos datus, tomēr EESK uzskata, ka bankas varētu noteikt daļu sanācijai piešķirto līdzekļu (valstīs, kurās tie tika izmantoti) atvēlēt mazo un mikrouzņēmumu, īpaši — novatorisku uzņēmumu kreditēšanai.

1.4. EESK rosina izstrādāt tiesisku regulējumu, kas veicina tādu finanšu iestāžu veidošanu, kuras ievēro “līdzdalības” un “ētikas” principus un veic mikrokreditēšanu. Šāda finansēšanas metode noteikti sniegtu labumu maziem un vidējiem uzņēmumiem, jo tā paredz riska atbildības un peļņas dalīšanu, nodrošina stabilu finansējumu un nav saistīta ar spekulāciju. Komisijai būtu rūpīgi jāanalizē iespējas, ko paver “līdzdalības” bankas (*participatory banking*). EESK rosina Komisiju izstrādāt zaļo grāmatu, kas veidotu pamatu, lai Eiropas līmenī varētu sākt debates par “līdzdalības” banku darbību. Atsevišķi pasākumi, ko minētajā jomā īstenojušas Lielbritānija, Francija, Vācija, Itālija, Luksemburga un Malta, vērtējami atzinīgi, tomēr tie var kavēt ES finanšu pakalpojumu nozares turpmāko integrāciju. Īstenojot atsevišķus, nesaskaņotus pasākumus, šis finansēšanas modelis, kas paredz, piemēram, riska dalīšanu, līdzdalību peļņas sadalē un sociāliem principiem atbilstošu finansēšanu, nedarbotos pietiekami efektīvi. Veicinot islāmisko mikrokreditēšanu, varētu rasties jauni uzņēmējdarbības veidi, kas noteiktos reģionos palīdzētu mazināt nabadzību. Tādēļ jāizstrādā direktīva, kurā paredzētas, aplūkotās un rosinātās alternatīvas finansēšanas metodes, nodrošinot, ka uz minētajām metodēm attiecas tādi paši noteikumi kā uz citām, ierastajām finansēšanas metodēm.

1.5. EESK uzskata, ka dalībvalstis varētu piešķirt finansējumu tieši MVU vai sniegt vispārējas vai daļējas garantijas finanšu iestādēm, lai stimulētu tās piešķirt kredītus. Finanšu krīzes laikā šādi rīkojās vairākas dalībvalstis, kurām izdevās mazināt mazo un vidējo uzņēmumu grūtības piekļūt finansējumam.

1.6. EESK uzskata, ka Eiropas Investīciju fonds varētu tieši ieguldīt MVU kapitālā vai arī izveidot apakšfondu noteiktā jomā, piemēram, jauno uzņēmēju fondu, kas sekmētu arī uzņēmējdarbības kultūras veidošanos. Eiropas Investīciju bankas (EIB) līdzekļus vajadzētu piešķirt starpniekiestādēm, kuru darbības pamatvirziens ir atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem. EESK arī uzskata, ka EIB varētu uzņemties daļu no riska, lai rosinātu starpniekbankas lietot EIB piešķirtos līdzekļus MVU finansēšanai.

1.7. EESK iesaka bankām dažādot finansēšanas veidus, piemēram, veicot arī "līdzdalības", novatorisko un "ētisko" finansēšanu. Bangladešas *Grameen Bank* īstenotais finansēšanas modelis Bāzele II noteikumu dēļ varētu darboties ļoti ierobežoti. Finansēšu iestādes nav gatavas vispirms pievērsties problēmai un tikai pēc tam — tās risināšanai; kredītēšanas sistēmas pamatā nav jābūt iepriekš noteiktam bankas darbības modelim, bet gan sociālā stāvokļa apsekojumam. Tādēļ steidzami jāpārskata Bāzele II noteikumi vai jāizstrādā nolīgums par finansēšanas metodēm, kas atšķiras no ierastajiem finansēšanas veidiem.

1.8. Eiropas Savienībā veidojas "uzņēmējdarbības mecenātu" tīkli. Diemžēl minēto tīklu darbība netiek regulēta, un tos var ļaunprātīgi izmantot, kas mazina uzņēmēju vēlmi lietot šo nozīmīgo izaugsmes finansēšanas instrumentu. Tādēļ jāizstrādā tiesiskais regulējums, kas sekmētu "uzņēmējdarbības mecenātu" tīklu darbību vai tiem līdzīgas ierosmes.

1.9. EESK mudina dalībvalstis noteikt nodokļu atvieglojumus "uzņēmējdarbības mecenātiem" un to tīkliem, kā arī ieguldītājiem no ģimenes loka, piemēram, vecākiem. Daudzi jaunie uzņēmēji spiesti izmantot ģimenes līdzekļus, jo citi līdzekļi nav pieejami. Minētie ieguldītāji ir jāatalgo un jāmotivē, piedāvājot nodokļu atlaides.

2. Pamatojums.

2.1. ES dalībvalstīm jāveic nozīmīgs uzdevums, proti, jāveicina aktīva uzņēmējdarbība. Eiropadome Lisabonas sanāksmē 2000. gada martā izvirzīja minēto mērķi, lai uzlabotu situāciju nodarbinātības jomā, veicinātu ekonomikas reformas un sociālo kohēziju. Eiropas Komisija 2003. gada 21. janvārī publicēja Zaļo grāmatu par uzņēmējdarbību Eiropā, uzsverot, ka pārlietu maz Eiropas iedzīvotāju veido savus uzņēmumus un izveidotajos uzņēmumos nav stabilas izaugsmes.

2.2. Uzņēmējdarbības veicināšana sniedz būtisku labumu gan ekonomikā, gan sabiedrībai. Uzņēmējdarbība ne vien veicina darba vietu skaita pieaugumu, inovāciju, konkurētspēju un izaugsmi, bet arī sniedz cilvēkiem gandarījumu un palīdz sasniegt sociālos mērķus⁽¹⁾.

2.3. Par uzņēmējdarbības un valsts ekonomikas attīstības rādītāju savstarpējo saikni liecina tas, ka uzņēmējdarbība sekmē uzņēmumu "izdzīvošanu", inovāciju, jaunu darba vietu rašanos, tehnoloģisko attīstību, produktivitātes un eksporta pieaugumu. Tātad, uzņēmējdarbība sniedz labumu ne tikai iesaistītajām personām, bet arī sabiedrībai kopumā.

2.4. Uzņēmējdarbības un ekonomikas attīstības pētniecības centra (*Centre for Enterprise and Economic Development Research*) veikts apsekojums liecina, ka līdzekļi uzņēmējdarbības uzsākšanai ir viena no visbiežāk minētajām problēmām, ar ko sastopas gados jauni uzņēmēji (otra problēma ir administratīvie noteikumi). Tomēr tikai aptuveni 40 % aptaujāto profesionālā atbalsta organizāciju uzskata, ka šis finansēšanas grūtības būtu lielākas nekā tās, ar kurām sastopas citi nelieli uzņēmumi. Lielai daļai jaunu uzņēmumu ir grūti nodrošināt garantijas aizņēmējiem, kas ļautu uzsākt darbību, un gados jauniem uzņēmējiem tā var būt vēl lielāka problēma, jo viņiem bijis mazāk iespēju uzkrāt līdzekļus aizdevuma garantēšanai. Šo praktisko grūtību apmērs, protams, ir atkarīgs no konkrētās uzņēmējdarbības nozares un veida.

2.5. Pašreizējā ekonomikas krīze, kas apgrūtina uzņēmējdarbību, īpaši smagi skar mazos un vidējos uzņēmumus. EESK daudz uzmanības veltījusi finanšu krīzes cēloņiem un sekām, kā arī banku sistēmas būtiskajai ietekmei uz krīzi. Patiesībā krīze joprojām smagi ietekmē MVU darbību, un tiem joprojām ir grūti piekļūt finansējumam.

2.6. Pašlaik, neraugoties uz stipri samazinātajām procentu pamatlīkēm, bankas joprojām ārkārtīgi reti izsniedz aizdevumus. Tas izskaidrojams ar:

- zaudējumiem, kurus rada atšķirīgu grāmatvedības principu piemērošana dažādos tirgos (bankas, vairs necerot tuvākajā laikā realizēt pašu bilancēs iekļautos vērtspapīrus, samazina to vērtību);
- bezcerīgo vai apšaubāmo kredītu īpatsvara palielināšanos, ko arī izraisīja ekonomikas krīze;
- starpbanku tirgū vērojamo līdzekļu trūkumu, kas nav mazānājs, neraugoties uz vairāku valstu valdību iejaukšanos;
- pastāvīgo "baiļu faktoru" — banku darbinieki baidās zaudēt darbu un pieņemt lēmumus par kredītēšanu, kas varētu būt saistīta ar risku.

2.7. Tāpēc piekļuve banku kapitālam ir ierobežota — tās izsniedz aizdevumus vienīgi pastāvīgajiem klientiem, ko tās nevar zaudēt, vai iegulda augstākas kvalitātes fiksētā procenta instrumentos, piemēram, valsts vērtspapīros. Tā kā valdības aizņemas arvien vairāk līdzekļu, ko ieguldīt valsts ekonomikā, bankas vairāk līdzekļu var ieguldīt valsts aizņēmuma obligācijās, taču līdz ar to mazāk līdzekļu atliek aizdevumiem, kurus izsniedz uzņēmumiem un patērētājiem.

⁽¹⁾ *Flash Eurobarometer*, analītisks ziņojums "Entrepreneurship Survey of the EU (25 Member States), United States, Iceland and Norway".

3. Ar oficiālo statistiku nesaistīts un īss pārskats par MVU raksturīgajām iezīmēm.

3.1. MVU daudzējādā ziņā ir īpaši. Arī visu tiem raksturīgo iezīmju uzskaitījums neatspoguļotu MVU dinamiku. Tomēr ir lietderīgi norādīt uz dažām iezīmēm, kas tiem raksturīgas.

3.2. MVU parasti pieder ģimenēm vairākās paaudzēs, un ģimenes locekļu ieguldījumi uzņēmumā ir svarīgi, tomēr bieži — nepietiekami. MVU parasti ir saistīti ar noteiktu vietu; tas nosaka arī veidu, kādā MVU piesaista ārpalpojumu, un (bieži ļoti piesardzīgo) attieksmi pret jaunu darbinieku pieņemšanu. Īpašnieka un vadītāja funkcijas mazajos un vidējos uzņēmumos nav skaidri nošķirtas; bieži pastāv ciešas attiecības starp uzņēmuma darbiniekiem un īpašniekiem (tādējādi pastiprinot abpusējo lojalitāti). MVU ir elastīgi, dinamiski un ātri ievieš jauninājumus. Pārvaldot naudas plūsmas, MVU parasti nevēlas riskēt un cenšas izmantot pašu rezerves un nevēršas aizdevējstādēs, jo tiem jāpārvar ievērojami birokrātiski šķēršļi, lai pieteiktos finansējumam un saņemtu aizdevumus.

3.3. Priekšstatu, ka izsniegt aizdevumus maziem un vidējiem uzņēmumiem ir riskanti, daļēji radījušas šiem uzņēmumiem raksturīgākās iezīmes: bieži vien tie ir jauni uzņēmumi, kuri nelabprāt izmanto birokrātiskas un ar lielu laika patēriņu saistītas finansēšanas sistēmas, kuriem nav pietiekama nodrošinājuma aizdevumam un kuri parasti ir pārāk mazi, lai varētu atļauties riska pārvaldības instrumentus.

3.4. Jānorāda, ka problēmas, ar ko sastopas MVU, mikrouzņēmumus skar vēl smagāk.

4. Finansēšanas instrumenti.

4.1. **Kotēšana atzītos biržu sarakstos.** Sākotnējie publiskie piedāvājumi ir iespēja, ko parasti izmanto stabili uzņēmumi, lai piesaistītu ilgtermiņa ieguldījumus kapitālā, pārdodot akcijas vai aizņemoties (obligācijas). To parasti dara pirms uzņēmuma paplašināšanās, kad uzņēmuma īpašnieki un/vai riska kapitāla investori mēģina atgūt līdzekļus. Pastāv arī biržas otrie saraksti, kas kopumā nav piemēroti mikrouzņēmumiem; tos spēj izmantot vienīgi lielākie no mazajiem uzņēmumiem. Lai arī kopumā alternatīvajos sarakstos nav tik stingri nosacījumi kā galvenajos biržas sarakstos, tajos ir spēkā tādas pašas informācijas sniegšanas prasības. Maksa par kotēšanu minētajos sarakstos var pārsniegt 500 000 euro.

4.2. **Jauni finansējuma avoti, "līdzdalības" bankas.** Visā Eiropā šobrīd vērojama jauna parādība — tā sauktās "līdzda-

lības" vai "ētiskās" bankas, kas pārstāv tā dēvēto islāmisko finanšu sistēmu. Tās darbības principi atšķiras no ierastajiem un, iespējams, pašreizējos apstākļos ir piemēroti MVU vajadzībām. Minētā sistēma piedāvā dažādus finanšu instrumentus, un daudzi no tiem Eiropas valstīm nav sveši. Tomēr noteikti tiesību akti, īpaši nodokļu jomā, kavē jaunā finansēšanas veida attīstību. Diemžēl vairākas ES valstis (piemēram, Lielbritānija, Francija, Luksemburga, Vācija, Malta un Itālija) veic individuālus pasākumus, kas varētu radīt šķēršļus vienā ES dalībvalstī reģistrētu finanšu iestāžu darbībai citās dalībvalstīs. "Līdzdalības" finanšu iestādes varētu meklēt citus tiesiskus ceļus, lai iekļūtu ES tirgū⁽²⁾.

4.2.1. "Līdzdalības" finanšu sistēma noteikti būtu izdevīga mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jo tās pamatā ir riska dalīšana, līdzdalība peļņas sadalē un finansējuma stabilitāte, nepieļaujot spekulācijas un noteiktus ieguldījumu veidus.

4.2.2. Šobrīd attīstās pavisam jauns finansēšanas veids — tā sauktā islāmiskā mikrokreditēšana. Mikrokreditēšana ietver finanšu pakalpojumu klāstu cilvēkiem, kurus tradicionālās bankas uzskata par nepiemērotiem darījumu veikšanai, galvenokārt tāpēc, ka viņi nespēj nodrošināt garantiju, kas pasargātu finanšu iestādi no iespējamajiem zaudējumiem.

4.2.3. Mikrokreditēšana paver pilnīgi jaunas iespējas cilvēkiem, kam liegta piekļuve tradicionālajam finanšu tirgum, un ļauj viņiem beidzot īstenot plānus un ieceres ar pašu līdzekļiem, kā arī izvairīties no citu palīdzības, atbalsta un atkarības. Mikrokreditu piešķiršanas pieredze visā pasaulē liecina, ka trūcīgie iedzīvotāji vēlas izmantot daudzus finanšu pakalpojumus, ir gatavi segt ar tiem saistītās izmaksas un bankas var viņiem pilnībā uzticēties. Mikrokreditēšanas mērķgrupa ir trūcīgie iedzīvotāji, kas dzīvo tuvu tā sauktajam nabadzības sliekšnim un kam nav piekļuves oficiālajam finanšu tirgum, bet kas tomēr spētu salīdzinoši viegli sasniegt pienācīgu dzīves līmeni un īstenot uzņēmējdarbības ieceres.

4.2.4. Minētā joma nav daudz pētīta, un pieredze tajā joprojām ir salīdzinoši neliela, tomēr tā liecina, ka mikrokreditēšana paver plašas iespējas apkarot nabadzību un finansiālo un sociālo atstumtību, kā arī paplašināt un bagātināt finanšu iestāžu klientu loku attīstības valstīs ar islāma kultūras tradīcijām. "Līdzdalības" banku darbība liecina, ka tām svarīgi ne tikai finansiāli ieguvumi, bet arī pēc iespējas lielāka labuma sniegšana sabiedrībai un ka tās ir labākas finanšu iestādes, kas var sniegt efektīvus finanšu pakalpojumus arī vietējā līmenī.

⁽²⁾ Skat. "Islamic Finance in a European Union Jurisdiction Workshops Report", ko publicējis Maltas Vadības institūts, Maltas Darba devēju apvienība un Maltas Banku darbinieku savienība.

4.3. **Valstu un ES finansēšanas sistēmas.** Valstis ar starpniekiestāžu palīdzību atbalsta uzņēmumus, īstenojot dažādus pasākumus, piemēram, nosakot nodokļu atvieglojumus vai īstenojot finansēšanas programmas, kas saistītas, piemēram, ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas Investīciju fonda dotāciju piešķiršanu.

4.3.1. Pietiekami plaši nav pārņemtas noteiktas iniciatīvas saistībā ar uzņēmējdarbības uzsākšanu un sākumkapitāla nodrošināšanu.

4.4. **“Uzņēmējdarbības mecenāti”**, proti, privātie ieguldītāji vai neoficiālie riska kapitāla ieguldītāji ir netradicionāli finansējuma avoti; tie galvenokārt veic ieguldījumus uzņēmumu kapitālā no sākumposma līdz agrīnās izaugsmes posmam.

5. Iespējamais rīcības plāns, lai ierobežotu ieguldījumu un finansēšanas samazināšanos un atvieglotu MVU piekļuvi aizdevumiem.

5.1. Pašreizējā ekonomikas situācijā ir ļoti svarīgi steidzami īstenot Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu. EESK jau agrāk paudusi atzinīgu viedokli par Komisijas izstrādāto Mazās uzņēmējdarbības aktu, un vēlas vēlreiz uzsvērt, ka ir ārkārtīgi svarīgi īstenot ierosinātos pasākumus.

5.1.1. Pašlaik, kad mazie un vidējie uzņēmumi spiesti secināt, ka spēja nokārtot saistības ir reti sastopama parādība, Komiteja rosina grozīt maksājumu kavējumu direktīvu, lai nodrošinātu, ka MVU visos tirdzniecības darījumos savlaicīgi saņem samaksu un kredītēšanas periods nepārsniedz 30 dienas. Direktīvai tomēr jābūt īstenojamai un jāpanāk, ka tās noteikumus ievēro arī piegādātāji (kā privātie, tā publiskie).

5.1.2. Steidzami jāīsteno direktīva par PVN likmju pazemināšanu attiecībā uz vietējā līmenī sniegtiem pakalpojumiem, tostarp darbietilpīgiem pakalpojumiem, kurus galvenokārt sniedz MVU. Lai arī minēto direktīvu vērtē pretrunīgi, tā veicinās MVU komercdarbību un vairo tiesīgo patērētāju interesi par šiem uzņēmumiem.

5.2. Saskaņā ar Eiropas tirdzniecības un rūpniecības kameru sniegto informāciju, 30 % no MVU saskaras ar likviditātes problēmām, un ceturtdaļu no tām rada banku atteikšanās izsniegt kredītus. Banku darbību pašlaik stingri uzrauga, un tās īsteno ļoti konservatīvu kredītēšanas politiku, kas varētu kaitēt MVU darbībai un līdz ar to arī ekonomikai.

5.2.1. Īstenojot atveseļošanas plānu un piešķirot vairāk līdzekļu Eiropas Investīciju bankai (EIB), ES ir atvēlējusi līdzekļus, kurus bankām būtu jāpiešķir mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Tomēr MVU pieredze liecina, ka saņemt kredītu bankā joprojām ir ļoti grūti. Tātad, MVU kredītēšanai piešķirtie

līdzekļi īstenībā nesasniedz adresātu. Tādēļ ir svarīgi, lai starpniekbankas, kas izraudzītas EIB līdzekļu pārvaldīšanai, atbalstītu tieši mazos un vidējos uzņēmumus. Ja regulāri konstatēts, starpniekbanka šos līdzekļus nepiešķir maziem un vidējiem uzņēmumiem, EIB jāizvēlas cita starpniekbanka. Lai panāktu, ka starpnieki patiešām aizdod mazajiem un vidējiem uzņēmumiem šim nolūkam paredzētos EIB līdzekļus, arī EIB ir jāuzņemas aizdevuma risks, nenovēlot to vienīgi uz starpniekiem.

5.3. Uzņēmumiem, īpaši tiem, kas tikai vēlas uzsākt darbību, ir ļoti svarīgi piekļūt riska kapitāla finansējumam. Riska kapitāla tirgus apjoms Eiropā ir tikai divi miljardi *euro* gadā, tas ir, aptuveni 25 % no ASV tirgū pieejamā riska kapitāla. Tikai 1 no 50 mazajiem un vidējiem uzņēmumiem vērsas riska kapitāla sabiedrībās, lai prasītu līdzekļus. Informācija par minēto iespēju ir plaši pieejama, tomēr tradicionālo MVU vadītāji un īpašnieki bieži neizprot, ka patiešām ir iespējams piesaistīt riska kapitālu. Tas izskaidrojams arī ar Eiropas uzņēmēju piesardzīgo attieksmi pret risku; viņi biežāk izvēlas banku aizdevumus, nevis riska kapitāla sabiedrību finansējumu.

5.4. Nozīmīga iespēja mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir publiskais iepirkums, tomēr pašlaik MVU konkurētspēja minētajā jomā ir maza — tiem, salīdzinājumā ar lielākiem tirgus dalībniekiem, trūkst pieredzes un ir grūti izpildīt stingros noteikumus par banku garantijām un finanšu pārskatu sagatavošanu. Jāpanāk, ka publiskā iepirkuma noteikumi ir labvēlīgāki mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, piemēram, samazinot prasīto kapitāla apjomu, kas jānodrošina ar bankas garantiju, veicinot MVU pieteikšanos konkursiem un MVU apvienību veidošanu.

5.5. Pats svarīgākais ir mazināt birokrātisko slogu, kas ir nesamērīgi liels mazajiem un vidējiem uzņēmumiem salīdzinājumā ar lielākiem uzņēmumiem. Aprēķināts, ka liels uzņēmums vidēji tērē 1 *euro* uz darbinieku, lai nodrošinātu atbilstību normatīvajām prasībām, turpretī mazam uzņēmumam jātērē līdz pat 10 *euro* uz darbinieku. Atzinīgi jāvērtē Komisijas pašlaik īstenojamie pasākumi birokrātijas samazināšanai, tomēr vēl joprojām ir ļoti tālu līdz tam, lai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem sniegtā palīdzība būtu patiešām efektīva.

5.6. Mūsu ekonomikas nākotne ir ilgtspējīgā konkurencē. Tādēļ ar finansējumu īpaši jāatbalsta tie MVU, kas ievēro ilgtspējīgas attīstības principus un veic videi nekaitīgu uzņēmējdarbību.

5.7. Eiropas Savienība atvēl daudz līdzekļu, lai atbalstītu mazos un vidējos uzņēmumus, kas saistīti ar jauno tehnoloģiju nozari. Tomēr arī mazie un vidējie uzņēmumi, kas darbojas tradicionālās ražošanas vai pakalpojumu nozarēs, ir jāmotivē ieviest jauninājumus. Jāstiprina finanšu instrumenti, lai atbalstītu arī MVU darbību tradicionālajās nozarēs.

5.8. EESK atzīmē, ka krīzes laikā efektīva bijusi Eiropas savstarpējo garantiju asociācijas (*L'Association Européenne du Cautionnement Mutuel — AECM*) un līdzīgu apvienību darbība. EESK mudina Komisiju arī turpmāk veidot labvēlīgu vidi, lai līdzīgas organizācijas turpinātu atbalstīt MVU ar garantijām finansējuma saņemšanai.

5.9. Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma ir bijis nozīmīgs MVU atbalsta instruments, tādēļ EESK mudina Komisiju saglabāt MVU garantiju mehānismu arī programmā, ko izstrādās laikposmam pēc 2013. gada.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jauna finanšu sistēma iekšējā tirgū pēc krīzes” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/08)

Ziņotājs: IOZIA kgs

Līdzziņotājs: BURANI kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 18. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Jauna finanšu sistēma iekšējā tirgū pēc krīzes”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 160 balsim par, 8 balsim pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) šajā pašiniciatīvas atzinumā vēlas norādīt uz dažām iespējamām Eiropas finanšu sistēmas reformām, t.i., kā tā būtu jāreglamentē un kā tai efektīvāk darboties, lai samazinātu sistēmiskos riskus. Ja netiks ierobežota nekontrolēta spekulācija un valdības nesniegs jau sen gaidītas atbildes, krīze vēl var atsākties un kļūt intensīvāka.

1.2. **Kādi jābūt jaunajai finanšu sistēmai iekšējā tirgū pēc krīzes?** ECB/ECBS (Eiropas Centrālo banku sistēmas), komercbankas, investīciju bankas, savstarpējās sabiedrības un kooperatīvās finanšu iestādes, ētiskās bankas, apdrošināšanas sabiedrības, pensiju fondi, ieguldījumu fondi, privātā kapitāla fondi, riska ieguldījumu fondi, novērtēšanas sabiedrības; finanšu produktu un vērtspapīru radītāji, izplatītāji un pārdevēji; biržas, neregulēti tirgi; regulatori, uzraudzības iestādes, kredītreitinga aģentūras — tie ir finanšu sistēmas galvenie dalībnieki, kuriem būs jāmaina izturēšanās, jāpielāgojas stingrākam tiesiskajam regulējumam, jāpielāgo sava organizācija jaunajiem uzdevumiem, kas tiem tiks uzticēti.

1.3. **Nevajag vispārināt, uzskatot, ka atbildīgi ir visi tirgus dalībnieki.** Par laimi, dažas svarīgas nozares, piemēram, nozīmīgas transnacionālas grupas, nebija tieši iesaistītas krīzē, jo to darbība bija pietiekami attālināta no lielā finanšu kazino. Apdrošināšanas sabiedrībām, kooperatīvu un tautas bankām, krājbankām, kā arī pazīstamām Eiropas un pasaules komercbankām nenācās ieviest korekcijas finansiālu zaudējumu dēļ vai prasīt atbalstu savām valdībām.

1.4. “Krīzes cēlonis ir morālā nabadzība”. EESK piekrīt šai atziņai, ko 1932. gadā izteicis *Tomáš Baťa*, un diemžēl konstatē,

ka nekas nav mainījies. Darba ņēmēji un pensionāri, uzņēmumi, iedzīvotāji, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, patērētāji un lietotāji ir ļoti ieinteresēti, lai varētu paļauties uz efektīvu un drošu finanšu sistēmu par pieņemamām izmaksām, kurai ar paļāvību uzticēt savus ietaupījumus, pie kuras vērsties saistībā ar atbalstu ekonomiskajai iniciatīvai, kura ir nepieciešamais ekonomiskās izaugsmes instruments un pilda nozīmīgas sociālās funkcijas (piemēram, pensijas, veselības apdrošināšana, nelaimes gadījumu apdrošināšana, zaudējumu apdrošināšana). Visaptveroša uzticības zuduma dēļ to visu apdraud smagā finanšu krīze.

1.5. **Ir jāatjauno uzticība gan finanšu iestādēm, gan politiskajām iestādēm, kā arī regulēšanas un uzraudzības iestādēm,** kas nav pratušas un varējušas izvairīties no šīs katastrofas, kura saskaņā ar jaunākajām SVF aplēsēm līdz šim ir izmaksājusi 2,3 triljonus *euro*.

1.6. **Sabiedriskā doma tika dziļi satriekta.** Likviditātes krīze, ko izraisīja finanšu krīze, ļoti smagi iespaidoja reālo ekonomiku: bezdarbs ir pārsniedzis 10 % ar vislielāko kāpumu Latvijā (22 %) un Spānijā (19 %), bet kopumā bezdarbnieku skaits decembrī bija vairāk nekā 23 miljoni cilvēku. Paredzams, ka šis skaitlis vēl pieaugs. Visās valstīs ir milzīgs budžeta deficīts, kas jālikvidē ar konsolidācijas pasākumiem, kuri neapšaubāmi neveicinās izaugsmi, bet bremzēs atveseļošanos, kas jau paredzama lēna, t.i., bez pozitīvas ietekmes uz nodarbinātību.

1.7. Iepriekšējos gados EESK ir izstrādājusi virkni atzinumu, ierosinot dažus priekšlikumus, kas bieži vien netika ņemti vērā, bet kuri ieklausīšanās gadījumā neapšaubāmi palīdzētu izvairīties no krīzes postošajām sekām vai vismaz mazināt tās.

1.8. **EESK aicina ES iestādes pārraudzināt reformu procesu.** Aptuveni pusotru gadu pēc *Larosiēre* komisijas secinājumu iesniegšanas Eiropas lēmumu pieņemšanas process vēl nav sasniedzis noslēguma posmu. Diemžēl valdības ir vājinājušas reformas īstenošanas mēģinājumus, piemēram, izslēdzot iespēju, ka Eiropas iestāde ietekmē starptautiskas finanšu iestādes.

1.8.1. **EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par likumdošanas iniciatīvām,** kuras īsteno, lai pastiprinātu finanšu tirgus regulējumu un pārredzamību. Šie priekšlikumi, kas tika izvirzīti šā atzinuma izstrādes gaitā, ir solis vēlamajā virzienā. Vissvarīgākie aspekti ir uzlabot kredītreitinga aģentūru uzraudzību un sākt debates par uzņēmumu pārvaldību. Pasākumu kopumu papildina ziņojumi par atbildību administratoriem un darba samaksas politiku. Komisija ir apņēmusies pēc sešiem līdz deviņiem mēnešiem iesniegt turpmākus priekšlikumus, lai uzlabotu atvasināto finanšu instrumentu tirgu darbību, piedāvātu atbilstošus pasākumus saistībā ar spekulatīvu pārdošanu un kredītsaistību nepildīšanas mijmaiņu, kā arī pilnveidotu Finanšu instrumentu tirgu direktīvu (*MiFID*).

1.8.2. **EESK ar lielu interesi gaida citas paziņotās iniciatīvas** atbildības jomā, piemēram, direktīvas par noguldījumu garantiju sistēmām un direktīvas par ieguldītāju kompensācijas sistēmām pārskatīšanu. Tiks grozīta direktīva par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un Kapitāla prasību direktīva (*KPD IV*). Vienlaikus tiek izstrādāts jauns priekšlikums par standartizētiem privāto ieguldījumu produktiem. Lai samazinātu regulējuma arbitrāžu, Komisija izstrādās paziņojumu par sankcijām finanšu pakalpojumu nozarē.

1.9. **EESK uzskata, ka ir jāstrādā intensīvāk, lai veidotu finanšu sistēmu pēc krīzes;** tai vajadzēs būt pārredzamai, sociāli un ētiski atbildīgai, efektīvāk kontrolētai, novatoriskākai un tās izaugsmei jābūt līdzsvarotai, saderīgai ar pārējo ekonomisko sistēmu, orientētai uz vērtības radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, kā arī uz ilgtspējīgu izaugsmi.

1.10. **Finanšu jomā strādā vairāki miljoni darbinieku. Lielākā to daļa ir godprātīgi cilvēki, kas strādā profesionāli un ir pelnījuši vispārēju cieņu.** Necīgā mazākumā esošas bezatbildīgas personas bez sirdsapziņas pārmetumiem riskē ar veselās strādājošo kategorijas reputāciju.

1.11. **EESK iesaka ieviest lielāku pārredzamību, sevišķi risku identificēšanā.** Ārpusbiržas tirgiem nevajadzētu būt atvērtiem divpusējiem darījumiem, bet tiem jādarbojas tikai ar galveno darījuma partneri, kas, uzraugot kopējo riska līmeni, var ierobežot piekļuvi darījumiem tiem dalībniekiem, kuri ir

pārmērīgi pakļauti riskam. Darījumiem vajadzētu notikt vienotā platformā vai vismaz noteiktā platformu kopumā, tādējādi uzlabojot tirgu pārredzamību.

1.12. **Finanšu nozarē uzņēmumu sociālajai atbildībai jāizpaužas visās darbībās un attieksmē.** Priekšroka tika dota pārdošanas apjomiem, nevis pienācīgām investīcijām. Jāatgriežas pie augstas profesionālās ētikas, un nozares apvienībām jārosina uzņēmumi rīkoties pienācīgi, īstenojot preventīvus pasākumus un sodot tos uzņēmumus, kas ir atzīti par vainīgiem saistībā ar ļaunprātīgu rīcību, krāpšanu vai citu krimināli sodāmu rīcību.

1.13. **Valstu un Eiropas iestāžu atvērtāka un demokrātiskā pārvaldība, kurā regulēšanas un uzraudzības darbībā ir iesaistītas ieinteresētās personas.** Uzņēmumu pārvaldībā jābūt atzītai darba ņēmēju, uzņēmumu, patērētāju un lietotāju lomai. EESK iesaka plašāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību apspriešanā un ietekmes novērtēšanā. Nesenajos Komisijas lēmumos par ekspertu grupu izvēli priekšroka joprojām tiek dota vienīgi nozarei, pienācīgi neiesaistot patērētājus un darba ņēmējus. EESK atkārtoti iesaka nodrošināt līdzsvarotu pilsoniskās sabiedrības pārstāvību Komisijas organizētajās ekspertu grupās un komitejās.

1.14. Uzņēmumu pārvaldība, turklāt godīguma un pārredzamības prasības attiecas gan uz administratoriem, gan uz akcionāriem, kuru kapitāla izcelsme līdz šim automātiski tikusi uzskatīta par likumīgu, lai gan skandalozi piemēri liecina, ka tas ne vienmēr tā ir.

1.15. **Vadītāju loma ir kļuvusi pārmērīga, tāpat arī viņu atalgojums ir sasniedzis astronomiskus apjomus,** kas tika saglabāti pat pēc nacionalizācijas, lai glābtu dažas iestādes no bankrota. Ir vajadzīga nopietna politika, ar ko ierobežo prēmijas, kuras, iespējams, varētu izmaksāt, ja vidējā termiņā ir stabili rezultāti, kas pārsniedz sistēmas vidējos rādītājus. Arī attiecībā uz darbiniekiem ir vajadzīgi stimuli, kas ir saistīti ar atbildīgu pārdošanu, nevis banku produktu kampaņām bez patērētāju vajadzību pienācīgas ievērošanas; šiem stimuliem būtu jāveicina cilvēkkapitāla kvalitāte profesionālā ieguldījuma, klientu apmierinātības un augstākas profesionalitātes izteiksmē.

1.16. **EESK iesaka valstu uzraudzības iestādēm apstiprināt nopietnus un efektīvus pasākumus;** šīs iestādes nešķiet pārāk pārliecinātas par tādu pasākumu lietderību, kuri ir ne vien pamācoši, bet kalpo arī atklāta vai slēpta riska profila saglabāšanai nākotnē. Būtu bijis iespējams izvairīties no daudziem ļoti riskantiem darījumiem, kas tika veikti, lai palielinātu peļņu un prēmijas.

1.17. Saskaņā ar Bāzeles II principiem **EESK aicina no ES tiesību aktiem svītrot atsauci uz vērtējumiem saistībā ar ieguldījumu klasifikāciju un no tās izrietošo segumu riska kapitāla fondos** un aicina valstu iestādes pārskatīt ieguldījumu politiku.

1.18. **Dalībvalstu valsts parādu klasifikāciju vajadzētu veikt tikai jaunai, neatkarīgai Eiropas aģentūrai.** Paziņojumi par valsts parāda pazemināšanu, kā tas nesen bija Grieķijas un citu grūtībās nonākušo Eiropas valstu gadījumā, ir radījuši nopietnas problēmas tirgos, pamudinot uz plašiem spekulatīviem uzbrukumiem emisijām un vērsot plašumā iespaidu par smagu krīzi.

1.19. **Grieķijai piešķirtais atbalsts palīdzēs aizsargāt starptautisko finanšu sistēmu,** kas ir garantējusi Grieķijas parādu simtiem miljardu *euro* apmērā un uzticējusies arī pasaules visnozīmīgākajai komercbankai, kura slēpa ievērojamus finansējumus, kas neparādījās Atēnu oficiālajā bilancē. Tikai Francijas bankas (76,45 miljardi) un Vācijas bankas (38,57) vien piešķīra aizdevumu 115 miljardu apmērā. Eiropas nodokļu maksātājiem kārtējo reizi būs jāmaksā par nelikumīgu rīcību. Grieķijas iedzīvotājiem būs jāmaksā milzīgs ekonomiskais un sociālais rēķins.

1.20. **EESK uzskata, ka ir lietderīgi padziļināti izskatīt jautājumu par dažu finanšu darbību,** sevišķi to, kas ir acīmredzami spekulatīvas, **aplūkšanu ar nodokli.** Par šo tematu nesen ir pieņemts atzinums.

1.21. **EESK iesaka izveidot integrētas krīzes pārvaldības sistēmas, kurās ir paredzēti efektīvi agrīnās brīdināšanas, novēršanas un krīzes pārvarēšanas kritēriji.** Ir jāattīsta uzticami savstarpējās atbildības mehānismi starp dalībvalstu iestādēm, sevišķi attiecībā uz lielajām Eiropas grupām. Piemēram, Centrāleiropā un Austrumeiropā finanšu tirgi atrodas gandrīz tikai Rietumu apdrošināšanas sabiedrību un banku rokās.

2. Ievads.

2.1. "Krīzes cēlonis ir morālā nabadzība.

Ekonomiskās krīzes pagrieziena punkts? Neticu spontāniem pagrieziena punktiem. Tas, ko esam pieraduši saukt par ekonomikas krīzi, ir tikai cits ētiskās nabadzības apzīmējums.

Morālā nabadzība ir cēlonis, ekonomikas krīze ir tikai sekas. Mūsu valstī ir daudz cilvēku, kas domā, ka nauda var mūs glābt no ekonomiskās lejupslīdes. Mani uztrauc šo maldu sekas. Situācijā, kādā pašlaik atrodamies, nav vajadzīgi koši teatrāli efekti vai kombinācijas.

Mums ir vajadzīga morāla attieksme pret cilvēkiem, darbu un publisko īpašumu.

Nekad vairs neatbalstīt bankrotus, vairs nekādus parādus, nekad vairs nešķiesties ar vērtībām, nekad vairs neekspluatēt darbiniekus. Mums labāk vajadzēja strādāt, lai atgūtos no pēckara nabadzības un darbs un uzkrājumi kļūtu efektīvāki, vēlāmāki un godīgāki, nevis nodoties slinkumam un izšķērdībai. Tev taisnība, ir jāpārvar uzticības krīze, tomēr tas mums neizdosies ar tehniskiem, finanšu līdzekļiem vai kredītiem. Uzticība ir personīga, un to var atgūt vienīgi ar morālu rīcību un personīgu piemēru." *Tomáš Baťa, 1932. gads.*

2.2. Nekas nav mainījies.

2.2.1. Komitejas atzinumos neierastais citāts ir daudz piemērotāks ievads tematam, kas šoreiz nebūs tikai zinātniska un jau vairākkārt dzirdēta krīzes, politisko kļūdu, uzraudzības iestāžu, novērtēšanas sabiedrību, finanšu sektora kā arī ieguldītāju un akcionāru analīze. Par to ir rakstīts daudz: pietiek norādīt, ka īstenotie, izskatāmie vai plānotie pasākumi mikrouzraudzības un makrouzraudzības jomā būtībā ir derīgi un racionāli; trūkst tikai organiskas un strukturālas saiknes starp tirgus uzraudzību (bankas, apdrošināšanas sabiedrības, finanšu tirgi) un maksājumu sistēmu uzraudzību. Maksājumu sistēmas var dot vērtīgus signālus — ja tos interpretē pareizi — par individuālām vajājām vietām vai sistēmiskiem draudiem. Iestādēm jāizskata iespēja pieņemt šādu savstarpējas pārbaudes sistēmu.

2.2.2. Atšķirībā no pagātnes pilsoniskā sabiedrība nedomā atstāt debates par finanšu sistēmas nākotni speciālistiem, tehniķiem un politiķiem, bet vēlas aktīvi līdzdarboties ilgtspējīgas finanšu sistēmas veidošanā, jo lēmumu sekas neizbēgami skars darba ņēmējus, uzņēmumus un iedzīvotājus. Valsts nauda, kas iztērēta, pirmkārt, lai glābtu visapdraudētākās bankas un, otrkārt, lai atveseļotu ekonomiku, kuru smacēja nepieredzēta likviditātes krīze, palielināja valsts deficītu un parādu; tie savukārt jākonsolidē, veicot papildu labojumus, kas no jauna gulsies uz iedzīvotājiem nodevu un nodokļu veidā, pēc kuriem nebija nekādas vajadzības.

2.2.3. Finanšu sistēma pēc krīzes nedrīkst un nevar būt tāda kā tā, kas bija izveidojusies pēdējo 20 gadu laikā. Ir jāatsakās no pieauguma procentiem, kuri strauji auga īstermiņa politikas rezultātā.

2.2.4. Ļoti augsta rentabilitāte piespieda vairāk motivētus uzņēmumus sākt apvienošanās posmu, kas pirms dažiem gadiem nebija iedomājams.

2.2.5. Šo apvienošanos atviegloja liberalizācija, privatizācija daudzās valstīs, bet jo sevišķi impulss, ko deva direktīvas par vienoto tirgu, ar kurām ir atceltas ne vien teritoriālās robežas, bet arī robežas starp dažādām nozares kategorijām: komercbankām, investīciju bankām, finanšu sabiedrībām, biržas uzņēmumiem, vērtspapīru depozitārijiem, maksājumu sistēmu pārvaldītājiem, apdrošināšanas sabiedrībām u.c.

2.2.6. Izveidojušos finanšu konglomerātus raksturo izteikts nevienādīgums, struktūru sarežģītība, savstarpēji saistītas akciju sabiedrības, zelta akcijas (*golden shares*) (sevišķi attiecībā uz bijušajām publiskajām bankām), kas šo struktūru vispārēju uzraudzību padarīja ārkārtīgi sarežģītu, ja ne neiespējamu. Tikai tagad, pēc tirgus satricinājumiem, sākam saprast, ka ir vajadzīgi starptautiski uzraudzības veidi. Tomēr lēmumu pieņemšanas procesi virzās pārāk gausi. Ietekmīgas finanšu organizācijas cenšas ierobežot iestāžu regulēšanas darbības, un tām ir izdevies pārliecināt dažu Eiropas valstu valdības atbalstīt viņu argumentus. *Larosière* ziņojums, ar to saistītās direktīvas, Bāzeles II vienošanās pārskatīšana un Starptautisko grāmatvedības standartu padome (*IASB*) noteikumu grozījumi virzās ar lielām grūtībām, un daudzi pārmaiņu solījumi, šķiet, tiek atstāti novārtā.

2.3. Rentabilitāte.

2.3.1. Rentabilitāte un izaugsme.

2.3.1.1. Augsta rentabilitāte vienmēr ir uzskatīta par uzņēmuma veselības rādītāju. Atkārtoti ieguldot peļņu, tā sekmē arī uzņēmuma paplašināšanu. Uzņēmums, kura pašu kapitāla rentabilitāte ir 10 %, atkārtoti ieguldot visu peļņu, var pieaugt par 10 % gadā, ja saglabā nemainīgu parādsaistību un pašu līdzekļu attiecību. Ja uzņēmums aug ātrāk, tas nozīmē, ka tas palielina parādsaistību apjomu vai arī pašu kapitālu.

2.3.1.2. No tā izriet, ka visrentablākajiem uzņēmumiem ir lielākas izaugsmes un attīstības iespējas.

2.3.2. Rentabilitāte un risks.

2.3.2.1. Lai uzlabotu rentabilitāti, bieži vien jāuzņemas lielāki riski. Šajā sakarā tiek uzskatīts, ka svarīga ir riskam atbilstoša rentabilitāte. Vienīgi riskam atbilstošas rentabilitātes palielināšana ir reāla jaunas vērtības radīšana (akcionāriem, tas ir, ne vienmēr pārējām ieinteresētajām personām).

2.3.2.2. Kas nosaka, vai rentabilitāte atbilst riskam? Tas, protams, ir finanšu tirgus.

2.3.2.3. Ko šajā sakarā mums iemācījusi krīze? Lūk, ko: lai gan ir uzlabojusies spēja interpretēt un novērtēt daudzus riskus, tirgus ne vienmēr spēj tos pareizi kvantitatīvi izteikt.

2.3.2.4. No tā izriet, ka gan attiecībā uz atsevišķiem uzņēmumiem, gan ekonomiku kopumā daži rentabilitātes un attīstības modeļi šķita veiksmīgi tikai tāpēc, ka netika pareizi novērtēti to riski.

2.3.2.5. Vissvarīgākā krīzes mācība ir tā, ka mēs nekad nespēsim pareizi novērtēt visus riskus.

2.3.3. Rentabilitātes virzītājspēki.

2.3.3.1. Divi galvenie rentabilitātes virzītājspēki (ne tikai attiecībā uz finanšu uzņēmumiem) ir šādi:

— efektivitātes uzlabošana, ko panāk ar apjomradītiem ietaupījumiem (palielināšanās) un diversifikācijas radītiem ietaupījumiem (produktu un pakalpojumu piedāvājuma paplašināšana);

— inovācija: piedāvāt jaunus produktus un pakalpojumus, no kuriem gūst lielāku peļņu mazākas konkurences dēļ.

2.3.3.2. Minēto iemeslu dēļ daudzu finanšu tirgus dalībnieku lozungi ilgu laiku bija šādi: “jo lielāks, jo labāks” un “finanšu inovācija ir vērtība”. Realitātē riski saistībā ar šiem faktoriem tika novērtēti pārāk zemu. Atgādināsim tos:

2.3.3.3. Lielums — apjomradīti ietaupījumi: galvenais risks ir sistēmiskais risks saistībā ar “pārāk liels, lai bankrotētu” (“*too big to fail*”).

2.3.3.4. Piedāvājuma plašums — diversifikācijas radīti ietaupījumi: galvenais joprojām ir sistēmiskais risks, ko varētu izteikt ar šādu apgalvojumu “pārāk cieši savstarpēji saistīts, lai bankrotētu” (“*too interconnected to fail*”).

2.3.3.5. Finanšu inovācija: finanšu inovācija nozīmē jaunu produktu/pakalpojumu ieviešanu, lai pārvaldītu jaunus riskus vai pārvaldītu zināmos riskus ar jauniem paņēmieniem. Ja tās būtu parastas darbības, citi jau būtu tās izdarījuši. Ar to saistītie riski bieži vien tiek novērtēti ļoti aptuveni.

2.4. Finanšu krīzes pamatā ir slikti novērtēti finanšu inovācijas riski. Vienlaikus inovācija ir svarīga, lai panāktu augstu rentabilitāti — pārāk augstu, ņemot vērā attīstīto valstu tautsaimniecību izaugsmes straujumu. Ir jānonāk pie problēmas cēloņiem, nevis sekām; ir jāpieņem rentabilitātes un izaugsmes līmeņi, kas ir mazāki par divciparu skaitli, kurš ne vien tika uzskatīts par leģitīmu, bet pēc kura tikties bija pat pienākums. Tas ir tāpēc, ka pēc definīcijas pastāv ļoti liela iespēja, ka ārkārtīgi augsta rentabilitāte ekonomikā, kas vairs nevar augt tāpat kā pirms 50 gadiem, saistās ar riskiem, kurus nevar ignorēt. Ja skaidri nepateiksim, ka attīstītā ekonomikā nav saprātīgi un ir kaitīgi tikties no ieguldījumiem saņemt divciparu ienākumus, turpināsim iet pa ceļu, kas mūs gandrīz noveda līdz sistēmas sabrukumam.

2.5. Banku un finanšu starpnieku darbības.

Finanšu sistēma darbojas gan kā finanšu un monetāro darbību, gan kā risku starpniecība. Riska starpniecība galvenokārt notiek ar atvasināto finanšu instrumentu līgumu starpniecību, pārsvārā ārpusbiržas tirgos. Monetārā politika var tieši ietekmēt monetāro un finanšu starpniecību, bet tā ir bezspēcīga pret atvasinātajiem finanšu instrumentiem. Atvasinātie finanšu instrumenti faktiski izmanto tikai minimālas likviditātes summas.

2.6. Atvasināto finanšu instrumentu risks jeb risku pārvaldības riski.

Atvasinātie finanšu instrumenti bija finanšu inovācijas galvenais līdzeklis. Ārpusbiržas tirgus bija riska dalīšanas vieta, kurā riski, ko sākotnēji uzņēmās viens dalībnieks, tika nodoti un dalīti neskaitāmos darījumos. Teorētiski tam vajadzētu novest pie fragmentācijas un līdz ar to — pie risku sākotnējo destabilizējošo iezīmju vājināšanās. Tomēr netika ņemti vērā neskaitāmi minēto darījumu savstarpējie savienojumi, padarot grūti kontrolējamu darījuma partnera risku (faktiski zaudējot pārskatu pār vispārēju risku) un izraisot situāciju “pārlietu cieši savstarpēji saistīti, lai bankrotētu” (“*too interconnected to fail*”).

2.7. Ceļš uz stabilāku finanšu sistēmu.

Ir kļūdaini apgalvot: tā kā finanšu inovācija ir veicinājusi krīzes priekšnoteikumus, tā jāuztver negatīvi. Tomēr nevar arī domāt, ka notikušais vienkārši ir nejaus negadījums; tas liecina, ka sistēma tāda, kāda tā bija, nav pieņemama.

Integrētai risku kontroles struktūrai jādarbojas trijos virzienos: instrumenti, tirgi un iestādes.

2.7.1. Instrumenti.

Tā vietā, lai aizliegtu jaunu instrumentu radīšanu, vajadzētu piemērot kaut ko līdzīgu reģistrācijas mehānismam, ar kura

palīdzību noteikt, kam tos var piedāvāt. Neregistrētus instrumentus var izmantot tikai kvalificēti dalībnieki. Tiktu piemērotas tas pats princips, kas medikamentiem: dažus var pārdot gandrīz brīvi, citus — ar ārsta recepti, vēl citus — tikai specializētās struktūrās.

2.7.2. Iestādes.

Tradicionālā mikrouzraudzība, lai kontrolētu starpnieka individuālo stabilitāti, ir nepietiekama. Lai izveidotu makrouzraudzības sistēmu, jāņem vērā divas svarīgi ārējie faktori:

- savstarpējie savienojumi. Finanšu iestādēm ir kopēji riska darījumi, kas paplašina risku negatīvās sekas. Te no jauna saskaramies ar divām problēmām — “pārāk liels, lai bankrotētu” un “pārāk cieši savstarpēji saistīts, lai bankrotētu”;
- procikliskums. Finanšu sistēmai vajadzētu pārvaldīt reālās sistēmas riskus. Realitātē bieži vien gadās, ka vienas dinamika pastiprina otras dinamiku, kā rezultātā uzplaukumi un krīzes ir nevis mērenas, bet gan saasinātas.

2.7.2.1. Izmantojot tā saucamo “ēnu banku sistēmu”, tika sasniegti ne vien leģitīmi lielāka elastīguma mērķi, bet tā palīdzēja arī izvairīties no uzraudzības noteikumiem. Reglamentēti dalībnieki, piemēram, bankas, to izmantoja tā sauktās “uzraudzības arbitražas” nolūkā; citiem vārdiem, lai palielinātu piesaistītos līdzekļus pretēji tiesiskajā regulējumā noteiktajam. Šī sistēma jāiekļauj tiesību aktu ietekmes zonā. Bankas nedrīkst spēt izmantot minēto sistēmu, lai izvairītos no kapitāla prasībām.

2.7.3. Tirgi.

Krīze nepārprotami parādīja, ka ne visās situācijās finanšu tirgiem ir autonomas spējas izlabot pašiem savas kļūdas, panākot jaunu līdzsvaru. Tādējādi ir iespējama diezgan strauja pāreja no darījumu pārpilnības uz nelikviditāti.

2.7.3.1. Ja darījumi ir divpusēji, kā tas ir, piemēram, ārpusbiržas tirgos, iestādes bankrots var ātri aptvert daudzus partnerus, rezultātā radot sistēmisku risku. Lai ierobežotu tirgu sistēmiskos riskus, divpusējie darījumi jāaizvieto ar darījumiem ar galveno darījuma partneri; turklāt darījumiem vajadzētu norisināties vai nu vienotā platformā, vai noteiktā platformu kopumā, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību. Ir iespējams, ka saistībā ar šiem nosacījumiem ir vajadzīga darījumu līgumu lielāka standartizācija: tas nav nevēlams blakusefekts, bet gan pozitīvs rezultāts, kas uzlabos tirgu pārredzamību.

3. Pārvaldība.

3.1. Kontrolēt tirgus ir grūti, tomēr vēl grūtāk ir kontrolēt pārvaldību. Kaut arī šķiet, ka kontrole jāveic reāla vai ar līgumiem noteiktā vairākuma turētājiem, tomēr praksē dažādi tiesību akti, no kuriem vieni ir liberālāki par citiem, ļauj veidot neskaidras izcelsmes finanšu struktūras. Papildus vispārējai pārredzamības problēmai nāk klāt tāds sarežģīts jautājums kā slēpto struktūru vai finansiālās noziedzības iesaistīšanās finanšu sistēmā. Tas attiecas uz valsts vai publiski kontrolētiem ieguldījumu fondiem, naudas atmazgāšanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodokļu paradīzēm; citiem vārdiem sakot, “neskaidru” interešu klātbūtni (ne vienmēr vairākumā). Problēma attiecas ne tikai uz lielajām grupām; tā aptver, varbūt pat lielākā mērā, daudzus finanšu uzņēmumus un ieguldījumu fondus, kas ne vienmēr ir lieli. Attiecībā uz biržas darījumiem direktīvās ir paredzēti noteikumi personu uzņemšanai vadības un pārvaldības struktūrvienībās, bet nekas nav teikts par kapitāla veidu un izcelsmi, netieši pieļaujot, ka tā ir likumīga. Runa nav par jaunu noteikumu ieviešanu, bet par operatīvas saiknes izveidošanu starp izmeklēšanas un uzraudzības iestādēm.

3.2. Lielo grupu Ahileja papēdis bieži vien ir vāja pārvaldība, kuru savām vajadzībām veidojuši vadītāji, kas ir kļuvuši patiesie uzņēmumu saimnieki. Kapitāla atšķaidīšana tirgus dalībnieku pakāpeniskas integrācijas dēļ pakāpeniski vājināja galvenos akcionārus tiktāl, ka dažos gadījumos tie nevarēja turēties pretī naidīgiem pārņemšanas piedāvājumiem. Konkurenti vispirms iegādājās, bet pēc tam sadalīja starptautiska līmeņa lielās grupas, izraisot ļoti negatīvas sekas reālajai ekonomikai un darba ņēmējiem.

3.3. “... salīdzinoši tuvā nākotnē sabiedrība būs organizēta pilnīgi atšķirīgā fundamentālo ekonomikas, sociālo un politisko institūciju sistēmā, kurā atšķirsies arī svarīgākās sociālās vai ideoloģiskās pārliecības. Jaunajā sociālajā struktūrā jauna grupa jeb šķira — vadītāji — būs dominējošā jeb valdošā šķira.” (*James Burnham, The Managerial Revolution: What is Happening in the World. New York: John Day Co., 1941*).

3.4. Politiskā vara, kas pārsvarā ir pakļauta lielajiem banku vadītājiem, ir atbalstījusi šo pārmaiņu. Pat sakarā ar neseno banku piespiedu iegādēm, ko veica dažas valstis, tā nav spējusi ieviest kaut nedaudz kārtības vadītāju un akcionāru attiecībās. Prezidenta Obamas skandalozā sakāve attiecībā pret AIG vadītājiem, kas piesavinājās 165 miljonus dolāru, tos tieši atskaitot no 170 miljardiem, kurus ieskaitīja ASV Valsts kase, ļauj izprast vadītāju nesamērīgās un minētajā gadījumā bezkaunīgās un augstprātīgās varas apmēru. Savienotajās Valstīs lielās bankas spēja atgūties, pateicoties stimulējošiem 787 miljardiem ASV

dolāru, ko samaksāja nodokļu maksātāji. Tās izmaksāja prēmijas banku vadītājiem (49,5 miljardi tikai *Goldman Sachs*, *JpMorganChase* un *Morgan Stanley*). Pašlaik, joprojām pateicoties brīnumainajām prēmijām, šīs bankas pat īsteno nodokļu ietaupījumus. Tā kā šie maksājumi ir atskaitāmi no nodokļiem, visa sistēma (*Robert Willens LLC* aplēses) ietaupīs aptuveni 80 miljardus. Eiropā skaitļi ir pieticīgāki, bet *RboS* izmaksāja 1,3 miljardus sterliņu mārciņu. Nekas nav mainījies!

3.5. Ir nopietni jāpārdomā pārvaldības mehānismi, pārdaļot varu uzņēmumos starp akcionāriem un vadītājiem, katru noliekot savā vietā.

3.6. Ieinteresēto personu līdzdalība pārvaldībā un progresīvāka ekonomiskā demokrātija var sekmēt varas līdzsvarošanu un pārorientēt uzņēmumu stratēģijas no īstermiņa uz ilgtermiņa stratēģijām, radot būtiskas priekšrocības visai ekonomikai.

3.7. Pēc bezrūpīgā divciparu izaugsmes posma jauno finanšu sistēmas virzienu vajadzētu raksturot ilgtspējīgai un stabiliā peļņai, pārdomātai risku pārvaldībai un uzmanīgai ieguldījumu politikai.

4. Kredīts — attīstības faktors un sociālā funkcija.

4.1. Finanšu sistēmas neaizvietojamajai nozīmei resursu novirzīšanā uz ražošanu ir acīmredzami pozitīva sociālā ietekme. Nodarbinātība, uzņēmumu radītā bagātība, citastarp izmantojot banku atbalstu, ļauj pārdaļīt labklājību un pakalpojumus sabiedrībai. Riska sadalījums ar apdrošināšanas uzņēmumu starpniecību rada stabilu un mierīgu vidi ekonomiskajai darbībai.

4.2. Tomēr sociālo funkciju nedrīkst jaukt ar riska “sociālo” novērtējumu. Banka ir tāds pats uzņēmums kā jebkurš cits, un tai jābūt atbildīgai par tai uzticētajiem naudas līdzekļiem; bankai, kas finansē uzņēmumu, kuram draud bankrots, var iestāties kriminālatbildība. Ja banka šādi rīkojas ar privātpersonām, to var apsūdzēt par pamudināšanu uz pārmērīgām parādsaistībām.

4.3. Vienīgais derīgais kritērijs, lai piešķirtu kredītu, ir stingrs, objektīvs un atbildīgs risku novērtējums, kuru, protams, papildinātu piešķirto līdzekļu sociālo mērķu novērtējums. Ir atšķirība starp to, kas lūdz līdzekļus, lai paplašinātu ražošanu vai izvairītos no darbinieku atļaišanas, un to, kurš vēlas pārcelt savu darbību uz ārzemēm. Tie ir universāli kritēriji, kas attiecas uz visām bankām — lielām vai mazām —, akciju vai kooperatīvām sabiedrībām un krājbankām, kā arī bankām, kuras veic tā saucamās “sociālās” funkcijas, piemēram, mikro kredīts, ētiskais vai sociāli atbildīgais kredīts.

5. Kāda finanšu sistēma vajadzīga pēc krīzes?

5.1. *Tomāš Baťa* gandrīz pirms 80 gadiem norādīja pareizo ceļu: noteikta atgriešanās pie profesionālās ētikas; to vērtību un principu atdzimšana, kas laika gaitā ir ļoti novājinājušies; ieguldītāju mērenākas, bet stabilākas peļņas normas pieņemšana, izmantojot ilgtermiņa politiku; izteikti spekulatīvas darbības nodalīšana no pārējās finanšu darbības, kā arī efektīvāka tās regulēšana.

5.2. Pārredzama finanšu sistēma, kas sniedz pietiekamu informāciju, lai izskaidrotu ar piedāvātajiem darījumiem saistīto risku, neatkarīgi no tā, vai runa ir par apgrozījuma kredītkartēm (dažiem ļoti lieliem karšu izsniedzējiem neseno tika aizliegts turpināt pārdot produktus, ar kuriem pārkāpj likumus pret augļošanu un naudas atmazgāšanu!), vienkāršiem vai sarežģītākiem finanšu produktiem.

5.3. Sociāli atbildīga finanšu sistēma. Tiekšanās pēc ātras peļņas daudzus finanšu uzņēmumus pamudināja dot priekšroku kvantitātei, pārdošanas apjomam, nevis klientam sniegto pakalpojumu kvalitātei. Daudzi cilvēki ļāva sevi ietekmēt ar priekšlikumiem iegādāties finanšu produktus, kas noguldītāju vajadzībām izrādījās pilnīgi nepiemēroti. Šajos gadījumos notika pārdošana pretēji veselajam saprātam un profesionālajiem pamatstandartiem, nevis pārdošana, sekojot labam padomam. Lai sasniegtu labākus rezultātus, šo pārdošanu stimulēja nemitīgs komerciāls spiediens, ikdienā izmantojot prēmijas un balvas, kā arī darbības, kuras var pielīdzināt vajāšanai (*mobbing*) attiecībā pret tiem, kuriem neizdevās sasniegt prasītos, arvien augstākos rezultātus. Principam, ko nosaka likums par komer-

ciālu krāpšanu un slēptiem defektiem, būtu jāattiecas arī uz finanšu sistēmu.

5.4. Ētiski atbildīga finanšu sistēma. Nozares apvienībām vajadzētu veikt pasākumus, lai novērstu nepieļaujamas parādības un uzņemtos par brīdinājumu citiem sodīt tos uzņēmumus, kas atzīti par vainīgiem ļaunprātībā, krāpšanā vai citā krimināli sodāmā rīcībā. Līdz šim šādas nostājas nav bijis.

5.5. Efektīvāk regulēta un kontrolēta finanšu sistēma. Finanšu sistēmas dalībnieku skaits palielinās, un vienlaikus samazinās uzraudzības iestāžu spēja rūpīgi sekot tirgus pārmaiņām un sakārtot tirgus, kā arī tos norobežot no nevēlamiem dalībniekiem vai pat noziedzīgām organizācijām. Jāveic darbs racionalizācijas, attīrīšanas un kārtības ieviešanas jomā. Lai gan arī finanšu jomā vajadzētu izmantot visprogresīvākos pārvaldības modeļus, tā nav tāda pati nozare kā visas pārējās. Tā pārvalda īpašu kapitālu — noguldītāju un klientu uzticību —, kura ir nepieciešama tās darbībā. Pietika ar AAA vērtējumu, ko piešķīra vērtspapīriem, lai noguldītājs justos pilnīgi mierīgs. Realitāte parādīja, ka drošuma mehānismi vēl ne tuvu neatbilst to mērķim.

5.6. Inovatīva finanšu sistēma. Ekonomikas virzītājspēkam arī turpmāk jābūt jaunu finanšu instrumentu meklējumiem, kas labāk atbilstu tirgus prasībām. Samazināt piesaistītos līdzekļus, palielināt aizsardzības iespējas pret riskiem un aprobežoties ar adekvātu peļņu — šādi var notikt atgriešanās nākotnē. Pēc diviem soļiem, kas avantūrisma rezultātā sperti atpakaļ, jāspēr trīs soļi uz priekšu, uz ilgtspējīgas attīstības nākotni.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Radošums un uzņēmējdarbība krīzes pārvarēšanai" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/09)

Ziņotāja: **SHARMA kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 18. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Radošums un uzņēmējdarbība krīzes pārvarēšanai".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 1. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 109 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Priekšvārds: "Tilts".

Lai pārvarētu finanšu krīzi un risinātu ar bezdarbu, nabadzību, nevienlīdzību, globalizāciju un klimata pārmaiņām saistītās problēmas, Eiropai jāpāņā, ka tās iedzīvotāji ir atvērti jaunam domāšanas veidam.

1.1. Šajā atzinumā aplūkota **radošuma un uzņēmējdarbības** kā krīzes pārvarēšanas mehānisma pievienotā vērtība un galvenā uzmanība pievērsta ieguldījumiem **cilvēkkapitālā**, nostiprinot un veicinot **uzticēšanos saviem spēkiem ("es varu")**.

1.2. Uzņēmējdarbība Eiropā parasti tiek saistīta ar uzņēmumu dibināšanu, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, privāttuzņēmumu un sociālo uzņēmumu sektoru. "**Uzņēmējdarbība ir indivīda spējas pārvērst idejas rīcībā**", un tāpēc tās vērtību sabiedrībai, jo īpaši krīzes laikos, nedrīkst novērtēt par zemu vai nievērot nemaz. Uzņēmējdarbība nozīmē

- radošumu, inovāciju un riska uzņemšanos,
- spēju plānot un vadīt projektus, lai sasniegtu izvirzītos mērķus,
- atbalstu ikdienas dzīvē mājās un sabiedrībā,
- darba ņēmēju izpratni par sava darba lauku,
- spēju prast izmantot iespējas,
- pamatu, kas vajadzīgs konkrētākām prasmēm un zināšanām, lai uzsāktu sociālu vai saimniecisku darbību (¹).

2. Secinājumi un ieteikumi.

2.1. Šā atzinuma mērķis ir apzināt veidus, kā novērtēt un realizēt Eiropas iedzīvotāju potenciālu. Atzinumā izmantota visaptveroša pieeja, lai radītu iespējas lielākam cilvēku skaitam neatkarīgi no vecuma, dzimuma, rases, spējām vai sociālajiem apstākļiem. Ņemot vērā iepriekš teikto, īpašās reģionu, valstu un Eiropas programmās, kuru mērķis ir veicināt *radošumu un uzņēmējdarbību*, jāpievērš uzmanība nelabvēlīgā stāvoklī esošām grupām, lai sabiedrībā mazinātu nevienlīdzību.

2.2. Atzinumā aplūkoti šādi jautājumi:

- kā saglabāt Eiropas daudzveidību, vienlaikus to pārveidojot par kopīgu identitātes sajūtu,
- kā Eiropa var radīt LABVĒLĪGUS PRIEKŠNOSACĪJUMUS un mudināt tās iedzīvotājus darboties,
- kā izveidot lepnu, mērķtiecīgu un uz vērtībām balstītu Eiropu, kuras iedzīvotāji darbojas kā vēstnieki un augstu vērtē savus sasniegumus.

2.3. EESK atzīst, ka pēc finanšu krīzes jāstimulē darba vietu radīšana un jāveido veselīgas un ilgtspējīgas dalībvalstu ekonomikas. Lai augstas kvalitātes darbaspēks būtu starptautiski konkurētspējīgs, nepieciešama kvalitatīva uzņēmējdarbība, kā arī ieguldījumi publiskajā un privātajā sektorā. Uzņēmējdarbība ir viens no instrumentiem, kā risināt minēto jautājumu, un pamats, kas dod reālas cerības uz sekmīgu iznākumu visām sabiedrības grupām, kā arī palīdz Eiropai veidot dinamiskāku identitāti.

(¹) COM(2005) 548, pielikuma 7. punkts.

2.4. Stratēģijā "Eiropa 2020" paredzētas tematiskas un mērķorientētas vadīnīatīvas šādās prioritārās jomās:

- vērtību radīšana, izaugsmes pamatā liekot zināšanas;
- iespēju radīšana cilvēkiem aktīvi piedalīties iekļaujošās sabiedrībās. Jaunu prasmju apgūšana, radošuma un inovācijas veicināšana, uzņēmējdarbības kompetenču attīstīšana un vienkārša pāreja no vienas darba vietas uz citu būs noteicoši faktori pasaulē, kas piedāvās lielāku darba vietu skaitu apmaiņā pret lielākām piemērošanās spējām;
- konkurētspējīgas, savstarpēji saistītas un videi nekaitīgākas ekonomikas veidošana.

2.5. Krīze rada iespēju attīstīt jaunus attīstības, izaugsmes un pārvaldības modeļus. Lai veiktu pārmaiņas, liela nozīme ir uzlabotiem un saskaņotiem pamatnoteikumiem, un tas paver iespēju sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai sniegt ieguldījumu, piedāvājot praktiskus un taustāmus risinājumus.

2.6. Ja ĪSTENOTU turpmāk minētos vienkāršos un īstenojamos ieteikumus, Eiropa varētu izveidot LABVĒLĪGU vīdi un tādējādi ātri vien pilnībā izmantot savu cilvēkkapitālu.

10 galvenie stūrakmeņi pārmaiņu panākšanai

1. REDZĒJUMS — vienots redzējums Eiropai;
2. IZGLĪTĪBA — uzņēmības sekmēšana;
3. MOBILITĀTE — iespēju radīšana organizētām mācībām;
4. RISKA APZINĀŠANĀS — nepatīkas pret risku mazināšana Eiropas sabiedrībā;
5. STIMULĒŠANA — uzņēmējdarbības gara rosināšana;
6. ATBILDĪBA par Eiropas projektiem;
7. KOPIENA — aktīva pilsoniskuma veicināšana;
8. ĪSTENOŠANA — uzņēmējdarbībai un MVU paredzētu pasākumu īstenošana;
9. APSPRIEŠANĀS — platforma diskusijām ar ieinteresētajām personām;
10. VEICINĀŠANA — jaunas kultūras veicināšana plašsaziņas līdzekļos un ar vēstnieku palīdzību.

2.7. Minētos ieteikumus nedrīkst uzdot pildīt vienai ieinteresētajai personai, atbildība par to īstenošanu ir jāuzņemas visām

ieinteresētajām pusēm. Strauji mainīgajā un sarežģītajā pasaulē indivīdiem vajadzīgas jaunas spējas un prasmes, kā izvairoties no atstumtības. Ar sociālo dialogu iespējams panākt pārmaiņas, kas nepieciešamas, lai sasniegtu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus un attīstītu ilgtspējīgu uzņēmējdarbību. Eiropā jāiedibina tradīcija, kas pavērtu iespējas indivīdu un organizāciju uzņēmējdarbības iniciatīvām.

2.8. Vērtība, ko Eiropa gūs no ieguldījumiem uzņēmējdarbības veicināšanā:

Ja es tev dodu 1€ un tu dod man 1€, tad mums katram ir 1€,

taču, ja es tev dodu 1 ideju un tu man dod 1 ideju, tad mums kopā ir 2 idejas.

Uzņēmējdarbība Eiropā = 500 miljoni iedzīvotāju + 500 miljoni ideju + 500 miljoni darbību.

Cik daudzas no šīm idejām varētu mums palīdzēt pārvarēt krīzi?

3. Šodienas Eiropa.

3.1. Eiropa 2008. gadā tika ierauta finanšu krīzē, kas sākās ASV, taču radīja nopietnas ekonomiskās un sociālās sekas sabiedrībai. Krīzes iemesli ir plaši dokumentēti, un vidējā termiņā un ilgtermiņā Eiropa ir viena no visvairāk skartajām pasaules daļām.

3.2. Eiropas Savienībā 2010. gadā bez darba ir vairāk nekā 20 miljoni cilvēku. Lielāko daļu no šī neizmantojamo cilvēkkapitāla veido jaunieši, sievietes, gados vecāki daba ņēmēji, imigranti un citas neaizsargātākās sabiedrības grupas. Ne publiskais sektors, kam jātiek galā ar lieliem deficītiem, ne lielle uzņēmumi, kuriem jārīsinā krīzes un globalizācijas radītās problēmas, vieni paši nespēs īstermiņā izveidot tik daudz darba vietu. Mīts, ka Eiropas Savienībai būs iespējams strauji atgriezties pie spēcīgas izaugsmes, nav reāls, ja vien netiks veiktas strukturālas pārmaiņas, jo bezdarbs galvenokārt ir strukturāla problēma, nevis ekonomikas ciklu rezultāts.

3.3. Eiropas Savienībai galvenā uzmanība jāpievērš ekonomikai, ilgtspējīgai uzņēmējdarbībai, nodarbinātībai un sociālajai politikai, taču globalizācijas process tāpēc neapstāsies, lai pagaidītu, kamēr Eiropa sasniegs minētos mērķus, neraugoties uz to, ka tā var sniegt lielu ieguldījumu citu valstu attīstībā. Eiropas dimensija sniedz iespēju īstenot pieredzes apmaiņu, un tā ir instruments spēcīgākas Eiropas identitātes veidošanai gan Eiropā, gan ārpus tās robežām.

3.4. Šobrīd Eiropu veido 27 talantīgas, vienotas un produktīvas dalībvalstis, kuru kaimiņvalstis dedzīgi vēlas pievienoties Eiropas Savienībai. Eiropai ir daudz stipro pušu — miers, stabilitāte, daudzveidība, tiesību sistēma, laba pārvaldība un solidaritāte. Eiropa ar lielu cieņu izturas pret sociālajām vērtībām un savām teritorijām. No ekonomikas viedokļa raugoties, Eiropā ir 500 miljonu iedzīvotāju liels tirgus, un tās uzņēmumiem ir labs izaugsmes potenciāls.

3.5. Pašreiz ir tas brīdis, kad Eiropai pilnībā jāizmanto savs kolektīvais spēks.

4. Uzņēmējdarbība — Eiropas stiprā puse un viens no krīzes pārvarēšanas mehānismiem.

4.1. Uzņēmējdarbība nozīmē labklājības radīšanu, lai Eiropa spētu pārvarēt krīzi. Lisabonas līgumā atzīta uzņēmējdarbība un ekonomikas dalībnieku daudzveidība, un šobrīd ir jāatrod jaunas iespējas, kā veidot ilgtspējīgu uzņēmējdarbību, kas būtu galvenais izaugsmes virzītājspēks Eiropas konkurētspējas saglabāšanai.

4.2. Tas nozīmē jaunu ideju meklēšanu un vajadzīgo stimulu radīšanu, lai veidotu uzticēšanos, ticamību un pastāvīgu izaugsmi nākotnē. Pateicoties labklājībai, būs iespējams veicināt ieguldījumus izglītībā, darba vietās, prasmēs, produktivitātē, veselības aizsardzībā un sociālo apstākļu uzlabošanā, jo uzņēmējdarbība, radošums un inovācija ir galvenie instrumenti, kas ļauj progresēt sabiedrībai.

4.3. Pētniecības, teorētiskā, empīriskā un praktiskā biznesa pieredze ir ļāvusi secināt, ka pastāv nepārprotama saikne starp uzņēmējdarbību un izaugsmi⁽²⁾. Uzņēmējdarbības apvienības, arodbiedrību konfederācijas, starptautiskas attīstības aģentūras, Pasaules Banka, Starptautiskā Darba organizācija, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, kā arī nevalstiskās organizācijas atbalsta uzņēmējdarbības veicināšanu kā galveno instrumentu izaugsmes un attīstības sekmēšanai, nabadzības apkarošanai un sociālajai iekļaušanai. Daudzos EESK atzinumos pausti ieteikumi atbalstīt uzņēmējdarbības garu sabiedrībā, un daudzās dalībvalstīs pastāv paraugprakses piemēri saistībā ar uzņēmējdarbību.

4.4. Visā pasaulē uzņēmējdarbība ir atzīta par inovācijas, ieguldījumu un pārmaiņu dzinējspēku, un tāpēc tai ir būtiska nozīme, lai pārvarētu pašreizējos ekonomikas apstākļus, ko raksturo augsta nedrošības pakāpe. Šajā kontekstā viens no

mehānismiem, kā atrisināt problēmas un turpmāk balstīties uz jaunām idejām, ir atzīt pateicoties uzņēmējdarbībai iegūtās prasmes un kompetences.

4.5. Ekonomiskā izaugsme Eiropas Savienībā vienmēr ir gājusi roku rokā ar spēcīgu atbalstu sociālajai dimensijai, un ir jāturpina ikdienas dzīvē iesaistīt arī uzņēmējdarbību. Bez ekonomikas tas attiecas uz šādām jomām:

— uzņēmējdarbība veicina sociālo iekļaušanu un nabadzības samazināšanu, “jo sabiedrība ir inovācijas analīzes centrā”⁽³⁾ un pārveido idejas, paņēmienus un iestādes;

— vides aizsardzībā galvenā uzmanība ir pievērsta ilgtspējīgiem enerģijas avotiem un jautājumam par pielāgošanos klimata pārmaiņām, un tas radīs jaunas darba metodes, ļaus darba vietām kļūt videi nekaitīgākām un radīs jaunas, vidi nepie-sārņojošas darba vietas un tehnoloģijas;

— tūrismam, reģenerācijai un migrācijai, tostarp lauku un mazāk attīstītu reģionu atjaunošanai būs nepieciešami uzņēmējdarbības pasākumi, lai radītu darba vietas un veiktu izmaiņas infrastruktūrā, it sevišķi tādās nozarēs kā pilsētu atjaunošana, lauksaimniecība, mežsaimniecība, salu⁽⁴⁾ un lauku tūrisms;

— izglītībā izmanto radošumu, lai apzinātu attiecīgos dzinējus, kas mudina meklēt zināšanas, tādējādi panākot cilvēku iesaistīšanos zināšanu apguvē visos līmeņos un vecumos;

— veselības aprūpes jomā izmanto jaunus darba paņēmienus un tehniku, lai radītu optimālu vidi medicīniskās aprūpes sniegšanai, pētījumu veikšanai, kā arī medikamentu un ārstēšanas nodrošināšanai;

— ņemot vērā demogrāfiskās attīstības tendences, būs vajadzīga sociālās politikas pielāgošana, jauni un radoši risinājumi ar infrastruktūru, pakalpojumiem, darbu, ģimeni un sociālo aizsardzību saistītos jautājumos;

— NVO darbības jomas, tostarp informatīvie pasākumi un apmācības projekti, ir efektīvas un novatoriskas, un vairākās nozarēs tām vajadzīgi jauni sabiedrības problēmu risinājumi;

⁽²⁾ Audretsch, D. B. and R. Thurik (2001): “Linking Entrepreneurship to Growth”, OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2001/2, OECD Publishing. doi: 10.1787/736170038056.

⁽³⁾ EUCIS-LLL (Eiropas Pilsoniskās sabiedrības forums par mūžizglītību), Barselona, 2010.

⁽⁴⁾ Bornholmas sala Dānijā.

— būs vajadzīgi risinājumi, lai ierobežota budžeta līdzekļu apstākļos nodrošinātu, ka publiskais sektors darbojas tikpat labi kā līdz šim un pat uzlabo savu darbību.

4.6. Ikviens no mums ir talantīga un radoša personība ar uzņēmību, kas tiek stiprināta, ja vide ir uzņēmējdarbībai labvēlīga. Būtiski ir galveno uzmanību pievērst indivīdam, vienlaikus ievērojot arī daudzveidību, jo atstumtība un diskriminācija rada graužošu lejupejošu spirāli, kas saasina iespēju nevienlīdzību, proti, jo mazāk cilvēks realizē savu potenciālu, jo zemāka ir viņa motivācija sevi attīstīt.⁽⁵⁾ It sevišķi Eiropā šobrīd tas varētu pavērt iespējas jauniem risinājumiem, lai mazinātu lielo skaitu cilvēku, kuriem ir zema kvalifikācija un kas ir bez darba. Turklāt daudzveidīga pieeja var palīdzēt radīt iespējas lielākam skaitam cilvēku neatkarīgi no vecuma, dzimuma, rases, spējām vai sociālajiem apstākļiem.

4.7. Jebkurā dzīves jomā vairāki apvienoti faktori nodrošina proaktīvas vides izveidošanu, kas ļauj gūt panākumus jebkurā dzīves jomā, tostarp krīzes pārvarēšanā:

— skaidrs REDZĒJUMS apvienojumā ar izpildāmu UZDEVUMU un sasniedzamiem MĒRĶIEM;

— PROJEKTS, kura pamatā ir KOPIĢS MĒRĶIS VAI KOPIĢA IDENTITĀTE;

— UZMANĪBAS KONCENTRĒŠANA un UZTICĒŠANĀS SAVIEM SPĒKIEM ("ES VARU");

— VADĪBA, kas veicina gan individualitāti, gan arī stabilas kopīgās VĒRTĪBAS.

5. 10 GALVENIE STŪRAKMEŅI — iespējamo pasākumu saraksts, lai radītu labvēlīgu vidi.

Izaugsme nerodas vakuumā; tai vajadzīgi līdzīgi domājoši cilvēki, sadarbības tīkli un ieinteresētās personas. Visbeidzot sabiedrības, darba vietas un ģimenes tradīcijas rada labvēlīgu vidi indivīdu un organizāciju uzņēmējdarbībai, tostarp tās veicina darba vietu radīšanu, dibinot mazos uzņēmumus, un palielina kvalificētu darba ņēmēju piedāvājumu. Ieinteresētajām pusēm — darba devējiem, arodbiedrībām, nevalstiskajām organizācijām, publiskajam sektoram un lēmumu pieņēmējiem — būs jāapvienojas, lai panāktu pārmaiņas kultūrā un VISIEM

noderīgas "uzņēmējdarbības kultūras" izveidošanu, lai tā ne tikai palīdzētu pārvarēt krīzi, bet arī risinātu planētas ilgtermiņa problēmas.

5.1. Jādara zināms **vienots, skaidrs Eiropas redzējums**⁽⁶⁾, kas ietver stratēģiju un konkrētus mērķus. Tam jāietver politiskā vadība apvienojumā ar atbildību, pienākuma apziņu un reālās dzīves izpratni. Jānodrošina impulss vienotā tirgus projektam un tas jāpabeidz, jo no tā visi gūs ekonomisku labklājību, lielāku mobilitāti, jaunas prasmes, uzņēmējdarbības iespējas un plašāku izvēli. Ikvienā politikas jomā jāiekļauj visiem pieejama uzņēmējdarbība.

5.2. Vadītājiem vēl arvien jāizrāda patiens atbalsts **uzņēmējdarbības izglītības** iekļaušanai mācību un mūžizglītības programmās **Eiropā**. Augstu jānovērtē uzņēmības veicināšana, kā arī radošuma un uzņēmējdarbības nozīmība, nejaucot tos ar komercdarbību vai peļņas gūšanu. Radošumu attīsta zināšanu apguve formālajās un neformālajās izglītības sistēmās. Pedagoģiem ir jābūt pilnībā iesaistītiem, lai nodrošinātu atbilstīgas informācijas sniegšanu. Skolotāji, iespējams, neatbalsta šauru uzņēmējdarbības definīciju, kā tas ir, piemēram, attiecībā uz jaunu uzņēmumu dibināšanu, un drīzāk atbalsta plašāku pieeju, kas nodrošina dzīvē noderīgas pamatzināšanas. Lai skolēnu klasi iepazīstinātu ar "uzņēmējdarbības garu", aktivitāšu un mācību procesa izstrādē var izmantot t.s. "uzņēmējdarbības kāpnes" jeb pastāvīga uzņēmējdarbības gara veicināšanu visos izglītības sistēmas posmos⁽⁷⁾.

5.2.1. Skolotājiem vajadzīgas modernas metodes, eksperimentālas mācību pieejas un paņēmieni, kā audzēkņiem pasniegt mūsdienu zināšanas un tehnoloģijas, kas atspoguļo globalizāciju. Skolotājiem jāapzinās sava veicināšanas loma, kas izpaužas, palīdzot skolēniem kļūt neatkarīgākiem un uzņemties iniciatīvu par mācību procesu. Efektīva pedagoģu apmācība, paraugprakses apmaiņa un sadarbības tīkli⁽⁸⁾, kā arī metodes un instrumenti skolotājiem var palīdzēt pielāgoties visām mācīšanas metodēm. Lai sekmētu zināšanu nodošanu, noderīgas var būt partnerības ar darba devējiem, arodbiedrībām un nevalstiskajām organizācijām.

⁽⁶⁾ Iedzīvotājiem jāapzinās šādi aspekti:

- I. Eiropas redzējums: Eiropas Savienotās valstis, kas ciena visas kultūras un valodas un ir atvērtas pasaulei.
- II. Eiropas spēks: kopējas miera telpas izveidošana pēc gadsimtu ilgiem pilsoņu kariem un konfliktiem.
- III. ES — plaukstošs politisks veidojums, kas sniedz maksimāli daudz iespēju indivīdiem un ļauj piepildīt kolektīvus sapņus.
- IV. Būt eiropietim nozīmīgs kopīgas vērtības, galvenokārt individuālo (darbības rādītāji) un kolektīvo vērtību apkopojums.
- V. ES iedzīvotāja ieguvumi: iespēja izmantot ES dimensiju kultūras, ekonomikas un zinātnes ziņā, lai attīstītu indivīda prasmes un celtu kvalifikāciju savas un citu nākotnes labā.

⁽⁷⁾ OV C 309, 16.12.2006., 110. lpp.

⁽⁸⁾ Eiropas Komisija: "Towards greater cooperation and coherence in entrepreneurship education", 2010. gada marts.

⁽⁵⁾ Hillman, 1997.

5.3. **Organizētas mācību mobilitātes iespēju radīšana** jāklūst par ierastu lietu Eiropas iedzīvotāju ikdienā. Piekļuve mācībām ir noteicošais faktors, lai panāktu sociālo iekļaušanu, politisko līdzdalību un pilsoņu pienākumu pildīšanu⁽⁹⁾. EESK varētu uzsākt vērienīgu iniciatīvu par 21. gadsimta ES izglītības programmu, ko apspriestu ar ieinteresētajām pusēm un vēlāk iesniegtu ES lēmumu pieņēmējiem.

5.3.1. Zināšanu trīsstūrim (pētniecībai, izglītībai un inovācijai) ir būtiska loma izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā nākotnē. *Erasmus, Leonardo, Socrates* un citām programmām jābūt pieejamām visiem — jāsamazina šķēršļi to izmantošanai, kā arī radītais administratīvais slogs, un tajās jābūt iekļautiem atbilstošiem stimuliem, kas veicina dalību. EESK iesaka ieviest *Europass*, kurā tiktu reģistrētas visas Eiropā absolvētās mācību nodarbības.

5.4. Lai izveidotu ražīgu sabiedrību, jākoncentrējas uz to, lai **mazinātu eiropiešu nepatiku pret risku** un veidotu uzņēmības pilnu attieksmi ("es varu") apvienojumā ar izvērtēta riska kultūru. Ieguldot apzinātus centienus, lai mazinātu šobrīd Eiropā valdošo negatīvo neizdošanās kultūru, jāveicina ieguvumi un priekšrocības, ko sabiedrība gūst no radošuma un inovācijas.

5.4.1. Jāapsver inovatīvi līdzekļu piesaistes mehānismi. Tie varētu būt mikrokredīta mehānismi (*PROGRESS, ESF, JASMINE, JEREMIE*, kā arī Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma) un mikroaizdevumi krājaizdevu sabiedrībām un vietējiem projektiem⁽¹⁰⁾. Ar minētajiem instrumentiem varētu atbalstīt ne tikai uzņēmējus, bet arī vietējā līmeņa un attīstības iniciatīvu, jo īpaši NVO īstenoto iniciatīvu, ilgtspēju.

5.4.2. Pašreizējie instrumenti inovācijas veicināšanai jāpieļāgo, lai tie atspoguļotu pārmaiņas inovācijas tendencēs (jauninājumi, kas orientēti uz pakalpojumiem un lietotājiem). Zināšanu pārveidošanu par realizējamu produkciju var paātrināt, kontrolējot un samazinot sistēmu sarežģītību, palielinot to elastīgumu, atvieglojot sadarbību un paātrinot piekļuvi finanšu līdzekļiem.

5.5. **Mudināt lielus uzņēmumus būt novatoriskiem un stimulēt uzņēmējdarbības garu.** Jānovērtē visu darbinieku zināšanas un talanti, jo darbaspēkam ir augstas praktiskās un

intelektuālās spējas. Jāizstrādā jauni atbalsta instrumenti, lai tādējādi veicinātu kompetenču un sociālo prasmju apzināšanu un to labāku atzīšanu.

5.5.1. Vairāk jāatbalsta un jāmudina nodrošināt darbā iekārtošanas iespējas un mācekļu vietas studentiem un bezdarbniekiem.

5.5.2. Uzņēmējdarbības nosacījumu izstrādāšana, lai dibinātu filiāles, kurās mātes uzņēmums atbalsta, sniedz padomus un piedāvā tirgus iespējas novatoriem, varētu palīdzēt nonākt tirgū jau reģistrētiem, taču vēl nepubliskotiem patentiem. Saistībā ar darba attiecību veidošanu un optimālas darba vides veicināšanu jāapsver pasākumi, kā sniegt atbalstu sociālā dialoga komitejām un sociālajiem partneriem, lai tie veiktu ietekmes novērtējumus un dotu savu ieguldījumu ietekmes novērtējumos par ES nodarbinātības stratēģiju un stratēģiju "Eiropa 2020".

5.6. Lai attaisnotu ieguldījumus, jāveic **Eiropas projektu ilgtermiņa mērķu novērtēšana**. Jāapsver projekta ilgtspēja, sekmīgu sasniegumu laišana tirgū un to izmantošana plašākas sabiedrības labā.

5.6.1. Šim nolūkam varētu izmantot **dažādu paaudžu un vairāku nozaru projektus**, tostarp klasterus, lai vienuviet apkopotu pieredzi un novatoriskas idejas un lai ar darbaudzinātāju/padomdevēju starpniecību dalītos jaunās prasmēs, praktiskā meistarībā, zināšanās un kontaktos. Vides aizsardzības nozīmi var īpaši uzsvērt, veicinot ilgtspējīgas ekonomikas projektus, ko veiktu ekoloģiski domājoši uzņēmēji, kuri apzinās klimata pārmaiņu, energoresursu un fosilo enerģijas avotu izsīkšanu.

5.7. **Jāveicina** Kopienas iniciatīvas un aktīvs pilsoniskums, lai atbalstītu uz Eiropu orientētus projektus, kas vērsti uz sabiedrības labumu un/vai ir vietējā līmeņa ierosināti. Šai sakarā būtu jāņem vērā daudzveidība un visneaizsargātākās sabiedrības grupas, un minētos projektus varētu apvienot ar brīvprātīgu Eiropas sertificēšanas mehānismu uzņēmumu sociālajai atbildībai un ar Kopienas iniciatīvu pārskatīšanas iespējām.

5.8. Cieša apņemšanās īstenot pasākumus ir būtiska, lai sekmētu labvēlīgas vides izveidošanu uzņēmējiem, kuri vēlas dibināt uzņēmumus. Eiropas Savienībā 98 % no visiem uzņēmumiem ir MVU. Ņemot vērā ES tiesiskā regulējuma ilggadējo tradīciju saistībā ar MVU dibināšanu, tas ir jāsauglabā un jāuzlabo⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ *BIG ISSUE*, ACAF, Spānija.

⁽¹⁰⁾ www.european-microfinance.org (vietējie un sociālās iekļaušanas projekti, kuru pamatā ir uzņēmējdarbības iniciatīvas).

⁽¹¹⁾ MVU bieži tiek uzskatīti par lielāko uzņēmēju grupu, un ieteikumus atbalstīt to izaugsmi ir paudusi gan Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK), gan Eiropas Amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu apvienība (*UEAPME*), kā arī vairākos atzinumos uz to norādījusi EESK.

- Daudzās dalībvalstīs vēl joprojām trūkst stingra atbalsta **Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta un principa “vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem”** (MVU) īstenošanai, un minētais atbalsts nav pietiekams krīzes situācijā. Jāatvieglo MVU iesaistīšanās un dalība ES projektos un publiskajā iepirkumā, nodrošinot atvērtus tirgus, kas sekmē uzņēmumu skaita palielināšanos. Interaktīvas vides izveidošanu var veicināt, izmantojot biznesa inkubatorus, klasterus, zinātnes un tehnoloģiju parkus un partnerības ar augstākās izglītības iestādēm. Šai ziņā varētu izmantot arī ES līmeņa VIENAS PIETURAS AĢENTŪRU, kas sniegtu informāciju par uzņēmējdarbību visās jomās.
- Uzmanība jāpievērš pašnodarbinātajiem paredzētajai **sociālās drošības sistēmai**, kas ņemtu vērā biznesa pārvaldības īpašos aspektus, it sevišķi maternitāti, bērnu aprūpi un uzņēmuma slēgšanu.
- **Padome ir pieņēmusi ES MVU uzņēmuma statūtus**, lai tādējādi atbalstītu vienotā tirgus projektu un atvieglotu pārrobežu darbību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Šis projekts, kas sākotnēji bija EESK iniciatīva, rada Eiropas identitāti jaunajiem uzņēmējiem.
- **Jāpalielina informētība un vairāk jāatbalsta Erasmus programma jaunajiem uzņēmējiem** ⁽¹²⁾. Jārod risinājumi, kā piesaistīt lielāku skaitu uzņemošo uzņēmumu un novērtēt to ieguldījumu, lai reāli kaut ko panāktu. Piemēram, šiem uzņēmumiem varētu piešķirt “Eiropas uzņēmēja balvu”, ES firmas zīmi vai sniegt iespēju piedalīties pasākumos, kuri gūst plašu ievēribu. Uzņēmēju prasmju atzīšana (atšķirībā no darbinieku prasmju atzīšanas) reti kad ir iespējama, un sabiedrība nenovērtē viņu sniegto ieguldījumu.

5.9. **Izmantot speciālās zināšanas, veidojot platformu debatēm ar ieinteresētajām personām** par ES inovācijas un radošuma gara un kultūras nostiprināšanu. Ieinteresēto personu sadarbības veicināšana ļautu izvirzīt saskaņotus un transversālus politikas ieteikumus par tādiem tematiem kā augstākās izglītības iestāžu un rūpniecības nozaru attiecību uzlabošana, inovācija

komerciālā un nekomerciālā vidē, pētnieku mobilitāte, struktūrfondu izmantošana, pasaules mēroga paraugprakse un priekšnoteikumu radīšana steidzīgu jautājumu risināšanai. Pilsoniskais dialogs, kura mērķis ir sekmēt uzņēmējdarbības garu reģionālajā līmenī, var veicināt tādu Eiropas uzņēmēja kvalifikāciju, kas atbilst 21. gadsimta prasībām.

5.10. **Atbalstīt jaunās kultūras izplatīšanu ar plašsaziņas līdzekļu, vēstnieku sadarbības tīkla un paraugmodeļu palīdzību**. Jāsekmē tāda kultūra, kas atzīst uzņēmējdarbību orientētu domāšanas veidu un atbalsta ierosmes dibināt un attīstīt uzņēmumus, uzņēmējus sociālajā jomā, jauninājumus publiskajā sektorā, radošumu darba vietā, darbības nodošanas plānošanu un darbinieku līdzdalību. Eiropas jaunajai uzņēmējdarbības kultūrai vajadzīga vadība un atbalsts, ko varētu sniegt pārstāvji jeb “vēstnieki”.

6. Krīze ir stimuls, lai Eiropa ne vien apzinātos savu iedzīvotāju potenciālu, bet arī rosinātu viņos uzņēmējdarbības garu un uzņēmējdarbību orientētu domāšanu.

6.1. Šī nebūs vienīgā krīze, ar ko Eiropa saskarsies, un lai nodrošinātu Eiropas gatavību turpmākajiem izaicinājumiem, jārada impulss, kas, izmantojot desmit stūrakmeņus kopā ar tālāk minētajiem pasākumiem, spētu panākt pārmaiņas:

- rīcības plāns,
- Eiropas uzņēmējdarbības darba grupa,
- platforma debatēm ar ieinteresētajām personām,
- Eiropas un G20 sammits par uzņēmējdarbību,
- jauninājumu Eiropa (Eiropa 2020).

6.1.1. EESK kopā ar ieinteresētajām pusēm tuvākajā nākotnē varētu turpināt minēto ideju izstrādi.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Eiropas Komisijas Uzņēmējdarbības ĢD programma “Erasmus jauniešiem uzņēmējiem”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES atbilde uz globālo ekonomikas spēku samēra izmaiņām” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/10)

Ziņotājs: **Brian CALLANAN** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 18. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES atbilde uz globālo ekonomikas spēku samēra izmaiņām” (pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 20. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 135 balsīm par, 4 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi.

1.1. Eiropas Savienības dalībvalstis ir piedzīvojušas smagāko ekonomikas krīzi kopš divdesmitā gadsimta trīsdesmitajiem gadiem, un atlabšana pēc tās joprojām ir nevienmērīga, trausla un nestabila. Pēc dziļākās krīzes kopš Otrā pasaules kara ir mainījies spēku līdzsvars pasaulē, un Eiropai jaunajos apstākļos ir no jauna jānosaka sava pozīcija un stratēģijas. Tā kā 85 % Eiropas tirdzniecības notiek tās iekšējā tirgū, dažas atbildes uz jaunajiem izaicinājumiem ir meklējamas pašā Eiropā. Iekšējā pieprasījuma palielināšana ir izšķiroša, lai nodrošinātu ilgtspējīgu Savienību un rastu risinājumus globālajām problēmām. EESK par šo jautājumu ir izstrādājusi vairākus atzinumus. Šajā atzinumā pētīta ES atbildes uz pasaules ekonomikas krīzi ārējā dimensija — Eiropas jaunās pozīcijas veidošana pasaules tirgū. Uzmanība pievērsta ES ekonomiskās veiktspējas izmaiņām globālajā tirgū, kā arī Ķīnas un citu attīstības valstu ekonomiku nesenās izaugsmes starptautiskajai ietekmei; tajā uzdoti jautājumi, lai veicinātu šo jautājumu analīzi un uzsāktu diskusiju par šo norišu ietekmi uz ES politiskajām un tirdzniecības attiecībām ar pārējām pasaules valstīm; un tajā arī apkopotas pilsoniskās sabiedrības ierosmes un domas par politiskajām debatēm, kuru secinājumiem būs tālejoša ietekme.

1.2. Reaģējot uz dramatiskajām izmaiņām globālajās ekonomiskajās, politiskajās un tirdzniecības attiecībās, ko vēl vairāk paātrinājusi pašreizējā recesija, Eiropa saskaras ar nopietnām problēmām. Tādēļ Eiropai jāpielāgojas, stimulējot izaugsmi, radot vairāk un labākas darba vietas, kā arī padarot ekonomiku videi nekaitīgāku un novatoriskāku, sasniedzot stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzīto 75 % nodarbinātības mērķi un nodrošinot, ka tajā tiek iekļautas arī riska grupas, piemēram, jaunieši, sievietes, pusmūža cilvēki un cilvēki ar invaliditāti.

1.3. Līdz šim Eiropas projekta īstenošanā lielākās pūles ir veltītas iekšējiem pasākumiem, proti, vienotā tirgus izveidei, iestāžu pārstrukturēšanai, strīdiem par finanšu jautājumiem, nebeidzamām sarunām par Līgumiem. Lai pārvarētu pašreizējo recesiju un veiksmīgi īstenotu jaunus organizatoriskos pasāk-

kumus, kas vajadzīgi 21. gadsimta problēmu pārvarēšanai, nākamajā desmitgadē Eiropai uzmanība jāpievērš ārējiem jautājumiem. Šajā procesā ES labāk jāapzinās un jāspēj reaģēt uz norisēm, ko īpaši ietekmē ASV un Ķīnas jaunā mijiedarbība, kā arī attīstības valstu spēcīgu grupu, piemēram, BRIC, ietekme.

1.4. Ja Eiropa to spēs, tad “tai ir arī sekmīgai attīstībai vajadzīgie finanšu līdzekļi, intelekts, darbaspējas, vēsture, intelektuālie, kulturālie un cilvēkresursi”, uzskata Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *José Manuel Barroso*.

1.5. Komisija savā darba programmā ir apņēmusies mazināt šķēršļus tirdzniecības un investīciju starptautiskajai plūsmai, pabeigt pašlaik notiekošās divpusējās sarunas, uzlabot noslēgto vienošanos izpildi un īstenot iniciatīvas, lai atvērtu tirdzniecību tādās izaugsmes nozarēs kā augstās tehnoloģijas, pakalpojumi un vides pakalpojumi.

1.6. Satraucoša tendence ir fakts, ka Eiropa nav pasaulē vadošais spēks nevienā augsto tehnoloģiju nozarē un ka ES nav pietiekami daudz progresīvu augsto tehnoloģiju uzņēmumu, kas varētu pienācīgi izmantot nākotnes svarīgākās pamattehnoloģijas (*Key Enabling Technologies — KET*).

1.7. EESK norāda uz tādu jautājumu nozīmīgumu, kas ir plašāki par šā atzinuma tiešo tematu — kaitējošu protekcio-nismu un atbildi uz klimata pārmaiņām —, proti, palīdzība aktīviem, uz globāliem tirgiem vēršiem jaunizveidotiem uzņēmumiem; atbalsts inovācijai jau nostabilizējušās nozarēs; Eiropai stratēģiski svarīgu nozaru saglabāšana; eksporta iespēju apsvēršana tādās publisko pakalpojumu nozarēs kā veselības aprūpe un izglītība; aicinājums ES pilsētām sadarboties ar partneriem visā pasaulē.

1.8. Globālās recesijas sekas ir aizvien lielāks vilinājums pievērsties protekcionalisma politikai. Pasaules tirdzniecības organizācijas (PTO) ģenerāldirektors *Pascal Lamy* brīdinājis, ka valstīm jāatturas no šāda kārdinājuma.

1.9. ES ārējās attiecībās sekmīgi jānoslēdz Dohas sarunu kārtā, tomēr tas izrādījies sarežģīti. Tikmēr ES aktīvi veido divpusēju partnerību un nolīgumu sistēmu gan ar rūpnieciski attīstītājam, gan attīstības valstīm, un tas aizvien vairāk ietekmēs visaptverošu tirdzniecības politiku.

1.10. Citi svarīgi ES politikas mērķi ir: savstarpējība jaunajos ES divpusējos nolīgumos, tai skaitā, ja iespējams, energoapgādes drošības palielināšana; elastīgi un bieži vien ātri mainīgajiem apstākļiem pielāgojami noteikumi; ar tarifiem nesaistītu barjeru, tai skaitā pārrobežu, atcelšana, kā arī pārredzamības standartu nodrošināšana darba un kvalitātes standartu jomā saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas noteikumiem; brīvās tirdzniecības nolīgumi ekoloģisku preču un pakalpojumu aprītē.

1.11. Daudzpusējiem vides aizsardzības nolīgumiem jābūt iekļautiem starptautiskās tirdzniecības nolīgumu sistēmā, lai šādi nolīgumi būtu savstarpēji papildinoši, nevis traucējoši.

1.12. Energoapgādes drošība ir svarīgākais ES uzdevums klimata pārmaiņu jomā. Tā izpaužas, piemēram, sadarbībā šādās jomās: sarunas par ārējiem piegādes līgumiem (kā tas jau notiek ar divpusēju tirdzniecības nolīgumu palīdzību); speciālo zināšanu tālāknodošana un infrastruktūras uzlabošanas tehnoloģiju pārdošana, piemēram, "viedi enerģētikas tīkli" vai jaunas paaudzes elektrības ražošanas tehnoloģijas, kurās degizraķeņu vietā izmanto cita veida izejvielas; kopīga tādu jauno tehnoloģiju izmantošana, kuras izstrādā, lai palīdzētu sasniegt ES šobrīd izvirzīto mērķi — "alternatīvo enerģijas avotu īpatsvaru palielināt līdz 20 %"; vēlme rast iespējas eksportēt speciālās zināšanas, lai izstrādātu un izmantotu oglekļa dioksīda emisiju samazināšanas stimulus.

1.13. Tā kā pasaules daļas kļūst aizvien vairāk saistītas un savstarpēji atkarīgas, vienotākai jākļūst arī politiku uztverei. Eiropas vienotā tirgus un tirdzniecības politikas mijiedarbība vēl nekad nav bijusi tik svarīga kā šobrīd. Tikpat svarīgi ir nodrošināt konsultācijas ES, starp tās iestādēm un ar tās dalībvalstīm, lai atbalstītu un stiprinātu elastīgākas tirdzniecības politikas izstrādi, vienošanos par to un tās īstenošanu.

1.14. Cilvēkiem jāspēj pārvarēt bailes un nedrošību, ko rada ekonomikas spēku samēra izmaiņas. Organizētai pilsoniskajai sabiedrībai ir iespējas un pienākums palīdzēt cilvēkiem, politiķiem un tautsaimniecībām pārvarēt šīs izmaiņas.

1.15. Komisijas jaunā ES stratēģija 2020. gadam ir ES politikas pirmā stratēģiskā atbilde uz recesiju un globālo ekono-

mikas spēku samēra izmaiņām. Lai stratēģija būtu veiksmīga, ir vajadzīga saskaņota Eiropas mēroga reakcija, tostarp ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību (*Barroso* citāts no paziņojuma "Eiropa 2020"). Reaģējot uz globālo ekonomikas spēku izmaiņām, ES jāizmanto valsts un organizētas pilsoniskās sabiedrības partnerība, lai panāktu labus ekonomikas rādītājus un sociālo kohēziju.

1.16. Tomēr Komisijas rīcībā ir tikai nedaudzi instrumenti progresa veicināšanai; atbildība arī turpmāk būs jāuzņemas galvenokārt dalībvalstu valdībām, kuras šobrīd izjūt pieaugošu iekšēju finansiālu, politisku un sociālu spriedzi.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Savienības dalībvalstis ir piedzīvojušas smagāko ekonomikas krīzi kopš divdesmitā gadsimta trīsdesmitajiem gadiem, (.) un atlabšana pēc tās joprojām ir nevienmērīga, trausla un nestabila (1). Pēc dziļākās krīzes kopš Otrā pasaules kara ir mainījies spēku līdzsvars pasaulē, un Eiropai jaunajos apstākļos ir no jauna jānosaka sava pozīcija un stratēģijas. Tā kā 85 % Eiropas tirdzniecības notiek tās iekšējā tirgū, dažas atbildes uz jaunajiem izaicinājumiem ir meklējamas pašā Eiropā. Iekšējā pieprasījuma palielināšana ir izšķiroša, lai nodrošinātu ilgtspējīgu Savienību un rastu risinājumus globālajām problēmām. EESK par šo jautājumu ir izstrādājusi vairākus atzinumus (2). Šajā atzinumā pētīta ES atbildes uz pasaules ekonomikas krīzi ārējā dimensija — Eiropas jaunās pozīcijas veidošana pasaules tirgū. Uzmanība pievērsta ES ekonomiskās veiktspējas izmaiņām globālajā tirgū, kā arī Ķīnas un citu attīstības valstu ekonomiku nesenās izaugsmes starptautiskajai ietekmei; tajā uzdoti jautājumi, lai veicinātu šo jautājumu analīzi un uzsāktu diskusiju par šo norišu ietekmi uz ES politiskajām un tirdzniecības attiecībām ar pārējām pasaules valstīm; un tajā arī apkopotas pilsoniskās sabiedrības ierosmes un domas par politiskajām debatēm, kuru secinājumiem būs tālejoša ietekme.

2.2. Eiropa ir atkarīga no globālās ekonomikas, un šobrīd tā ir galvenais spēks daudzos tirgos, taču cik ilgi tā spēs saglabāt šādu statusu? Eiropā un tās izveidotajās valstiskajās struktūrās "jaunajā pasaulē" 1800. gadā dzīvoja 12 % no visiem pasaules iedzīvotājiem, kas saņēma aptuveni 27 % no pasaules kopējiem ienākumiem. Šis dominējošais stāvoklis maksimumu sasniedza 1913. gadā, kad šajās "attīstītās" ekonomikas valstīs dzīvoja 20 % no pasaules iedzīvotāju kopskaita, bet viņu ienākumi bija lielāki par pusi no visas pasaules iedzīvotāju kopējiem ienākumiem (t.i., vairāk nekā 50 %). Pašlaik šis iedzīvotāju skaita īpatsvars atkal ir 12 %, un tas turpina samazināties, taču mēs joprojām saņemam aptuveni 45 % no visiem pasaules ienākumiem (3).

(1) Eiropas Parlamenta bijušais priekšsēdētājs *Pat Cox* kādā nesenā laikraksta publikācijā ar nosaukumu "Europe must raise its game now and not later": <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/0407/1224267827518.html>.

(2) Sk., piemēram, "Finanšu krīzes sekas reālajā ekonomikā", OV C 255, 22.9.2010, 10. lpp; Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns (atzinuma papildinājums), OV C 228, 22.9.2009., 149. lpp.; "Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns", OV C 182/2009, 04.8.2009., 71. lpp.; "Lisabonas stratēģija pēc 2010. gada", OV C 128, 18.5.2010., 3. lpp.

(3) Vēsturnieka *Niall Ferguson* publikācija laikrakstā "Financial Times" (10.4.2010.) par vēstures mācīšanas reformu izglītības sistēmas otrajā līmenī Apvienotajā Karalistē.

EESK šķiet: lai varētu veiksmīgi reaģēt uz globālajos tirgos šobrīd notiekošo pārmaiņu ietekmi, ES politikas veidotājiem, iespējams, vairāk uzmanības būtu jāvelta jaunajai situācijai Eiropas un pārējās pasaules tirdzniecības attiecību jomā un jo sevišķi Eiropas eksporta spējai.

3. Vispārīga informācija.

3.1. Tirdzniecība Eiropā.

3.1.1. Tiek lēsts, ka Eiropas eksporta kopējā vērtība ir aptuveni 1,3 triljoni USD. Neskaitot tirdzniecību starp dalībvalstīm, ES eksporta apjoms 2008. gadā bija 16 % no pasaules eksporta kopapjoma, un ES galvenie eksporta tirgi bija Amerikas Savienotās Valstis, Krievija, Šveice, Ķīna un Turcija.

3.1.2. Globalizētā pasaulē, kuras svarīgākajos tirgos ES valstis ir galvenās dalībnieces, Eiropas valstu attiecības regulējošajai politikai jāspēj reaģēt uz globālajām norisēm, piemēram, tirdzniecības partneru Ķīnas, Indijas un Brazīlijas pieaugošās ekonomiskās varas ietekmi uz politiskajām attiecībām. Kā Eiropa varētu pielāgoties? ES palielinot savu lomu pasaules norisēs? Vai tieši pretēji, pieņemot to, ka šobrīd strauji mainās globālā realitāte, proti, galvenā ietekme ir jaunam "G2" modelim, ko veido Vašingtona un Pekina?

3.1.3. Komisija savā darba programmā atzīst, ka starptautiskā tirdzniecība ir nodarbinātību un investīcijas veicinošas izaugsmes dzinējspēks Eiropas Savienībā, un ir apņēmusies mazināt šķēršļus tirdzniecības un investīciju starptautiskajai plūsmai, pabeigt pašlaik notiekošās divpusējās sarunas, uzlabot noslēgto vienošanos izpildes efektivitāti un īstenot iniciatīvas, lai atvērtu tirdzniecību tādās izaugsmes nozarēs kā augsto tehnoloģiju un vides pakalpojumi. Izšķiroši svarīgs jautājums būs divpusējo attiecību uzlabošana ar ASV, Ķīnu, Japānu un Krieviju.

3.2. Tirdzniecība Eiropā globālās ekonomikas kontekstā.

3.2.1. Recesija maina spēku samēru globālajā ekonomikā. Attīstības valstis, jo īpaši Ķīna, laikposmā no 2000. līdz 2007. gadam palielināja savu investīciju apjomu, un šobrīd tām ir vislabākie panākumi globālās ekonomikas atveseļošanas procesā, galvenokārt pateicoties eksporta apjoma pieaugumam (piemēram, 2009. gada decembrī tas bija 17,7 %). ES eksporta rādītāji tajā pašā laikā bija visai nestabili, un dažos dinamiskos tirgos, sevišķi Āzijā un Krievijā, ES cieta ievērojamus zaudējumus.

3.2.2. Ķīnas ekonomika kopumā atveseļojas, pateicoties eksporta pieaugumam, savukārt ES lielākoties joprojām tikai cenšas panākt šādu attīstību. Komisija paredz ES eksporta apjoma pieaugumu par 5 % 2010. gadā un par 5,1 % 2011.

gadā, par ko lielā mērā jāpateicas *euro* vērtības samazinājumam attiecībā pret mūsu galveno tirdzniecības partneru valūtām, tomēr tas nav un arī netiek uzskatīts par valstu ekonomikas atveseļošanu veicinošu faktoru, izņemot tādas valstis kā Vācija un Īrija, kuras jau ir plaši iesaistījušās starptautiskajā tirdzniecībā⁽⁴⁾.

3.2.3. Eiropas Komisijas ziņojumā uzsvērts, ka ES augsto tehnoloģiju produkcijas eksporta rādītāji ir zemi, radot bažas par Eiropas spēju arī turpmāk nodrošināt tās ražojumu atbilstību visaugstākajiem kvalitātes un inovācijas kritērijiem⁽⁵⁾. Arī pakalpojumu sniegšanas jomā rādītāji ir pasliktinājušies, uzrādot tirgus daļas samazināšanās tendenci laikposmā no 2004. līdz 2006. gadam. Tā ir satraucoša tendence, tāpat kā tas, ka Eiropa nav pasaulē vadošais spēks nevienā augsto tehnoloģiju nozarē un ka ES nav pietiekami daudz progresīvu augsto tehnoloģiju uzņēmumu, kas varētu pienācīgi izmantot nākotnes svarīgākās pamattehnoloģijas (KET).

3.2.4. Neraugoties uz minētajiem trūkumiem, ES ir vadošais spēks pakalpojumu sniegšanas jomā, galvenā preču eksportētāja un otrā lielākā importētāja, kā arī tiešo investīciju nozīmīgākā veicēja un arī saņēmēja. Tādēļ Eiropai ir ļoti svarīgi saglabāt un nostiprināt savu stāvokli pasaules tirgos, tomēr, lai to panāktu, nepieciešama jauna izpratne, ņemot vērā mainītos un daudz sarežģītākos pasaules tirdzniecības apstākļus.

3.2.5. EESK norāda uz tādu jautājumu nozīmīgumu, kas ir plašāki par šā atzinuma tiešo tematu — kaitējošu protekcionismu un atbildi uz klimata pārmaiņām —, proti, palīdzība aktīviem, uz globāliem tirgiem vērstiem jaunizveidotiem uzņēmumiem; atbalsts inovācijai jau nostabilizējušās nozarēs; Eiropai stratēģiski svarīgu nozaru saglabāšana; eksporta iespēju apsvēršana tādās publisko pakalpojumu nozarēs kā veselības aprūpe un izglītība; aicinājums ES pilsētām sadarboties ar partneriem visā pasaulē.

3.3. Jauns ekonomikas spēku un politiskais līdzsvars.

3.3.1. *Lehman Brothers* — vienas no *Wall Street* vecākajām investīciju bankām — bankrots un tam sekojošais haoss tirgos un rūpniecības lielākā lejupslīde kopš Otrā pasaules kara aizsāka pasaules ekonomikas brīvo kritienu. Ar valstu intervencu palīdzību izdevās izvairīties no domino efekta globālajā banku sistēmā, tomēr šādi nevarēja novērst kapitāla plūsmas pēkšņu un strauju samazināšanos.

⁽⁴⁾ Eiropas prognozes ekonomikā, 2010. gada pavasaris, *European Economy*, Nr. 2, 2010. gads.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisijas Tirdzniecības ģenerāldirektorāts, "Global Europe: EU Performance in the global economy" o sk.: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_141196.pdf (skatīts 2010. gada 4. februārī).

3.3.2. Kredītu izsniegšanas ierobežojumiem un patērētāju izdevumu būtiskam samazinājumam bija tūlītēja ietekme uz tirdzniecību, un uzņēmumiem nācās samazināt ražošanas apjomus. Tomēr šādas pielāgošanās apjomi dažādos tirgos bija ļoti atšķirīgi, un visātrāk atveseļojās Ķīna, lielā mērā pateicoties valdības lēmumam īstenot fiskālo politiku, kas paredzēja 580 miljardu USD iepludināšanu ekonomikā, tādējādi vecinot tās ātru atveseļošanu.

3.3.3. Politiskus pasākumus 2009. gada martā īstenoja Pekinā, Londonā, Vašingtonā un Frankfurtē. G20 līderi apsolīja atbalstu viena triljona USD apmērā no SVF un Pasaules bankas līdzekļiem, šādi vēloties visā pasaulē izdarīt to, ko atsevišķas valstis jau bija paveikušas. Šī sanāksme apliecināja, ka šobrīd pasaules arēnā ienāk jauni spēcīgi un/vai ietekmīgi dalībnieki, ieskiecējot jaunu pasaules ekonomikas kārtību un būtiskas izmaiņas ekonomiskajās attiecībās, kas, iespējams, ievērojami ietekmēs ES tirdzniecības politiku.

3.3.4. Valstis ar pārāk lielu patēriņu, piemēram, ASV, tika aicinātas samazināt izdevumus, savukārt valstis ar kredītpējas un valūtas rezervju pārpalikumu — palielināt patērētāju pieprasījumu. Sanāksmē norādīja uz globālās ekonomikas ilgtspējīgas un līdzsvarotas attīstības ceļu un uzsvēra, ka ES ir ieinteresēta ciešāk sadarboties ar pārējo pasauli.

3.3.5. Lai arī pēdējā laikā izaugsme ir atjaunojusies, joprojām pastāv iemesli, kas neļauj zaudēt piesardzību. Ekonomistiem joprojām nav pārliecības par pasaules globālās ekonomikas turpmākās attīstības virzienu. Nav atbildēti jautājumi par to, kad un kādā veidā atteikties no fiskālajiem stimuliem, kāda ir to līdzšinējā ietekme un vai tie ir ilgtspējīgi ilgtermiņā. Lai arī ir vērojama zināma izaugsmes atjaunošanās, vienlaicīgi pastāv "cilvēkresursu recesija" ⁽⁶⁾. **Augsts bezdarba līmenis nozīmē, ka pasaules vadošajiem politiķiem ir kļuvis grūti aizstāvēt brīvo tirdzniecību politiski, intelektuāli un arī iekšpolitikā.**

3.3.6. Reaģējot uz spēku samēra globālajām izmaiņām, ES lēmumu pieņēmējiem ir jāspēj: ātri pielāgoties to ietekmei; attīstīt tam vajadzīgo jauna veida uztveri; darboties kopīgi, izmantojot saskaņotāku, pārdomātāku un dinamiskāku pieeju; atbalstīt jaunu darba vietu izveides iespējas, piemēram, "zaļo

ekonomiku"; palīdzēt uzņēmumiem saglabāt darbiniekus; sniegt vajadzīgo atbalstu darbu zaudējušajiem, lai viņi varētu pielāgoties šīm jaunajām iespējām, jo līdzšinējās strukturālās pārmaiņas ir apliecinājušas, ka visefektīvākā politikas reakcija ir palīdzība iedzīvotājiem jaunu prasmju apgūšanas un pielāgošanās procesā ⁽⁷⁾.

4. Divi svarīgākie jautājumi.

4.1. Protekcionisms.

4.1.1. Globālās recesijas sekas ir aizvien lielāks vilinājums pievērsties protekcionisma politikai. Pasaules tirdzniecības organizācijas (PTO) ģenerāldirektors *Pascal Lamy* brīdinājis, ka valstīm jāatturas no šāda kārdinājuma ⁽⁸⁾. ES visvairāk ir ieguvusi no pārredzamiem un izpildāmiem noteikumiem, kuri taisnīgi un objektīvi veicina un stiprina konkurenci sekmējošu tirdzniecības veidi. Tomēr saskaņā ar ES tirdzniecības komisāra *Karel De Gucht* sniegto informāciju Eiropas Savienības svarīgākie tirdzniecības partneri pašreizējās ekonomikas krīzes laikā īstenojuši jau **280** pasākumu, ar kuriem ierobežo tirdzniecību. Pastāv bažas, ka šādi pasākumi varētu kļūt par vispārējās tirdzniecības sistēmas jaunu un pastāvīgu sastāvdaļu.

4.1.2. Šobrīd viens no būtiskākajiem tirdzniecības šķēršļiem ir mākslīgi zemais Ķīnas renminbi jeb juāņas kurss, ko Ķīnas valdība izmanto par instrumentu valsts eksporta konkurētspējas palielināšanai. Tas ir ievērojams traucēklis brīvai un godīgai tirdzniecībai, tādēļ atzinīgi ir vērtējami nesenie centieni uzlabot situāciju, taču ir vajadzīgas arī paliekošas ilgtermiņa izmaiņas Ķīnas valdības īstenojamā valūtas maiņas kursa politikā.

4.1.3. Atveseļošanas programmas sekmē ekonomikas izaugsmi ar pieprasījuma palielināšanas palīdzību, tomēr to galvenais mērķis ir sniegt atbalstu vietējiem uzņēmumiem. Šādu pasākumu blakusiedarbība varētu būt palīdzība nozarēm ar zemu konkurētspēju. Konkurences un valsts atbalsta noteikumi paver ES labas iespējas koordinēt centienus, lai to novērstu, jo pilnībā funkcionējošā vienotajā tirgū potenciāli kaitējošs protekcionisms nav pieļaujams.

4.1.4. Ārpus ES sekmīgi jānoslēdz Dohas sarunu kārtā, tomēr tas izrādījies sarežģīti. Tikmēr ES aktīvi veido divpusēju partnerību un nolīgumu sistēmu ar rūpnieciski attīstītajām un attīstības valstīm, un tas aizvien vairāk ietekmēs visaptverošu tirdzniecības politiku.

⁽⁶⁾ "Falling Flat: More Evidence that America is Experiencing a Jobless Recovery", *The Economist*, sk. http://www.economist.com/world/united-states/displaystory.cfm?story_id=15473802 (2010. gada 6. februāris).

⁽⁷⁾ Piemēram, EESK atzinumā par tematu "Eiropas Ekonomikas atveseļošanas plāns" (OV C 228, 22.9.2009., 149. lpp.) ieteikts "ņemot vērā arī gaidāmās demogrāfiskās pārmaiņas, censties pārdomāti pārstrukturēt tautsaimniecību tā, lai darbiniekus nevis atlaistu, bet gan viņiem dotu iespēju turpināt darbu un paaugstināt kvalifikāciju, lai tādējādi ekonomikas attīstības apstākļos būtu pietiekami pieejami izglītots darbaspēks. Būtu jāizveido saikne starp atbalstu bezdarbniekiem un pārkvalificēšanās un kvalifikācijas uzlabošanas programmām".

⁽⁸⁾ http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl101_e.htm "Lamy warns on protectionism", PTO ziņas.

4.1.5. Citi svarīgi ES politikas mērķi ir: savstarpējība jaunajos ES divpusējos nolīgumos, tai skaitā, ja iespējams, energoapgādes drošības palielināšana; elastīgi un bieži vien ātri mainīgajiem apstākļiem pielāgojami noteikumi; ar tarifiem nesaistītu barjeru, tai skaitā pārrobežu, atcelšana, kā arī pārredzamības standartu nodrošināšana darba un kvalitātes standartu jomā saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas noteikumiem; brīvās tirdzniecības nolīgumi ekoloģisku preču un pakalpojumu aprītē⁽⁹⁾.

4.1.6. Līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu ir reformētas Eiropas Savienības lēmumu pieņemšanas procedūras, tostarp koplēmuma procedūrā iesaistot Parlamentu svarīgākajās politikas jomās, ieskaitot tirdzniecību. Ir svarīgi, lai ar šo jauno procedūru, kurās iesaistīta Padome, Parlaments un Komisija, palīdzību varētu ātrāk un elastīgāk īstenot atbildes pasākumus, tādējādi uzlabojot Eiropas Savienības spēju efektīvi un saskaņoti reaģēt gan uz svarīgām stratēģiskajām vajadzībām, gan arī uz konkrētiem ar tirdzniecību saistītiem ikdienas jautājumiem.

4.2. Klimata pārmaiņas.

4.2.1. Šobrīd Eiropā ir panākta vienprātība par to, ka klimata pārmaiņu dēļ vajadzīga steidzama rīcība. Globalizācijas būtiskas sekas ir tās veicinātā savstarpējā atkarība. Neierobežotas klimata pārmaiņas kaitēs turpmākajām paaudzēm un ietekmēs globalizāciju, izraisot resursu cenu pieaugumu un dabas katastrofas, sevišķi attīstības valstīs. Tāpēc klimata pārmaiņas ir ekonomikas jautājums, kam ir būtiska ietekme uz tirdzniecību.

4.2.2. Atbilstoši Kioto protokolam cenšoties ierobežot globālo sasilšanu, ES ir uzņēmusies starptautisko vadību. Kopenhāgenas sammita par klimata pārmaiņām rezultāti uzskatāmi par neveiksmi attiecībā uz Eiropas centieniem stiprināt starptautisko sadarbību, īpaši ar jaunās tirgus ekonomikas valstīm, kuru radītās emisijas līdz 2020. gadam būs pārsniegušas rūpnieciski attīstīto valstu radīto emisiju līmeni. ES arī pauž bažas, ka pašreizējā klimata pārmaiņu posmā visvairāk cietīs tieši pasaules nabadzīgākie iedzīvotāji, uz ko ES jāreaģē ar visaptverošiem, īstenojamiem un praktiskiem politiskajiem pasākumiem, lai nepieļautu, ka turpmākajām paaudzēm jāsaskaras ar nelabvēlīgām politiskajām un ekonomiskajām sekām, no kurām var izvairīties.

4.2.3. Klimata pārmaiņu iekļaušana ES tirdzniecības un attīstības politikā palielinātu izmaksas un radītu ierobežojumus virzībā uz tiem mērķiem, kurus nevarēs sasniegt, ja līdzīgi ES nerīkosies arī citi lieli tirdzniecības bloki⁽¹⁰⁾. Daudzpusējiem

vides aizsardzības nolīgumiem jābūt iekļautiem starptautiskās tirdzniecības nolīgumu sistēmā, lai šādi nolīgumi būtu savstarpēji papildinoši, nevis traucējoši. Vai ir saprātīgi uzņemties vadību gadījumā, ja pārējie nevēlas un nevar tikt piespiesti sekot šādam piemēram? Vai, piemēram, Ķīnu var piespiest atteikties no tās izmantotā "patērētājs maksā" modeļa un panākt oglekļa dioksīda emisiju samazinājumu, liekot tai pievērsties ES atzītajam "ražotājs maksā" modelim?⁽¹¹⁾ Vai var apturēt *Wall Street* centienus, kas ar Vašingtonas atbalstu vēlas kļūt par vadošo spēku strauji augošajā starptautiskajā emisiju tirdzniecības tirgū?

4.2.4. Energoapgādes drošība ir svarīgākais ES uzdevums klimata pārmaiņu jomā. Lai arī vadošu lomu šajā ziņā uzņemas atsevišķas dalībvalstis, svarīga ir arī ES dimensija, īpaši tirdzniecībā. Tā izpaužas, piemēram, sadarbībā šādās jomās: sarunas par ārējiem piegādes līgumiem (kā tas jau notiek ar divpusēju tirdzniecības nolīgumu palīdzību); speciālo zināšanu tālāknodošana un infrastruktūras uzlabošanas tehnoloģiju pārdošana, piemēram, "viedi enerģētikas tīkli" vai jaunas paaudzes elektrības ražošanas tehnoloģijas, kurās degizrakteņu vietā izmanto cita veida izejvielas; kopīga tādu jauno tehnoloģiju izmantošana, kuras izstrādā, lai palīdzētu sasniegt ES šobrīd izvirzīto mērķi — "alternatīvo enerģijas avotu īpatsvaru palielināt līdz 20 %"; vēlme rast iespējas eksportēt speciālas zināšanas, lai izstrādātu un izmantotu oglekļa dioksīda emisiju samazināšanas stimulus.

5. Atbilde.

5.1. Problēmu risināšana un iespēju izmantošana.

5.1.1. Lai radītu iespējas Eiropas tirdzniecībai, ir svarīgi godīgi novērtēt problēmas, ko ES, tās iestādēm un dalībvalstīm rada mainījies situācija pasaulē. EESK uzskata, ka Lisabonas līgumā paredzētās institucionālās reformas jāīsteno vēl ciešākā sadarbībā un vēl efektīvāk, lai varētu izpildīt šādu uzdevumu — rast jaunas un inovatīvas iespējas, kā nosargāt ES līdzšinējos sasniegumus un sasniegt turpmākos mērķus⁽¹²⁾. Lai iejaukšanās pasākumi būtu efektīvi, ir vajadzīgs visaptverošs redzējums, kas balstīts uz plašām zināšanām par aktuālajām norisēm, stāvokļa pārzināšanu un izpratni.

5.1.2. Tā kā pasaules daļas kļūst aizvien vairāk saistītas un savstarpēji atkarīgas, vienotākai jāklūst arī politiku uztverei. Eiropas vienotā tirgus un tirdzniecības politikas mijiedarbība vēl nekad nav bijusi tik svarīga kā šobrīd. Tikpat svarīgi ir nodrošināt konsultācijas ES, starp tās iestādēm un ar tās

⁽⁹⁾ Pašreizējā darba kārtībā neiekļauts, taču katrā ziņā apspriežams ir jautājums par intelektuālā īpašuma (II) regulējumu.

⁽¹⁰⁾ EESK darba devēju grupa, piemēram, nesēn puda viedokli, ka "konkurējošu pasaules ekonomikas procesu dalībnieku lielais skaits ir radījis ļoti sarežģītu divpusējo un daudzpusējo attiecību mijiedarbību, un tādēļ (cita starpā) ir jāīsteno rīcībpolitikas oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai un energoefektivitātes palielināšanai, kā arī atvērti tirgi jāpasargā no slēpta protekcio-nisma". "A New Phase Ahead: Need for a Political and Economic Impetus", 10. lpp., brošūra pieejama: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.group-1-statements&itemCode=9894>.

⁽¹¹⁾ No loģikas viedokļa ir grūti pilnībā noraidīt Ķīnas nostāju. Kādēļ tai jāpiekrīt piemērot nodokli tādu preču ražošanai, kuras lieto rūpnieciski attīstītājās valstīs, kur tās neapliek ar īpašiem patēriņa nodokļiem, kas saistīti ar oglekļa dioksīda emisijām?

⁽¹²⁾ Labs piemērs vajadzīgajām inovācijām ir priekšsēdētāja Barroso nesēn izveidotā komisāru grupa darbam ar pētniecības un izstrādes finansējuma jautājumiem, kuriem virkne dažādu direktorātu noteikusi atsevišķas funkcijas, budžetus un pilnvaras, kas, iespējams, savstarpēji pārklājas vai papildinās.

dalībvalstīm, lai atbalstītu un stiprinātu elastīgākas tirdzniecības politikas izstrādi, vienošanos par to un tās īstenošanu.

5.1.3. efektīvu attīstību, kā arī Savukārt cilvēkiem jāspēj pārvarēt bailes un nedrošību, ko rada ekonomikas spēku samēra izmaiņas. Organizētai pilsoniskajai sabiedrībai ir iespējas un pienākums palīdzēt cilvēkiem, politiķiem un tautsaimniecībām pārvarēt šīs izmaiņas. Protekcionisma politikas īstenošana globālo spēku līdzsvara izmaiņu laikā varētu nedot gaidītos rezultātus. Efektīvs veids, kā pārvarēt bailes un nedrošību, ir palīdzība cilvēkiem, uzņēmumiem un valdībām pielāgoties jaunajiem apstākļiem. Zemais dzimstības līmenis un iedzīvotāju novecošana Eiropā rada daudzas nopietnas strukturālās problēmas, kas jāatrisina.

5.1.3.1. Saskaņā ar stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem vissvarīgāk ir palielināt ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu. Neapšaubāmi, ka visiem vecākiem, kas to vēlas, būtu jānodrošina bērnu aprūpe par pieņemamu cenu. Reāli tas nozīmētu, ka vairāk sieviešu varētu turpināt piedalīties darba tirgū. Tas būtu jāpapildina ar ilgstošiem un pietiekami lieliem bērnu kopšanas atvaļinājuma pabalstiem. Ja samazinātu vecāku ekonomisko slogu, paredzams, ka dzimstības līmenis palielinātos.

5.1.3.2. Tā kā turklāt trūkst imigrācijas politikas, ar kuras palīdzību varētu nodrošināt pietiekamu darbaspēka piedāvājumu, atsevišķi uzņēmumi, kas savu produkciju eksportē ārpus ES, saskaras ar nopietnu dilemmu — ierobežot uzņēmuma izaugsmi vai pārvietot savu darbību uz tirgiem, kuros ir bagātīgs piedāvājums? ⁽¹³⁾ Tādēļ šķiet, ka visaptverošas un iekļaujošas ES imigrācijas politikas apsvēršana būtu saprātīga, piemērota un katrā ziņā vajadzīga atbilde uz Eiropas demogrāfiskajām problēmām.

5.1.4. Komisijas jaunā stratēģija 2020. gadam ir ES politikas pirmā stratēģiskā atbilde uz recesiju un globālo ekonomikas spēku samēra izmaiņām. Lai stratēģija būtu veiksmīga, ir vajadzīga saskaņota Eiropas mēroga reakcija, tostarp ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību (*Barroso* citāts no paziņojuma "Eiropa 2020"). Reaģējot uz globālo ekonomikas spēku izmaiņām, ES jāizmanto valsts un organizētas pilsoniskās sabiedrības partnerība, lai panāktu labus ekonomikas rādītājus un sociālo kohēziju.

5.1.5. Tomēr minētā iniciatīva saskarsies ar daudzām tādām pašām grūtībām kā Lisabonas stratēģija, proti, tās prioritātes var izrādīties pārlietu daudzveidīgas; problemātiska varētu būt tās īstenošana; Komisijas rīcībā ir tikai nedaudzi instrumenti progresa veicināšanai; atbildība arī turpmāk būs jāuzņemas galvenokārt dalībvalstu valdībām, kuras šobrīd izjūt pieaugošu iekšēju finansiālu, politisku un sociālu spiedienu ⁽¹⁴⁾.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

⁽¹³⁾ Būtībā daudzi uzņēmumi jau ir izdarījuši izvēli, un tie, kas atstājuši Eiropu, gūst labumu arī no tās zemajiem tarifiem, ko piemēro daudzām ES importētajām precēm. Tāpēc jāapsver, vai šāda nodokļu/nodevu attiecība nebūtu jālīdzsvaro.

⁽¹⁴⁾ Īrija ir viena no Eiropas mazākajām, atvērtaiskajām un no tirdzniecības visvairāk atkarīgajām ekonomikām, un to varētu izmantot par modeli, lai pētītu valsts atbildes pasākumus, proti, tirdzniecības virzītas atveseļošanas atbalstam valdība īpašu uzmanību pievērš šādiem jautājumiem: investīcijas trešā un ceturrtā līmeņa izglītībā, lai tādējādi veicinātu zinātnes, tehnoloģiju un jauninājumu attīstību; tādas visā pasaulē konkurētspējīgas pētniecības sistēmas izveide, kas veicina pētniecības struktūru zināšanu tālāknodošanu tirgū; to uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšana, kuri Īrijā nodarbojas ar starptautisko tirdzniecību; CO₂ emisiju samazināšana par 20 %; atbalsts tām attīstības valstīm, kuras cenšas pārvarēt klimata pārmaiņu radītās sekas.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekonomikas atveseļošana: pašreizējais stāvoklis un konkrētas iniciatīvas" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/11)

Ziņotājs: **Lars NYBERG** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 18. martā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Ekonomikas atveseļošana: pašreizējais stāvoklis un konkrētas iniciatīvas" (pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 20. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 146 balsīm par, 45 balsīm pret un 16 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Finanšu krīze 2008. gadā un tās izraisītā ekonomikas krīze bija spēcīgākās krīzes, kas pieredzētas kopš Otrā pasaules kara. Kad 2010. gada sākumā atsevišķas pazīmes liecināja par atgūšanos no pieredzētās recesijas, uzliesmoja valsts parāda krīze, kas vairs neskāra visu pasauli, bet tikai Eiropu. Ekonomikas izaugsme ir apdraudēta, jo valstīm jāsamazina budžeta izdevumi, kas saistīti ar atbalstu bankām un diskrecionāriem pasākumiem, turklāt pieaug bezdarbs un daudzās valstīs īsteno papildu taupības pasākumus. Tāpēc EESK uzskata, ka ir jāīsteno piemēroti politiski pasākumi ne vien ekonomikas atveseļošanai, bet arī tādēļ, lai Eiropā nepieļautu vēl vienu recesiju.

1.2. Izaugsmes rādītājs Eiropas Savienībā 2009. gadā bija negatīvs, proti, -4,1 %. Pirms pavasarī notikušās valsts parāda krīzes prognozēja, ka izaugsme 2010. gadā būs 0,7 %. Šobrīd lēš, ka bezdarba līmenis 2010. gadā sasniegs aptuveni 10 %, turklāt ekonomiski aktīvā darbaspēka līmenis samazināsies par 2 %. Vidējais budžeta deficīts 2008. gadā bija 2,3 %, bet 2009. gadā tas palielinājās līdz 6,8 %, un prognozē, ka 2010. gadā tas pieaugs līdz 7,5 %. Finanšu krīzes laikā finanšu tirgus likviditāti saglabāja ar ievērojamiem valsts atbalsta maksājumiem. Pirms krīzes strauji uzplauka privātā kredīta tirgus, bet patlaban vērojams liels pieprasījums pēc valsts kredīta. Vienlaikus, lai palielinātu pieprasījumu, privātajam sektoram kredīts joprojām ir nepieciešams. Dalībvalstu ekonomikas stāvoklis ievērojami atšķiras. Vislielākais valsts budžeta deficīts ir Grieķijai, citām Vidusjūras reģiona valstīm, Apvienotajai Karalistei un Īrijai. Visaugstākais bezdarba līmenis ir Baltijas valstīs un Spānijā. Baltijas valstīm, īstenojot stingrus ekonomikas politikas pasākumus, tomēr ir izdevies ļoti īsā laikā samazināt augstu valsts budžeta deficītu un izaugsmes kritumu.

1.3. Sākuma stratēģija.

Raugoties uz ievērojamajām pārmaiņām ekonomikā pēdējo desmitgažu laikā, jāsecina, ka nav atbilstoši runāt par stratēģiju

izejai no krīzes. Mums ir nepieciešama sākuma stratēģija — jaunas ekonomikas un politikas ierosmes, lai piedāvātu ceļvedi sabiedrībai nākotnē.

1.4. Privātais patēriņš — kopējā pieprasījuma pamats.

Priekšlikumi ievērojamāko valsts budžeta deficītu samazināšanai rada ierobežojumus visai Eiropas ekonomikai, tāpēc patstāvīga izaugsme gaidāma tikai nākotnē. EESK uzsver: lai izaugsme turpinātos, ir svarīgi palielināt kopējo pieprasījumu un jo īpaši — privāto patēriņu. Lai ekonomikas atbalsta pasākumi būtiski sekmētu izaugsmi, ir jāatbalsta iedzīvotāju grupas ar zemāku ienākumu līmeni. Tā kā viņi lielāku daļu savu ienākumu patērē, mazāk atbalsta līdzekļu izzudīs papildu uzkrājumos. Ja izdotos apturēt kapitāla ietekmes palielināšanos, kas turpinās jau vairākus desmitus gadu, un atkal palielināt darbaspēka ietekmi, pavērtos iespējas turpmākai izaugsmei. Ieguldījumi un eksports nenoliedzami ir svarīgi, tomēr, lai notiktu izaugsme, īpaši pašreizējās apstākļos ir būtiski palielināt privāto patēriņu, jo tas veido aptuveni 60 % no iekšzemes kopprodukta.

1.4.1. Taupības programmu ietekmes novērtējums.

Augsts bezdarba līmenis, zems ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars, lēni augošas algas, valsts izdevumu samazināšana un lielāki nodokļi, kā arī jaunas taupības programmas samazinās izaugsmes iespējas. Komisijai būtu steidzami jānovērtē minēto faktoru iespējamā ierobežojošā ietekme un jāierosina pasākumi, kas vajadzīgi, lai izaugsme turpinātos. Izaugsme ir būtiska citu ekonomikas politikas mērķu sasniegšanai. Ricību nedrīkst novilcināt līdz brīdim, kad taupības programmu radītie ierobežojumi patiešām apgrūtinās izaugsmi.

1.5. Konkurētspējas attīstības novērtēšana.

Izvirzot ekonomikas politikas mērķus, nav pietiekami novērtēta tekošā konta bilances nozīme. Vairākās valstīs ilgstoši pastāvēja budžeta deficīts bet citās — budžeta pārpalikums, un tas jau iepriekš liecināja, ka agri vai vēlū gaidāmi sarežģījumi, ko pieredzējām 2010. gada ES ekonomikas krīzes laikā. EESK vēlas uzsvērt, ka valstu tekošo kontu bilanču lielās atšķirības ir jāsamazina. Tādējādi galvenais mērķis būs konkurētspēja, ko novērtē pēc darbaspēka vienības reālajām izmaksām — rādītāja, kas vienlaikus liecina par to, kā veidojas algu un ražīguma līmenis. Pēdējo desmit gadu laikā Īrijas, Grieķijas, Itālijas, Spānijas un Portugāles konkurētspēja kritusies vidēji par 10 %. Likumsakarīgi, ka tas izraisīja budžeta problēmas.

1.5.1. Tekošā konta bilances iekļaušana Stabilitātes un izaugsmes paktā.

Ja vienas valūtas zonas valstu vidū algu un ražīguma attīstības tendences atšķiras, vienīgais risinājums ir mainīt relatīvās algas vai paaugstināt ražīguma līmeni valstīs, kur tas ir zemāks. Tādēļ EESK aicina Komisiju pārbaudīt tekošā konta bilances, rīkojoties līdzīgi kā attiecībā uz valsts budžeta deficītu un valsts parādu. Lai pārbaude būtu likumīga, var veikt attiecīgus grozījumus regulās, kas piemērojamas attiecībā uz Stabilitātes un izaugsmes paktu. Tekošie konti un tos ietekmējošie algu un ražīguma rādītāji ir rūpīgi jāpārbauda visās 27 dalībvalstīs, bet rīcības pilnvarām jābūt lielākām attiecībā uz euro zonas valstīm. Tādējādi Stabilitātes un izaugsmes paktā būs ņemta vērā reālā ekonomika.

1.5.2. Privāto kredītu statistika un valsts parāda daļa, ko veido ārējais parāds.

Apspriežot Stabilitātes un izaugsmes paktu, jāņem vērā arī jaunā privāto kredītu statistika un dati par valsts parāda daļu, ko veido ārējais parāds.

1.6. Efektīvāks regulējums un uzraudzības pasākumi finanšu nozarē.

Attiecībā uz finanšu nozari efektīvs risinājums varētu būt daļas banku kapitāla atrašanās valsts īpašumā, tādējādi gūstot ieskatu par stāvokli banku nozarē. Norises finanšu nozarē 2010. gadā apliecina, ka priekšlikumi par finanšu nozares uzraudzību un regulēšanu ir nepilnīgi. Finanšu nozares rīcība Grieķijas krīzes laikā jo īpaši liecināja, ka vajadzīgi efektīvāki noteikumi un uzraudzības pasākumi, lai tāda veida rīcību mainītu un rastu jaunas valsts parāda finansēšanas iespējas.

1.7. Publiskie ieguldījumi infrastruktūrā un enerģētikā.

Ieguldījumi ir jāveic tā, lai tie veicinātu vides aizsardzību un sekmētu pasākumus, kas mazina klimata pārmaiņu ietekmi. EESK uzskata, ka nodokļi ir piemērots instruments, lai ietekmētu tirgu ar mērķi samazināt kaitīgās emisijas. Laikā, kad uzņēmēju ieguldījumi nav pietiekami, ieguldījumi infrastruktūrā un enerģētikā jāveic publiskajam sektoram. Saskaņā ar pārskatīto Stabilitātes un izaugsmes paktu ieguldījumus pārmerīga budžeta deficīta aprēķinos neiekļauj.

1.8. Aktīva darba tirgus politika.

Darba tirgus politikai jābūt virzītai uz jaunām prasmēm un jaunām darba vietām. Tāpat nepieciešams paaugstināt vispārējo izglītības līmeni. Tādēļ ir svarīgi īstenot stratēģiju "ES 2020". Viens no pasākumiem nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, bez šaubām, ir augstas kvalitātes bērnu aprūpes sistēma un pietiekami ilgs un atbilstīgi apmaksāts bērna kopšanas atvaļinājums.

1.9. Sākuma stratēģija ģimenes politikas veidošanai un prasmju attīstīšanai.

Kad vajadzība sniegt atbalstu bezdarba dēļ mazināsies, attiecīgie publiskie resursi būtu jāizmanto ģimenes politikā un prasmju attīstīšanai. Tādējādi politika izejai no krīzes kļūs par sākuma politiku. Sociālās sistēmas jāveido tā, lai tās veicinātu labklājību un nodarbinātību, tomēr tam jānotiek finansiālo iespēju robežās.

1.10. Jauni ieņēmumu avoti — finanšu darījumu un CO2 emisijas nodoklis.

Valsts ieņēmumus varētu palielināt, ieviešot nodokli par finanšu darījumiem un oglekļa dioksīda emisiju. Šādi nodokļi ne tikai ļaus palielināt ienākumus, bet arī attiecīgi ierobežot īstermiņa plānošanu finanšu tirgū un uzlabot vides stāvokli.

1.11. Ļaut EIB izdot euro obligācijas.

Atļaujot Eiropas Investīciju bankai izdot euro obligācijas, vai drīzāk ES obligācijas, kas aptvertu visas 27 dalībvalstis, jaunu kapitālu publiskajam sektoram varētu piesaistīt bez pilnīgas atkarības no privāto finanšu sektora. Finanšu resursi būtu jāiegūst iepriekšējā posmā, piemēram, no papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūcijām, lai EIB tādējādi kļūtu par saistīto punktu starp šiem jaunajiem kapitāla resursiem un to ieguldīšanu. Euro obligācijas arī ir iespējami instrumenti ilgtermiņa privāto uzkrājumu veidošanai.

2. Pašreizējais stāvoklis ⁽¹⁾.

2.1. Finanšu krīze 2008. gadā un tās izraisītā ekonomikas krīze bija spēcīgākās krīzes, kas pieredzētas kopš Otrā pasaules kara. Kad 2010. gada sākumā atsevišķas pazīmes liecināja par atgūšanos no pieredzētās recesijas, uzliesmoja valsts parāda krīze, kas vairs neskāra visu pasauli, bet tikai Eiropu. Ekonomikas turpmākā izaugsme ir apdraudēta, jo valstīm jāsamazina budžeta izdevumi, kas saistīti ar atbalstu banku nozarei, un

⁽¹⁾ Pamatojoties uz Komisijas progresa ziņojumu par Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna īstenošanu un 2010. gada februāra Starpposma prognozi.

citām nozarēm un citu diskrecionāru pasākumu īstenošanu, turklāt pieaug bezdarbs un daudzās valstīs īsteno papildu taupības pasākumus. Tāpēc EESK uzskata, ka ir jāīsteno piemēroti politiski pasākumi ne vien ekonomikas atveseļošanai, bet arī tādēļ, lai Eiropā nepieļautu vēl vienu recesiju.

2.2. Negatīvi izaugsmes rādītāji.

2.2.1. Eiropas Ekonomikas atveseļošanas plānā, ko pieņēma 2008. gada decembrī, prognozēja, ka ekonomikas izaugsmes rādītājs 2009. gadā būs tuvu nullei. Izrādījās, ka ekonomikas izaugsmes rādītājs ir -4,1 %. Prognoze, ko izmantoja minētajā plānā, bija pārlietu optimistiska, tomēr bez fiskālajiem stimuliem stāvoklis būtu bijis vēl sliktāks.

2.2.2. Dalībvalstu atbalsts ekonomikai pārsniedza plānotos 1,2 % no IKP. Atbalsts 2009. un 2010. gadā varētu būt līdz 2,7 % no IKP. Dalībvalstu vajadzības bija lielākas nekā plānotais atbalsts, bet pasākumi, ņemot vērā izaugsmes attīstību, — pārāk nelieli.

2.2.3. Publiskā budžeta līdzekļi nav bijis vienīgais ekonomikas stimulēšanas instruments. ECB un citas centrālās bankas samazināja procentu likmes teju līdz nullei, tādējādi ekonomikas sistēmas likviditāte kļuva nepieredzēti augsta. Dažas dalībvalstis ieguldīja ievērojamus publiskos līdzekļus arī dažu banku glābšanā. Neraugoties uz minētajiem pasākumiem, 2009. gada izaugsmes rādītājs bija negatīvs, kas liecina par finanšu un ekonomikas krīzes smagumu.

2.2.4. Pirms 2010. gada pavasara krīzes prognozēja, ka ES izaugsme 2010. gadā būs 0,7 %. Tas ir mazāk nekā mūsu galvenajiem konkurentiem pasaulē. Vērojamas arī dažas pozitīvas tendences: pieauguši uzticības rādītāji, paātrinājusies izaugsme citās pasaules daļās un pasaules tirdzniecība atjaunojusies gandrīz pirmskrīzes apjomā. Tomēr joprojām pastāv negatīvas tendences: uzņēmējdarbības ieguldījumi turpināja samazināties arī 2009. gada ceturtajā ceturksnī, nav būtisku uzlabojumu rūpnieciskajā ražošanā, pēdējais pieprasījuma pieaugums bija saistīts vienīgi ar krājumu veidošanu, ārkārtīgi zems jaudas izmantojuma rādītājs nestimulē ieguldījumus, tos neļauj palielināt arī situācija banku sektorā, un, visbeidzot, — valsts vērtspāpīru tirgus ir traucēts.

2.3. Tirdzniecība.

Pasaules tirdzniecība sabruka 2008. gada ceturtajā ceturksnī. Iepriekšējā gadā tās apjoms bija palielinājies par 20 %, bet 2008. gadā tas kritās par 12 %. Kritums turpinājās arī nāka-

majos ceturkšņos. Vislielākais kritums kādā ceturksnī salīdzinājumā ar to pašu ceturksni iepriekšējā gadā bija aptuveni 30 %. Stāvoklis mainījās 2009. gada ceturtajā ceturksnī, kad bija vērojams 4 % pieaugums. Eiropas Savienības rādītāji bija gandrīz tādi paši. Tomēr ES iekšējās tirdzniecības rādītāji kritās nedaudz vairāk nekā ārējās tirdzniecības rādītāji.

2.4. Darba tirgus.

2.4.1. Gaidāms, ka stāvoklis nodarbinātības jomā turpinās pasliktināties, jo bezdarbs parasti turpina pieaugt arī pēc tam, kad reālās ekonomikas stāvoklis sācis uzlaboties. Bezdarba līmenis 2010. gadā ES būs aptuveni 10 %, tas nozīmē 3 % pieaugumu gadā, tomēr stāvoklis ievērojami atšķirsies dalībvalstu vidū.

2.4.2. Bezdarbs ir tikai viena no krīzes sekām, jo samazinās arī darbaspēka iesaiste darba tirgū. Tā ir samazinājusies par 2 % no kopējā darbaspēka. Turklāt daudzi samazinājuši darba slodzi, lai varētu saglabāt darba vietas; tas nozīmē, ka ekonomiski aktīvo iedzīvotāju līmenis krities vēl par 1 %. Ekonomikai atveseļojoties, minētais rādītājs, visticamāk, būs pirmais, kas atkal normalizēsies. Izaugsmei ir jābūt pietiekami lielai, citādi būs "izaugsme bez darba vietām".

2.5. Valstu budžetu deficīts.

Vidējais budžeta deficīts 2008. gadā bija 2,3 % no IKP, 2009. gadā tas palielinājās līdz 6,8 %, un tiek lēsts, ka 2010. gadā budžeta deficīts pieaugs līdz 7,5 %. Budžeta deficīts pieaug ne vien aktīvi īstenoto atbalsta pasākumu dēļ, bet arī tādēļ, ka, darbojoties automātiskajiem stabilizatoriem, pieaug izdevumi un samazinās nodokļu ieņēmumi. Saskaņā ar ESAO sniegto informāciju sociālās aizsardzības pasākumi Eiropā ļāvuši saglabāt vairāk darba vietu nekā citās pasaules ekonomikas sistēmās.

2.6. Finanšu tirgus.

2.6.1. Arī 2010. gadā vēl nav skaidrības par finanšu tirgus stāvokli. Nav zināms, kāpēc tik ilgstoši saglabājas zems ieguldījumu līmenis — vai tas saistīts ar pastāvīgu likviditātes trūkumu, kredītiestāžu nevēlēšanos riskēt vai nepietiekamu pieprasījumu ražošanas nozarē.

2.6.2. Lai ekonomikas atveseļošana būtu noturīga, kredītu tirgū jāmazina ārkārtīgi īsa termiņa darījumu īpatsvars un atkal jāpalielina ilgtermiņa darījumu apjoms. Minēto jautājumu EESK sīkāk iztirzā atzinumā par finanšu darījumu nodokli⁽²⁾.

(2) Sk. atzinumu par tematu "Finanšu darījumu aplikšana ar nodokli".

2.6.3. Periodā no 2006. gada līdz finanšu krīzes sākumam ārkārtīgi strauji palielinājās privātpersonām izsniegto kredītu apjoms⁽³⁾. Privāto parādsaistību apjoms *euro* zonā un ASV pieauga divas reizes. Privātie izdevumi bija augsti, tāpēc dažās valstīs ievērojami pieauga tekošā konta deficīts. Privātās kredīšanas uzplaukums beidzās 2009. gadā, un to daļēji aizstāja valsts parāds. Valstu budžetu deficīts būs augsts vēl vairākus gadus. Tomēr, lai ekonomika sāktu atveseļoties, ir jāpalielina privātā sektora pieprasījums. Abos gadījumos ir nepieciešami kredīti.

2.6.4. Vērtspapīru vērtības krišanās smagi skārusi pensiju fondus: tiek lēsts, ka 2009. gadā pensiju fondi cietuši 24 % lielus zaudējumus⁽⁴⁾. Pensionāru ienākumi ir apdraudēti, un tas negatīvi ietekmēs iespēju palielināt privāto pieprasījumu. Pensiju fondi nodrošina tiesības ļoti ilgā termiņā, bet to rīcībā esošo kapitālu iegulda uz daudz īsāku laiku. Tas liecina par to, ka finanšu tirgū jāpalielina ilgtermiņa finanšu instrumentu apjoms gan pensiju fondiem, gan citām pensiju iestādēm, piemēram, apdrošināšanas sabiedrībām.

2.7. Valstīm raksturīgās iezīmes.

2.7.1. Lielāko dalībvalstu vidū IKP visvairāk samazinājies Vācijā un Apvienotajā Karalistē. Salīdzinot mazās dalībvalstis, lielākais kritums 2009. gadā pieredzēts trijās Baltijas valstīs. Līdz minētajam laikam IKP vairākus gadus ļoti strauji auga. Strauji kāpa arī algas, to pieaugums pārsniedza ražīguma pieaugumu, tomēr, iestājoties krīzei, Baltijas valstis, īpaši Lietuva, strauji rīkojās, lai algas samazinātu. Algas 2009. gadā visvairāk pieauga Grieķijā, bet bez atbilstīga ražīguma pieauguma. Tikai Polijas izaugsmes rādītājs 2009. gadā bija pozitīvs un sasniedza 1,7 %. Tas skaidrojams ar publiskā ieguldījuma un privātā patēriņa pieaugumu un samērā augstu nodarbinātību.

2.7.2. Arī nodarbinātība 2009. gadā visvairāk kritās Baltijas valstīs, tad Bulgārijā un Spānijā. Nevienā no dalībvalstīm nodarbinātības līmeni saglabāt neizdevās, bet Vācijā kritums bija tikai par 0,4 %. Visaugstākais bezdarba līmenis (21,7 %) 2009. gadā bija Latvijā, pēc tam — Lietuvā, Igaunijā, Spānijā, Slovākijā un Īrijā.

2.7.3. Kad 2010. gadā notika valsts parādāzīmju krīze, atklājās, ka valsts budžeta deficīts Grieķijā veido aptuveni 13 % no iekšzemes kopprodukta, un tas izraisīja pret *euro* vērsta spekulācijas. Līdzīga apjoma deficītu konstatēja arī Apvienotajā Karalistē. Spānijas budžeta deficīts nepieļaujamus apmērus sasniedza gandrīz “diennakts laikā”. Pārmērīgo valsts

budžeta deficītu un parādsaistību dēļ minētajās valstīs, kā arī Portugālē, Itālijā un Īrijā, īsteno taupības pasākumus.

3. Konkrētas ierosmes ekonomikas atveseļošanai.

3.1. Izejas stratēģijas vietā — sākuma stratēģija.

3.1.1. Daudz runāts par izejas stratēģiju, proti, par to, kā pārtraukt jebkādu papildu valsts atbalsta sniegšanu ekonomikai. Tiesisko apsvērumu pamatā ir noteikumi, ka budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3 % un valsts parāds nedrīkst pārsniegt 60 % no IKP. Komisija paziņojumā “Eiropa 2020” pamatoti norādīja, ka “fiskālo stimulu atcelšanai jāśakas, tiklīdz atveseļošanās būs stingri nostabilizējusies”⁽⁵⁾. Tā kā ES valstu ekonomiku stāvoklis ir ļoti nenoteikts, būs ļoti grūti noteikt, vai atveseļošanās ir “stingri nostabilizējusies”. Priekšlikumi ievērojamāko valsts budžeta deficītu samazināšanai rada ierobežojumus visai Eiropas ekonomikai, tādēļ patstāvīga izaugsme gaidāma vien nākotnē. Turklāt stratēģija izejai no krīzes nozīmē, ka pēc atbalsta pasākumu pārtraukšanas mēs varam atjaunot stāvokli pirms krīzes. Tas nevar notikt.

3.1.2. Pirmkārt, finanšu nozarē pašlaik notiek daudz pārmaiņu, vai arī tās ir paredzēts drīzumā ieviest. Jācer, ka tādējādi finanšu nozare kļūs pārredzamāka un izturīgāka pret krīzēm. Otrkārt, pārmaiņām jānotiek arī citās tautsaimniecības nozarēs. Ja tā nenotiks, noteikti pastāv risks, ka pēdējo gadu laikā pieredzētie sarežģījumi atkārtosies.

3.1.3. Ņemot vērā pārmaiņas ekonomikā, kas notikušas pēdējās desmitgadēs, ir vajadzīgas jaunas ekonomikas un politikas iniciatīvas, lai palielinātu ekonomikas izturību pret krīzēm. Ar izejas stratēģiju nebūs pietiekami, jo, izstrādājot ceļvedi izejas stratēģijai, tiek pieņemti lēmumi arī par sabiedrību nākotnē, proti, ir jānosaka sākuma stratēģija.

3.2. Vispārējais pieprasījums.

3.2.1. Teorētiski pastāv divas iespējas, kā panākt ekonomikas izaugsmi: izmantot ierasto ražošanas metodi, bet palielināt ražīgumu, vai uzlabot metodi, lai ražošanas resursus izmantotu efektīvāk. Tas, kurai iespējai dot priekšroku, ir atkarīgs no stāvokļa ekonomikā. Ekonomikas uzplaukuma laikā tiek pilnībā izmantoti visi resursi, un vienīgais veids, kā palielināt izaugsmi, ir ieguldīt novatoriskās ražošanas metodēs. Lejupslīdes periodā, līdzīgā tam, kas sākās 2008. gadā, veidojas resursu pārpalikums, kas ir jāizmanto. Tāpēc ir jāizvēlas politika, kas vērsta uz pieprasījuma palielināšanu. Diemžēl kopējo pieprasījumu vairs neuzskata par ekonomikas izaugsmes patieso virzītājspēku.

⁽³⁾ Eiropas Politikas pētījumu centrs, Nr. 202, 2010. gada februāris.

⁽⁴⁾ ESAO, “Pensions at a glance”, 2009.

⁽⁵⁾ COM(2010) 2020, 4.1. punkts.

3.2.2. Pasākumiem, kas vērsti uz pieprasījuma palielināšanu, jāveicina ne vien patēriņš un ieguldījumi, bet arī patērētāju un ieguldītāju uzticība. Tāpat kā automatiskie stabilizatori darbojas lejupslīdes laikā, lielākai uzticībai var būt efektīva ietekme atveseļošanās periodā. Uzticība var pastiprināt valsts īstenoto pasākumu ietekmi, ekonomikas augšupeju padarot pašnoturīgu. Lai tā notiktu, svarīgs ir ne vien atbalsta apjoms, bet arī tas, kuras iedzīvotāju grupas to saņem. Grupas ar zemākiem ienākumiem patērē lielāku savu ienākumu daļu nekā grupas ar augstākiem ienākumiem. Tādējādi, jo vairāk atbalsta sniegs iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, jo mazāk līdzekļu "pazudīs" papildu uzkrājumos.

3.2.3. Sākotnējā ekonomikas atveseļošanas plāna efektivitāte var izrādīties mazāka nekā cerēts, jo daudzi dalībvalstu pasākumi jau bija plānoti agrāk un nedeva nekādu papildu stimulu izaugsmei. Komisija 2010. gada pavasarī pamatoti uzsvēra, ka izaugsmes veicināšanas pasākumiem jābūt arī sociāli efektīviem. Izaugsmes prognoze 2010. gadā ir zemāka par 1,5 %, ko daudzi ekonomisti uzskata par iespējamu ES izaugsmes rādītāju. Pat ja izaugsme sasniegtu 1,5 %, bezdarbu un budžeta deficītu nevarētu samazināt pietiekami strauji.

3.2.4. EESK uzsver: lai sāktos izaugsme, ir svarīgi palielināt vispārējo pieprasījumu, turklāt īpaši liela ir privātā patēriņa nozīme.

3.2.5. Tāpat ir svarīgi palielināt ieguldījumus. Saskaņā ar pārskatīto Stabilitātes un izaugsmes paktu pārmerīga budžeta deficīta korekcijas pasākumus var atcelt, ja papildu izdevumi ir veltīti ieguldījumiem. Ieguldījumi tomēr ne vienmēr ir vienīgais lielākas izaugsmes instruments.

3.2.6. Arī palielināts eksports nebūs pietiekams risinājums. ES tirdzniecība galvenokārt notiek dalībvalstu vidū. Ārējā tirdzniecība — eksports uz citiem pasaules ekonomikas reģioniem — ilgstoši veidojusi aptuveni 10 % no ES IKP. ES tirdzniecība veido trešdaļu no kopējās pasaules tirdzniecības. Tomēr, ja neskaita ES iekšējo tirdzniecību, ES tirdzniecības īpatsvars pasaules tirdzniecībā ir tikai 16 %. Tirdzniecība ir svarīga, un tā ir arī pasaules mēroga konkurētspējas rādītājs. Dažas pazīmes liecina, ka eksports uz citiem pasaules reģioniem palielinās. Tas, protams, jāvērtē pozitīvi, tomēr ir mazs mierinājums apstākļos, kad ieguldījumu apjoms ir nepietiekams un stāvoklis darba tirgū pasliktinās.

3.2.7. Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas datiem ⁽⁶⁾ jau vairāk nekā desmit gadu visā pasaulē samazinās darbspēka ietekme, vienlaikus palielinoties kapitāla ietekmei. No 1999. līdz 2007. gadam peļņa 27 ES valstīs pieauga no 37 % līdz 39 % no IKP. Peļņas apjoms strauji kritās 2008. gada otrajā pusgadā, samazinoties līdz 36 %, bet 2009. gadā

peļņa atkal palielinājās līdz 37 % ⁽⁷⁾. Tas liecina, ka palielinājusies nevienlīdzība ienākumu sadalē.

3.2.8. Lielāko daļu no IKP veido privātais patēriņš. Tā īpatsvars ievērojami atšķiras valstu vidū un ir atkarīgs no publisko vai privāto struktūru rīcības atbilstīgi katras valsts politiskajai sistēmai. Tomēr izmaiņas privātā patēriņa īpatsvarā var norādīt arī uz izmaiņām ienākumu sadalījumā. Patēriņš 2000. gadā veidoja 61 % no ES iekšzemes kopprodukta, 2005. gadā — 60 %, bet 2008. gadā nokritās līdz 58 %. Kaut arī tās ir nelielas izmaiņas salīdzinoši ilgākā laika posmā, tās tomēr liecina par to, ka, palielinot privāto patēriņu, varētu palielināt vispārējo pieprasījumu ⁽⁸⁾, un pašreizējā ekonomikas stāvoklī tas ir īpaši svarīgi.

3.2.9. Tomēr ekonomikas rādītāji 2010. gadā — augstais bezdarbs, zemais ekonomiski aktīvā darbspēka līmenis un ārkārtīgi neliels algu pieaugums — drīzāk liecina par patēriņa samazināšanos, nevis pieaugumu. Tādēļ nebūtu piemēroti pašlaik samazināt valsts atbalsta pasākumus. Ņemot vērā minēto un to, ka pašlaik ievērojami samazināti publiskā sektora izdevumi un palielināti nodokļu ieņēmumi, jāsecina, ka stāvoklis 2010. gadā no ekonomikas politikas viedokļa ir ārkārtīgi sarežģīts. Neizbēgamā vispārējā pieprasījuma samazināšanās, ko rada budžeta ierobežojumi, bez šaubām, ir procikliska, jo ierobežos izaugsmes iespējas. Valstu budžeta stāvoklis tieši ietekmē publiskajā sektorā nodarbināto ieņēmumus un, samazinoties pieprasījumam, ietekmēs arī ekonomiku kopumā. Tādējādi izaugsmes potenciālu nevarēs īstenot.

3.2.9.1. ES interesēs noteikti būtu veikti novērtējumu par jaunās valstu budžeta izdevumu samazināšanas iespējamo ierobežojošo ietekmi. Budžeta samazināšanas pasākumi ir īstenoti diezgan nesaudzīgi. ES interesēs būtu arī, lai valstis, kuru stāvoklis nav tik sarežģīts, īstenotu pretējus pasākumus, tas ir, ar mērķi palielināt vispārējo pieprasījumu. Komisijai steidzami jānovērtē budžeta izdevumu samazināšanas ietekme un jāierosina atbilstoši pasākumi. Komisija plāno minēto ietekmes novērtējumu iekļaut ekonomikas prognozē, ko publicēs 2010. gada novembrī. Tas ir par vēlu. Izaugsme 2010. gada pirmajā ceturksnī teju sasniedza prognozētos 0,7 %, tomēr tas bija pirms taupības pasākumu īstenošanas. Rīcību nedrīkst novilcināt līdz brīdim, kad taupības programmu radītie ierobežojumi patiešām aprūtinās izaugsmi.

⁽⁷⁾ Eurostat, eiroindikatorī, 61/2010, 2010. gada 30. aprīlis.

⁽⁸⁾ Dati aprēķināti pēc Eurostat informācijas. Atšķirības dalībvalstu vidū ir pārsteidzoši lielas, piemēram, Zviedrijā 46% bet Grieķijā 75%. Lielākajā daļā valstu patēriņa īpatsvars samazinājies tikai mazliet, bet dažās valstīs izmaiņas bijušas ievērojamas. Grūti izskaidrojams patēriņa īpatsvara kritums Apvienotajā Karalistē — astoņu gadu laikā tas no 72% samazinājies līdz 60%.

⁽⁶⁾ Starptautiskā Darba organizācija (ILO): "Global Wage Report 2009 Update", 2009. gada novembris.

3.2.9.2. EESK uzskata, ka vajadzīga jauna diskusija par pašreizējo ekonomikas stāvokli. Noteikums, ka valsts budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3 %, ir jā saglabā, bet vienlaikus jārunā par lielajām atšķirībām saistībā ar deficītu, jo valstīm ar lielu budžeta deficītu ir noteikti jāveic budžeta konsolidācija. Dalībvalstīm, kuru budžeta deficīts nepārsniedz vai tikai mazliet pārsniedz 3 %, jāpiemēro saudzīgākas prasības. Ja joprojām pastāv iespēja budžeta deficītu finansēt, aizņemoties līdzekļus ar relatīvi zemu procentu likmi, vajadzētu uz laiku atturēties no pārlietu ierobežojošu budžeta pasākumu piemērošanas. Pārlasot 2005. gadā pārskatīto Stabilitātes un izaugsmes paktu, jāsecina, ka minētie ieteikumi ir saskaņā ar minētajā laikā pieņemtajiem grozījumiem, īpaši izmaiņām, kas attiecas uz valsts ieguldījumiem un lejupslīdes riska periodiem.

3.3. *Tekošā konta bilance atkal politikas dienaskārtībā.*

3.3.1. Jau ilgāku laiku ekonomikas politikā valda uzskats, ka galvenie mērķi, kas jāsasniedz, lai nodrošinātu pārticību un labklājību, ir cenu stabilitāte, ekonomikas izaugsme un pilnīga nodarbinātība. Lai sasniegtu galvenos mērķus, ir noteikti starpposma mērķi — budžeta līdzsvarošana un valsts parāda ierobežošana. Ir vēl divi mērķi, kas jau ilgāku laiku nav ņemti vērā. Pirmais — taisnīgs ienākumu sadalījums. Otrais — līdzsvarota tekošā konta bilance. Pēdējā minētā mērķa nozīme ir pamazām izzudusi. Tā ir bijusi kļūda. Vienotā tirgū ar vienotu valūtu minētajam mērķim ir jābūt vienam no pamatmērķiem.

3.3.2. Nesenās norises *euro* zonā varēja prognozēt jau iepriekš, novērtējot tekošo kontu stāvokli, proti, valstu savstarpējās tirdzniecības bilanci. Grieķijai ir ievērojams tekošā konta deficīts, kas veidojies jau ilgāku laiku. Vācijai, Nīderlandei un Zviedrijai ilgu laiku bijis budžeta pārpalikums. Ievērojams valsts budžeta deficīts ir lielākajai daļai Vidusjūras reģiona valstu, bet lielākais deficīts ir Bulgārijai.

3.3.3. Ja ievērojams tekošā konta deficīts vai pārpalikums pastāv īslaicīgi, tie nerada sarežģījumus. Sarežģījumi rodas, ja deficīts vai pārpalikums saglabājas vairākus gadus, vai ja ievesto kapitālu neiegulda tā, lai tas palīdzētu paaugstināt ražīgumu. No *euro* zonas valstīm Grieķijai, Portugālei, Spānijai, Itālijai un Īrijai bijis diezgan liels deficīts jau praktiski kopš *euro* ieviešanas. Ārpus *euro* zonas ļoti liels deficīts bijis Baltijas valstīm un Bulgārijai. Lielu budžeta deficītu var samazināt, vienīgi īstenojot ārkārtīgi stingrus ekonomikas politikas pasākumus — šādi 2009. gadā rīkojās Igaunija, Latvija un Lietuva.

3.3.4. Pēc tam, kad konstatētas ievērojamās atšķirības dalībvalstu starpā, EESK uzsver, ka ievērojamās budžeta deficīta atšķirības starp dalībvalstīm ir jāmazina. Tas nozīmē, ka par galveno mērķi jāizvirza konkurētspēja. Konkurētspēju raksturojošais rādītājs ir darbaspēka vienības reālās izmaksas, kas liecina par algu un ražīguma attīstības kopējo ietekmi. *Euro* zonā konkurētspēju īpaši palielinājušas Vācija un Austrija, samazinot darbaspēka vienības reālās izmaksas. Tomēr kopš 2008. gada algas

Vācijā augušas straujāk nekā ražīgums, tādējādi pazeminot konkurētspēju. Pēdējo desmit gadu laikā Īrijai, Grieķijai, Itālijai, Spānijai un Portugālei konkurētspēja kritusies vidēji par 10 %⁽⁹⁾. Ja konkurētspējas pazemināšanās ieilgst, tas var izraisīt sarežģījumus ar valsts budžetu. Tas bija vērojams 2010. gadā. Tomēr galvenajam sarežģījumu cēlonim — konkurētspējas izmaiņām — nepievērsa pietiekami lielu uzmanību.

3.3.5. Tā kā valūtas maiņas kursa svārstības *euro* zonas valstīm vairs nav viens no instrumentiem, relatīvās konkurētspējas izmaiņas, kurām raksturīgs augstāks cenu līmenis salīdzinājumā ar citām valstīm, būtu jāvērtē saistībā ar "reālo maiņas kursu". Ja vienas valūtas zonas valstīs atšķiras algu un ražīguma līmeņi, vienīgais risinājums ir mazināt algu relatīvās atšķirības valstu vidū vai palielināt ražīgumu, veicot ieguldījumus valstīs, kurās tas ir zemāks. Būtu nesaprotīgi prasīt, lai valstis, kurās ražīguma līmenis pieaug, apturētu šo attīstību.

3.3.6. Pieredze, kas gūta 2010. gada pavasara krīzes laikā, liek secināt, ka *Eurostat* birojam būtu jāuztic pienākums veikt revīziju valstu statistikas birojos. Precīzas statistikas nozīme būs vēl lielāka, ja datus par tekošā konta bilanci, algu un ražīguma attīstību izmantos par pamatu jaunās Eiropas līmeņa politikajās diskusijās.

3.3.7. EESK ierosina papildus valsts budžeta mērķiem un valsts parāda mērķiem izvirzīt mērķus arī saistībā ar tekošā konta bilanci. Minēto mērķi noteikti nevar izteikt ar vienu skaitlisku rādītāju. Ja tekošā konta bilance dažās valstīs ir pozitīva, tā vienmēr atbilst negatīvai balancei citās valstīs. Sarežģījumi rodas tad, ja minētās atšķirības ir pārlietu lielas vai izpaužas pārlietu pēkšņi, vai arī tad, ja ievesto kapitālu neiegulda ražīguma paaugstināšanā.

3.3.8. Tādēļ EESK aicina Komisiju pārbaudīt tekošā konta bilances, līdzīgi kā novērtē valstu budžeta deficītu un valsts parādu. Minētais ierosinājums iekļauts arī Komisijas ekonomikas politikas pamatnostādņēs un dokumentā par ekonomikas atveseļošanas veicināšanu. Minētos jautājumus pašlaik apspriež arī īpaši izveidotajā Ekonomikas pārvaldības darba grupā, ko vada Eiropadomes priekšsēdētājs *Van Rompuy* kgs.

⁽⁹⁾ Eiropas Politikas pētījumu centrs, "Crisis in the euro area and how to deal with it", 2010. gada februāris.

3.3.9. EESK aicina pievērst lielāku uzmanību minētajiem priekšlikumiem. Ja izvirzīs jaunu mērķi saistībā ar tekošajiem kontiem, tam ir jābūt tikpat nozīmīgam kā abiem Stabilitātes un izaugsmes paktā jau izvirzītajiem mērķiem. Komisijai visās 27 valstīs ir rūpīgi jāpārbauda tekošie konti un tos ietekmējošie algu un ražīguma rādītāji. Euro zonas valstīs rīcības pilnvarām attiecībā uz valstīm ar negatīvu tekošā konta attīstību jābūt lielākām tāpat kā attiecībā uz valstu budžeta deficītu un valstu parādiem. Eiropas līmeņa pasākumi ir jāvērs uz politikas pārmaiņu virzienu, nevis īstenošanu. Pārmaiņu īstenošana, atbilstoši subsidiaritātes principam, jāatstāj valstu kompetencē. Lai Stabilitātes un izaugsmes paktā ņemtu vērā arī reālo ekonomiku, citiem vārdiem, makroekonomikas aspektus, varētu grozīt regulas, kas regulē Stabilitātes un izaugsmes paktu.

3.3.10. Krīze liek izdarīt secinājumus par to, ka ir plašāk jāizvērs arī citi Stabilitātes un izaugsmes pakta nosacījumi. Papildus statistikai, kuras publicēšanu pašlaik nosaka ar Stabilitātes un izaugsmes paktu, būtu jāpublicē arī privāto kredītu statistika un statistika par ārējā parāda īpatsvaru valsts parādā. Jaunā statistika varētu kalpot paragrīnās brīdināšanas sistēmu un līdzekli, ar ko izdarīt spiedienu uz valstīm, kuru ekonomikas stāvoklis ir sarežģīts.

3.4. Citas jaunajai Eiropas ekonomikai nozīmīgas jomas.

3.4.1. Publiskais atbalsts finanšu nozarei, finanšu regulējums.

3.4.1.1. Vairākas nozares saņēma ievērojamu valsts atbalstu, ko piešķīra, lai novērstu atsevišķu ekonomikas nozaru (īpaši automašīnu ražošanas nozares) sabrukšanu. Sarežģītā stāvokļa dēļ nolēma atkāpties no "parastās" Eiropas politikas valsts atbalsta jomā, kas paredz minētā atbalsta pārtraukšanu.

3.4.1.2. Ievērojamāko atbalstu sniedza finanšu nozarei. Vairākās Eiropas valstīs un ASV dažas bankas daļēji nacionalizēja. Šī politika noteikti mainīsies, bet līdz tam varētu paiet vēl vairāki gadi. Tomēr arī ilgtermiņā varētu būt lietderīgi, ja valstis, īstenojot finanšu politiku, daļu no banku kapitāla paturētu valstu īpašumā, lai nodrošinātu ieskatu par stāvokli banku nozarē.

3.4.1.3. Vairāki finanšu nozares dalībnieki, saņēmuši iepriekš nepieredzētu valsts atbalstu, Grieķijas krīzes laikā veica finanšu spekulācijas, kas kaitēja valsts parādzīmju tirgum euro zonā. Finanšu tirgus dalībnieki centās politiķiem atņemt lēmējvaru. Politiķiem izdevās atgūt ietekmi tikai pēc ārkārtīgi spēcīga krīzes uzliesmojuma. Politiķiem var pārnest, ka tie nerīkojās līdz pat brīdim, kad krīze bija izvēršusies ārkārtīgi plaši — tas attiecas gan uz finanšu krīzi, gan uz valsts parāda krīzi. Minētās norises liecina, ka līdz šim ierosinātie noteikumi, kas attiecas uz regulēšanu un finanšu uzraudzību, nav pietiekami. Ir vajadzīgi efektīvāki noteikumi un uzraudzības pasākumi, lai mainītu finanšu

iestāžu rīcību un ļautu līdzekļus valsts parāda finansēšanai piesaistīt arī no citiem avotiem.

3.4.2. Vidi saudzējoša ekonomika.

Ieguldījumi jāveic tā, lai tie ilgtermiņā veicinātu vides aizsardzību un sekmētu pasākumus, kas mazina klimata pārmaiņu ietekmi. Līdzšinējās ieguldījumu struktūras maiņa ir jāsāk jau tagad. Komisija uzskata, ka ES starptautiskie konkurenti jau paveikuši vairāk, lai mainītu ieguldījumu sadalījumu vēlamajā virzienā. Ir ļoti svarīgi mainīt ieguldījumu struktūru — ne vien lai aizsargātu vidi, bet arī tādēļ, lai Eiropa būtu konkurētspējīga pasaules mērogā. Tas palīdzētu likvidēto darbavietu vietā radīt jaunas. Tādējādi līdztekus ekonomikas ilgtspējai nodrošinātu arī vides un sociālo ilgtspēju. EESK piekrīt viedoklim, ko Komisija pauž ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnēs — nodokļi ir piemērots instruments, kā ietekmēt tirgu, lai mazinātu kaitīgās emisijas.

3.4.3. Infrastruktūra un enerģētika.

Periodā, kad uzņēmēji neveic pietiekamus ieguldījumus, ieguldījumi ir jāveic publiskajam sektoram. Tas vajadzīgs gan izaugsmes stimulēšanai, gan tādēļ, ka ieguldījumi ļoti nepieciešami infrastruktūrā un enerģētikā. Bankas pašlaik nevēlas uzņemt risku izsniegt kredītus uzņēmējiem, un tas īpaši smagi skar mazos un vidējos uzņēmumus. Neraugoties uz pašreizējām problēmām ar valstu obligācijām, ir izdevīgi veikt ieguldījumus valsts obligācijās, jo attiecībā uz tām lielākajā daļā valstu joprojām ir spēkā paaugstinātas procentu likmes. Pārskatītā Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumos paredzēts, ka, pārmērīga budžeta deficīta aprēķinos valsts ieguldījumi nav jāņem vērā.

3.4.4. Aktīva darba tirgus politika.

Darba tirgus politikai ir jābūt aktīvai, un tā nedrīkst ietvert vienīgi ekonomisku atbalstu bezdarbniekiem. Īstenots daudz dažādu programmu, lai veiktu gan nodarbināto, gan bezdarbnieku pārkvalificēšanu. Prezidentvalstu trijotnes Spānijas, Beļģijas un Ungārijas programmā ietvertais mērķis "izglītību visiem" ir daudzsološs. Iekļaujošas darba tirgus politikas mērķis ir ne vien nodrošināt cilvēkus ar darba vietām, bet arī palīdzēt viņiem aktīvāk iesaistīties sabiedrības dzīvē.

3.4.4.1. Ar stratēģijā "ES 2020" izvirzīto mērķi — paaugstināt nodarbinātības līmeni — tomēr nepietiek. Lai paaugstinātu nodarbinātības līmeni, jāīsteno pasākumi vairākas nozīmīgās jomās.

— Pasākumi prasmju apguvei. Mūžizglītība ir obligāta. Sarežģīti ir vienoties par to, kuram tā jāapmaksā — sabiedrībai, darba devējiem vai darba ņēmējiem. Finansēšanā būtu jāiesaista visas trīs puses.

- Minētās politikas pamatā ir vispārējais izglītības līmenis, un Eiropā ir jāpaaugstina zināšanu līmenis
- Viens no veidiem, kā paaugstināt nodarbinātības līmeni, ir izveidot kvalitatīvu un cenu ziņā pieejamu bērnu aprūpes sistēmu un nodrošināt, ka bērnu kopšanas atvaļinājums ir pietiekami ilgs un pietiekami labi apmaksāts, lai motivētu cilvēkus radīt bērnus.
- Ir daudz šķēršļu, kas traucē cilvēkiem pieteikties uz darba vietu. Lai paaugstinātu iesaistīšanos darba tirgū, visticamāk, ikviena šķēršļa pārvarēšanai būs jāsteno atsevišķi pasākumi.

3.4.5. Sociālā politika.

3.4.5.1. Ziņojumā par sociālo aizsardzību un sociālo iekļaušanu⁽¹⁰⁾ Komisija atzīst, ka labklājības sistēmas palīdzējušas būtiski mazināt krīzes ietekmi uz sociālo jomu un ekonomiku. Ziņots, ka sociālie izdevumi krīzes laikā pieauguši vidēji no 28 % līdz 31 % no dalībvalstu IKP. Kad bezdarbnieku atbalstam vairs nevarējās tik daudz valsts līdzekļu, tie būtu jānovirza ģimenes politikai un prasmju attīstīšanai. Tas ir viens no piemēriem, kā izejas stratēģija var kļūt par sākuma stratēģiju.

3.4.5.2. Komisija norāda, ka ļoti nozīmīgs ir pienācīgs ienākumu atbalsts, piekļuve darba tirgum un kvalitatīviem sociālajiem pakalpojumiem. Sociālā politika ir dalībvalstu kompetencē, un ES var vienīgi to nedaudz papildināt. Lai mudinātu dalībvalstis mācīties no citu dalībvalstu pieredzes, savulaik īstenoti daudzi ES instrumenti — salīdzinošā novērtēšana, speciālistu veikta salīdzinošā pārskatīšana, atklātā koordinācijas metode. Tomēr tas nav devis cerētos rezultātus. ES nevar piespiest dalībvalstis ievērot labas prakses piemērus. Publiska aizrādījumu izteikšana varētu būt viens no veidiem, kā palielināt sabiedrības izpratni par atšķirībām.

3.4.5.3. Taupības pasākumi ir jāsteno samērīgi. Budžeta līdzsvarošanas dēļ nevarējās sagrābt sociālās labklājības sistēmas. Krīzes laikā atklājās, ka sociālajās sistēmās ilgstoši pastāvējušas ievērojamas nepilnības. Sociālās sistēmas jāveido tā, lai tās sekmētu labklājību un nodarbinātību. Tomēr ir jāievēro ierobežojumi, kas izriet no finansiālajām iespējām.

3.4.6. Jauni ieņēmumu avoti⁽¹¹⁾.

3.4.6.1. Atzinumā par Lisabonas stratēģijas nākotni EESK norādīja, ka, ieviešot nodokli par finanšu darījumiem un oglekļa dioksīda emisijām, varētu palielināt valsts ieņēmumus. Tas sniegtu divkāršu labumu, proti, ne tikai palielinātu ieņēmumus, bet palīdzētu arī mazināt īstermiņa darījumu skaitu finanšu tirgū un uzlabot vides stāvokli. Jauni finansējuma avoti pašlaik jāmeklē tādēļ, lai samazinātu ievērojamo valstu budžeta deficītu. Ieteicams ieviest finanšu darījumu un oglekļa dioksīda emisiju nodokli, nevis paaugstināt nodokļus darbaspēkam vai pievienotās vērtības nodokli (PVN). Palielinot nodokļus darbaspēkam vai PVN, samazinātos kopējais pieprasījums, kas pašreizējā stāvoklī nav ieteicams.

3.4.6.2. Viens no veidiem, kā piesaistīt jaunu finansējumu publiskajam sektoram, ir *euro* obligācijas. Tādējādi publiskajam sektoram varētu piesaistīt kapitālu neatkarīgi no privāto finanšu sektora. *Euro* obligācijas ļautu piesaistīt finanšu resursus tieši no to avotiem, piemēram, no pensiju fondiem, kas vēlas ilglaicīgi izvietot to rīcībā esošos līdzekļus. Varētu piedāvāt arī iespēju veikt privāto uzkrājumu ilgtermiņa izvietošanu EIB — tas ļautu piesaistīt jaunus finansējuma avotus EIB. Līdz ar to EIB kļūtu par sasaistes punktu starp šiem jaunajiem kapitāla resursiem un to ieguldīšanu. Tādējādi ilgtermiņa uzkrājumus varētu izmantot ilgtermiņa valsts ieguldījumiem, piemēram, ieguldījumiem infrastruktūrā. *Euro* obligācijas ir "konceptija", kurai jāaptver visas ES dalībvalstis. Arī šajā gadījumā pastāv divkāršs ieguvums, jo samazināsies iespējas finanšu tirgū veikt pret valsts parādu vērstas spekulācijas.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

⁽¹⁰⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Priekšlikums Kopīgajam ziņojumam par sociālo aizsardzību un sociālo iekļaušanu 2010. gadā, COM(2010)25 galīgā redakcija.

⁽¹¹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "finanšu darījumu aplikšana ar nodokli" un par tematu "Valstu parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Gatavošanās 2012. gada pasaules sammitam par ilgtspējīgu attīstību" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/12)

Ziņotājs: **OSBORN kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 18. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Gatavošanās 2012. gada pasaules sammitam par ilgtspējīgu attīstību".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 116 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi.

1.1. EESK kā Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāve ierosina Eiropas Savienībai uzņemties vadošo lomu, gatavojoties jaunajam ANO sammitam par ilgtspējīgu attīstību, kas 2012. gadā notiks Riodežaneiro.

1.2. ES vajadzētu stingri atbalstīt vērienīgu programmu sammitam, kurš varētu atdzīvināt un atjaunot ilgtspējīgas attīstības programmu visā pasaulē gan valstu valdību, gan pilsoniskās sabiedrības līmenī.

1.3. Sammitā vajadzētu atgūt Riodežaneiro garu, atdzīvināt Riodežaneiro principus un *Agenda 21*, lai iesaistītu visdažādākās ieinteresētās personas un virzītu pasauli uz ilgtspējīgāku attīstību.

1.4. Sammitam vajadzētu kļūt par pavērsiena punktu un tajā būtu jānosaka termiņš pastāvīgo sarunu par klimata pārmaiņām un bioloģisko daudzveidību noslēgšanai un turpmākajiem pasākumiem minētajā jomā, par dzīvsudraba problēmai veltīto pašreizējo sarunu noslēgšanu, kā arī par jaunu sarunu sākšanu saistībā ar ilgtspējības aspekta iekļaušanu korporatīvajā pārvaldībā un reģionālo un vietējo pašvaldību pilnvarās.

1.5. Sammitā būtu jāatzīst un jāatbalsta Zemes harta kā līdzeklis, kas iedzīvotājus un organizācijas iedvesmo uz apņēmību un rīcību.

1.6. Eiropas Savienībai sammits būtu jāizmanto, lai radītu jaunu impulsu saviem pasākumiem un struktūrām ilgtspējīgas attīstības jomā, vienlaikus aicinot līdzīgā veidā atjaunot darbību

ilgtspējības jomā visā pasaulē. Komiteja īpaši aicina Eiropas Savienību

— definēt un īstenot dažādus ekoloģiskas ekonomikas principus Eiropā, radīt jaunus finansiālās palīdzības instrumentus un finansēt tehnoloģiju un zinātnības nodošanu, lai atbalstītu attīstības valstu pāreju uz ilgtspējīgu attīstību;

— stiprināt dažādus aspektus Eiropas ilgtspējīgas attīstības pārvaldībā;

— iesaistīt visas Eiropas pilsonisko sabiedrību Riodežaneiro procesā, atgriezties pie Riodežaneiro formulētā nākotnes redzējuma un rast politisku un sabiedrības atbalstu minētajiem pūliņiem.

1.7. Lai sekmētu ekoloģisku ekonomiku, ES nākamajos 12 mēnešos vajadzētu

— pārskatīt un pastiprināt ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, iekļaujot tās galvenos mērķus stratēģijas *Eiropa 2020* īstenošanā, kā arī izstrādāt un sammitā iesniegt paralēlus priekšlikumus, kā izveidot stingrāku starptautisku sistēmu ar mērķi sekmēt un saskaņot valstu ilgtspējas stratēģijas;

— pabeigt labāku rādītāju, kas ļauj novērtēt sasniegumus ilgtspējīgas attīstības jomā, izstrādi, un tos noteikti iekļaut stratēģijas *Eiropa 2020* galvenajā uzraudzības sistēmā, kā arī vienlaikus izstrādāt un sammita sarunās iesniegt priekšlikumus par saskaņotāku un vienotu starptautisko rādītāju ieviešanu un izmantošanu, lai novērtētu un kontrolētu progresu ilgtspējīgas attīstības jomā;

- pabeigt jau sen sāktos pētījumus par ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, un to rezultātus ņemt vērā, izvirzot mērķus vadīnīcīvai "Resursu ziņā efektīva Eiropa", kas saistīta ar ES stratēģiju *Eiropa 2020*, kā arī izstrādāt un sammita sarunās iesniegt paralēlus priekšlikumus;
- apkopot Eiropas pieredzi saistībā ar vides nodokļiem un vides politikas fiskālajiem instrumentiem (tostarp oglekļa emisiju cenām un emisiju kvotu tirdzniecību) un iekļaut tos jaunajā Eiropas mēroga iniciatīvā par vides politikas fiskālajiem instrumentiem, kā arī izstrādāt paralēlus priekšlikumus ANO vadlīnijām vai sistēmām šajā jomā;
- apkopot Eiropas pieredzi saistībā ar ilgtspējīgas attīstības sociālo dimensiju, tostarp iespējām radīt jaunas ekoloģiskas darba vietas, lai aizstātu lejupslīdes ietekmē zaudētās darba vietas, un līdzekļiem, kas ļauj mazināt sociālo nevienlīdzību, kā arī iekļaut minētos jautājumus sammita diskusijās par ekoloģiskas ekonomikas sociālo aspektu;
- izveidot efektīvu mehānismu ilgtspējīgas attīstības sekmēšanai attīstības valstīs un sniegt atbilstošu finansiālo un tehnoloģisko atbalstu.

1.8. Lai stiprinātu ilgtspējīgas attīstības pārvaldību, ES būtu

- jāatbalsta ANO Vides programmas un Noturīgas attīstības komisijas darba pilnveidošana;
- jāatbalsta ilgtspējīgas attīstības aspekta iekļaušana Pasaules bankas, SVF, PTO un citu nozīmīgu starptautisku organizāciju pilnvaru jomā;
- jāsekmē valstu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju pastiprināšana un jārosina pilnveidot valstu sistēmas to izstrādei, īstenošanai un uzraudzībai, kā arī jāuzlabo tādi mehānismi kā ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija šīs darbības pastiprināšanai un saskaņošanai starptautiskā līmenī gan Eiropā, gan starptautiskajās sarunās;
- gan Eiropā, gan starptautiskajās sarunās jāveicina reģionālo un vietējo ilgtspējīgas attīstības stratēģiju pilnveidošana un jāatbalsta to īstenošanas pasākumi;
- gan Eiropā, gan starptautiskajās sarunās jāveicina ilgtspējīgas attīstības aspekta iekļaušana noteikumos un pamatnostādņēs, kas attiecas uz korporatīvo pārvaldību uzņēmējdarbības jomā.

1.9. Lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības vispārēju iesaistīšanos un līdzdalību, ES būtu

- jāatbalsta vispārēja ieinteresēto personu iesaistīšana ANO norisēs;
- jāsadarbojas ar EESK un citiem organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, lai nodrošinātu vispārēju pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos sagatavošanās procesos Eiropā un tās dalībvalstīs;
- gan Eiropā, gan starptautiskajās sarunās jāatbalsta neatkarīgi sagatavošanās procesi atsevišķās pilsoniskās sabiedrības grupās, ieskaitot uzņēmumus, arodbiedrības, NVO, zinātniskās aprindas un izglītības darbiniekus, lauksaimniekus, sieviešu grupas un jauniešus.

2. Ievads un pamatojums.

2.1. ANO Ģenerālā asambleja 2009. gada 24. decembrī pieņēma Rezolūciju par ANO konferences ilgtspējīgas attīstības jautājumos (UNCSD) organizēšanu 2012. gadā. Tā notiks Riodežaneiro 40 gadus pēc ANO Stokholmas konferences par cilvēka dzīves vidi, 20 gadus pēc ANO Vides un attīstības konferences (UNCED), kas notika Riodežaneiro, un 10 gadus pēc Johannesburgas pasaules samita par ilgtspējīgu attīstību (WSSD).

2.2. Ģenerālās asamblejas rezolūcijā ir norādīts, ka konferencei būs trīs mērķi, proti,

- atjaunot politisko apņēmību sekmēt ilgtspējīgu attīstību,
 - novērtēt līdzšinējos sasniegumus un analizēt vēl nesasniegto ceļu uz nozīmīgākajos ilgtspējīgas attīstības sammitos izvirzītajiem mērķiem,
 - risināt jaunas un nesen radušās problēmas,
- un tajā apspriedīs divus konkrētus jautājumus:
- ekoloģiska ekonomika, ņemot vērā ilgtspējīgu attīstību un cīņu pret nabadzību,
 - ilgtspējīgas attīstības institucionālā sistēma.

2.3. EESK šo ierosmi vērtē atzinīgi. Neapšaubāmi, ka pasaulē virzība uz ilgtspējīgu attīstību pēdējos gados ir palēninājusies, un tāpēc ir vajadzīgs jauns impulss, lai paātrinātu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Eiropas valstīs, kur ilgtspējīga attīstība ir kļuvusi par visaptverošu politikas veidošanas principu, šajā jomā virzība uz priekšu nav apstājusies, bet pēdējos gados to ir ietekmējušas ekonomikas krīzes sekas un nepieciešamība īpaši pievērsties tautsaimniecības atveseļošanai. Sammits, kas notiks Riodežaneiro, varētu pavērt iespēju atkal vēltīt pienācīgu uzmanību ilgtspējīgai attīstībai, to atzīstot par svarīgu Eiropas Savienības un tās dalībvalstu virzītājspēku.

2.4. Paredzēts, ka Sagatavošanas komiteja tiksies trīs reizes. Pirmā sanāksme notika no 2010. gada 17. līdz 19. maijam. Pārējās sanāksmes notiks 2011. un 2012. gadā.

Pirmajā sanāksmē Sagatavošanas komiteja izstrādāja konferences organizēšanas un norises kārtību, kā arī darba plānu, un sāka apspriest minētos nozīmīgākos jautājumus. Sanāksmē vienojās, ka ANO sekretariāts lūgs dalībvalstis, attiecīgas starptautiskās organizācijas un nozīmīgas interešu grupas sniegt atbildes uz dažiem konkrētiem jautājumiem.

2.5. Sagatavošanas komitejas sanāksmē pilsonisko sabiedrību pārstāvēja deviņas nozīmīgas interešu grupas, kuras ir atzinusi ANO. Tām lūdza veikt sagatavošanas darbus un sniegt ieguldījumu turpmākajā sagatavošanas darbā un konferencē. Vairākas grupas norādīja, ka vēlēšies izmantot gatavošanos 2012. gada konferencē, lai novērtētu to pārstāvēto nozaru virzību uz ilgtspējīgu attīstību un sasniegumus šajā jomā. Grupas vēlas Riodežaneiro konferencē informēt par sasniegumiem, iespējām un problēmām un censties iegūt lielāku atzinību un atbalstu no valdību puses, kā arī nākt klajā ar ieteikumiem valdībām par oficiālo sarunu ievirzi un mērķiem.

2.6. Eiropas Savienība aktīvi piedalījās Sagatavošanas komitejas pirmajā sanāksmē, palīdzot izstrādāt atzīstamu un izpildāmu sammita sagatavošanas programmu, un sadarbībā ar dalībvalstīm turpina aktīvu sagatavošanas darbu ES līmenī. EESK atzinīgi vērtē to, ka tā ES delegācijas sastāvā, pārstāvot organizētu pilsonisko sabiedrību, varēja piedalīties Sagatavošanas komitejas pirmajā sēdē, un vēlas turpināt aktīvu līdzdalību, vispirms izstrādājot šo atzinumu, bet vēlāk turpinot darbu līdz ar sagatavošanas process paplašināšanos (skatīt 7.2. punktu).

3. Redzējums un mērķu vērienīgums.

3.1. Riodežaneiro 1992. gada sammitam bija tālejoši mērķi un lieli panākumi, un tam patiešām izdevās gūt atbalstu un rosināt pasākumus ilgtspējīgas attīstības veicināšanai visā pasaulē. To sasniedza, svarīgu un konkrētu jautājumu risināšanai izstrādājot daudzsoļu un iedvesmojošu redzējumu, ko atbalstīja sabiedrība un politikas veidotāji.

3.2. Ilgtspējīgas attīstības jautājumi nav zaudējuši aktualitāti, un daudzējādā ziņā to risināšana būtu vēl vairāk jāpaātrina. Tomēr Sagatavošanas komitejas pirmajā sanāksmē valdību pārstāvji neizrādīja vajadzīgo iniciatīvu un neizvirzīja pietiekami tālejošus mērķus. Daži mēģināja samazināt pārlieku augstās robežvērtības un nevēlējās paust stingru apņemšanos sekmēt pozitīvas pārmaiņas.

3.3. Pilsoniskajai sabiedrībai ir daudz tālejošāki mērķi. Sagatavošanas komitejas pirmajā sanāksmē aktīvi piedalījās dažādu interešu grupu pārstāvji, kas izteica konkrētus priekšlikumus

valdību delegātiem un puda savas ierosmes, kas saistītas ar sagatavošanos konferencē. EESK uzskata, ka Eiropā dažādām interešu grupām ir vēlēšanās un spēja izmantot savu ietekmi un panākt, lai 2012. gada konferencē būtu pozitīvi rezultāti. Komiteja aicina ES un dalībvalstis pilnībā izmantot šo iespēju un visos līmeņos sākt atklātu un tālejošu sadarbību ar visu interešu pārstāvjiem, lai pēc iespējas efektīvāk izmantotu dažādu ieinteresēto personu pieredzi.

3.4. Ja varētu izvirzīt mērķi, ka sarunās par klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības jautājumiem noteiktā termiņā ir jāizstrādā saturīgi nolīgumi, lai tos apstiprinātu pasaules līderi 2012. gada Riodežaneiro sammitā, tas pozitīvi ietekmētu abus procesus. Šāda mērķu mijiedarbība ļoti efektīvi stimulēja attīstību divos pēdējos gados pirms 1992. gada Riodežaneiro sammita. 2012. gada konferencē varētu noteikt termiņu, kad jāpanāk būtiska vienošanās pastāvīgajās sarunās par klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības jautājumiem.

3.5. Sammitā, kas notiks 2012. gadā, varētu arī paātrināt lēmumu pieņemšanu pašreizējās starptautiskajās sarunās par dzīvudraba problēmu un par REDD (tādu emisiju samazināšana, kuru iemesls ir mežu izciršana jaunattīstības valstīs). Sammits varētu būt piemērots brīdis, lai sāktu arī jaunas sarunas par ilgtspējības aspekta iekļaušanu korporatīvajā pārvaldībā (skatīt 6.8. punktu) un vietējā līmeņa pasākumos ilgtspējīgas attīstības jomā (skatīt 6.9. punktu).

3.6. Pasaules 1992. gada sammits vainagojās ar jaunu un iedvesmojošu redzējumu, kādai būt planētas harmoniskai nākotnei, un tas atspoguļojās jaunajā izpratnē par ilgtspējīgu attīstību. Lai dotu impulsu 2012. gada konferencē, šis redzējums ir jāatjaunina. Tāpēc EESK ierosina pievērst uzmanību Zemes hartai un sammitā panākt šā iedvesmojošā dokumenta oficiālu atzīšanu (kā to jau ir izdarījis UNESCO). Zemes harta pēdējos gados ir guvusi aizvien plašāku atbalstu visā pasaulē. Ja to atzītu visa ANO, tas sekmētu atbalstu hartas principiem visā pasaulē un palīdzētu atjaunot lielo pārliecību ("Kopīgiem pūliņiem pārmaiņas ir iespējamās"), kas pasaulei 1992. gadā deva jaunu stimulu.

4. Līdzšinējie rezultāti un vēl nesasnētie mērķi.

4.1. ANO Sagatavošanas komiteja pirmajā sanāksmē atzīmēja, ka 1972. gada Stokholmas konferencē un ilgtspējīgai attīstībai veltītajos 1992. un 2002. gada sammitos izvirzīto mērķu un vadlīniju īstenošanas jomā nav gūti pārliecinoši un stabili panākumi. Neskatoties uz dažiem sasniegumiem, īpaši tādās jomās kā ienākumu palielināšana, nabadzības mazināšana, izglītības un veselības aprūpes pieejamības uzlabošana vēl aizvien ir ievērojamas problēmas, galvenokārt jaunās tirgus ekonomikas valstīs.

4.2. Vēl joprojām vērojama nevienmērīga attīstība šādās jomās: nabadzības izskaušana, nodrošinātība ar pārtiku, ienākumu nevienlīdzība, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, klimata pārmaiņu apkarošana, spiediena uz ekosistēmām un zivsaimniecību mazināšana, piekļuve tīram ūdenim un notekūdeņu apsaimniekošana, sieviešu visaptveroša līdzdalība starptautiska mēroga mērķu īstenošanā. Tas liecina par nevienmērīgu pieeju ilgtspējīgas attīstības jomā izvirzīto mērķu sasniegšanai. Kopš UNCED konferences patēriņa un ražošanas veidi nav ievērojami mainījušies, neskatoties uz to, ka ir nepieciešamas būtiskas pārmaiņas, lai pasaulē sekmētu ilgtspējīgu attīstību.

4.3. Centienus sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus, tostarp Tūkstošgades attīstības mērķus, kavēja arī nesenā finanšu un ekonomikas krīze, kas nelabvēlīgi ietekmēja ekonomikas attīstību, grūtā darbā sasniegtos rezultātus un palielināja to cilvēku skaitu, kas dzīvo galējā nabadzībā.

4.4. Lai arī Eiropā (tāpat kā pārējās attīstītās pasaules valstīs) pēdējos 20 gados ir vērojams progress dažu vides mērķu sasniegšanā, tādās nozīmīgās jomās kā resursu patēriņš un CO₂ emisijas vēl ir jāpaveic daudz, un Eiropas ekoloģiskā ietekme uz pārējiem pasaules reģioniem resursu sarūkšanas un piesārņojuma izplatīšanas ziņā ir pārāk liela, lai šādu attīstību varētu uzskatīt par ilgtspējīgu. Arī sociālajā jomā attīstība nav bijusi ilgtspējīga, ja analizē bezdarba līmeni un pieaugošo nevienlīdzību iedzīvotāju grupās un starp tām.

4.5. Sagatavošanas komiteja nav norādījusi uz pilnīgi jauniem jautājumiem, kas būtu jārisina ilgtspējības jomā. Taču tā atzīmēja, ka daudzi ilgtspējības jautājumi, kas tika minēti jau 1992. gadā Riodežaneiro, aizvien vairāk saasinās, kā liecina nesen un pašlaik vērojamā finanšu un ekonomikas, kā arī enerģijas, ūdens un pārtikas apgādes krīze. Turklāt jau zināmās problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, ir kļuvušas daudz draudošākas un nopietnākas nekā prognozēts. Vēl viena papildu problēma ir pasaules iedzīvotāju skaita palielināšanās.

4.6. Attīstības valstu vidū rodas plaša starp jaunās tirgus ekonomikas valstīm, kuru ātrā attīstība paātrina pasaules resursu izsīkšanu un palielina piesārņojumu, un vismazāk attīstītajām valstīm, kur nabadzība un vides degradācija ir kritiski riska faktori, kas apdraud ilgtspēju. Attīstītās valstis (izņemot dažas no tām) vēl joprojām nesniedz oficiālo attīstības palīdzību tādā apmērā, kā tās bieži ir solījušas, lai attīstības valstīm palīdzētu attīstīties ilgtspējīgākā veidā.

4.7. Tāpēc Eiropas Savienības uzdevums ir uzlabot dalībvalstu ekonomikas ilgtspēju un apvienot pietiekamus finansīālos un tehniskos resursus attīstības valstu, īpaši vismazāk attīstīto

valstu, atbalstam, lai tās efektīvāk varētu risināt problēmas, kas kavē ilgtspējīgu attīstību. Eiropas Savienībai sammits būtu jāizmanto, lai piešķirtu jaunu dinamiku saviem pasākumiem un struktūrām, tādējādi sekmējot tālāku virzību šajos jautājumos. Komiteja īpaši aicina Eiropas Savienību

— definēt un īstenot dažādus ekoloģiskas ekonomikas principus Eiropā, radīt jaunus finansīālās palīdzības instrumentus un finansēt tehnoloģiju un zinātnības nodošanu, lai atbalstītu attīstības valstu pāreju uz ilgtspējīgu attīstību (5. pants);

— stiprināt dažādus aspektus Eiropas ilgtspējīgas attīstības pārvaldībā (6. pants);

— iesaistīt visas Eiropas pilsonisko sabiedrību Riodežaneiro procesā, atgriezties pie Riodežaneiro formulētā nākotnes redzējuma un rast politiku un sabiedrības atbalstu minētajiem pūliņiem (7. pants).

5. Ekoloģiska ekonomika, ņemot vērā ilgtspējīgu attīstību un nabadzības samazināšanu.

5.1. Ekoloģiska ekonomika būs viens no galvenajiem konferences jautājumiem. Vēl aizvien jēdzienu "ekoloģiska ekonomika" izprot dažādi. Tomēr valda vienprātība par to, ka minētais jēdziens jāaplūko saistībā ar ilgtspējīgu attīstību. Ekoloģiska ekonomika vai ekonomikas attīstība, ievērojot vides intereses, ir viens no svarīgākajiem līdzekļiem, lai panāktu virzību uz ilgtspējīgāku attīstību nākotnē.

5.2. Ekoloģiska ekonomika, veicinot lielāku efektivitāti dabas resursu un enerģijas izmantošanā un jaunas tehnoloģijas tīrākai ierīgošanai un tīrākai ražošanai, var radīt jaunas iespējas ekonomikas izaugsmes sekmēšanai un jaunu darba vietu radīšanai. Valstīm būs jārada atbilstoši politiskie nosacījumi, lai virzītu pāreju uz ekoloģisku ekonomiku, sekmētu ilgtspējīgu patēriņu un ilgtspējīgus ražošanas veidus un saimniecisko darbību pielāgotu ekosistēmu iespējām.

5.3. Ilgtspējīgā attīstībā un pārmaiņās jāievēro dabiskie ierobežojumi, jāaizsargā dabas resursi un kultūras mantojums. Ilgtspējīga attīstība tomēr nenozīmē stagnāciju, gluži pretēji, tai nepieciešamas pastāvīgas pārmaiņas un attīstība. Piemēram, enerģētikas jomā nākamajos 40 gados būs vajadzīgas ļoti nozīmīgas pārmaiņas saistībā ar ražošanas metodēm un enerģijas patēriņu, kā norādīts nesenajā Starptautiskās Enerģētikas aģentūras ziņojumā par tehnoloģiju attīstības iespējām līdz 2050. gadam. Kā vēl vienu piemēru var minēt ķīmiskās rūpniecības nozari; jau īstenoti daudzi pasākumi, lai ražošanas metodes padarītu efektīvākas un ilgtspējīgākas un panāktu, ka šīs pārmaiņas ir ekonomiski izdevīgas.

5.4. Politikas instrumentus, kurus varētu izmantot ekoloģiskas ekonomikas veidošanai, var iedalīt vairākās kategorijās:

- pareiza cenu politika;
- publiskā iepirkuma politika;
- vides nodokļu reforma;
- publiskie ieguldījumi ilgtspējīgā infrastruktūrā;
- mērķtiecīgs valsts atbalsts pētniecībai un videi nekaitīgu tehnoloģiju izstrādei;
- sociālā politika, lai radītu līdzsvaru starp mērķiem sociālajā jomā un ekonomikas politiku.

5.5. Pasaules līmenī ANO jau ir uzsākusi dažas šādas iniciatīvas, un, pamatojoties uz šo pieredzi, varētu veidot darba kārtību 2012. gada konferencei ilgtspējīgas attīstības jautājumos. ANO "ekoloģiskas ekonomikas" iniciatīvas mērķis ir palīdzēt valdībām "pārveidot un pārorientēt pasākumus, investīcijas un izdevumus uz vairākām nozarēm, piemēram, tīras tehnoloģijas, atjaunojama enerģija, ūdens apsaimniekošana, ekoloģisks transports, atkritumu apsaimniekošana, ekoloģiskas ēkas un ilgtspējīga lauksaimniecība un mežsaimniecība". Šīs iniciatīvas nozīmīgākie projekti ir šādi: Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomiskās vērtības noteikšana (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*) un jaunā starptautiskā vienošanās vides jomā (*Global Green New Deal*).

5.6. Pašlaik ar klimata pārmaiņām saistītās problēmas galvenokārt saasina attīstītās valstis, radot vairāk siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju uz vienu iedzīvotāju. Tāpēc viens no galvenajiem uzdevumiem ir pārveidot ekonomiku, samazinot oglekļa emisiju līmeni. Tām tomēr ir arī mūsdienīgākas tehnoloģijas un vairāk finanšu līdzekļu, lai varētu aktīvi sekmēt šo pāreju, ja tās to patiešām vēlas.

5.7. Attīstības valstis pauž bažas, ka ekoloģiska ekonomika ir "ziemeļu" jēdziens un tā varētu palēnināt šo valstu attīstību un būt saistīta ar protekcionismu. Būs ļoti svarīgi attīstības valstīm izskaidrot, kādas priekšrocības radīsies un kā šāda ekonomika veicinās to attīstību. Svarīga nozīme būs tam, cik nopietni ekonomiski attīstītās valstis pildīs apņemšanos veicināt ekoloģisku ekonomiku attīstības valstīs.

5.8. Lai pāreja uz ekoloģisku ekonomiku pasaulē 2012. gadā gūtu ievērojamus sasniegumus, ekonomiski attīstītajām valstīm būs jāpierāda, ka tās šādu pieeju piemēro ekonomikas politikā un ir gatavas attīstības valstīm sniegt reālu palīdzību, piešķirot finansējumu, nododot tehnoloģijas un sekmējot veikspējas uzlabošanu.

5.9. Lai arī ES ir zināmi sasniegumi ekoloģiskas ekonomikas jomā, tie nav pietiekami. EESK uzskata — nepietiek, ka ES piedaloties Riodežaneiro konferencē, norāda vienīgi uz pašas nelielajiem sasniegumiem pēdējos 20 gados un dažādiem ar ilgtspējīgu attīstību saistītiem elementiem stratēģijā Eiropa 2020, kas liecina par virzību uz ilgtspēju. Lai Eiropas Savienība 2012. gada sammitā varētu paust pārliecinošāku viedokli, Komiteja iesaka tai nākamajos 12 mēnešos

- pārskatīt un pastiprināt ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, ievērojot tās galvenos mērķus stratēģijas *Eiropa 2020* īstenošanā;
- pabeigt labāku rādītāju, kas ļauj novērtēt sasniegumus ilgtspējīgas attīstības jomā, izstrādi, un tos noteikti iekļaut stratēģijas *Eiropa 2020* galvenajā uzraudzības sistēmā;
- pabeigt jau sen sāktos pētījumus par ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, un to rezultātus ņemt vērā, izvirzot mērķus vadīnīcīvai "Resursu ziņā efektīva Eiropa", kas saistīta ar ES stratēģiju *Eiropa 2020*;
- apkopot Eiropas pieredzi saistībā ar vides nodokļiem un vides politikas fiskālajiem instrumentiem (tostarp oglekļa emisiju cenām un emisiju kvotu tirdzniecību) un izstrādāt priekšlikumus ANO vadlīnijām vai sistēmām šajā jomā;
- apkopot Eiropas pieredzi saistībā ar ilgtspējīgas attīstības sociālo dimensiju, tostarp iespējām radīt jaunas ekoloģiskas darba vietas, lai aizstātu lejupslīdes ietekmē zaudētās darba vietas, un līdzekļiem, kas ļauj mazināt sociālo nevienlīdzību.

Līdzīgi pasākumi jāīsteno arī dalībvalstīs. Panākot progresu minēto jautājumu risināšanā Eiropas līmenī, ES varētu labāk aizstāvēt ideju, ka vajadzīga starptautiska "Programma ekoloģiskai ekonomikai", kurā iekļauti līdzīgi elementi.

5.10. Neapšaubāmi, ka **finanšu** jomā aktīvi jācenšas apvienot publiskos un privātos resursus, lai atrisinātu nepabeigtos ar Tūkstošgades attīstības mērķiem saistītos jautājumus un īstenotu jauno programmu ekoloģiskas ekonomikas sekmēšanai. Riodežaneiro konferencē izvirzītie attīstības palīdzības mērķi netika sasniegti. Starptautiskās finanšu iestādes, ANO Attīstības programma, PTO, ANO Tirdzniecības un attīstības konference (UNCTAD) un pasaules valstu finanšu, ekonomikas un tirdzniecības ministrijas pilnībā jāiesaista gan centienos apvienot resursus, gan visos citos pasākumos, kuru mērķis ir pasaulē sekmēt pāreju uz ekoloģiskāku ekonomiku. ES jāizstrādā saskaņots un konsekvents priekšlikums par šo starptautisko ekoloģisko iniciatīvu mērķiem un par ilggadējo atbalsta sniegšanas saistību izpildi.

6. Ilgtspējīgas attīstības institucionālā sistēma.

6.1. Vienprātīgi tiek atzīts, ka ilgtspējīgas attīstības starptautiskā pārvaldība nav pietiekami efektīva, un būs vajadzīgas būtiskas pārmaiņas, lai to uzlabotu. Šāds jauns impulss labvēlīgi ietekmētu arī ilgtspējīgas attīstības pārvaldību valstu, reģionālajā un vietējā līmenī.

6.2. Neapšaubāmi, ka starptautiskā līmenī steidzami jāstiprina ANO Vides programmas (UNEP) pilnvaras un jāuzlabo ilgtspējīgas attīstības komisijas (CSD) vai līdzīgas turpmākās struktūras spēja popularizēt ilgtspējīgas attīstības jautājumus dažādās pasaules ekonomikas nozarēs un visās starptautiskajās aģentūrās. Jau ilgu laiku tiek apspriesta iespēja UNEP pārveidot par Pasaules Vides organizāciju ar plašākām pilnvarām. Tai ir jārada spēcīgāks, ticams un pieejams zinātniskais pamats. Jāuzlabo tās spēja radoši sadarboties ar citām ANO struktūrām, koordinēt daudzos daudzpusējos nolīgumus vides jomā un atbalstīt attīstības valstis un citas dalībvalstis to centienos uzlabot veiktspēju vides jautājumu risināšanā. Tai ir vajadzīgi arī lielāki un stabilāki resursi. 2012. gada konference būtu piemērota iespēja šīs idejas īstenot.

6.3. Jāpalielina ANO sistēmas spēja paust viedokli par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem un ietekmēt to risināšanu. Viena iespēja būtu tās pārveidošana par pilntiesīgu ANO Padomi. Vēl viena iespēja būtu minēto komisiju iekļaut paplašinātā ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomē, tai piešķirot plašākas pilnvaras, lai ilgtspējīgas attīstības jautājumus sekmētu visās ANO struktūrās, Pasaules bankā un SVF (Starptautiskajā valūtas fondā). Ņemot vērā darbu, ko veic jaunā Augsta līmeņa padome klimata pārmaiņu un attīstības jautājumos, kuru nesen izveidoja ANO ģenerāļsekretariāts, šajā jautājumā var pavērties citas plašas iespējas.

6.4. Lai sagatavotos turpmākajām diskusijām, EESK iesaka Eiropas Savienībai atbalstīt šādus trīs vispārējus mērķus:

— ilgtspējīgas attīstības jautājumus iekļaut dažu nozīmīgāko struktūru pilnvarās, ieskaitot arī ANO un tās Ekonomikas un sociālo lietu padomi, Pasaules banku, SVF, PTO, kā arī struktūras, kas tieši darbojas šajā jomā, piemēram, Ilgtspējīgas attīstības komisiju, ANO Vides programmu, ANO Attīstības programmu u.c.;

— stiprināt Ilgtspējīgas attīstības komisiju un uzlabot tās spēju IA jautājumus koordinēt ANO sistēmā, piešķirot atbilstošu statusu un paredzot attiecīgas pilnvaras, lai iesaistītos diskusijās ar finanšu un ekonomikas ministriem, un ilgtspējīgas

attīstības jautājumus iekļautu pasaules ekonomikas politikas pārvaldībā;

— stiprināt ANO Vides programmu un tās spēju uzraudzīt būtiskas pārmaiņas pasaules vidē un veicināt tās efektīvu aizsardzību.

6.5. Ilgtspējīgas attīstības pārvaldība jāuzlabo arī valstu, reģionālajā, vietējā un korporatīvajā līmenī. Jāpārskata vai jāstiprina valstu, reģionālās un vietējās stratēģijas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai. Korporatīvajā pārvaldībā ilgtspējīgai attīstībai jāpievērš lielāka uzmanība. Valstīs jāizveido ilgtspējīgas attīstības padomes vai tām līdzīgas struktūras vai jāuzlabo to darbība, lai šos jautājumus risinātu efektīvāk. Aktīvāk jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. ES Eiropas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteikti pamatpasākumi visu iepriekš minēto aspektu sekmēšanai. Bet tā nav īstenota pietiekamā apjomā. Tās galvenie pamatprincipi ir jāpastiprina, jāiekļauj galvenajā stratēģijā *Eiropa 2020* un stingri jākontrolē to ievērošana.

6.6. Pilsoniskās sabiedrības nozīmīgākās grupas, kuru loma ANO sistēmā palielinājās 1992. gada Riodežaneiro konferencē, analizēs savu pieredzi šajos jautājumos un nākamajā konferencē izklāstīs labas prakses piemērus, cenšoties iegūt atzinību un panākt to, lai šādu praksi stiprinātu, izmantojot valsts un vietējās stratēģijas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, korporatīvās atbildības iniciatīvas utt.

6.7. EESK ierosina Eiropas Savienībai stingri iestāties par to, lai pilsoniskās sabiedrības un nozīmīgākās interešu grupas sniegtu būtisku ieguldījumu 2012. gada konferences sagatavošanā un norisēs. Grupas jāmudina sniegt informāciju par sasniegtu un nākt klajā ar priekšlikumiem to lomas stiprināšanai un konsolidēšanai.

6.8. Rūpniecības nozarē ilgtspējīgas attīstības jautājumus varētu iekļaut jaunajās uzņēmumu sociālās atbildības sistēmās. Riodežaneiro 2012. gadā būtu jāuzsāk sarunas par jaunu starptautisko konvenciju minētajā jomā.

6.9. Reģionālajām pašvaldībām un citām pašvaldību iestādēm ir aizvien lielāka nozīme daudzu ilgtspējīgas attīstības aspektu īstenošanā. Arī daudzām pilsētām un citām vietējām pašvaldībām ir būtiska nozīme. Minētos attīstības aspektus varētu kodificēt jaunā līgumā, piešķirot reģionālajām un vietējām pašvaldībām noteiktas pilnvaras (un nepieciešamos resursus) īpašu ar ilgtspējīgu attīstību saistītu pasākumu īstenošanai, lai dažu pašvaldību sekmīgo praksi varētu pārņemt arī citas.

7. ES un EESK iespējamā loma.

7.1. Neapšaubāmi, ka ES būs svarīga nozīme stratēģijas 2012. gadam izstrādē. Tai vajadzētu demonstrēt starptautiskajai sabiedrībai, kā pāreja uz ekoloģisku ekonomiku veicinās gan ziemeļu, gan dienvidu valstu attīstību; turklāt Eiropas Savienībai vajadzētu sekmēt pārmaiņas institucionālajā sistēmā, lai veicinātu ilgtspējīgas attīstības pārvaldību. ES un tās dalībvalstīm būtu jāizmanto konference kā iespēja, lai mudinātu arī pašā ES aktīvāk sekmēt pāreju uz ekoloģisku ekonomiku, uzlabot ilgtspējīgas attīstības pārvaldību un vadību un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību šajos procesos.

7.2. EESK pauž gatavību uzņemties svarīgu lomu, lai palīdzētu sagatavot pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu Eiropas un starptautiskajās iniciatīvās, un sekmētu nozīmīgu rezultātu sasniegšanu. Plaša pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās ir ļoti svarīga, radot vajadzīgo aktivitāti un spiedienu, lai Riodežaneiro panāktu vēra ņemamus rezultātus. EESK turpmākajos 12 mēnešos plāno īstenot šādus pasākumus:

- Briselē organizēt papildu konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm par 2012. gada Riodežaneiro konferences mērķiem un izveidot kopēju platformu, ja tas būs iespējams;
- sadarboties ar valstu ilgtspējīgas attīstības padomēm, Eiropas Vides un ilgtspējīgas attīstības konsultatīvo padomju tīklu (EEAC) un valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, lai nodrošinātu dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu;
- veikt vairākus pētījumus par priekšnoteikumiem ekoloģiskas pieejas sekmīgai ieviešanai nozīmīgās nozarēs, piemēram, enerģijas, transporta, būvniecības un lauksaimniecības nozarēs, kā arī kopējā ekonomikas politikā;
- sadarboties ar reģionālajām un divpusējām pastāvīgajām delegācijām, lai Eiropas pilsoniskās sabiedrības pasākumus salīdzinātu un koordinētu ar pasākumiem, ko īsteno citu pasaules reģionu pilsoniskā sabiedrība.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Uzlabot “publiskā un privātā sektora partnerības līdzdalības” modeļus, izvēršot visiem pieejamus e-pakalpojumus ES dalībvalstīs” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/13)

Ziņotājs: **CAPPELLINI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Uzlabot “publiskā un privātā sektora partnerības līdzdalības” modeļus, izvēršot visiem pieejamus e-pakalpojumus ES 27 dalībvalstīs”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 6. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 102 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas digitalizācijas programmu un ziņojumā par iekšējo tirgu iekļautos priekšlikumus, proti, radīt ilgtspējīgas priekšrocības ekonomikas un sociālajā jomā, izveidojot vienotu digitālo tirgu un īpaši ātrus interneta savienojumus, ar kuru palīdzību lietojumprogrammām varēs piekļūt lauku un attālāko rajonu iedzīvotāji, kā arī MVU. EESK atbalsta arī Komisijas, Eiropas Parlamenta (EP) un Reģionu komitejas (RK) viedokli, ka vajag vairāk uzraudzības pasākumu, lai līdz 2013. gadam nodrošinātu, ka ikviens var izmantot fiksēto līniju un bezvadu platjoslas pieslēgumu. Visos līmeņos ir vairāk jāiegulda, un jāapzina arī iespējas izveidot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP) lauku un attālos rajonos un tās iesaistīt tīklu modernizācijā.

1.2. EESK atbalsta ES un valstu kopīgo politiku “Eiropas 2020” mērķu sasniegšanai un tāpēc aicina Komisiju izveidot *ad hoc* padomdevēju grupu, kas palīdzētu dalībvalstīm, kandidātvalstīm un ieinteresētajiem privātajiem operatoriem labāk uzraudzīt lauku un attālo rajonu piekļuves platjoslas sakaru infrastruktūrai.

1.3. Attiecībā uz attālāko reģionu nodrošinātību ar ātrdarbīgu platjoslas pieslēguma tīklu par pieņemamu cenu pastāv ievērojamas tirgus nepilnības. Tāpēc Eiropas Komisijai jāveicina visi pasākumi, ar kuriem atvieglu valsts un publiskā sektora iniciatīvas atvērtu tīklu attīstības jomā. Eiropas Savienībai pilnībā jāizmanto e-pakalpojumu attīstība publiskajā un privātajā sektorā, lai palīdzētu uzlabot vietējos un reģionālos pakalpojumus veselības aprūpes un izglītības jomā, vispārējas nozīmes pakalpojumus neatliekamās palīdzības sniegšanā, drošības un sociālos pakalpojumus. Visu iestāžu iesaistīšanās publiskā un privātā sektora partnerībā var nodrošināt stratēģisku atbalstu MVU, kas specializējušies sniegt publiskus informācijas un

komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pakalpojumus, kā arī sekmēt jauno uzņēmēju prasmes IKT jomā.

1.4. Privāti ieguldījumi un PPP attālos un lauku reģionos, kā arī reģionos ar zemu ienākumu līmeni būtu jāveicina, izmantojot struktūrfondus apvienojumā ar Eiropas Investīciju bankas (EIB) un Eiropas Investīciju fonda (EIF) instrumentiem, lai mazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām un MVU nodrošinātu interneta savienojumu par taisnīgu cenu. Būtu jāīsteno īpašas Komisijas programmas un pasākumi, lai veicinātu un vairotu vietējā līmeņa publiskā un privātā sektora partnerību skaitu pārreģionālos un pārrobežu izmēģinājuma projektos, un būtu jāatbalsta “Visiem pieejamu e-pakalpojumu Eiropas dienas” ieviešana.

1.5. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi veidot ciešākas partnerības starp publiskā un privātā sektora publisko e-pakalpojumu sniedzējiem, tādējādi ļaujot piedāvāt labākus un efektīvākus pakalpojumus. Ir vajadzīga lielāka pārredzamība un iedzīvotāju aktīva līdzdalība, vienlaikus saglabājot īpašumtiesības uz publisko infrastruktūru, kurā tiek veikt ieguldījumi, un turpinot darbības uzraudzību. Publiskos pakalpojumus bieži sniedz reģionālajā un vietējā līmenī, kur MVU un to apvienības varētu iesaistīties partnerībās ar publisko sektoru, vai nu darbojoties kā tieši pakalpojumu sniedzēji, vai arī iesaistoties konsorcijs, ja ir nepieciešami apjomīgi finanšu resursi vai plašākas zināšanas. Tas jau notiek vairākos Francijas (Overņa), Itālijas (Trentīno-Alto Adidže, Lombardija) un citu ES dalībvalstu reģionos.

1.6. Nodrošinot piekļuves augstas kvalitātes bezvadu platjoslas pieslēgumam par pieņemamām cenām, var uzlabot iestāžu pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, kā arī palīdzēt MVU paaugstināt konkurētspēju tirgū. No piekļuves ātrākiem platjoslas pakalpojumiem vislielākie ieguvēji būs attālie reģioni un kopienas.

1.7. EESK uzsver, ka jāiegulda lieli līdzekļi, lai visiem iedzīvotājiem un patērētājiem nodrošinātu universālu ātrdarbīgu piekļuvi fiksētam un mobilam platjoslas pieslēgumam. To palīdzētu panākt piemērotāka valsts atbalsta sistēma ES līmenī, kas atbilst ES konkurences noteikumiem, kā arī dažādu ES politiku un programmu labāka koordinācija, lai patērētāju iespējas brīvi izvēlēties palīdzētu sasniegt plānotos mērķus — visiem iedzīvotājiem un visās vietās nodrošināt piekļuvi e-pakalpojumiem.

1.8. EESK piekrīt, ka līdz 2013. gadam ikvienai māsaimniecībai būtu jāspēj piekļūt platjoslas internetam par konkurētspējīgu cenu. Jāatbalsta un jāizmanto digitālā dividende, lai paplašinātu mobilā platjoslas tīkla pārklājumu un pakalpojumu kvalitāti. Dalībvalstīm jāaktualizē valsts mērķi platjoslas un ātrdarbīga pārklājuma jomā, lai reģionālās pašvaldības un privātā sektora dalībniekus motivētu saskaņoti atbalstīt ātrdarbīga platjoslas pieslēguma Eiropas stratēģiju. Komisijas iniciatīvā par nākotnes internetu jau no paša sākuma būtu jāiesaista galvenokārt reģionālās pašvaldības, ES un/vai valstu konsultatīvās iestādes, MVU, organizācijas un citi privāti dalībnieki.

1.9. EESK atbalsta tādus PPP risinājumus, ar kuru finansēšanas modeļiem iespējams nodrošināt rentablus un savlaicīgus platjoslas pakalpojumus lauku rajonu un pārrobežu reģionu iedzīvotājiem. Šajā saistībā EESK uzsver, ka digitālās prasmes, jo īpaši MVU un jauniem uzņēmējiem lauku un attālos rajonos, ir izšķiroši svarīgas, lai izveidotu iekļaujošu digitālu sabiedrību, sevišķi tur, kur piekļuve e-pakalpojumiem rada digitālplaisu starp gados vecākiem cilvēkiem, nelabvēlīgākā stāvoklī esošām grupām, iedzīvotājiem ar zemu ienākumu līmeni un pārējo sabiedrību. Jārisina arī esošās piekļuves problēmas.

1.10. ES iestādēm būtu pilnībā jāizmanto e-pakalpojumu attīstība publiskajā un privātajā sektorā, lai palīdzētu uzlabot vietējos un reģionālos pakalpojumus veselības aprūpes un izglītības jomā, neatliekamās palīdzības, drošības un plašākus vispārējas nozīmes pakalpojumus, kā arī sociālos pakalpojumus.

2. Vispārīga informācija un vispārīgas piezīmes.

2.1. Internets ir kļuvis par vienu no stratēģiski svarīgākajām 21. gadsimta infrastruktūrām, un tas ir viena no centrālajām Lisabonas līgumā noteiktajām universālā pakalpojuma saistībām, ko īsteno ES. Tomēr stāvoklis lauku un attālākajos rajonos gandrīz nav uzlabojies, un nevar runāt par Eiropas e-pakalpojumu tirgu⁽¹⁾. Tā kā privātais sektors nešķiet ieinteresēts apmierināt pieprasījumu pēc pakalpojumiem un valdības vienas pašas nespēj atrisināt šo problēmu, piemērots risinājums būtu abu

pušu (gan publiskā, gan privātā sektora) iesaistīšana, lai, izveidojot PPP, dalītu gan ieguvumus, gan risku. Organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīva iesaistīšanās un loma PPP, izvēršot e-pakalpojumus, minētajā procesā varētu pildīt vienu no galvenajām funkcijām.

2.2. Šā pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir izpētīt minēto jautājumu un rosināt debates par ilgtspējīgiem risinājumiem, lai visur Eiropā izvērstu e-pakalpojumus un ikvienam dotu iespēju tiem piekļūt, īpaši tās visgrūtāk pieejamajos reģionos un tās vismazāk aizsargātajām iedzīvotāju grupām.

2.3. Ņemot vērā iepriekš minēto, šā atzinuma vispārējie mērķi ir šādi:

— ar EESK un publisko un privāto interešu organizāciju palīdzību analizēt, kā PPP varētu sekmēt e-pakalpojumu pieejamību visiem — gan individuāliem lietotājiem, gan uzņēmumiem, gan jo īpaši reģionālajām/vietējām pašvaldībām;

— uzsvērt neaizsargāto iedzīvotāju grupu sociālās iekļaušanas un attālo rajonu ekonomiskās integrācijas potenciālu, veidojot ilgtspējīgas un efektīvas publiskā un privātā sektora partnerības e-pakalpojumu plašai izvēršanai Eiropā⁽²⁾;

— palīdzēt ES iestādēm un politikas veidotājiem, kā arī ieinteresētajiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem, kuri vēlas iesaistīties PPP e-pakalpojumu jomā, apzinot problēmas un iespējamus risinājumus, veicot ietekmes novērtējumu saistībā ar e-pakalpojumu pieprasījuma un piedāvājuma attiecību pret pilsoniskās sabiedrības vajadzībām; izpētīt attiecīgās prasības nodarbinātības un prasmju jomā, kā arī labu praksi ES līmeņa politikas un programmu īstenošanā, kuru varētu pārņemt valsts/reģionālajā līmenī.

2.4. IKT ietekmē ļoti daudzus mūsu sabiedrības aspektus. Šķirtne starp telefonu, internetu, televīziju, mobilo telefonu un citiem komunikācijas pakalpojumiem kļūst aizvien neskaidrāka, un saplūst arī robežas starp privāto un publisko sektoru un starp ES un valstu politiku. Valstu un reģionālā politika faktiski nav spējusi visiem nodrošināt efektīvu piekļuvi minētajiem pakalpojumiem.

⁽¹⁾ COM(2009) 479 galīgā redakcija "Publiskā un privātā sektora partnerība nākotnes interneta jautājumos".

⁽²⁾ Galvenā problēma ir tā, ka ES nav vienotas e-pakalpojumu definīcijas. Parasti jēdzienu "e-pakalpojumi" izprot šaurā IKT nozīmē, kas ietver tādus pakalpojumus kā e-pārvaldība, e-uzņēmējdarbība, e-uzņēmējdarbība, e-veselība, publiskā sektora informācija, e-apmācība, e-iekļaušana un e-iekirkums.

2.5. Šajā saistībā jaunā digitālās programmas komisāre Neelie Kroes uzsāka debates saistībā ar sabiedrisku apspriešanu ar mērķi "pārbaudīt, vai ir jāpārstrādā noteikumi, lai visiem ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem nodrošinātu piekļuvi svarīgiem komunikācijas pakalpojumiem, tostarp ātrdarbīgam internetam. Mums jānodrošina, lai neviens nebūtu atstumts no digitālās sabiedrības." Turklāt nesenojā paziņojumā "Eiropa 2020" apstiprināts mērķis nodrošināt ilgtspējīgus ekonomiskus un sociālus ieguvumus, ko sniedz vienots digitālais tirgus, kas balstīts uz ātru un īpaši ātru internetu un sadarbspējīgām lietojumprogrammām, līdz 2013. gadam visiem nodrošinot platjoslas piekļuvi.

2.6. Lisabonas stratēģijā jau ir atzīts, ka ir vajadzīga piekļuve modernai digitālajai infrastruktūrai (piemēram, internetam, GPS) un tā sauktajiem e-pakalpojumiem. Tāpēc publisko pakalpojumu modernizācijā jāietver

— labākas kvalitātes un drošāku pakalpojumu sniegšana sabiedrībai;

— uzņēmumu, īpaši MVU, prasību izpilde, proti, tiem vajadzīga mazāka birokrātija un lielāka efektivitāte;

— vispārējas nozīmes (tostarp civilās aizsardzības) pakalpojumu nepārtrauktība pāri robežām, kas ir priekšnoteikums mobilitātes saglabāšanai Eiropā un dalībvalstu sociālajai kohēzijai.

2.7. Pašreizējos ES tiesību aktos (saskaņā ar universālā pakalpojuma direktīvu (2002))⁽³⁾ ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai visi iedzīvotāji noteiktā vietā varētu pieslēgties publiskajam tālrunu tīklam un piekļūt publiskajiem tālrunu pakalpojumiem balss un datu pārraidei, izmantojot funkcionālu piekļuvi internetam. Patērētājiem jābūt piekļuvei informācijas un uzziņu dienestu pakalpojumiem, publiskajiem maksas tālruniem un īpašām ierīcēm cilvēkiem ar invaliditāti.

2.8. Turklāt nesenojā Komisijas paziņojumā ir minēts, ka PPP ir viena no iespējām, ko varētu izmantot, lai paātrinātu interneta izmantošanu Eiropā un sniegtu e-pakalpojumus ES iedzīvotājiem. PPP tiek uzskatīta par iespēju Eiropas iedzīvotājiem labāk izmantot zināmas un jaunas tehnoloģijas, piemērojot visaptverošāku pieeju. Turklāt ar PPP palīdzību varētu apzināt šķēršļus, kas nav tehniski, un izstrādāt stratēģiju to pārvarēšanai⁽⁴⁾. Jēdziens "PPP" attiecas uz dažādām situācijām, tāpēc doku-

mentos, piemēram, ANO pamatnostādņēs⁽⁵⁾, kā arī EIB praksē ir sastopamas dažādas tā definīcijas.

2.9. Komisija, iesaistot arī EESK, ir organizējusi vairākas sabiedriskās apspriešanas par dažādiem jautājumiem, tostarp par

— nākamās paaudzes piekļuves tīkliem;

— digitālās dividendes pārvēršanu sociālos uzlabojumos un Eiropas ekonomikas izaugsmē;

— universālais pakalpojums e-sakaru jomā.

2.10. Komisijas paziņojumā "Publiskā un privātā sektora partnerība nākotnes interneta jautājumos" (COM(2009) 479 galīgā redakcija) izvirzīts mērķis izveidot sistēmu, lai sagatavotos viedai sabiedrībai un paaugstinātu Eiropas IKT nozares konkurētspēju. Lai sagatavotos uzsākt PPP iniciatīvu nākotnes interneta jomā — iniciatīvu, kuru atbalsta vairākas dalībvalstis un nozares dalībnieki —, būs vajadzīgāka lielāka pilsoniskās sabiedrības un reģionālo pašvaldību iesaistīšanās.

3. Vispārīgas piezīmes: PPP un e-pakalpojumu izvēršana.

3.1. Tāpat kā sabiedrībā tiek nodrošināta piekļuve pārtikai, ūdenim, izglītībai, veselības aprūpei, mobilitātes iespējām un publiskajām iestādēm, ir svarīgi atrast un pieņemt visilgtspējīgākos risinājumus un visefektīvākos politikas pasākumus, lai garantētu vienlīdzīgas iespējas informācijas sabiedrībā visiem ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem, īpaši ES lauku un attālākajos rajonos.

3.2. Tomēr līdz šim tas nav panākts visā ES, un vēl joprojām ir ģeogrāfiski apgabali un sociālas grupas, kurām draud "digitālā atstumtība". Digitālā atstumtība varētu būt saistīta ar demogrāfiskiem faktoriem (vecums, dzimums, māsaimniecības veids utt.), sociālekonomiskiem (izglītība, darbs, statuss, ienākumi utt.) un ģeogrāfiskiem faktoriem (piemēram, mājoklis, atrašanās vieta, īpašas reģionālās vai vietējās iezīmes, ģeopolitiski aspekti utt.). Tirgus nepilnību cēloņi e-pakalpojumu jomā katrā atsevišķā gadījumā atšķiras — tie var būt nelabvēlīgi ģeogrāfiskie apstākļi, mazs apdzīvotības blīvums, augsti nodokļi vai visu šo faktoru kombinācija. Tā kā šādos reģionos pieprasījums un darījumu apjoms bieži ir nepietiekams, privātie operatori bieži var nolemt neveikt ieguldījumus.

⁽³⁾ OV L 108, 24.04.2002., 51.–77. lpp.

⁽⁴⁾ Baltā grāmata par nākotnes interneta PPP definīciju, 2010. gada janvārī.

⁽⁵⁾ Rokasgrāmata labas pārvaldības veicināšanai publiskā un privātā sektora partnerībā (*Guide book on promoting good governance in Public-Private Partnership*), ANO, Ņujorka un Ženēva, 2008.

3.3. Tomēr būtu jāpievēršas ne tikai ģeogrāfiskajai nošķirtībai, bet arī sociālajai atstumtībai, kas ir saistīta ar dažu lietotāju grupu pirk spējas trūkumu vai ierobežotām prasmēm ⁽⁶⁾. Tāpēc būtu jāpaplašina e-pakalpojumu pieejamība, lai tiem varētu piekļūt visi lietotāji neatkarīgi no viņu ģeogrāfiskā, finansiālā vai sociālā stāvokļa.

3.4. Ir vajadzīgi ārkārtēji politiskie centieni un pasākumi, lai nodrošinātu reālus rezultātus mazāk aizsargātajām grupām un galvenokārt reģionos ārpus pilsētām.

3.5. EESK ir izstrādājusi virkni atzinumu un svarīgu ieteikumu par dažādiem tematiem saistībā ar e-pakalpojumiem, to sadarbību un IKT infrastruktūrām ⁽⁷⁾.

3.6. EESK uzskata, ka PPP varētu būt līdzeklis, ar kura palīdzību Eiropas Savienībā plaši ieviest e-pakalpojumus, kas ir jauna, daudzsoļa nozare ar būtiskām darbības jomām.

3.7. Analīze ir parādījusi, ka par labu minētajai pieejai liecina šādi galvenie apsvērumi:

— kvalitatīvāki e-pakalpojumi mazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām;

— rentabilitātes uzlabošana, izmantojot privātā sektora inovācijas, pieredzi un elastīgumu;

— lielāki ieguldījumi publiskajā infrastruktūrā ar mērķi paplašināt e-pakalpojumu sniegšanu;

— privāto partneru ilgtspēja saistībā ar lielāku elastīgumu un piekļuvi resursiem;

— publiskā sektora izdevumu kvalitātes uzlabošana;

— lielāka efektivitāte un vispārējas nozīmes pakalpojumu konverģence.

⁽⁶⁾ OV C 139, 11.05.2001., 15. lpp.; OV C 123, 25.04.2001., 53. lpp.; OV C 108., 30.04.2004., 86. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 77, 31.03.2009., 60. lpp.; OV C 175, 28.07.2009., 92. lpp.; OV C 175, 28.07.2009., 8. lpp.; OV C 317, 23.12.2009., 84. lpp.; OV C 218, 11.09.2009., 36. lpp.; OV C 224, 30.08.2008., 50. lpp.; EESK atzinums par tematu "Kā pārvērst digitālo dividendi sociālajā labumā un ekonomikas izaugsme", ziņotāja — *Darmaninkdže (TEN/417)*.

3.8. Turklāt investīcijas steidzamos infrastruktūras projektos ir svarīgs instruments saimnieciskās darbības turpināšanai, jo īpaši krīzes laikā, un tās varētu sekmēt strauju atgriešanos pie ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes. Šajā saistībā PPP varētu piedāvāt efektīvus veidus, kā īstenot infrastruktūras projektus, sniegt vispārējas nozīmes pakalpojumus un uzņēmumu atbalsta pakalpojumus, tādējādi garantējot attīstību vietējā līmenī un ekonomikas atveseļošanu vairākos ES reģionos ⁽⁸⁾.

3.9. PPP izmantošana e-pakalpojumu nodrošināšanai ir saistīta arī ar zināmiem riskiem. Viens no tiem ir risks, ka e-pakalpojumi netiks piedāvāti attālos rajonos, jo tajos privātiem pakalpojumu sniedzējiem bieži vien rodas zaudējumi. Tādēļ jānosaka, ka visu PPP pienākums ir nodrošināt minētos pakalpojumus arī šādos attālos rajonos.

4. Izšķirīgi jautājumi saistībā ar e-pakalpojumu izvēršanu.

4.1. Šajā atzinumā analizēts arī jautājums par e-pakalpojumu plašu izvēršanu, t.i., paplašināt attiecīgo infrastruktūru un nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi tai visā ES. Minētajā nolūkā būs vajadzīga vai nu jaunas, vietas infrastruktūras izveide vai esošās infrastruktūras pilnveidošana. Ar šo jautājumu ir saistīti vairāki problemātiski aspekti.

— **Efektivitāte.** Infrastruktūras esamība ne vienmēr nozīmē, ka tā efektīvi darbojas vai tai var vienlīdzīgi piekļūt visas attiecīgās sociālās grupas. Jaunākais piemērs atrodams Eurobarometra pārskatā, kurā analizēta informētība par neatliekamās palīdzības numuru 112. Lai arī šis pakalpojums jau pastāv un darbojas ES 20 dalībvalstīs, par to zina tikai neliela iedzīvotāju daļa, proti, 32 % no aptaujātajiem ⁽⁹⁾. Uzlabojumus iespējams panākt, labāk informējot un iesaistot iedzīvotājus un labāk izmantojot e-mācību tehnoloģijas.

— **Lauku apvidi.** Eiropas Savienībā vēl joprojām nav nodrošināta vienlīdzīga piekļuve e-pakalpojumiem ⁽¹⁰⁾. Lauku apvidos joprojām trūkst piekļuves IKT — 23 % šo rajonu iedzīvotāju nevar piekļūt fiksētiem platjoslas tīkliem ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ COM(2009) 615 galīgā redakcija "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārraudzību nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana".

⁽⁹⁾ Eurobarometra 285. zibensaptauja "Eiropas neatliekamās palīdzības dienesta numurs 112", analītisks ziņojums, Wave 3, 2010. gada februārī.

⁽¹⁰⁾ Telesakari: konsultācijas par nākotnes universāliem pakalpojumiem digitālajā laikmetā, IP/10/218, Briselē, 2010. gada 2. martā, (sk. http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecommu/doc/library/public_consult/universal_service2010/index_en.htm).

⁽¹¹⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Piekļuves uzlabošana modernajām informācijas un sakaru tehnoloģijām lauku apvidos" (COM(2009) 103 galīgā redakcija).

4.2. Patiesi atvērta tirgus pieejā jau pašā sākumā būtu jāizmanto PPP, visos līmeņos efektīvi iesaistot ES, valstu un reģionālās iestādes, sociālos partnerus, organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, MVU organizācijas, patērētāju apvienības un plašu ieinteresēto personu loku (operatorus, pārdevējus, IT nodrošinātājus, vertikālos un lietojumprogrammu tirgus utt.).

4.3. Piemērots sākums varētu būt ES struktūrfondi, EIB un EIF, kā arī dažas konkrētas programmas, piemēram, pamatprogrammas mehānismi turpmākajām IKT darba programmām (2011–2013), kuru budžets ir apmēram 300 miljoni EUR.

4.4. Šajā saistībā PPP varētu izmantot piecu Eiropas tehnoloģiju platformu sasniegumus, tādējādi sekmējot pieredzes apmaiņu ar internetu saistītos jautājumos un attiecīgu stratēģisku pētījumu veikšanā. Šādu partnerību būtiska iezīme būtu atvērta, standartizēta, starpnozaru pakalpojumu platformu izveide.

4.5. Raugoties no Eiropas politikas perspektīvas, jaunā, viedā, uz internetu balstītā infrastruktūra vispirms būtu jāievieš tādās nozarēs kā veselības aprūpe, mobilitāte, vide un enerģijas pārvaldība, jo, pateicoties šādai infrastruktūrai, ar attiecīgajiem pakalpojumiem strauji iepazītos un tos izmantotu miljoniem lietotāju un patērētāju.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vispārējas nozīmes pakalpojumi krīzes pārvarēšanai" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/14)

Ziņotājs: HENCKS kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29.panta 2. punktu 2010. gada 18. martā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Vispārējas nozīmes pakalpojumi krīzes pārvarēšanai".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 6. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 119 balsīm par, 11 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Lai gan finanšu un tai sekojošā ekonomikas krīze dalībvalstīs ir skārusi ļoti dažādā mērā, sociālajā jomā ir sagaidāmas ilgtermiņa sekas, kas jau patlaban skar katru sesto Eiropas iedzīvotāju: pieaugošs bezdarbs, nedrošība, sociālā atstumtība un nabadzība.

1.2 Gandrīz 80 miljoni cilvēku, jeb 16 % Eiropas Savienības iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības riska robežas un sastopas ar nopietnām grūtībām atrast darbu, iegūt mājokli, saņemt pabalstus un izmantot pamatpakalpojumus, jo īpaši veselības aprūpes un sociālos pakalpojumus. Visvairāk šīs problēmas skar un arī turpmāk skars tieši atstumtākās sabiedrības grupas (cilvēkus ar invaliditāti, imigrantus), jo īpaši, ņemot vērā, kā pēdējo divu gadu desmitu laikā sociālās integrācijas un nodarbinātības jomā gūtie panākumi ir visai pieticīgi.

1.3 Pieaugošā vardarbība, problēmas nelabvēlīgos rajonos, noziedzības līmeņa paaugstināšanās un pilsoniskie nemieri, kā arī solidaritātes zudums liecina par to, ka finanšu un ekonomikas krīze ir kļuvusi arī par sociālo krīzi.

1.4 Ekonomikas gausā atlabšana nav pietiekama, lai novērstu sociālo krīzi. Diemžēl iepriekšējās recesijās (1993.-1996. gadā un 2002.-2004. gadā) gūtā pieredze rāda, ka krīzes sociālās sekas visticamāk būs jūtamas vēl ilgi pēc ekonomikas atveseļošanās.

1.5 Pieaugošā nabadzība un sociālā atstumtība radīs arvien lielāku pieprasījumu pēc sociālajiem pakalpojumiem, jo īpaši veselības aprūpes, mājokļu, izglītības, energoapgādes, transporta un komunikācijas jomā.

2. Vispārējas nozīmes pakalpojumu funkcija krīzes apstākļos.

2.1 Krīze ir pierādījusi, ka moderni, efektīvi vispārējas nozīmes pakalpojumi var būt stabilizējošs ekonomikas faktors, jo vairāk nekā 500 000 uzņēmumu (gan publisku, gan privātu,

gan jauktu), kas piedāvā vispārējas nozīmes pakalpojumus, nodrošina arī 64 miljonus darbavietu (vairāk nekā 30 % darbavietu Eiropā) un veido vairāk nekā 26 % no Eiropas Savienības IKP (pētījums "Mapping of the public services", ko publicējis Eiropas publisko pakalpojumu sniedzēju — uzņēmumu un darba devēju centrs 2010. gada maijā).

2.2 VNP (vispārējas nozīmes pakalpojumi) var palīdzēt nedaudz mazināt arī nelabvēlīgās sociālās sekas un ietekmi uz vidi, ja vien iespējams nodrošināt, ka ikvienam iedzīvotājam ir pieejamas iztikai nepieciešamās preces, pamatpakalpojumi un pamattiesības. Minētie pakalpojumi ir arī ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas un ilgtspējīgas attīstības pamatelements.

2.3 Laika gaitā, veidojot Eiropu, kopēju un vispārēju interešu vārdā ES dalībvalstīs ir pieņēmušas īpašus normatīvus aktus vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā. Šie normatīvi atšķiras pēc to formas un struktūras, taču tie papildina ES tiesību aktus konkurences jomā un tirgus noteikumus, un tos ir iespējams regulāri pārskatīt, jo īpaši saistībā ar Lisabonas līgumu.

2.4 Ņemot vērā, ka VNP ir Eiropas sociālā modeļa un sociālās tirgus ekonomikas pilārs, tiem līdz ar ekonomikas un sociālā progressa mijiedarbību un integrāciju vajadzētu:

— garantēt ikvienam iedzīvotājam piekļuvi pirmās nepieciešamības precēm un pamatpakalpojumiem;

— nodrošināt ekonomisko, sociālo, teritoriālo un kultūras kohēziju;

— nodrošināt sociālo taisnīgumu un sociālo iekļaušanu, veidot solidaritāti starp reģioniem, paaudzēm un/ vai sabiedrības sociālajiem slāņiem, veicināt sabiedrības vispārējo interešu ievērošanu;

— garantēt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem pilsoņiem un visiem iedzīvotājiem;

— radīt ilgtspējīgai attīstībai nepieciešamos apstākļus.

2.5 Krīze ir pierādījusi, ka ar tirgus mehānismiem vien nepietiek, lai nodrošinātu, ka visiem iedzīvotājiem ir universāla piekļuve minētajām tiesībām, un tas nozīmē, ka starptautiska līmeņa publiska intervence mūsdienu apstākļos ir ne vien pieņemama, bet pat ļoti ieteicama.

3. Budžeta samazinājuma risks krīzes apstākļos.

3.1 Kopš finanšu un ekonomikas krīzes sākuma vairākām ES dalībvalstīm ir radušās nopietnas grūtības līdzsvarot valsts budžetu, un tas apdraud šo valstu spēju nodrošināt vispārējas nozīmes pakalpojumus.

3.2 Budžets, ko dalībvalstis piešķir vispārējas nozīmes pakalpojumu nodrošināšanai, bieži vien tiek pakļauts ievērojamam spiedienam, lai gan dalībvalstu iespējas apmierināt pieaugošo pieprasījumu pēc vispārējas nozīmes pakalpojumiem būtiski atšķiras.

3.3 Saspringtā situācija attiecībā uz valsts budžetu rada risku, ka var tikt samazināti sociālie pabalsti un pakalpojumi, sociālās aizsardzības shēmas un subsīdijas un tas, savukārt, var ietekmēt sabiedrības visneaizsargātāko daļu un mazināt panākumus, kas līdz šim gūti nabadzības un sociālās nevienlīdzības apkarošanas un sociālās kohēzijas jomā.

3.4 Šķiet, ka ir būtiski, lai Komisija paustu nostāju attiecībā uz vajadzīgo finansējumu, ne tikai pieņemot īstermiņa pieeju, kas koncentrēta uz konkurenci (valsts atbalsts), bet arī nodrošinot, ka VNP sniedzēji ir finansiāli dzīvotspējīgi un spēj veikt savus uzdevumus, kā to paredz Lisabonas līgums.

3.5 Tādēļ ir svarīgi, lai dalībvalstis ar ES atbalstu koriģētu valsts budžetus tā, lai varētu saglabāt un paplašināt vispārējas nozīmes pakalpojumus un lai efektīvi varētu risināt sociālās krīzes radītās problēmas.

3.6 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija atbalsta dalībvalstu stratēģijas mācību jomā, vienkāršojot noteikumus līdzfinansējuma saņemšanai no Eiropas Sociālā fonda. Sociālās kohēzijas

fundu vajadzētu vairāk piesaistīt, lai uzlabotu dalībvalstu tautsaimniecības sociālos aspektus ar mērķi novērst sociālās atšķirības un stabilizēt ekonomiku.

4. Eiropas Savienības nozīme.

4.1 Saskaņā ar subsidiaritātes principu un Lisabonas līguma noteikumiem, katra dalībvalsts brīvi nosaka, organizē un finansē vispārējas nozīmes pakalpojumus, kas saistīti ar pamatvajadzību nodrošināšanu, pamatojoties uz sociālajām un pilsoniskajām prasībām.

4.2 Visi vispārējas nozīmes pakalpojumi, neraugoties uz to, vai tie ir vai nav tautsaimnieciskas nozīmes, sekmē Eiropas Savienības mērķu sasniegšanu, jo īpaši iedzīvotāju dzīves līmeņa uzlabošanas un iedzīvotāju tiesību garantiju jomā, kā arī radot apstākļus, lai minētās tiesības varētu nodrošināt.

4.3 Tādējādi Eiropas Savienība, kuras pienākums ir minētos mērķus sasniegt, ir atbildīga arī par instrumentiem, kas šim nolūkam izmantojami.

4.4 Tāpēc Eiropas Savienībai ir jānodrošina un jāsekmē efektīvus, visiem pieejamus un augstas kvalitātes vispārējas nozīmes pakalpojumus, ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus un dalot šo kompetenci ar dalībvalstīm.

4.5 Tas, ka pēc būtības VTNP definēšana un noteikšana ir dalībvalstu kompetencē, nekādā ziņā neierobežo ES pilnvaras definēt VTNP Eiropas Savienības līmenī tajos gadījumos, kad tas ir nepieciešams, lai sasniegtu ES mērķus.

4.6 EESK savos atzinumos ir uzstājīgi acinājusi ES iestādes atzīt ES vispārējas nozīmes pakalpojumu eksistenci un nepieciešamību tajās jomās, kurās ES mērķus efektīvāk var sasniegt ar ES līmeņa, nevis katras atsevišķas dalībvalsts rīcību, taču nekādā ziņā neierobežojot pakalpojumu sniedzēju statusu. Ņemot vērā minēto, EESK ir ierosinājusi veikt izpēti par Eiropas enerģijas VNP lietderību.

5. Sabiedrisko pakalpojumu saistības un universālais pakalpojums.

5.1 Lai gan vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus ir daļēji ir jānodrošina ar tirgus spēku un brīvas konkurences palīdzību, Līguma par Eiropas Savienības darbību 14. pantā ir noteikts, ka Savienība un dalībvalstis, nepārsniedzot savas attiecīgās pilnvaras, rūpējas, lai šādi pakalpojumi pamatotos uz tādiem principiem un nosacījumiem, kas ļauj īstenot to uzdevumus.

5.2 Tāpēc, lai izvairītos no situācijas, kad tirgus noteikumu piemērošana rosina pakalpojumu sniedzējus koncentrēties tikai uz rentabliem, peļņu nesošiem pakalpojumiem, tādējādi izslēdzot pakalpojumus, kas dod zemu ienākumu, uz blīvi apdzīvotiem apgabaliem, tādējādi kaitējot attāliem un neizdevīgākā stāvoklī esošiem apgabaliem, kā arī uz pārtikušākiem klientiem, tādējādi veicinot nevienlīdzīgu attieksmi, ES līmenī, tīklu nozaru (telekomunikācijas, energoapgāde, transports, pasta) liberalizācijas procesā ir radušās divas jaunas koncepcijas: sabiedrisko pakalpojumu saistības un universālais pakalpojums.

5.3 Abas minētās koncepcijas papildina viena otru — tās sniedz lietotājiem virkni garantiju: pirmkārt, nozarēm, kas uzskatāmas par universāla pakalpojuma sniedzējām (telekomunikācijas, pasta, elektroenerģija), ir jānodrošina plaši pieejami, augstas kvalitātes pakalpojumi visā ES par pieejamu cenu; otrkārt, ES vai dalībvalstis nodrošina īpašus pakalpojumu aspektus, kuri attiecas ne vien uz pakalpojumu lietotājiem (tostarp patērētāju aizsardzība), bet arī uz drošību, tajā skaitā piegādes drošība, ES neatkarība, ilgtermiņa investīciju plānošana, vides aizsardzība utt. Abos gadījumos ir iespējams noteikt konkurences noteikumu izņēmumu gadījumus, ja šo noteikumu ievērošana kaitē augstāk minēto pakalpojumu sniegšanai.

5.4 Visiem pieejama universālā pakalpojuma koncepcijai vajadzētu ietvert noteikumu kopumu, kas regulētu visus vispārējās nozīmes pakalpojumus Eiropas Savienībā. To varētu īstenot, nosakot obligāto saistību minimumu, kas jāievēro gan dalībvalstīm, gan vietējām pašvaldībām. Taču tie nedrīkst ierobežot to uzdevumus vispārējās nozīmes pakalpojumu sniegšanā, bet gan attīstīt tos, vienlaikus nodrošinot, ka tiem tiek piešķirta prioritāte, plānojot izdevumus ⁽¹⁾.

5.5 Tāpēc pieejama universālā pakalpojuma koncepcija ir savienojama ar citiem VNP, ko dalībvalstis sniedz papildus obligāti noteiktajam minimumam, jo īpaši attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām.

6. Veicamie pasākumi.

6.1 Ar Lisabonas līgumu Eiropas Savienība vēlreiz apliecina pamattiesību nozīmīgumu un garantē to ievērošanu, nosakot kopējus principus sociālākam regulējumam, konkrēti īstenojot visas tiesības (ne tikai tiesības uz piekļuvi vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem), ko ES Pamattiesību harta paredz ikvienam ES iedzīvotājam.

6.2 Tiesības uz universālu piekļuvi VNP tāpēc vairs nebūtu jāattiecinā tikai uz tīklu nozaru sniegtajiem pakalpojumiem, bet gan jāaptver viss, kas vajadzīgs cilvēka cienīgai dzīvei, sociālai labklājībai un garantētai pamattiesību ievērošanai.

6.3 Līdz ar to būtu jāizvērtē, vai pašreizējās krīzes apstākļos un ņemot vērā ilgtermiņa aspektu, spēkā esošais regulējums (telekomunikāciju, pasta pakalpojumu, elektroapgādes jomā) ir

pietiekams, lai nepieļautu sniegto pakalpojumu kvalitātes samazināšanos un lai nepieļautu atstumtību, sabiedrības noslāņošanu un nabadzību. Būtu lietderīgi arī noteikt, vai uz jaunajām VNP jomām attiecināmi Lisabonas līguma 26. protokolā definētie principi, proti, "augsts kvalitātes, drošības un pieejamības līmenis, vienlīdzīga attieksme un vispārējās piekļuves un patērētāju tiesību veicināšana".

6.4 Eiropas iedzīvotāji bez šaubām vēlas, lai viņiem būtu lielāka drošība par savu profesionālo karjeru, lai viņi būtu vairāk nodrošināti pret bezdarbu un nabadzības risku, lai būtu vienlīdzīga piekļuve izglītībai, mūžizglītībai un sociālajiem pakalpojumiem, kā arī, lai tiktu nodrošināta vides līdzsvara saglabāšana gan pašreizējai, gan nākamajām paaudzēm.

6.5 Tāpēc tiesībām uz vispārējiem pakalpojumiem vajadzētu ietvert arī tiesības uz:

- bankas kontu un norēķinu līdzekļiem,
- pieejamiem aizdevumiem, kuru pamatā ir valsts nodrošināti mikrokredīti un garantijas,
- pienācīgu mājokli,
- aprūpi mājās,
- mobilitāti,
- sociālajiem pakalpojumiem,
- īpašiem pakalpojumiem personām ar invaliditāti utt.,
- piekļuvi enerģijai;
- drošu piekļuvi digitālajiem pakalpojumiem.

6.6 Pašreizējai krīzei un nepieciešamībai rast vispiemērotākos risinājumus, lai no tās izkļūtu, kā arī Lisabonas līguma īstenošanai (LESD 14. pants, Pamattiesību harta, 26. protokols) vajadzētu kļūt par pamudinājumu ES iestādēm izvērtēt un pārskatīt VNP nozīmi šajos apstākļos.

6.7 EESK rosina uzsākt konsultācijas ar visām ieinteresētajām pusēm un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem par jaunu "sabiedrisko pakalpojumu saistību" vai jaunu vispārējās nozīmes pakalpojumu lietderību, lai risinātu ekonomikas krīzes radītās problēmas un lai radītu kohēzijas politikas trīs dimensiju — ekonomiskās, sociālās un teritoriālās — sinerģiju (minētie aspekti līdz šim nav bijuši pietiekami koordinēti) un ierosinātu pasākumus, kas ļautu nodrošināt līdzsvarotu attīstību.

⁽¹⁾ *Service universel-service public: opposition ou convergence?* (Pierre Bauby, 1997. gada aprīlis).

6.8 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK aicina izstrādāt ziņojumu par “ES tiesību un VNP pieejamības veicināšanu” un izvirzīt jaunus VNP mērķus, kas būtu ietverti nabadzības un

sociālās atstumtības apkarošanas pasākumos, bet plašākā nozīmē — tie iekļautos stratēģijā *Eiropa 2020*, kā arī sekmētu ilgtspējīgu attīstību un “zaļo” ekonomiku.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Savienības jaunā enerģētikas politika: piemērošana, efektivitāte un solidaritāte ar iedzīvotājiem" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 48/15)

Ziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALLER kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 18. martā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Eiropas Savienības jaunā enerģētikas politika: piemērošana, efektivitāte un solidaritāte ar iedzīvotājiem".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 6. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), ar 44 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Iekšējā enerģijas tirgus darbība ir jāveicina visos aspektos, kas saistīti ar infrastruktūru, publiskā iepirkuma sistēmu, pareizu tirgus darbību un patērētāju tiesību aizsardzību. Tādēļ EESK uzsver, ka vissvarīgākais ir attīstīt enerģētikas infrastruktūru un Eiropas tīklus, lai izveidotu iekšējo enerģijas tirgu.

Konkrēti — jāiedibina cenu veidošanas kritēriju noteikšanas mehānismi, lai novērstu nopietnas un neattaisnojamas atšķirības, kuras bieži nepareizi pamato ar izmantojamās enerģijas veidu, apgādes avotiem vai sadales līdzekļiem.

Tāpat jāiedibina kritēriji un metodes, lai enerģijas ražošanu dalībvalstu teritorijās racionalizētu, ņemot vērā resursu ilgtspējīgu izmantošanu un pamatojoties uz ģeogrāfiskiem un klimatiskiem aspektiem, piemēram, nosakot fotogalvaniskās, vēja vai paisuma un bēguma enerģijas visintensīvākās ražošanas laukos.

1.1.1. Pareizi funkcionējošiem enerģijas tirgiem ir jābūt pārredzamiem, lai enerģijas tīkli un klienti būtu pieejami konkurentiem. Tādēļ iestādēm ir jānovērš dominējošais stāvoklis, resursu nesamērīga izmantošana un slepenas vienošanās starp uzņēmumiem. Konkurences politika ir jāorientē arī uz patērētāju labklājību un viņu apstākļu uzlabošanu, ņemot vērā īpašus aspektus, piemēram, nepieciešamību garantēt apgādes drošību, enerģijas transportēšanu un galīgo sadali. EESK atsaucas uz tiem iepriekšējiem atzinumiem par universālo pakalpojumu un vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kuros jau ir pausta stingra nostāja attiecībā uz patērētāju tiesību aizsardzību, uzsverot

nepieciešamību skaidri definēt universālā pakalpojuma koncepciju un izstrādāt kopīgus noteikumus par vispārējās nozīmes pakalpojumu sniegšanu.

1.1.2. Saistībā ar līgumslēgšanas tiesību piešķiršanu nav pieļaujams, ka līgumslēdzējas iestādes ļaunprātīgi izmanto savas prerogatīvas, vienpusīgi interpretējot LESD 194. panta 2. punktā ⁽¹⁾ noteiktās suverēnās tiesības, nosakot apgrūtinājošus vai diskriminējošus nosacījumus attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes transporta tīkliem ⁽²⁾ vai pārrobežu elektroenerģijas tirdzniecības tīklam ⁽³⁾. Tātad ES institucionālā līmenī būtu jādara viss iespējamais, lai nostiprinātu un uzlabotu procedūras, kas garantē rūpnieciskajiem galapatērētājiem piemērojamo gāzes un elektroenerģijas cenu pārredzamību ⁽⁴⁾.

1.1.3. Ņemot vērā minēto, paredzams, ka vispārējās tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu loma iekšējā tirgus darbībā tiks pārskatīta, jo atbilstīgi Lisabonas līgumam tiem efektīvāk jāpilda uzdevumi, kurus attiecībā uz tiem var noteikt valsts, reģionālās vai vietējās pārvaldes iestādes ⁽⁵⁾. Tas ir jo īpaši svarīgi enerģētikas jomā, ņemot vērā enerģijas tīklu lielo uzņēmumu sniegto pakalpojumu būtisko nozīmi.

⁽¹⁾ Pārvalstisko tiesisko regulējumu šobrīd nosaka ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvu 2004/17/EK (OV L 134), ko groza ar Direktīvu 2005/51/EK (OV L 257) un Regulu 2083/2005/EK (OV L 333).

⁽²⁾ Lai sekmētu brīvu konkurenci, no 2011. gada tiks piemēroti Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Regulas 715/2009/EK noteikumi, (OV L 211).

⁽³⁾ No 2011. gada būs spēkā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas 714/2009/EK noteikumi (OV L 211).

⁽⁴⁾ Saskaņā ar mērķiem, kas noteikti Padomes 1990. gada 29. jūnija Direktīvā 90/377/EEK (OV L 185); EP un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvā 2003/54/EK un 2003/55/EK (OV L 176) un 2007. gada 27. novembra Priekšlikumā EP un Padomes Direktīvai (COM(2007) 735 galīgā redakcija).

⁽⁵⁾ LES un LESD pievienotais 26. protokols par vispārējās nozīmes pakalpojumiem papildina LESD 14. pantu un Tiesai sniedz jaunu pamatojumu Hartas šim jautājumam veltītā 36. panta interpretācijai.

1.1.4. Tādēļ būs grūti noteikt tiesisko regulējumu, kas līdzsvarotu, no vienas puses, dalībvalstu iestādēm piešķirto plašo rīcības brīvību (skatīt LES un LESD pievienotā 26. protokola 1. pantu, kā arī LESD 194. panta 2. punktu) un, no otras puses, brīvo konkurenci iekšējā tirgū, jo īpaši tādēļ, ka Tiesas judikatūra pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā, neskarot dalībvalstu pilnvaras garantēt pieeju vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem⁽⁶⁾, uzsvēra nepieciešamo atbilstību Līgumiem⁽⁷⁾ un to, ka iespējamie izņēmumi attiecībā uz Līgumu noteikumiem, pamatojoties uz iekšējām pilnvarām šajā jomā, visos gadījumos jāskaidro ierobežoti⁽⁸⁾.

2. Ievads.

2.1. Eiropas enerģētikas nozarei nākamajos četrdesmit gados vajadzēs risināt daudzus jautājumus, un tas liks veikt būtiskas izmaiņas enerģijas apgādē, transportēšanā un patēriņā. Lai šos uzdevumus risinātu Eiropas mērogā, Komisija pašlaik apspriežas par jaunas enerģētikas stratēģijas izstrādi laikposmam no 2011. līdz 2020. gadam un par rīcības plāna sagatavošanu 2050. gadam. Komiteja savukārt patlaban izstrādā atzinumu par katru no abām iniciatīvām.

2.2. Lai attīstītu pilnīgu un visaptverošu, turpmākajiem uzdevumiem atbilstošu Eiropas stratēģiju, ir skaidrs, ka Eiropas Savienībai vajadzēs pilnībā izmantot jaunās kompetences, kas Lisabonas līgumā tai paredzētas enerģētikas jomā, un mudināt dalībvalstis izveidot plašu sadarbību virknē jautājumu, kuri juridiski ir valstu vai kopīgā kompetencē. Dažas pašreizējās iniciatīvas var radīt nepieciešamību pieņemt jaunus grozījumus Līgumā vai pat jaunu Līgumu (piemēram, Žaka Delora priekšlikums par jaunu Līgumu, ar ko izveido Eiropas Enerģētikas kopieni). Šajā atzinumā tomēr tiks skatīts tikai Lisabonas līgums un pasākumi, kas ir nepieciešami, lai garantētu, ka Līgumā noteiktās kopīgās kompetences tiek īstenotas, nodrošinot integrētu pieeju, kā arī patērētāju tiesību un Savienībai un dalībvalstīm piešķirto pilnvaru ievērošanu.

2.3. Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD)⁽⁹⁾ 194. pantā paredzēts jauns pamats pārvalstiskai rīcībai enerģētikas jomā. Šo rīcību tomēr ierobežo zināmi nosacījumi gan regulatīvajā sistēmā, kur tie skaidri definēti spēkā esošajos primārajos

tiesību aktos un institucionālajās tiesībās, gan tās turpmākā atbilstība dažām tiesībām, kas atzītas ES Pamattiesību hartā (turpmāk tekstā "Harta").

2.4. Tādējādi ES enerģētikas politikas mērķus, proti, enerģijas tirgus darbību, energoapgādes drošību, efektivitāti, energoinovāciju un taupību, tīklu starpsavienojumus var īstenot tikai tad, ja tie ir pilnībā saskaņoti ar iekšējā tirgus darbību un atbilst vides aizsardzības prasībām (LESD 194. panta 1. punkts). Tādēļ mērķi, ko Komisija cenšas sasniegt, ir energoapgādes drošība, energoresursu ilgtspējīgas izmantošana un enerģijas pieejamība par patērētājiem pieņemamām un konkurētspējīgām cenām, jo Eiropas enerģijas tirgus integrācija nav pašmērķis, bet gan līdzeklis minēto mērķu sasniegšanai.

2.5. Turklāt turpmākie pasākumi, ko ES minēto mērķu sasniegšanai pieņems saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru, neietekmēs dalībvalsts tiesības izstrādāt noteikumus par savu energoresursu izmantošanu, dažādu energoavotu izvēli un energoapgādes vispārējo struktūru (LESD 194. panta 2. punkts).

2.6. Pēdējais minētais noteikums, kurā skaidri paredzētas dalībvalstu kompetences jomas, tām garantē arī plašas rīcības iespējas saskaņā ar LESD 2. panta 6. punktu⁽¹⁰⁾, neierobežojot valstu savstarpējo solidaritāti, kā norādīts LESD 194. panta 1. punktā.

2.7. Tā kā enerģētika tagad ir iekļauta kopīgu kompetenču jomā (LESD 4. panta 2. punkta i) apakšpunkts), un, lai novērstu iespējamās domstarpības nākotnē starp ES interesēm, dalībvalstu interesēm⁽¹¹⁾, īpašām enerģētikas uzņēmumu interesēm, iedzīvotāju tiesībām un patērētāju un lietotāju tiesībām, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir pamats paust oficiālu viedokli par minēto jautājumu.

⁽⁶⁾ Tādējādi Tiesa citastarp atzina dalībvalstu tiesības definīciju vispārējas nozīmes tautsaimnieciskiem pakalpojumiem, ko uztic atsevišķiem uzņēmumiem, noteikt atbilstīgi saviem politikas mērķiem; 1997. gada 23. oktobra spriedums 1997. C-159/94, Komisija pret Franciju, Tiesas prakses apkopojums, I-5815. lpp., 49. punkts.

⁽⁷⁾ Tiesas 2000. gada 23. maija spriedums C-209/98, *Sydhavnens Stens*, Tiesas prakses apkopojums, I-3743. lpp., 74. punkts.

⁽⁸⁾ Tiesas 2001. gada 17. maija spriedums, C-340/99, *TNT Traco*, Tiesas prakses apkopojums, I-2568. lpp., 56.-58. punkts.

⁽⁹⁾ Publicēts. OV C 83, 30.03.2010., 47. lpp.

⁽¹⁰⁾ "Savienības kompetences īstenošanas apjomu un pasākumus nosaka Līgumu noteikumi, kas attiecas uz konkrēto jomu".

⁽¹¹⁾ Reglamentējošo sistēmu un administratīvās prakses attiecības var būt īpaši sarežģītas, ņemot vērā LESD 2. panta 2. punktu, saskaņā ar kuru gan Savienība, gan dalībvalstis drīkst pieņemt saistošus lēmumus šajā jomā, un dalībvalstis īsteno savu kompetenci tiktāl, ciktāl Savienība nav īstenojusi savu kompetenci, vai ciktāl Savienība ir pārtraukusi tās īstenošanu. Turklāt 25. protokola vienīgajā pantā (par kopīgas kompetences īstenošanu), kas pievienots ES un LESD, noteikts: "...ja Eiropas Savienība ir rīkojusies kādā konkrētā jomā, šo kompetenču darbības joma attiecas tikai uz tiem elementiem, kas noteikti attiecīgajā Savienības aktā un tādēļ neattiecas uz visu jomu".

2.8. Komisija ir ierosinājusi tālejošu priekšlikumu kopumu, lai līdz 2020. gadam īstenotu ES saistības attiecībā uz klimata pārmaiņu novēršanu un atjaunojamās enerģijas izmantošanas sekmēšanu. Lai to panāktu, Padome un Parlaments ir apņēmušies samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju par 20 %, noteikt 20 % atjaunojamās enerģijas kvotu un par 20 % paaugstināt energoefektivitāti. Tādēļ Komisija ir pieņēmusi jaunu vispārēju grupu atbrīvojuma regulu, ar kuru saskaņā atjaunojamajai enerģijai un energoefektivitātei paredzētais valsts atbalsts, ja tas atbilst noteiktiem kritērijiem, ir atbrīvots no paziņošanas prasības.

2.9. Papildus jautājumiem par iedzīvotāju kā patērētāju aizsardzību, enerģētikas pakalpojumu pieejamību un darba vietām, ko rada ekonomika ar zemu CO₂ emisiju līmeni, Komisijas jaunajā Eiropas enerģētikas stratēģijā 2011.–2020. gadam iekļauti arī šādi galvenie jautājumi:

- politikas, kas jau iepriekš apstiprināta enerģētikas tirgus liberalizācijas un klimata pārmaiņu paketēs, un Eiropas energo- tehnoloģiju stratēģiskā plāna (SET) īstenošana,
- ceļvedis dekarbonizācijas pasākumiem enerģētikas nozarē līdz 2050. gadam,
- tehnoloģiskā inovācija,
- ārējās politikas stiprināšana un saskaņošana,
- enerģijas pieprasījuma samazināšana (energoefektivitātes rīcība plāns), jo īpaši nepieciešamība attīstīt enerģētikas infrastruktūru, lai nodrošinātu apgādi un sadali atbilstīgi enerģijas iekšējā tirgus pieprasījumam.

2.10. Minētie Komisijas pasākumi, daži no kuriem vēl jāpieņem Padomē un Parlamentā, un to turpmākā īstenošana dalībvalstīs (piemēram, dabasgāzes sadale, atjaunojamās enerģijas izmantošanas paplašināšana un transporta, ēku celtniecības u.c. jomās piemērojami energoefektivitātes pasākumi) liecina par virzību uz Stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sekmīgu īstenošanu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Tomēr, tā kā Līgumos nav noteikts pietiekams juridisks pamats, ir jāparedz pasākumi, kas vajadzīgi patiesas, ES izaicinājumiem XXI gadsimtā atbilstošas enerģētikas politikas izveidei šīs laika posmā. Tādēļ tiek sekmētas konkrētas iniciatīvas,

piemēram, Žaka Delora priekšlikums par tādu jaunu līgumu Eiropas enerģētikas kopienas izveidei, kas ES piešķirtu pilnvaras, piemēram, veicināt vairāk un labāku pārvalstu enerģētikas infrastruktūras tīklu izveidi, kopīgus resursus un finansējumu pētniecībai, attīstībai un inovācijai enerģētikas jomā vai uzņēmējdarbības instrumentus kopīgai darbībai starptautiskajos enerģētikas produktu tirgos⁽¹²⁾.

3.2. Vienlaikus un saistībā ar iepriekš minēto LESD 194. pantu būtu jāskatās debātes par trim jomām, kuras ietekmēs valsts un pārvalstiska līmeņa publiskā politika, un tās ir šādas: ES iedzīvotāju tiesību aizsardzība un attīstība, ar valsts drošību saistītu izņēmumu piemērošanas saskaņošana ar pārvalstisku energoapgādes drošību, kā arī valstu pasākumu savienojamība ar iekšējā enerģijas tirgus izveidi un darbību, īpaši attiecībā uz transporta un sadales infrastruktūru, tīklu savstarpējiem savienojumiem, publiskā iepirkuma sistēmu un patērētāju tiesībām.

3.3. Tiesības, kas visciešāk saistītas ar turpmākajiem ES pasākumiem enerģētikas jomā, ir noteiktas Pamattiesību hartas IV sadaļas (Solidaritāte) 36. pantā (Pieeja pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi), 37. pantā (Vides aizsardzība) un 38. pants (Patērētāju tiesību aizsardzība). Būtu jāapsver iespējamās sekas, ja visas dalībvalstis ratificētu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14. protokolu, kas līdz ar Lisabonas līgumu paver ES iespēju pievienoties konvencijai.

3.3.1. Minētie noteikumi paredz ES institucionālās rīcības principus, tomēr tajos nav tieši atzītas subjektīvās tiesības⁽¹³⁾, lai gan attiecībā uz vides aizsardzību un patērētāju tiesību aizsardzību ES ir stingrs tiesiskais regulējums individuālo interešu un t.s. kolektīvo vai grupas interešu aizsardzībai. LES un LESD pievienotā Protokola par sabiedriskiem pakalpojumiem īstenošana tomēr bez šaubām palīdzēs nodrošināt to, ka eiropiešiem ir pieejami dažādi enerģijas patēriņa avoti, īpašu uzmanību pievēršot visnelabvēlīgākā stāvoklī esošo sabiedrības grupu apstākļiem.

3.3.2. Iepriekš minēto iemeslu dēļ iespējamās ES un dalībvalstu domstarpības par tiesību aktiem, ņemot vērā sarežģīto pārvalstisko uzdevumu liberalizēt un/vai saskaņot galvenos Eiropas enerģētikas tirgus darbības aspektus un valstu pienākumu aizsargāt sociālo labklājību⁽¹⁴⁾. Komisija tomēr uzskata, ka, gluži pretēji, dalībvalstu sadarbība palielinās drošību valstīs.

⁽¹²⁾ Skat. EESK izpētes atzinumu CESE 990/2010 "Liberalizācijas un ekonomikas krīzes ietekme uz enerģētisko nabadzību"

⁽¹³⁾ Skat. Skat. BENOÎT ROHMER, F. u.c.: *Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Brisele, 2006. gads, 312. lpp. un turpmākās lpps., kā arī LUCCARELLI, A. u.c.: *L'Europa dei diritti. Commento alla Carta dei diritti fondamentali dell'Unione Europea*, Boloņa, 2002. gads, 251. lpp. un turpmākās lpps.

⁽¹⁴⁾ Skat. Skat. MOREIRO GONZÁLEZ, C. J.: "El objetivo del bienestar social en el contexto de crisis económica mundial", *Gaceta Jurídica de la UE y de la Competencia*, Nueva Época, 11.05.2009., 7. un turpmākās lpps.

3.3.3. Tas notiks galvenokārt tādēļ, ka Hartā, kā zināms, noteikts tikai minimālais tajā atzīto tiesību un brīvību aizsardzības līmenis ⁽¹⁵⁾, turklāt pastāv ierobežojumi tās piemērošanai dažās dalībvalstīs ⁽¹⁶⁾. Sociālā kohēzija ir cik vien iespējams jāsauglabā, lai nodrošinātu solidaritātes tiesības attiecībā uz enerģijas pieejamību gan ekonomiski visvājākajām iedzīvotāju grupām, gan visneaizsargātākajām grupām un cilvēkiem ar invaliditāti.

3.3.4. Tas ir svarīgi galvenokārt tādēļ, ka pašreizējā vispārējā ekonomikas krīze ļoti negatīvi ietekmē nodarbinātību, jo tiek zaudētas darba vietas, darba ņēmējus, jo viņiem jāpielāgojas, un valsts iestāžu spēju saglabāt sociālos pakalpojumus, radot bažas, ka ļoti lielām iedzīvotāju grupām var būt liegta pieeja enerģijai, tādējādi radot “enerģētisko nabadzību”.

3.4. Otrs uzdevums ir saskaņot dalībvalstu drošības stratēģiju un vajadzību nodrošināt energoapgādes drošību pārvalstiskā līmenī.

3.4.1. Enerģijas apgādes ceļiem un avotiem Eiropas Savienībā jābūt tādiem, kas ļauj sekmēt apgādes drošību visā Savienībā un katrā dalībvalstī atsevišķi. Nākotnē apgādes drošība būs atkarīga no tā, kā attīstīsies dažādu degvielas veidu kombinēta izmantošana, no ražošanas attīstības tendencēm Eiropas Savienībā un trešās valstīs, kas piegādā energoresursus, kā arī no ieguldījumiem uzglabāšanas sistēmās un piegādes ceļiem Eiropas Savienībā un ārpus tās.

3.4.2. Tā kā saskaņā ar LES 4. panta 2. punktu valsts drošības garantēšana ir svarīga dalībvalstu funkcija un tām ir skaidri paredzēta ekskluzīva kompetence minētajā jomā, būs jānosaka ES un dalībvalstu politiskās un regulatīvās sadarbības jomas, lai panāktu sinerģiju un papildināmību, kā norādīts LESD 194. panta 1. punktā.

⁽¹⁵⁾ Skat. Hartas 51. un 52. pantu, kā arī attiecībā uz Hartu pieņemto dalībvalstu 1. deklarāciju, kas pievienota starpvalstu konferences, kurā 2007. gada 13. decembrī pieņēma Lisabonas līgumu, Nobeiguma aktam, OV C 83, 30.03.2010., 337. lpp., kā arī paskaidrojumu par Pamattiesību hartu, kurus sagatavoja Konventa prezidijs, kas izstrādāja hartu, un papildināja Eiropas Konventa prezidijs, OV C 303/2, 14.12.2007., 17. un turpmākās lpps.

⁽¹⁶⁾ Kā noteikts protokolā Nr. 30 par Hartas piemērošanu Polijā un Apvienotajā Karalistē un Polijas Republikas deklarācijās Nr. 61 un Nr. 62, kā arī Čehijas Republikas deklarācijā Nr. 53, kas pievienota starpvaldību konferences, kurā pieņēma Lisabonas līgumu, Nobeiguma aktam.

3.4.3. Tādēļ būtu jānoskaidro iespējas stiprināt Energoregulatoru sadarbības aģentūras ⁽¹⁷⁾ institucionālo pamatu; minētās struktūras kompetencē ietilpst paraugprakses apmaiņas un reglamentējošo iestāžu un ekonomiski ieinteresēto pušu sadarbības sekmēšana, atzinumu sniegšana par valstu regulatoru jebkādu pieņemto lēmumu atbilstību pārvalstiskajām saistībām un atsevišķos gadījumos arī lēmumi par procedūrām un nosacījumiem attiecībā uz elektrības un gāzes pieejamību un infrastruktūru ekspluatācijas drošību, ja savienotas vismaz divas dalībvalstis. Nepieciešama ir dalībvalstu sadarbība un to darbības saskaņošana minētās aģentūras uzraudzībā. Aģentūras kompetences palielināšanai vai attiecīgām izmaiņām tomēr jāiekļaujas Eiropas Savienības Tiesas iedibinātās judikatūras vispārējos ietvaros, īpaši atbilstīgi *Meroni* spriedumā noteiktajam ⁽¹⁸⁾.

3.4.4. Mērķis ir nodrošināt, lai tiktu īstenots ES spēkā esošais regulējums par energodrošību — kuru izstrādāja un pieņēma pirms iepriekš minētā LES līguma 4. panta 2. punkta un kurā paredzēti gan pārvalstiski pasākumi ⁽¹⁹⁾, gan pasākumi saistībā ar kopējo ārlietu un drošības politiku ⁽²⁰⁾ un Eiropadomes 2010. gada pavasara sanāksmē pausto *ad hoc* nostāju jautājumā par energoapgādes drošību ⁽²¹⁾ —, kā arī garantēt tā atbilstību dažiem Eiropas Enerģētikas hartas noteikumiem par enerģijas transporta infrastruktūru izmantošanu un energomateriālu un energoproduktu tranzītu ⁽²²⁾.

3.4.5. Lai pastiprinātu apgādes drošību un dalībvalstu solidaritāti ārkārtas stāvokļa gadījumā Kopienā, un jo īpaši, lai atbalstītu dalībvalstis, kurās ir nelabvēlīgāki ģeogrāfiskie vai ģeoloģiskie apstākļi, dalībvalstīm pārvalstu vai pat starptautiskā līmenī būtu jāizstrādā kopīgi preventīvu pasākumu vai ārkārtas

⁽¹⁷⁾ Izveidota saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 713/2009, 13.07.2009., OV L 211, 14.08.2009.

⁽¹⁸⁾ Tādēļ jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas praksi Komisijai nav jādeleģē regulatīvās pilnvaras vai izpildpilnvaras, ja vien tas nav nepārprotami minēts Līgumā (1959. gada 17. jūlija spriedums *Meroni* lietā Tiesas prakses apkopojums, 331. lpp.)

⁽¹⁹⁾ Skatīt Komisijas paziņojumu par tematu “Otrais stratēģiskais enerģētikas pārskats, ES energoapgādes drošības un solidaritātes rīcības plāns”, COM (2008) 781 galīgā redakcija, kurā izteikts ierosinājums citu nozīmīgu pasākumu starpā grozīt Direktīvu 2006/67/EK par jēlnaftas obligātajām rezervēm, kā rezultātā tika pieņemta Padomes 2009. gada 14. septembra Direktīva 2009/119/EK, OV L 265 un Direktīva 2004/67/EK par dabasgāzes piegādes drošību, Zaļā grāmata “Ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu” COM(2008) 782 galīgā redakcija. utt.

⁽²⁰⁾ Skat. Eiropas Komisijas un ĢS/AP kopīgo ziņojumu par Eiropas ārpolitiku Eiropas interešu sekmēšanai enerģētikas jomā, sagatavots Eiropadomes 2006. gada 15. un 16. jūnija Briseles sanāksmē un Eiropadomes 2008. gada 14. marta Briseles sanāksmē, S 113/08.

⁽²¹⁾ Brisele, 26.03.2010., dok. Co EUR 4, CONCL 1.

⁽²²⁾ Padomes un Komisijas EOTK un EURATOM lēmums ((OV L 69, 23.09.1997.) un Padomes lēmums 2001/595/EK (OV L 209, 13.07.2001.).

stāvokļu plāni. Tie būtu regulāri jāaktualizē un jāpublicē. Kohēzijas fondi un struktūrfondi nākotnē varētu būt atbilstīgi līdzekļi minēto plānu finansiālam atbalstam.

3.4.6. Ar nolūku nodrošināt atbilstību iepriekš minētajiem mērķiem pēc iespējas ātrāk vajadzētu pieņemt pasākumus saskaņā ar LESD 122. vai 194. pantu, lai regulētu dažu energo-produktu piegādi, ja dalībvalstis saskartos ar nopietnām grūtībām, kā arī pasākumus, kas ļauj iedibināt procedūru finansiāla atbalsta noteikšanai tām dalībvalstīm, kuras skārušas dabas katastrofas vai ārkārtas apstākļi. Tāpat vajadzēs apsvērt LESD 149. panta izmantošanu kā papildu pamatu minēto mērķu

sasniegšanai vienmēr, kad īpaši apstākļi attaisno pārvalstisku pasākumu īstenošanu.

3.4.7. Ņemot vērā Eiropas Savienības risināmos uzdevumus un mērķus enerģētikas jomā, būtu lietderīgi izveidot patiesu Eiropas publisko enerģētikas dienestu, kas, ievērojot subsidiaritātes principu, citastarp būtu atbildīgs par tāda publiska reģistra izveidi, kurā būtu dati par enerģijas patēriņa tendencēm dalībvalstīs, katrā valstī patērētās enerģijas veidiem, līdzekļiem ar enerģijas izmantošanu un transportēšanu saistīto katastrofu novēršanai, kā arī attiecīgu civilās aizsardzības pasākumu koordinēšanu u.c.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi saņēma vismaz ceturto daļu balsu, taču tos noraidīja debatēs.

1.1. punkta 4. teikums

“Iekšējā enerģijas tirgus darbība ir jāveicina visos aspektos, kas saistīti ar infrastruktūru, publiskā iepirkuma sistēmu, pareizu tirgus darbību un patērētāju tiesību aizsardzību. Tādēļ EESK uzsver, ka vissvarīgākais ir attīstīt enerģētikas infrastruktūru un Eiropas tīklus, lai izveidotu iekšējo enerģijas tirgu.

Konkrēti — jāiedibina mehānismi, lai noteiktu cenu veidošanas kritērijus ar nolūku novērst nopietnas un neattaisnojamas atšķirības, kuras bieži nepareizi pamato ar izmantojamās enerģijas veidu, apgādes avotiem vai sadales līdzekļiem.

Līdzīgi jāiedibina pārvalstu kritēriji un metodes, lai enerģijas ražošanu dalībvalstu teritorijās racionalizētu, ņemot vērā resursu ilgtspējīgu izmantošanu un pamatojoties uz ģeogrāfiskiem un klimatiskiem aspektiem, piemēram, nosakot fotogalvaniskās, vēja vai pūšma un bēguma enerģijas visintensīvākās ražošanas laikus.

Balsojuma rezultāts

27 balsis par vārda “pārvalstu” svīturošanu, 17 balsis pret, 2 atturējās.

1.1.5. punkts

“Būtu jāapsver tādas regulas izstrāde, kurā varētu iekļaut Eiropas Enerģijas patērētāju tiesību hartā (COM (2007) 386 galīgā redakcija, EESK 71/2008, ziņotājs — Iozia kgs) ⁽¹⁾ noteiktās tiesības, kā arī vispārējās nozīmes pakalpojumu īpatnības, kuras dalībvalstīs šajā jomā varētu norādīt, izmantojot obligātos kopīgos noteikumus par sabiedrisko pakalpojumu saistībām, kurām jābūt skaidri definētām, pārredzamām, objektīvām un nediskriminējošām. Tādējādi tiek saprasts, ka būtu jāatšķir iedzīvotāju tiesības un dalībvalstu iespējas pieņemt vai saglabāt sabiedrisko pakalpojumu saistības, kas izriet no vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniegšanas.

Regula ir piemērotāks instruments nekā direktīva šādu iemeslu dēļ:

- regula ir tieši piemērojama dalībvalstu kompetentajām iestādēm, enerģētikas uzņēmumiem un patērētājiem;
- tai nav vajadzīgs ilgstošs transponēšanas periods;
- tā nodrošina skaidrus un saskaņotus noteikumus un pienākumus visā Savienībā un
- tajā tieši definēta Kopienas iestāžu dalība.

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums, “Virzība uz Eiropas Enerģijas patērētāju tiesību hartu” (COM (2007) 386 galīgā redakcija).”

Balsojuma rezultāts

28 balsis par punkta svīturošanu, 16 balsis pret un 2 atturējās.

3.4.5. punkts

“Lai pastiprinātu apgādes drošību un dalībvalstu solidaritāti ārkārtas stāvokļa gadījumā Kopienā, un jo īpaši, lai atbalstītu dalībvalstis, kurās ir nelabvēlīgāki ģeogrāfiskie vai ģeoloģiskie apstākļi, dalībvalstīm pārvalstu vai pat starptautiskā līmenī būtu jāizstrādā kopīgi preventīvu pasākumu vai ārkārtas situāciju plāni (tirdzniecības līgumi starp uzņēmumiem, eksporta palielināšana, kompensācijas mehānismi u.c.). Minētos plānus būtu regulāri jāaktualizē un jāpublicē. Kohēzijas fondi un struktūrfondi nākotnē varētu būt atbilstīgi līdzekļi minēto plānu finansēšanai atbalstam.”

Balsojuma rezultāts

30 balsis par iekavās ietverto vārdu svīturošanu, 11 pret un 3 atturējās.

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Kanādas attiecības”
(pašiniciatīvas atzinums)**

(2011/C 48/16)

Ziņotājs: **RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2009. gada 26. februārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES un Kanādas attiecības”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 3 septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (... 16. septembra sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas un Kanādas pilsoniskajai sabiedrībai ir kopīgas vērtības — tostarp saimnieciskās vērtības —, kas 21. gadsimtā veido to sabiedrības identitātes pamatu. Šo vērtību kopīga apzināšanās un izmantošana var sniegt pievienoto vērtību Eiropas Savienībai un Kanādai un līdz ar to arī visai starptautiskajai sabiedrībai.

1.2. Tāpēc Kanādai jāklūst par svarīgu ES partneri. Pašreizējās attiecības ir atbilstošas, taču tās varētu raksturot kā pieticīgas. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē to, ka sāktas sarunas par visaptverošu ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu. Minētais nolīgums vieš cerības ne tikai saistībā ar turpmākajām ES un Kanādas attiecībām, bet arī transatlantiskajām attiecībām plašākā izpratnē. Jāpatur prātā, ka ASV un Kanāda, tāpat kā Meksika, ir Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības līguma (NAFTA) parakstītājas valstis, tādējādi Kanāda varētu pavērt vērā ņemamu iespēju iekļūt ASV tirgū.

1.3. EESK ļoti atzinīgi vērtē 2010. gada 6. maijā notikušās ES un Kanādas augstākā līmeņa sanāksmes rezultātus. Komiteja ir gandarīta, ka augstākās amatpersonas apņēmušās atrisināt domstarpības par vīzu izsniegšanu, un uzskata, ka Kanādas nodoms pārskatīt savu patvēruma politiku būs pozitīvs solis, lai visi ES pilsoņi varētu vieglāk saņemt vīzas atbilstīgi pilnībā abpusējam režīmam.

1.4. Tādējādi EESK uzskata, ka, lai nolīguma veiksmīga piemērošana būs atkarīga no tā, vai tajā paredzēta īpaša kārtība attiecībā uz provinču, teritoriju un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību un piekrišanu. Viens no svarīgākajiem ES interesējošiem jautājumiem ir publiskā iepirkuma tirgu atvēršana. Kanādas provincēm šajā ziņā ir ļoti plašas pilnvaras, tāpēc tām jāpieedalās

sarunās, kad tiek apspriests minētais aspekts. Nemot vērā daudzo ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku atšķirīgo nostāju šai jautājumā, EESK uzskata, ka ļoti vajadzīga sarunās būs arī sociālo partneru aktīva līdzdalība.

1.5. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta iesaistīšanos minētajā procesā, nodrošinot atbilstošu uzraudzību un informāciju visā sarunu gaitā, ne tikai apstiprinot un ratificējot nolīguma galīgo redakciju, kā tas paredzēts Lisabonas līgumā.

1.6. Lai cita starpā sekmētu ES un Kanādas tiesiskā regulējuma konvergenci, pēc nolīguma noslēgšanas ES un Kanādas Apvienotajai sadarbības komitejai būtu jāpilda funkcijas, kas līdzīgas tām, ko veic ES un ASV Transatlantiskā ekonomikas padome.

1.7. Eiropas Savienībai sarunās jāpanāk, lai nolīgums būtu visaptverošs un attiektos uz visiem ES un Kanādas tirdzniecības attiecību aspektiem, arī uz publisko iepirkumu. Šajā saistībā ir steidzami jārisina jautājumi par šķēršļiem, ar kuriem faktiski saskaras uzņēmumi, un tāpēc ir jāpasaka tiesiskais regulējums un jālikvidē tie šķēršļi, kas nav saistīti ar tirdzniecību.

1.8. Nolīguma darbības jomā jāietver arī vides un ilgtspējīgas attīstības jautājumi.

1.9. EESK uzskata, ka ne ES, ne Kanāda nevar atļauties neizmantot iespēju veidot ciešākas attiecības, jo tās dotu labumu abām sabiedrībām. Tādēļ abām pusēm jāturpina atklāts dialogs ar organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ne tikai sarunu laikā, bet arī, lai uzraudzītu un veicinātu gaidāmā nolīguma īstenošanu un tās rezultātus.

1.10. Saistībā ar nolīgumu EESK ierosina ES un Kanādai izveidot apvienotu konsultatīvu organizētas pilsoniskās sabiedrības struktūru, kura konsultētu topošo apvienoto struktūru — nolīguma politisko virzītāju —, un varētu izstrādāt atzinumus par tās veiktajām konsultācijām jautājumos, kas saistīti ar nolīguma darbības jomu. Šādu konsultatīvo komiteju varētu veidot pēc citu pilsoniskās sabiedrības apvienoto konsultatīvo komiteju parauga, un visnesenākais piemērs ir saskaņā ar ES un Centrālamerikas 2010. gada asociācijas nolīgumu izveidotā apvienotā konsultatīvā komiteja.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Savienības (ES) un Kanādas attiecības Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) analizēja 1996. gadā⁽¹⁾. Kopš tā laika bijuši daudzi notikumi, kas mainījuši minēto attiecību kontekstu, tāpēc radusies vajadzība pēc jauna atzinuma.

2.2. Eiropas un Kanādas pilsoniskajai sabiedrībai ir kopīgas vērtības, kas 21. gadsimtā veido to sabiedrības identitātes pamatu. Šo vērtību kopīga apzināšanās un izmantošana var sniegt pievienoto vērtību Eiropas Savienībai un Kanādai un līdz ar to arī visai starptautiskajai sabiedrībai tādos aspektos kā ekonomika, vides politika, drošība un imigrācija u.c. Vēlams arī paplašināt daudzpusējo sadarbību, piemēram, ekonomikas pārvaldībā, klimata pārmaiņu jautājumos un konfliktu risināšanā.

2.3. Daudzas abu pušu tautsaimniecības nozares ir savstarpēji papildinošas, un ekonomikā abām ir kopīgas vērtības; tas varētu atvieglot nolīguma noslēgšanu. Prāgā 2009. gada 6. maijā notika ES un Kanādas augstākā līmeņa sanāksme, kuras galvenais rezultāts bija tas, ka tika sāktas sarunas par abpusēju visaptverošu ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu jeb CETA (*Comprehensive Economic and Trade Agreement*).

2.4. EESK atzinīgi vērtē nolīguma sarunu sākšanu un izsaka cerību, ka nolīgums iezīmēs jaunu attīstības posmu ES un Kanādas attiecībās un veicinās abpusēji izdevīgu sadarbību. Vienlaikus tas būs skaidrs signāls starptautiskajai sabiedrībai, ka ne ES, ne Kanāda neatbalsta protekcionismu pašreizējās ekonomikas un finanšu krīzes apstākļos. Turklāt nav iedomājams, ka transatlantiskās attiecības būtu iespējams padarīt dinamiskākas bez Kanādas pilnvērtīgas līdzdalības.

2.5. Jānorāda, ka nolīgums pēc tā noslēgšanas kļūs par pirmo kopš zināma laika parakstīto tirdzniecības nolīgumu, ko noslēgusi grupa valstu, kuras lielākoties ir ESAO valstis un kurām ekonomiskās izaugsmes un darba vietu izveides jautājums ir vienādi svarīgs. Tāpēc jācer, ka nolīgums kļūs par stingru pamatu, pirmkārt, ilgtspējīgai ekonomikas, sociālajai un vides

attīstībai un, otrkārt, konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību un tirdzniecības nolīguma īstenošanas uzraudzībai.

3. Pilsoniskā sabiedrība Kanādā.

3.1. Attiecībā uz apspriešanos ar pilsonisko sabiedrību Kanādas sistēma atšķiras no Eiropas sistēmas. Pēc *ad hoc* principa ar pilsonisko sabiedrību apspriežas gan abas parlamentārās komitejas, gan federālie ministri. Šāda regulāra apspriešanās ir obligāts Kanādas parlamentāro procedūru elements, un tiek prasīts garantēt, ka apspriešanās patiešām ir notikusi. Arī provinču līmenī apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību ir ierasta prakse.

3.2. Apmēram 4,6 miljoni darba ņēmēju⁽²⁾ jeb 26,1 % no visiem darba ņēmējiem ir iesaistījušies kādā no Kanādas arodbiedrībām. Lai gan darba vietu skaita palielināšanās dēļ pēdējos desmit gados arodbiedrību dalībnieku skaits attiecīgi ir pieaudzis vairāk nekā par pusmiljonu, arodbiedrībās iesaistīto darba ņēmēju īpatsvars tikpat kā nav mainījies un visā šai laikposmā palicis gandrīz vienāds.

3.3. Galvenais arodbiedrību kustības pārstāvis valstī ir Kanādas Darba kongress (*Canadian Labour Congress (CLC)*)⁽³⁾. Vairums nacionālo arodbiedrību Kanādā ir CLC locekles; kongresā apvienojušās 12 provinču un teritoriju federācijas un 136 nodarbinātības lietu padomes, kas pārstāv aptuveni 3 miljonus arodbiedrībās iesaistīto darba ņēmēju. Kongress rīko kampaņas par pieņemamākiem samaksas un darba nosacījumiem, stingrākiem veselības un drošības noteikumiem, taisnīgu nodokļu sistēmu un sociālajām programmām, tostarp bērnu aprūpes pakalpojumiem, veselības apdrošināšanu un pensijām. Tas arī pieprasa uzlabot mācību programmas un radīt vairāk darba vietu.

3.4. Lielākā darba devēju organizācija valstī ir Kanādas Uzņēmumu vadītāju padome (*Council of Chief Executives*)⁽⁴⁾. Tajā ir aptuveni 150 locekļu — Kanādas vadošo uzņēmumu pārstāvju un ievērojamo uzņēmēju no visām tautsaimniecības nozarēm. Padomes galvenais uzdevums ir aizstāvēt darba devēju intereses trīs līmeņos — Kanādas, Ziemeļamerikas un starptautiskajā līmenī. Kanādas līmenī tā nodarbojas ar tādiem valsts nozīmes jautājumiem kā monetārā un fiskālā politika, vide, konkurētspēja, uzņēmējdarbības tiesības un regulējums. Ziemeļamerikas līmenī galveno uzmanību tā pievērš ASV un Kanādas saimnieciskajai mijiedarbībai un jautājumiem, kas saistīti ar Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības līgumu (NAFTA). Starptautiskā līmenī padome galvenokārt pievēršas starptautiskajiem nodokļiem, tirdzniecībai, ieguldījumiem un politikai attīstības jomā, kā arī divpusējām un daudzpusējām attiecībām.

⁽¹⁾ Atzinums EXT/142 par tematu "ES un Kanādas attiecības", Brisele, 1996. gada 27. novembris.

⁽²⁾ *Statistics Canada* veiktais darbaspēka apsekojums (2008).

⁽³⁾ <http://canadianlabour.ca>.

⁽⁴⁾ <http://www.ceocouncil.ca/en/>.

3.5. Kanādas Neatkarīgās uzņēmējdarbības federācijā (*Canadian Federation of Independent Business*)⁽⁵⁾ darbojas 105 000 locekļu no visas valsts un visām nozarēm, un tās uzdevums ir pārstāvēt MVU intereses gan federālā, gan provinču vai teritoriju līmenī. Ietekmīga valsts līmeņa struktūrvienība ir arī Kanādas Tirdzniecības kamera (*Canadian Chamber of Commerce*)⁽⁶⁾.

3.6. Par organizāciju, kas pārstāv vislielāko skaitu patērētāju, uzskatāma Kanādas Patērētāju apvienība (*Consumers' Association of Canada*)⁽⁷⁾. Tās galvenais mērķis ir informēt patērētājus⁽⁸⁾ un paust viņu viedokli valdībai un uzņēmējiem, lai izšķirtu patērētāju strīdus.

3.7. Kanādā ir arī vairākas lauksaimnieku organizācijas. Lielākā no tām ir Kanādas Lauksaimniecības federācija (*Canadian Federation of Agriculture (CFA)*)⁽⁹⁾, kurā ir vairāk nekā 200 000 biedru. CFA tika izveidota 1935. gadā kā struktūra, kas darbojas visu Kanādas lauksaimnieku vārdā. Šī jumta organizācija pārstāv provinču organizācijas un Kanādas ražotāju grupas. Tā aizsargā Kanādas lauksaimnieku un lauksaimniecības pārtikas ražotāju intereses.

3.8. Zivsaimniecības nozares galvenais pārstāvis ir Kanādas Zivsaimniecības padome (*Fisheries Council of Canada (FCC)*)⁽¹⁰⁾. Tā pārstāv nozares intereses valsts līmenī, un tajā darbojas aptuveni 100 uzņēmumu, kuri pārstrādā lielāko daļu Kanādas zivju un jūras produktu.

4. Jauns stimuls ES un Kanādas attiecībām: saimnieciskie sakari un politiskās attiecības.

4.1. Kanādas ekonomika ir četrpadsmitā lielākā pasaulē, un valsts IKP ir 1,51 triljons⁽¹¹⁾ ASV dolāru. Lielākā Kanādas tautsaimniecības nozare ir pakalpojumi; 2008. gadā tā radīja vairāk nekā 69,6 % no IKP⁽¹²⁾, un tajā bija nodarbinātas trīs ceturtdaļas Kanādas strādājošo iedzīvotāju⁽¹³⁾.

4.2. Tiek lēsts, ka Kanādas 2009. gada tirdzniecības bilances deficīts būs 34 miljardi 309 miljoni ASV dolāru, savukārt 2008. gadā tika reģistrēts 7 miljardus 606 miljonus ASV dolāru liels pārpalikums. Galvenās eksportpreces ir automobiļi un to rezerves daļas, rūpniecības iekārtas, lidaparāti, telekomunikāciju

aprikojums, ķīmiskie produkti, plastmasas izstrādājumi un mēslošanas līdzekļi. Kā norādīts 2009. gada martā sagatavotajā ES un Kanādas kopīgajā ziņojumā, katra piektā darba vieta Kanādā ir saistīta ar tirdzniecību.

4.3. ES un Kanādas oficiālās attiecības nodibinātas 1959. gadā, kad tika parakstīts sadarbības nolīgums par kodolenerģijas izmantošanu miermīļīgiem mērķiem. Kopš tā laika abas puses ir parakstījušas virkni nolīgumu un deklarāciju. Saskaņā ar Jauno Transatlantisko programmu, kas 1995. gadā tika parakstīta ar ASV, 1996. gada decembrī notikušajā ES un Kanādas augstākā līmeņa sanāksmē pieņēma kopīgu politisko deklarāciju un rīcības plānu; šiem dokumentiem bija divi mērķi: attīstīt divpusējās politiskās un ekonomiskās attiecības un veicināt sadarbību daudzpusējos jautājumos. Plānā paredzēts arī divreiz gadā rīkot augstākā līmeņa sanāksmes, lai pārskatītu un pilnveidotu divpusējās attiecības.

4.4. Kanādas un ES ekonomiskās attiecības ir ļoti ciešas. Savstarpējās preču tirdzniecības apjoms 2009. gadā bija 40,2 miljardi *euro*⁽¹⁴⁾, un komercpakalpojumu (izņemot sabiedrisko pakalpojumus) tirdzniecības apjoms — 18,8 miljardi *euro*. Turklāt pēdējos gados tendence bijusi visnotaļ pozitīva — no 2000. gada līdz 2009. gadam ES preču eksports uz Kanādu palielinājies no 21,1 miljarda līdz 22,4 miljardiem, toties ES imports no Kanādas tai pašā laikposmā samazinājies no 19 līdz 17,8 miljardiem. Tādējādi pēdējā desmitgadē ES preču tirdzniecības bilances pārpalikums pieaudzis no 2,1 miljarda *euro* līdz 4,7 miljardiem. Uz Kanādu ES eksportē galvenokārt medikamentus, mehāniskos transportlīdzekļus un gaisa kuģu dzinējus. Savukārt Kanāda uz ES lielākoties eksportē gaisa kuģus, dimantus, dzelzsrūdu, medikamentus un urānu. Arī pakalpojumu tirdzniecībā 2009. gadā Eiropas Savienībai bija 2,5 miljardus *euro* liels pārpalikums.

4.5. Viens no galvenajiem ekonomikas jautājumiem, kas visvairāk interesē ES, ir publiskā iepirkuma tirgu liberalizācija. Kanādas uzņēmumiem ir brīva piekļuve Eiropas publiskajam iepirkumam, jo gan Kanāda, gan ES ir parakstījuši Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) vienošanos par publisko iepirkumu (GPA, 1994. g.), taču Eiropas uzņēmumi Kanādā līdzvērtīgu attieksmi nesaņem. Tādas jomas kā, piemēram, enerģētika, vide, transports un veselības aprūpe ir provinču pārziņā. Tādējādi ir pašsaprotami, ka minētais aspekts ir jāiekļauj sarunu procesā, lai panāktu apmierinošu nolīgumu, kas Eiropas Savienībai būtu ekonomiski izdevīgs. Šā gada sākumā Kanāda parakstīja tirdzniecības nolīgumu ar Amerikas Savienotajām Valstīm, līdz ar to atverot savus publiskā iepirkuma tirgus apakšreģionālā līmenī. Ar šo priekšlikumu Kanāda nāca klajā pēc tam, kad ASV savas ekonomikas stimulēšanas nolūkā ieviesa protekcionistiskus pasākumus ar saukli "Buy America". Šis nolīgums liecina, ka provinces ir gatavas atvērt starptautiskai konkurencei savus publiskā iepirkuma tirgus.

⁽⁵⁾ <http://www.cfib.org>.

⁽⁶⁾ <http://www.chamber.ca>.

⁽⁷⁾ <http://www.consumer.ca>.

⁽⁸⁾ Kanādā ir arī citas patērētāju organizācijas: Kanādas Patērētāju padome (*Consumers Council of Canada*), Kanādas Profesionālo patērētāju biedrība (*Society of Professional Consumers of Canada*), Patērētāju interešu aizsardzības centrs (*Option consommateurs*) un Patērētāju savienība (*Union des consommateurs*).

⁽⁹⁾ <http://www.cfa-fca.ca/pages/home.php>.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fisheriescouncil.ca/>.

⁽¹¹⁾ Aplēses par 2009. gadu — 1,3; 2008. gadā — 1,4 (SVF, Pasaules ekonomikas attīstības perspektīvas, 2009. gada oktobris).

⁽¹²⁾ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>.

⁽¹³⁾ ICEX.

⁽¹⁴⁾ Avots — Eiropas Kopienų Statistikas birojs (*Eurostat*).

4.6. ES un Kanādas divpusējo attiecību pamatā ir vairāki konkrēti instrumenti:

— Pamat nolīgums par tirdzniecisko un ekonomisko sadarbību (1976);

— Transatlantisko attiecību deklarācija, kuru parakstīja 1990. gadā, izveidojot institucionālo satvaru gan ES un Kanādas augstākā līmeņa sanāksmēm, gan ministru sanāksmēm;

— 1996. gadā pieņemtā ES un Kanādas kopīgā politiskā deklarācija un rīcības plāns, kura trīs galvenās sadaļas veltītas ekonomiskajām un tirdzniecības attiecībām, ārpolitikai un drošībai, kā arī starptautiska mēroga jautājumiem;

— augstākā līmeņa sanāksmē, kas notika Otavā 2004. gada martā, pieņēma gan jaunu partnerības programmu, paplašinot partnerattiecības un iekļaujot tajās līdz šim neapgūtas jomas (starptautisko koordinēšanu, kopīgu dalību miera uzturēšanas misijās, sadarbību attīstības jomā, zinātnisko sadarbību, tieslietas un ārlietas utt.), gan sarunu programmu ar mērķi izstrādāt Tirdzniecības un investīciju veicināšanas nolīgumu (TIVN).

4.7. Kanādas un ES attiecības kopumā raksturojamas kā lietišķas. Galvenās politiskās domstarpības starp Kanādu un ES rada jautājums par Arktiku, Eiropas aizliegums attiecībā uz tādu produktu tirdzniecību, kas iegūti no roņveidīgajiem, un Kanādas vīzas prasība dažām ES dalībvalstīm.

Pirmkārt, gaidāmā kuģojamu jūras maršrutu atvēršana Ziemeļu Ledus okeānā raisa virkni jautājumu par suverenitāti, jo līdz šim netika uzskatīts, ka šo zonu varētu izmantot komerciālos nolūkos. Tiek lēsts, ka reģionā varētu atrasties 20 % no visas pasaules naftas un gāzes krājumiem un ka šeit ir iespējas jauniem, alternatīviem un sevišķi pievilcīgiem tirdzniecības maršrutiem. Daudzpusēju tiesību aktu un regulējuma trūkums ir jautājums, kas jārisina vidējā termiņā, pirms izceļas domstarpības vai strīdi par teritoriālo suverenitāti. ES Padome 2009. gadā izvirzīja trīs galvenos ES Arktikas politikas mērķus: 1) aizsargāt un saglabāt Arktiku, panākot vienošanos ar tās iedzīvotājiem, 2) veicināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, 3) sekmēt Arktikas daudzpusēju pārvaldību, pamatojoties uz ANO Jūras tiesību konvenciju (UNCLOS).

Otrkārt, lai iebrauktu Kanādā, Čehijas, Rumānijas un Bulgārijas pilsoņiem vajadzīgas vīzas; šo prasību Kanāda pamato ar patvēruma pieteikumu ļaunprātīgu izmantošanu, ko, iespējams, veikuši šo valstu pilsoņi. Ņemot vērā to, ka ES vīzu politikas pamatā ir savstarpīguma princips, jautājums ir jāatrisina nekavējoties, lai ES nebūtu spiesta ieviest līdzvērtīgus pasākumus. Bulgārija un Rumānija patlaban cenšas sasniegt atbilstību Kanādas kritērijiem, kas jāizpilda, lai panāktu atbrīvojumu no

vīzas prasības. Kanāda vēl nav veikusi nekādus konkrētus pasākumus saistībā ar vīzas prasības atcelšanu Čehijas pilsoņiem. Savu attieksmi Kanāda pamato ar to, ka tai nav iespēju aizsargāties pret viltotiem patvēruma pieteikumiem. Patlaban tiek gatavota juridiska reforma, taču vēl paies laiks, pirms tā nonāks parlamentā.

4.8. Šajā saistībā EESK ir gandarīta par rezultātu, kas gūts 2010. gada 6. maijā, ES un Kanādas augstākā līmeņa sanāksmē, kurā augstākās amatpersonas apņēmas atrisināt domstarpības par vīzu izsniegšanu, uzskatot, ka Kanādas nodoms pārskatīt savu patvēruma politiku būs pozitīvs solis, lai visi ES pilsoņi varētu vieglāk saņemt vīzas.

5. ES un Kanādas visaptveroša ekonomikas un tirdzniecības nolīguma izvērtējums.

5.1. ES un Kanādas augstākā līmeņa sanāksmē, kas notika Prāgā 2009. gada 6. maijā, tika nolemts sākt sarunas par visaptverošu ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu.

5.2. ES un Kanādas kopīgi veiktā pētījumā par ES un Kanādas ciešāku ekonomisko partnerattiecību izmaksām un ieguvumiem secināts, ka lielāko labumu abām pusēm dotu tarifu atcelšana, pakalpojumu tirdzniecības liberalizēšana un beztarifu barjeru pazemināšana precēm un ieguldījumiem.

5.3. Saskaņā ar minēto ziņojumu nolīgumā būtu jāiekļauj tādas jomas kā preču tirdzniecība, sanitārie un fitosanitārie pasākumi, tehniskie šķēršļi tirdzniecībai, tirdzniecības veicināšana, muitas režīms, pārrobežu pakalpojumu tirdzniecība, ieguldījumi, publiskais iepirkums, regulatīvā sadarbība, intelektuālais īpašums, personu pārvietošanās, konkurences politika, institucionālā sistēma un strīdu risināšana, kā arī ilgtspējīga attīstība. Divi galvenie temati, kas apspriežami sarunās, — ar tirdzniecību nesaistīti šķēršļi un tiesiskais regulējums.

5.4. Abpusēja preču un pakalpojumu tirdzniecības liberalizācija palielinātu divpusējo tirdzniecības plūsmu par 20 %. Aplēses arī liecina, ka septiņus gadus pēc šāda nolīguma stāšanās spēkā faktiskie ienākumi Eiropas Savienībai būtu 11,6 miljardi *euro*, bet Kanādai — 8,2 miljardi *euro*. ES eksporta kopapjoms uz Kanādu līdz 2014. gadam pieaugtu par 24,3 % jeb 17 miljardiem *euro*, savukārt Kanādas eksports palielinātos par 20,6 % jeb 8,6 miljardiem *euro*.

5.5. Pētījumā norādīts, ka ir iespējas paplašināt zinātnisko un tehnoloģisko sadarbību, īstenojot kopīgu pētījumu programmu, galvenokārt tādās stratēģiski svarīgās jomās kā enerģētika un vides aizsardzība, "tīrās akmeņogles", oglekļa uztveršana un piesaiste, biodeģviela un intelektīvie elektrotīkli.

5.6. Nolīgumā varētu paredzēt ciešāku sadarbību arī citās jomās — drošībā, sociālās nodrošināšanas jautājumos, kvalifikācijas savstarpējā atziņā un sadarbību Ziemeļrietumu Atlantijas zvejniecības organizācijas ietvaros.

5.7. Tirdzniecības jomā tarifu aspekti, šķiet, neradīs grūtības sarunās. Nozīmīgs sarunu elements būs normatīvo aktu saskaņošana, jo ekonomikas pārorientēšanās uz pakalpojumiem un ārvalstu ieguldījumiem nozīmē, ka tiesiskais regulējums kļūst svarīgāks nekā jebkad agrāk. Šajā ziņā šķērslis sarunās par nolīgumu tomēr var būt fakts, ka likumdošanas pilnvaras ir gan federālajai valstij, gan provincēm, gan teritorijām.

5.8. Tāpēc provincēm izņēmuma kārtā un ar ES atbalstu ir piešķirtas tiesības piedalīties sarunu procesā. Galvenā atbildība par sarunām ir federālās valdības pārstāvim, taču domstarpības varētu rasties dalītās vai ekskluzīvās kompetences jomās — gan provinču starpā, gan starp tām un federālo valdību.

5.9. Kanādā nav īsta vienotā tirgus. Gan federālā valdība, gan provinču vadība izprot nepieciešamību pēc iekšējā tirgus, tomēr patlaban vērojama vienīgi stingra politiskā griba. Taču pasaules ekonomikas krīze spiež Kanādu pēc iespējas drīzāk noslēgt nolīgumu, lai dažādotu savus ārējos tirgus arī ārpus Amerikas Savienotajām Valstīm.

5.10. Runājot par jutīgākajām nozarēm, ES un Kanādai komerciāli sarežģītākais punkts ir automobiļu rūpniecība. Savukārt zivsaimniecības nozarē attiecības ir labas, un sarunās šis jautājums nebūs viens no nozīmīgākajiem. Enerģētikas jomā ES vēlas dažādot savus energoapgādes avotus un tādēļ vēlētos apspriest īpaša enerģētikas nolīguma parakstīšanu, tomēr patlaban šī ideja vēl ir priekšlikuma stadijā. Pārējās jomas, kurās Eiropas uzņēmumiem ir grūtības darboties Kanādā, ir aviācija, banku nozare un publiskais iepirkums. Eiropas Savienībai un Kanādai ir arī atšķirīga nostāja ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un lauksaimniecības jautājumos.

5.11. Federālajai valdībai un provinču valdībām vēl jāizstrādā kopīga nostāja vides jautājumos, sevišķi attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisijām. Provincēm ir atšķirīga nostāja: Kvebeka, Ontārio, Britu Kolumbija un Manitoba ir iesaistījušās Rietumu klimata iniciatīvā (*Western Climate Initiative*) un īsteno pasākumus, kuru mērķis ir mazināt klimata pārmaiņas vai pielāgoties tām, savukārt Alberta un Ņūfaundlenda, kuru tautsaimniecība ir ļoti atkarīga no naftas ražošanas, iniciatīvai nav pievienojušās. Jautājums joprojām nav atrisināts, un ir maz ticams, ka šajā sarunu sadaļā varētu panākt attiecīgu saistošu nolīgumu; nekādos apstākļos šai jomā nedrīkst pieļaut tādas nostājas pieņemšanu, kas nostādītu neizdevīgā stāvoklī Eiropas uzņēm-

umus un apdraudētu to konkurētspēju. Tomēr Kanāda ir apņēmusies veikt ieguldījumus ekoloģiski tīrā enerģijā un nodibināt divpusēju sadarbību kodolenerģijas stratēģijas jomā.

6. Pilsoniskās sabiedrības nostāja jautājumā par ES un Kanādas nolīgumu.

6.1. Darba devēji.

6.1.1. Eiropas darba devēji (*BUSINESSEUROPE*) aicina likvidēt tarifu un beztarifu barjeras visās tarifu pozīcijās, nodrošināt daudz vieglāku piekļuvi publiskajam iepirkumam visos līmeņos (gan valsts, gan vietējā līmenī), apņemties veikt normatīvo aktu konvergenci prioritārajās nozarēs, stingrāk aizsargāt intelektuālo īpašumu (arī saistībā ar cilmes vietu nosaukumu aizsardzību, īpaši alkoholiskajiem dzērieniem), ieviest strīdu izšķiršanas mehānismu un panākt lielāku darbaspēka mobilitāti, arī uzņēmumu darbinieku un atsevišķu profesiju pārstāvju, piemēram, medmāsu un advokātu, kvalifikācijas savstarpēju atzišanu.

6.1.2. Nolīgums paver jaunas komerciālas sadarbības iespējas partneriem, kam ir līdzīgs attīstības līmenis un līdzīga pieeja tirdzniecības politikai. Labklājība ir cieši saistīta ar tādu ekonomikas politiku, kuras pamatā ir tirdzniecības liberalizēšana un tiešu ārvalstu ieguldījumu piesaistīšana. Šobrīd vairāk nekā jebkad ir svarīgi saglabāt atvērtus tirgus, tādējādi stimulējot konkurenci, inovāciju un izaugsmi.

6.1.3. Uzņēmēji ir pārliecināti, ka starptautiskajā tirdzniecībā jāvadās pēc daudzpusējās tirdzniecības noteikumiem, taču viņi arī uzskata, ka ir iespējams panākt lielāku progresu, noslēdzot tālejošākus divpusējus nolīgumus; tas ļautu ātrāk likvidēt šķēršļus, sevišķi beztarifu barjeras un tās barjeras, kas saistītas ar pakalpojumu tirdzniecību un ieguldījumiem.

6.1.4. Vērienīgs un visaptverošs ES un Kanādas nolīgums stiprinātu abu pušu ekonomiskās attiecības, kuras pēdējos gados ir aktivizējušās ne tikai eksporta ziņā, bet arī sarežģītākos darījumos pakalpojumu nozarē, kā arī saistībā ar uzņēmumu dibināšanu.

6.1.5. Nolīgums būs stimuls padziļināt divpusējos ekonomiskos sakarus un palielināt tirdzniecības plūsmu. Sarunu rezultātā būtu jārodas jaunām uzņēmējdarbības iespējām tajās nozarēs, kuru uzņēmumi nepārprotami pierādījuši savu konkurētspēju starptautiskajā tirgū, proti, enerģētikā — īpaši atjaunojamo energoresursu jomā —, infrastruktūras pārvaldībā, finanšu pakalpojumos, būvniecībā, vides pakalpojumos un tehnoloģijās, kā arī telekomunikācijās.

6.1.6. Vispārīgais mērķis ir paplašināt iespējas un samazināt šķēršļus — radīt jaunas uzņēmējdarbības iespējas uzņēmumiem, likvidējot barjeras preču, pakalpojumu un kapitāla eksportam.

6.1.7. Nolīgums būs būtiski svarīgs ieguldījums Eiropas Savienības un Kanādas abpusējā saimnieciskajā integrācijā un, pateicoties tirdzniecības sakariem un ieguldījumu plūsmām, krīzes periodā veicinās abu pušu tautsaimniecības atveseļošanu.

6.1.8. Starptautiskajai tirdzniecībai ir iespējas kļūt un tai ir jākļūst par galveno izaugsmes un attīstības virzītājspēku visā pasaulē, tātad tirdzniecības politika un tirgu atvēršana uzskatāma par vienu no galvenajiem ES ekonomikas politikas elementiem.

6.2. Arodbiedrības.

6.2.1. Eiropas un starptautiskās arodbiedrības (Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija (*European Federation of Public Service Unions, EPSU*), Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK) un Starptautiskā Arodbiedrību konfederācija (*International Trade Union Confederation, ITUC*)) ir izstrādājušas virkni ieteikumu par darba ņēmēju tiesībām un par atbilstību Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) darba tiesību Pamatkonvencijām Nr. 98 (par koplīgumu slēgšanu), Nr. 138 (par minimālo vecumu), Nr. 94 (par darba klauzulām publiskajos līgumos) un Nr. 29 (par piespiedu darbu), kā arī par citiem pienācīgas kvalitātes nodarbinātības faktoriem. Arodbiedrības aicina abas puses regulāri publicēt ziņojumus par progresu, kas panākts minēto saistību izpildē. Šajā kontekstā tās arī atgādina, ka Kanādas Darba kongress vairākkārt ir iesniedzis sūdzību SDO par darba tiesību pārkāpumiem Kanādas provincēs. Lai gan federālajos tiesību aktos ir paredzētas darba ņēmēju tiesības stāties arodbiedrībās, patiesībā daudzviet valstī dažādās provinces līmeņa juridiskās sistēmas ierobežo arodbiedrību tiesības; par to kritiku jau paudusi SDO.

6.2.2. Abām pusēm jāaņemamas arī ievērot ESAO Pamatnostādnes daudznacionāliem uzņēmumiem un SDO Trīspusējo deklarāciju par daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku, turklāt ārvalstu ieguldījumu piesaistīšanas nolūkā tās nedrīkst pazemināt darba tiesību standartus.

6.2.3. Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK) vēlētos, lai nolīgumā būtu konkrēta sadaļa par ilgtspējīgu attīstību un lai tajā būtu paredzēts saistošs mehānisms, ar kura palīdzību garantēt darba tiesību pamatkonvenciju ievērošanu.

6.2.4. Savukārt *EPSU* uzstāj, ka nolīgums ne patlaban, ne turpmāk nedrīkst apdraudēt sabiedriskos pakalpojumus un ka šai nolūkā vajadzīgs regulējums valsts līmenī.

6.2.5. Kas attiecas uz Kanādas arodbiedrībām, Kanādas Darba kongress stingri atbalsta publiskā iepirkuma izmantošanu sociālo, vides un ekonomiskās attīstības mērķu sasniegšanai, un tādēļ iebilst pret publiskā iepirkuma atvēršanu, ietverot tajā arī valsts uzņēmumus un reģionālās vai teritoriālās pārvaldes iestādes.

6.2.6. KDK pauž lielas bažas arī par draudiem, ko publiskajiem pakalpojumiem un iekšzemes regulējumam rada iespējams interešu konflikts starp investoriem un valsti, kā arī par pārmērīgas intelektuālā īpašuma aizsardzības ietekmi, sevišķi uz cenām farmācijas nozarē.

6.2.7. Ir vajadzīgs saistošs mehānisms, ko abu pušu darba devēju un darba ņēmēju organizācijas varētu izmantot, lai pārsūdzētu valdības lēmumus.

6.2.8. Arodbiedrības aicina veikt līdzsvarotas konsultācijas ar darba ņēmējiem, darba devējiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām un šajā nolūkā izveidot Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības forumu. Kanādas arodbiedrības uzskata, ka patlaban konsultāciju procesā tendenciozi tiek ņemts vērā galvenokārt uzņēmumu viedoklis.

6.2.9. Arodbiedrības uzsver arī, ka vajadzīgi strikti noteikumi, kas nodrošinātu, ka tiek ievēroti daudzpusējie nolīgumi par vidi, tostarp Kioto protokols. Arodbiedrības uzskata, ka minētajā jomā jāparedz arī cilvēktiesību konvenciju ievērošana, tostarp attiecībā uz politiskajām tiesībām un civiltiesībām, jo šim aspektam ir ļoti liela nozīme ilgtspējīgas attīstības sociālajā dimensijā.

6.3. Dažādu interešu grupas.

6.3.1. Lauksaimniecības nozare aicina sarunās iesaistītos ES pārstāvjus ņemt vērā tā saucamos jutīgos ražojumus, kas saistās ar šo nozari. Attiecībā uz izcelsmes noteikumiem nozares pārstāvji iesaka kā paraugu izmantot nolīgumu, kas noslēgts ar Dienvidkoreju. Sevišķi svarīga ir piena nozare, un tās pārstāvji cer, ka nolīgums pavērs Eiropas ražotājiem jaunas tirdzniecības iespējas. Gaļas nozarē ES intereses ir defensīvas, un ražotāji aicina ieviest kvotas cūkgaļai, putnu gaļai, olām un olu produktiem. Nozarei ir arī ļoti ofensīvas intereses attiecībā uz graudaugiem, sevišķi kviešiem, un nozares pārstāvji stingri iebilst pret Kanādas kvotu palielināšanu. Būtu vēlams arī, lai Kanādas valdība informētu Pasaules Tirdzniecības organizāciju par to, kuri normatīvie akti varētu būt saistīti ar šķēršļiem tirdzniecībai, lai Tehnisko tirdzniecības šķēršļu komiteja varētu analizēt to savietojamību, tāpat kā attiecībā uz Kanādas likumu Nr. C-32 par tabakas izstrādājumu sastāvdaļām.

6.3.2. Saistībā ar izglītību un apmācībām EESK atgādina, ka ES un Kanādas sadarbības iespēja šai jomā tika minēta jau 1990. gada novembrī pieņemtajā kopīgajā deklarācijā. 2006. gadā ES un Kanāda paplašināja nolīgumu augstākās izglītības, apmācību un jaunatnes jomā 2006.–2013. gada laikposmam. Tādējādi tas kļuvis par pirmo ES parakstīto divpusējo nolīgumu, kurā minēta jauniešu sadarbība ārpus augstākās izglītības sistēmas. Tomēr šķiet, ka nolīgumam trūkst atbilstoša finansējuma. EESK aicina paredzēt šiem pasākumiem pienācīgu finansējumu un sniegt finansiālu atbalstu arī daudzajiem sociālajiem darbiniekiem, kuri Eiropas Savienībā strādā ar bērniem un jauniešiem un kuri vēlētos turpināt šo darbu, daloties pieredzē un piedaloties kopīgos pasākumos ar līdzīgām organizācijām Kanādā.

7. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas nostāja jautājumā par visaptverošu ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu.

7.1. EESK atbalsta tirdzniecības paplašināšanu un liberalizēšanu, tādēļ atzinīgi vērtē sarunu sākšanu par ES un Kanādas nolīgumu, tomēr pauž nožēlu par Dohas sarunu kārtas neveiksmi un atkārtoti norāda, ka dod priekšroku daudzpusējai pieejai un ka neatbalsta protekcionismu tirdzniecībā.

7.2. EESK atbalsta jebkādu pasākumus, kuru mērķis ir atrisināt nedaudzās domstarpības, kas joprojām vērojamas divpusējos jautājumos, proti, piekļuvi Arktikai, vīzu jautājumu un tirdzniecību ar izstrādājumiem, kas iegūti no roņveidīgajiem, turklāt norāda uz nolīguma lielo nozīmi apmaiņas veicināšanā starp ES un visu Ziemeļamerikas reģionu Ziemeļamerikas brīvās

tirdzniecības nolīguma (NAFTA) ietvaros. Šajā saistībā Komiteja iesaka Eiropas Parlamentam nodrošināt pietiekamu uzraudzību visos sarunu posmos, tādējādi atvieglojot nolīguma galīgo apstiprināšanu Parlamentā.

7.3. EESK pauž gandarījumu par ES un Kanādas lieliskajām attiecībām un mudina abas puses tās izmantot, lai daudzpusējo mērķu īstenošanas labad stiprinātu politiskās alianses un it īpaši veiktu enerģiskus un konkrētus pasākumus nolūkā veicināt pasaules ekonomikas atveseļošanu un rīkoties tādās jomās kā kodolieroču neizplatīšana, klimata pārmaiņas un kopīgi krīžu pārvarēšanas pasākumi (miera uzturēšanas misijas vai rīcība dabas katastrofu gadījumā).

7.4. EESK stingri aizstāv Eiropas sociālā un pilsoniskā dialoga modeli. Tāpēc Komiteja uzsver, ka ir jāieklausās sociālajos partneros un organizētajā pilsoniskajā sabiedrībā un ka tā aktīvi jāiesaista gan sarunās par nolīgumu, gan vēlākajā nolīguma īstenošanā.

7.5. EESK uzskata, ka gaidāmajā nolīgumā jāparedz iespēja izveidot kopīgu ES un Kanādas konsultatīvo komiteju, kurā darbotos organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un kuras uzdevums būtu veicināt dialogu un sadarbību ES un Kanādas attiecību ekonomikas, sociālajos un vides jautājumos, kas jārisina, piemērojot nolīgumu. Tā kā nav partneriestādes, kas pārstāv Kanādas organizēto pilsonisko sabiedrību, EESK ierosina kopā ar Kanādas pilsoniskās sabiedrības organizācijām izpētīt, kā tās vislabāk var piedalīties jaunajā komitejā.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Cilvēki ar invaliditāti *Euromed* reģiona valstīs"

(2011/C 48/17)

Ziņotājs: **Meelis JOOST**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Cilvēki ar invaliditāti *Euromed* reģiona valstīs".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē), vienprātīgi, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

1. Secinājumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pauž gandarījumu, ka vairākas *Euromed* reģiona partnervalstis ir rati-ficējušas ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kas ir pamats, lai uzlabotu minēto personu dzīves kvalitāti.

1.2. Komiteja norāda, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas pārstāv cilvēkus ar invaliditāti *Euromed* reģiona partnervalstīs, būtu ciešāk jāiesaista *Euromed* partnerības sadarbībā. Lai minētās organizācijas varētu aktīvi līdzdarboties pilsoniskās sabiedrības attīstībā, ir vajadzīgs finansējums.

1.3. Komiteja aicina *Euromed* reģiona partnervalstis, veidojot dzīves vidi, plašāk izmantot "universālā dizaina" pieeju, jo īpaši tāpēc, ka pieejama un ērti izmantojama vide sekmē arī tūristu piesaisti reģionam.

1.4. Komiteja aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, lai *Euromed* reģiona partnervalstīm paredzētajā finansējumā tiktu iekļautas arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras pārstāv cilvēkus ar invaliditāti, un lai Eiropas kaimiņattiecību politikas programmu līdzekļi netiktu izmantoti papildu šķēršļu radīšanai, kas kavē cilvēku ar invaliditāti līdzdalību sabiedriskajā dzīvē līdzvērtīgi citiem.

1.5. Ņemot vērā *Euromed* reģiona partnervalstu kultūras tradīcijas un atzīstot, ka ar labdarības pasākumiem var uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkiem ar invaliditāti, Komiteja aicina iesaistītās puses vairāk izmantot tādu pieeju, kuras pamatā ir tiesības, tādējādi mudinot sabiedrību uzņemties savu daļu atbildības par

cilvēku ar invaliditāti labklājību un viņu iztiku, kā arī veidot tādu vidi un nodrošināt tādas pakalpojumus, kas atbilst visu lietotāju vajadzībām. Šāda pieeja atbilst ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām.

1.6. Lai radītu kvalitatīvas darba vietas un nodrošinātu darbaspēka prasmi atbilstību tirgus vajadzībām, Vidusjūras reģiona valstīs lielāka uzmanība jāpievērš izglītības pasākumiem, kas pielāgoti cilvēkiem ar invaliditāti. Minētajām valstīm jāmazina arī negatīvās sekas, ko rada iedzīvotāju aizplūšana no lauku apgabaliem un kas atspoguļojas nodarbinātībā un migrācijas viļņos.

1.7. Statistiskas dati liecina, ka cilvēku ar invaliditāti īpatsvars sabiedrībā ir vismaz 10 %; tātad var secināt, ka Vidusjūras reģiona partnervalstīs dzīvo ap 25 miljoniem cilvēku ar invaliditāti. Komiteja aicina *Euromed* reģiona lēmējinstādes sekmēt vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem ar invaliditāti, tostarp viņu iesaistīšanu darba tirgū.

1.8. Lai stiprinātu Vidusjūras valstu kohēziju, *Euromed* reģiona partnervalstīs būtu jāiesaista iespējami lielākā skaitā iniciatīvu, piemēram, tematisko Eiropas gadu pasākumos⁽¹⁾, Eiropas kultūras galvaspilsētas iniciatīvā un nesen uzsāktajā Eiropas universālā dizaina galvaspilsētas iniciatīvā⁽²⁾.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savos atziņumos jau ir pievērsusies sociālās jomas attīstībai *Euromed* reģiona partnervalstīs.

⁽¹⁾ 2010. gads ir pasludināts par Eiropas gadu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību.

⁽²⁾ OV C 354, 28.12.2010, 8. lpp

2.2. Komiteja nolēma sagatavot šo pašiniciatīvas atzinumu, lai veicinātu izpratni par cilvēku ar invaliditāti dzīves apstākļiem Vidusjūras reģiona valstīs un sniegtu ieguldījumu šo apstākļu uzlabošanā. Šobrīd sociālās jomas attīstībā ir izšķirošs posms, kas saistīts ar svarīgiem uzdevumiem pasaules mērogā.

2.3. Barselonas process, kas uzsākts 1995. gadā, deva jaunu impulsu ES attiecībām ar Vidusjūras reģiona kaimiņvalstīm⁽³⁾ un radīja jaunas iespējas miera un ekonomiskas labklājības telpas izveidei reģionā. Kopš Barselonas deklarācijas pagājuši 15 gadi, tomēr sasniegumi ir visai pieticīgi.

2.4. Savienības Vidusjūrai iniciatīva, kas uzsākta 2008. gadā, piešķir sadarbībai jaunu dinamiku, ko *Euromed* reģiona partnerībā iesaistītās valstis var izmantot šā reģiona līdzsvarotai attīstībai. Šajā attīstībā būtiska nozīme ir sociālajiem aspektiem, tostarp cilvēku ar invaliditāti stāvokļa uzlabošanai.

2.5. Eiropas Komisija partnerības nolīgumos varētu pievērst lielāku uzmanību sociālās attīstības aspektam un stingrāk norādīt uz steidzamu nepieciešamību uzlabot sociālo kohēziju.

2.6. Libānā 2002. gada oktobrī pasludināja Arābu valstu desmitgadi cilvēkiem ar invaliditāti. Tā ilgs līdz 2012. gadam. Desmitgades iniciatīvas izstrādē piedalījās 19 arābu valstis un vairāk nekā 100 pārstāvju no arābu valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras pārstāv cilvēkus ar invaliditāti. Saistībā ar desmitgadi pieņemta deklarācija, kuru izstrādāja pēc ilgstošām konsultācijām ar iesaistīto valstu sociālo lietu ministriem.

2.7. Vairākas Vidusjūras reģiona valstis⁽⁴⁾ ir ratificējušas ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kuras mērķis ir nodrošināt šo cilvēku tiesību aizsardzību un uzlabot viņu dzīves apstākļus. Eiropas Savienībā minētās konvencijas ratifikācijas process saistīts ar direktīvas projektu par diskriminācijas izskaušanu, par kuru Komiteja ir izstrādājusi atzinumu. Direktīva par diskriminācijas izskaušanu dažādās dzīves jomās vēl nav pieņemta, taču process ir sācies, un ES veic būtisku soli ceļā uz cilvēku ar invaliditāti tiesību aizsardzību.

⁽³⁾ Pašlaik Savienības Vidusjūrai sastāvā ir 27 ES dalībvalstis un šādas Vidusjūras reģiona valstis: Alžīrija, Maroka, Tunisija, Turcija, Ēģipte, Izraēla, Palestīna, Sīrija, Libāna, Jordānija, Horvātija, Albānija, Melnkalne, Bosnija un Hercegovina, Monako, Mauritanija un novērotājas statusā – Lībija.

⁽⁴⁾ <http://www.un.org/disabilities>.

2.8. Cilvēkresursu attīstības jomā sadarbība ir bijusi rezultatīva. Sabiedrības attīstības vidējais rādītājs no 0,6941995. gadā palielinājies līdz 0,7362007. gadā⁽⁵⁾. Pašreizējai krīzei ir negatīva ietekme uz šo attīstību, tāpēc *Euromed* reģiona partnervalstu sociāli ekonomiskajā attīstībā īpaša uzmanība jāpievērš iespēju vienlīdzībai.

2.9. Cilvēku ar invaliditāti tiesību un dzīves kvalitātes ziņā situācija dažādās *Euromed* reģiona partnervalstīs ir atšķirīga. Šā atzinuma mērķis ir pievērst valstu uzmanību nepieciešamībai šo situāciju uzlabot, padarīt efektīvāku šajā jomā darbojošos pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbu un aktīvāk nekā līdz šim iesaistīt minēto organizāciju pārstāvjus ES un *Euromed* reģiona valstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju regulārā sadarbībā. Konkrētu valstu rīcības piemēri un atsaucis uz šajās valstīs veiktajiem pētījumiem un apkopotajiem datiem apliecina, ka minētās valstis cilvēku ar invaliditāti integrāciju uzskata par svarīgu jautājumu un ir veikušas pasākumus, lai stiprinātu sociālo kohēziju.

3. Sociālā iekļaušana un iespēju vienlīdzība.

3.1. Barselonas procesa (1995) mērķis ir vispārēji saskaņot sociāli ekonomisko attīstību abos Vidusjūras krastos. Tomēr tajā nav ņemtas vērā dažādu sabiedrības grupu īpašās vajadzības. Eiropas Savienības kohēzijas politikas īstenošana ir apliecinājusi, ka vienlīdzīgu iespēju veicināšana mazāk aizsargātām sabiedrības grupām un sociālās kohēzijas uzlabošana dod labumu visai sabiedrībai.

3.2. Veidojot vienotu brīvās tirdzniecības zonu, ir svarīgi, lai cilvēku ar invaliditāti dzīves apstākļi un iztikas līdzekļi partnervalstīs tuvinātos ES standartiem. Lai to panāktu, cilvēki ar invaliditāti aktīvāk jāiesaista lēmumu pieņemšanā valstu, reģionālajā un vietējā līmenī.

3.3. Iekļaujoša izglītības sistēma, nodarbinātības politika, līdzsvarota reģionālā attīstība un līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā sekmē nabadzības mazināšanu. Tādējādi *Euromed* reģiona partnervalstis kļūst arī pievilcīgākas kā dzīves un darba vietas, kas savukārt mazina emigrāciju. Sociālā iekļaušana galu galā veicina arī cilvēku mobilitāti. Daudzās Vidusjūras partnervalstīs bērniem ar invaliditāti nav pieejama pietiekama izglītība, tāpēc, sasniedzot darbspējīgu vecumu, viņi lielākoties nevar iesaistīties darba tirgū un izmantot tā sniegtās iespējas.

⁽⁵⁾ UNDP.

3.4. Lielākā daļa *Euromed* valstu skolu nespēj nodrošināt apmācību bērniem ar invaliditāti. Aptuveni puse bērnu ar invaliditāti dzīvo aprūpes iestādēs un ir nošķirti no ģimenēm. Cilvēki ar invaliditāti nevar īstenot savas tiesības uz iesaistīšanos darba tirgū, lai gan *Euromed* valstīs ir pieņemti īpaši likumi, kuros noteikts, ka cilvēki ar invaliditāti saņem atbalstu un ka viņiem ir piekļuve nodarbinātības iespējām. Ziņojumā, ko 2003. gadā sagatavojusi Libānas Savienība cilvēkiem ar kustību traucējumiem (*Lebanese Physically Handicapped Union*), norādīts, ka iestādes, kas saņem lielāko daļu valsts budžeta līdzekļu, kuri paredzēti cilvēkiem ar invaliditāti, nenodrošina šiem cilvēkiem tādu izglītību, kas būtu pietiekama, lai viņi varētu iekļauties darba tirgū.

ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošana Euromed reģionā

3.5. Pašlaik ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām ir ratificējušas šādas *Euromed* partnervalstis, kas nav ES dalībvalstis: Alžīrija, Bosnija un Hercegovina, Maroka, Tunisija, Turcija, Ēģipte, Sīrija, Jordānija, Horvātija un Melnkalne. Konvenciju vēl nav ratificējuši Izraēla, Palestīna, Libāna, Albānija, Monako, Mauritānija un Libija (novērotājas statusā). Arī daļa ES dalībvalstu vēl nav ratificējušas konvenciju.

3.6. Konvencijā nodrošināta cilvēku ar invaliditāti aizsardzība pret diskrimināciju jebkurā dzīves jomā: nodarbinātībā, transporta un publisko ēku pieejamībā, kā arī mājokļu jomā. Konvencijā uzsvērts, ka ir svarīgi nodrošināt atbilstīgus pakalpojumus un piemērotu sociālo aizsardzību kā pilsētās, tā arī lauku reģionos.

3.7. Īpaša uzmanība konvencijā veltīta izglītības pieejamībai, tiesībām brīvi izvēlēties dzīvesvietu, tiesībām uz ģimenes dzīvi un līdzdalību politikā. Atsevišķi konvencijas panti īpaši attiecas uz bērniem un sievietēm ar invaliditāti — divām būtiski svarīgām grupām, kurām *Euromed* reģiona valstu sadarbībā būtu jāpievērš uzmanība un kurās jāuzlabo sociālā iekļaušana.

3.8. Konvencijas pamattekstam pievienots fakultatīvs protokols. Valstis, kas parakstījušas un ratificējušas konvenciju, apņemas uzraudzīt tās īstenošanu. Konvencijas dalībvalstis ar ratifikāciju uzņemušās arī saistības iesniegt ANO pārskatus par to, kā cilvēku ar invaliditāti dzīves apstākļi atbilst konvencijas prasībām.

3.9. Konvencijas ratifikācija ir pirmais solis ceļā uz pārmaiņām sabiedrības attieksmē gan pret cilvēkiem ar invaliditāti, gan pret viņu dzīves apstākļiem, — tiklab ES dalībvalstīs, kā arī *Euromed* reģiona partnervalstīs. Šobrīd vairāku sabiedrības grupu, tostarp cilvēku ar invaliditāti, sociāli ekonomiskais stāvoklis Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs neatbilst ANO konvencijas kritērijiem.

Vienlīdzīgu iespēju dimensija reģionālajā attīstībā

3.10. *Euromed* partnervalstu reģionālajai sadarbībai ir svarīga nozīme cilvēku ar invaliditāti ikdienas dzīves uzlabošanā. Pārveidošanās iespējām, informācijas izplatīšanai, cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotu pakalpojumu sniegšanai un kopīgu projektu īstenošanai jābūt efektīvākai nekā līdz šim. Reģionālā kohēzija vienas valsts robežās — lauku apgabalu ilgtspējīga attīstība un cilvēkiem ar invaliditāti pieejami pakalpojumi gan pilsētās, gan ārpus tām — palielina Vidusjūras partnervalstu konkurētspēju.

3.11. Gan reģiona mērogā, gan *Euromed* reģiona valstu partnerattiecībās jāvalda savstarpējai sapratnei, arī tolerancei starp dažādām kopienām, un cīņai pret diskrimināciju.

3.12. Vidusjūras reģiona lauku apgabalos sociālās neaizsargātības izpausmes ir nabadzība, bezdarbs, nepietiekama infrastruktūra, augsnes degradācija un iedzīvotāju nepārtraukta aizplūšana no laukiem. Valstīm jādara viss iespējams, lai mainītu šo negatīvo tendenci.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas pārstāv cilvēkus ar invaliditāti, un to nozīme sabiedrībā

3.13. Lielākajā daļā ES dalībvalstu ir vairākas invalīdu pārstāvības organizāciju apvienības. Tās palīdz dažādām cilvēku ar invaliditāti grupām labāk izprast citu vajadzības un paust vienotu nostāju politikas veidošanas procesā. *Euromed* reģiona partnervalstīm būtu jāatbalsta šādu apvienību izveide un stiprināšana.

3.14. Vairākās *Euromed* reģiona valstīs — Marokā, Jordānijā, Tunisijā un Ēģiptē — ir izveidotas tādu organizāciju apvienības, kuras pārstāv cilvēkus ar dažādu veidu invaliditāti.

3.15. "Handicap International" ir izsludinājusi konkursu bezpeļņas organizācijām, lai rosinātu tās savā darbībā iesaistīt cilvēkus ar invaliditāti.

Tunisija un Jordānija ir iesaistījušās ANO attīstības programmā (UNDP). Jordānijā izveidotā organizācija cilvēkiem ar kustību traucējumiem "Al Hussein Society for the Habilitation and Rehabilitation of the Physically Challenged" ir UNPD partnerorganizācija. Tās mērķis ir nodrošināt cilvēkiem ar invaliditāti pieejamus IT risinājumus, aprikojot IT telpas ar atbilstīgām datorprogrammām, tostarp grafiskajām lietojumprogrammām, un organizējot IT kursus cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

3.16. Starptautiskās organizācijas "Disabled Peoples International" (DPI), kas apvieno cilvēkus ar invaliditāti, tīmekļa vietnē norādīts, ka pašreiz organizācijā tiek veidots sestais — Arābu valstu reģions. Organizācijas norāda, ka 10 valstis jau paidušas vēlmi tajā iesaistīties, un sagatavošanas darbu varētu pabeigt pēc diviem vai trim mēnešiem.

4. Cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitātes uzlabošana, apvienojot labdarību ar tiesību principu.

4.1. Ņemot vērā Vidusjūras reģiona valstu kultūras tradīcijas, attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti un viņu nozīmi sabiedrībā lielā mērā nosaka reliģija. Dažādie skaidrojumi par invaliditātes cēloņiem būtu jāaizstāj ar zinātniski pamatotu informāciju, kas atvieglotu uz tiesībām balstītas pieejas izmantošanu invaliditātes problēmu risināšanā. *Euromed* reģiona partnervalstīs ir atšķirīga sabiedrības attieksme pret cilvēkiem ar iedzimtu vai iegūtu invaliditāti; visvairāk diskriminē cilvēkus ar iedzimtu un pamanāmu invaliditāti. Tāpēc ir ļoti svarīgi nodrošināt informāciju par dažāda veida invaliditāti un norādīt uz invalīdu spējām un prasmēm.

4.2. Izmantojot plašāko definīciju, lēšams, ka, piemēram, Marokā, invaliditātes jautājums skar aptuveni 25 % ģimeņu. Pamanāmas invaliditātes gadījumā piekļuve pakalpojumiem ir būtiski apgrūtināta. Reliģijas un ģimenes nozīmīgā loma Marokā nosaka, ka sabiedrībā ir izplatīta labdarība. Palīdzība cilvēkiem ir cēls pamatprincips, bet ar to vien nepietiek, lai nodrošinātu cilvēkiem ar invaliditāti vai hroniskiem slimniekiem pienācīgus dzīves apstākļus.

4.3. Lai cilvēkiem ar invaliditāti uzlabotu dzīves kvalitāti, papildus labdarības pasākumiem vajadzētu pastāvīgi pilnveidot arī pakalpojumus un uzlabot dzīves apstākļus. Cilvēku ar in-

validitāti pārstāvības organizācijas un citas pilsoniskās sabiedrības sociālās organizācijas ar sabiedrības atbalstu varētu veiksmīgi apvienot labdarību ar tādu modeli, kura pamatā ir tiesības. Cilvēki ar invaliditāti jāiesaista lēmumu pieņemšanā tādos jautājumos, kas skar sociālās sistēmas attīstību. Marokā vērojama tendence pāriet no labdarības modeļa uz tādu pieeju, kurā lielāka nozīme ir tiesībām.

4.4. "Handicap International" (HI) projekti Marokā ir labs piemērs, kā vienā *Euromed* reģiona partnervalstī valsts vai vietējās pārvaldes iestādes ir sekmējušas minētā modeļa attīstību. "Handicap International" ir nevalstiska organizācija, kas Marokā darbojas kopš 1993. gada. Sociālo lietu ministrijas līdzfinansēts apsekojums par cilvēku ar invaliditāti, tostarp bērnu, un viņu ģimeņu dzīves apstākļiem 2004. gadā liecina, ka 70 % cilvēku ar invaliditāti vispār nav pieejama izglītība un tikai 30 % bērnu ar invaliditāti iegūst izglītību. Norādīts, ka galvenā problēma ir sociālo dienestu un speciālistu trūkums, kā arī apstākļi, ka sabiedrības negatīvā attieksme pret bērniem ar invaliditāti 50 % gadījumu ir bijusi par iemeslu atstumtībai no izglītības sistēmas. Apsekojuma rezultātā izstrādāti šādi ieteikumi:

— jāmaina vispārējā sabiedrības attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti;

— izstrādāta kopīga Marokas un Tunisijas valsts stratēģija 2006.–2011. gadam ar mērķi paplašināt šajā reģionā cilvēkiem ar invaliditāti sniegto pakalpojumu klāstu, apvienojot vienā tīklā vietējā līmeņa centrus. Pašlaik Marokā ir apmēram 100 organizācijas, kuru darbs saistīts ar invalīdiem;

— stratēģijas mērķis bija apmācīt pakalpojumu sniedzējus (piemēram, sadarbībā ar Veselības ministriju izveidots fizioterapeitu tīkls);

— visas vietējās interešu grupas jāiesaista sadarbības tīklā, kura mērķis ir invalīdu problēmu risināšana;

— papildus ārstnieciskās rehabilitācijas pasākumu pilnveidošanai jāsekmē attiecīgo zināšanu izplatīšana vietējās kopienas līmenī.

4.5. Īpaša uzmanība *Euromed* reģiona partnervalstīs jāvelta apstākļiem, kādos dzīvo bērni ar invaliditāti un tās ģimenes, kurās kādam ģimenes loceklim ir invaliditāte. Ģimenēm, kuru aprūpē ir cilvēki ar invaliditāti, tostarp bērni, būtu jāiesaistās lēmumu pieņemšanā par jauniem pakalpojumiem un piemērotiem rehabilitācijas un atbalsta pasākumiem. Mūsdienu sociālās aprūpes un rehabilitācijas sistēmā ģimene ir partneris gan attiecībā ar vietējām pašvaldībām un valsts pārstāvjiem, gan pakalpojumu sniedzējiem. Tā var ierosināt priekšlikumus par pakalpojumiem un piedalīties pakalpojumu klāsta izveidē; ģimenei ir arī vērtīga pieredze jautājumos par invaliditāti. Ja nav attīstīta pakalpojumu tīkla, iepriekš minēto pieeju var izmantot arī rehabilitācijai sabiedrībā (*community-based rehabilitation*), invalīdu atbalstīšanā iesaistot neformālas grupas un bezpeļņas organizācijas (juridiskas personas), kas darbojas šajā jomā.

Sociāli ekonomiskā attīstība un pasākumi cilvēku ar invaliditāti dzīves apstākļu uzlabošanai

4.6. Pieņemamus dzīves apstākļus un tiesības varēs nodrošināt tikai tad, ja cilvēkiem ar invaliditāti tiks sniegta regulāra un pastāvīga palīdzība. Ņemot vērā sociāli ekonomiskās attīstības atšķirības Vidusjūras reģiona valstīs un pašreizējās krīzes dēļ ierobežotās pakalpojumu sniegšanas iespējas, risinājumu meklēšanā aktīvi jāiesaista arī paši cilvēki ar invaliditāti.

4.7. Nodarbinātība ir labākais risinājums, lai panāktu sociālo iekļaušanu. Jāģādā gan par nodarbinātības iespējām vispārējā, atvērta darba tirgū, gan par aizsargātām un subsīdētām darba vietām, kas paredzētas tieši cilvēkiem ar invaliditāti. Invalīdu nodarbinātības jautājumi Eiropas Savienībā tiek risināti gan ar likumdošanas pasākumiem, gan ar paraugprakses popularizēšanu. Tā kā 2003. gads bija Eiropas gads cilvēkiem ar invaliditāti, ES sociālo partneru apvienības atkārtoti apliecināja savu apņemšanos — īstenot kopīgi pieņemto deklarāciju cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanai. Šī deklarācija, kurā uzsvars likts uz spējām, nevis traucējumiem, ir labs palīgliczēklis, lai *Euromed* reģiona partnervalstīs uzlabotu nodarbinātības iespējas cilvēkiem ar invaliditāti, sevišķi šim mērķim izmantojot sociālās ekonomikas uzņēmumus.

4.8. Lai iesaistītu cilvēkus ar invaliditāti *Euromed* reģiona partnervalstu darba tirgū, par pamatu var izmantot 1993. gadā panākto arābu valstu vienošanos par cilvēku ar invaliditāti rehabilitācijas un nodarbinātības veicināšanu. Dokumentā uzsvērts,

ka ir svarīgi nodrošināt pieejamu darba vidi un cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotu sabiedrisko transportu. Lai uzlabotu cilvēku ar invaliditāti nodarbinātību, ierosināts arī ieviest īpašu nodarbinātības kvotu sistēmu, ko izmanto arī vairākās ES dalībvalstīs.

4.9. Cilvēki ar invaliditāti vēlas sniegt ieguldījumu sabiedrībā, bet šajā nolūkā ir jārada labvēlīga vide, kuras pamatā ir tiesības un visaptveroša iekļaušana sabiedrībā. Lielāks atbalsts jāsniedz cilvēku ar invaliditāti pārstāvības organizācijām. Valstij regulāri jā rūpējas par cilvēkiem, tostarp cilvēkiem ar invaliditāti, kas ir vismazāk aizsargātā sabiedrības grupa.

4.10. Sievietes parasti aktīvi iesaistās pasākumos, kas paredzēti cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitātes uzlabošanai, — gan individuāli, ģimenē, gan sabiedriskos pasākumos. Ir jāatzīst sieviešu nozīme šajā darbā. Taču sociālo pasākumu īstenošana nevar būt tikai ģimenes pienākums. *Euromed* reģiona partnervalstīs ģimenēs, kurās ir bērni ar invaliditāti, par aprūpi galvenokārt ir atbildīgas sievietes — bērnu mātes; to veicina arī reliģiskā pārliecība un kultūras īpatnības.

Sieviešu, bērnu un minoritāšu stāvoklis *Euromed* reģiona valstīs aplūkots Arābu valstu tautas attīstības 2002. gada pārskatā; tajā norādīts, ka 2000. gadā apmēram 53 % sieviešu bija analfabētes, un prognozēts, ka 2015. gadā šis skaitlis būs 37 %.

4.11. Labs sociālās aizsardzības programmas piemērs Vidusjūras reģiona valstīs ir Tunisijā īstenotie "*Handicap International*" (HI) projekti sociālās aizsardzības un sociālās solidaritātes veicināšanai, kuros iesaistīti gan sadarbības tīklu dalībnieki, gan gala patērētāji — cilvēki ar invaliditāti un viņu ģimenes. No 1998. līdz 2002. gadam īstenotā projekta "Bērnu invaliditātes profilakse" mērķis bija uzlabot bērniem ar invaliditāti sniegto pakalpojumu kvalitāti, apmācīt rehabilitācijas speciālistus un nodrošināt līdzekļus specializētajiem aprūpes centriem. Laikposmā no 1998. gada līdz 2003. gadam saistībā ar atsevišķu projektu izveidotas 2 rehabilitācijas slimnīcas, uzbūvēts 1 rehabilitācijas centrs un 1 tehnisko palīgliczēkļu darbistaba, kā arī 2 mobilie centri tehnisko palīgliczēkļu remontam. Marokā, Alžīrijā un Tunisijā īstenotā HI projekta "Cilvēku ar invaliditāti autonomijas veicināšana Magribā" (2004-2006) mērķis bija rosināt vietējā līmeņa iniciatīvas, lai sekmētu cilvēku ar invaliditāti sociālo integrāciju, pašapziņu un pašpārliecību. Projektā piedalījās arī Tunisijas sociālo lietu ministrija un vairākas invalīdu apvienības.

4.12. Kā labu piemēru Vidusjūras partnervalstī veiktam Eiropas Savienības projektam, kura mērķis ir mainīt sabiedrības attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti, var minēt *Euromed* reģiona Jaunatnes programmu, kas ir viens no pamatelementiem Eiropas Komisijas darbībā jauniešu atbalstam trešās pasaules valstīs. Tā ir viena no reģionālajām programmām, kas uzsākta saskaņā ar Barselonas procesa 3. sadaļu nolūkā veicināt neformālo apmācību un kultūru dialogu 27 *Euromed* reģiona partnervalstīs. Tuvākajā nākotnē paredzams, ka tajā iesaistīsies 37 valstis. *Euromed* reģiona valstu jaunatnes programma ir konkrēta ES un Vidusjūras reģiona valstu partnerības iniciatīva. Tai pieejamos resursus var izmantot, lai uzlabotu *Euromed* reģiona valstu jauniešu savstarpējo sapratni, sekmētu pilsoniskās sabiedrības demokratizāciju un jauniešu, it sevišķi jaunu sieviešu, pilsonisko drosmi, palielinātu jauniešu organizāciju ietekmi, kā arī stimulētu informācijas un pieredzes apmaiņu starp jauniešu organizācijām. Ar šādiem līdzekļiem ir iespējams mainīt attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti un hroniski slimiem cilvēkiem. Programma, kas uzsākta 1999. gadā, uzskatāma par Eiropas Komisijas Jaunatnes programmas turpinājumu konkrētajā reģionā.

5. "Universālais dizains" — pieejamas vides izveide Vidusjūras reģiona valstīs.

5.1. Vidusjūras reģiona partnervalstīs ēkas un transports šobrīd vēl neatbilst cilvēku ar invaliditāti vajadzībām. Jāņem vērā, ka pieejamu un lietošanai ērtu vidi varēs izmantot ne tikai cilvēki ar invaliditāti, bet arī citas sabiedrības grupas, piemēram, ģimenes ar bērniem, vecāka gadagājuma cilvēki, kā arī cilvēki, kam traumas rezultātā uz laiku radušies kustību traucējumi.

5.2. Universālais dizains nozīmē tādus ražojumus un tādu vidi, kas ar iespējami mazāk ierobežojumiem un bez nepieciešamības pielāgoties vai meklēt īpašus risinājumus būtu pieejama ikvienam. Universālais dizains ir saistīts arī ar citiem sabiedriskiem mērķiem, un tas ir visaptveroša risinājuma neatņemama sastāvdaļa.

5.3. Mūsu apkārtējās vides veidošanā būtu jāņem vērā šādi universālā dizaina koncepcijas pamatprincipi:

— vienlīdzīga izmantošanas tiesības visām sabiedrības grupām;

— cilvēktiesību jautājumam ir būtiska nozīme universālā dizaina koncepcijā;

— lietotājiem ērta / elastīga izmantošana — izmaiņas ir viegli ieviešamas;

— vienkārša un intuitīva — lietotāja loģikai atbilstoša;

— lietotājam saprotama informācija;

— drošība — izveidotā vide ir izturīga pret degradāciju un nolietošanu;

— vides un palīgīdzekļu izmantošanai nav vajadzīga liela fiziskā piepūle;

— izveidotā vide ir plaša un pielāgota cilvēkiem, kuri izmanto dažādus palīgīdzekļus.

5.4. Būtiska nozīme ir ne tikai fiziskajai videi, bet arī attieksmei. Droša pārvietošanās pilsētvidē ir lielā mērā atkarīga no satiksmes dalībnieku savstarpējās ievērojamības. Lai veidotu pieejamu un ērtu vidi, svarīga nozīme ir informēšanas pasākumiem.

5.5. Dažās *Euromed* reģiona partnervalstīs (Jordānijā, Marokā, Tunisijā un citur) ir pieņemti tiesību akti par visiem pieejamu sabiedrisko telpu. ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām skaidri norādīts: piekļuves nenodrošināšana cilvēkiem ar invaliditāti uzskatāma par diskrimināciju. Ļoti svarīga ir arī brīva piekļuve darba vietām un drošība darbavietā.

5.6. Cilvēkiem ar invaliditāti sabiedriskais transports ir ērtāk pieejams tur, kur tiek mudināts izmantot dzelzceļa transportu un kur tas ir modernizēts. Piemēram, Marokā dzelzceļa transports ir attīstīts un, ja stacijas ēkas un peroni ir atbilstīgi aprīkoti, cilvēki ar invaliditāti var izmantot vilcienu.

5.7. Ir jāizceļ un jāpopularizē pozitīvie piemēri transporta pieejamības un citu universālā dizaina projektu īstenošanas jomā *Euromed* reģiona partnervalstīs.

5.8. Jordānijā veikti pasākumi, lai tiesību akti par cilvēku ar invaliditāti piekļūvi sabiedriskai telpai tiktu ievēroti ikdienā. Šajā nolūkā Ammānas aglomerācijas pašvaldība kopā ar cilvēku ar invaliditāti padomi rīkoja divu dienu uzklaušanās sēdi. Šādas iniciatīvas būtu vēlama uzsākt visās reģiona valstīs.

Pieejama vide — tūrisma veicinošs faktors

5.9. *Euromed* reģiona valstis ik gadu apmeklē vairāk nekā 40 miljoni tūristu. Pieejamas vides un universālā dizaina pamatprincipiem ir svarīga nozīme tūrisma nozares attīstībā. Pieņemot lēmumu par brīvdienu ceļojuma galamērķi, klientu izvēle ir atkarīga no ērtībām un pieejamības. Priekšroka bieži tiek dota reģioniem, kur jau veikti pasākumi pieejamas vides veidošanā.

5.10. Kopīgo projektu un visu ES finansēto projektu īstenošanā jāpiemēro universālā dizaina koncepcijas pamatprincipi. Ir svarīgi nodrošināt piekļuvi arī transporta jomā (<http://www.euromedtransport.org>).

5.11. Eiropas Padomes ziņojumā par universālā dizaina koncepcijas piemērošanu nolūkā panākt visaptverošu iekļaušanu minēta virkne piemēru, kā izmantot visiem pieejamas vides priekšrocības, lai panāktu cilvēku ar invaliditāti iekļaušanu. *Euromed* reģiona partnervalstis varētu izmantot šajā ziņojumā iekļautos labas prakses piemērus.

5.12. Secinājums, ka visiem pieejama, universālā dizaina pamatprincipiem atbilstoša vide pozitīvi ietekmē sabiedrības ekonomisko attīstību, ir būtisks arguments lēmuma pieņemējiem, lai nodrošinātu visiem, arī cilvēkiem ar invaliditāti, ērti pieejamu vidi.

5.13. Izņemot universālā dizaina koncepciju, jāņem vērā tie daudzie šķēršļi, ar kuriem jāsakaras vārdzirdīgām un vājredzīgām vai neredzīgām personām. Šādi šķēršļi ir jānovērš, lai visiem cilvēkiem visās dzīves jomās varētu nodrošināt vienlīdzīgas tiesības attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

6. ES un *Euromed* reģiona partnervalstu ciešāka sadarbība cilvēku ar invaliditāti labā.

6.1. Visās *Euromed* partnervalstīs ir Eiropas Savienības pārstāvniecības. Tādējādi ir vieglāk iepazīstināt sabiedrību ar konkrētām ES politikas tematiskajām jomām. Pārstāvniecībām jābūt par piemēru — tām jābūt gatavām sadarboties ar organizācijām, kurās apvienojušies cilvēki ar invaliditāti. Jānodrošina arī, lai ES pārstāvniecību publiski pieejamās telpas atbilstu universālā dizaina principiem.

6.2. Kopš 1999. gada, kad stājās spēkā Amsterdamas līgums, cilvēku ar invaliditāti diskriminācijas izskaušana ir viens no svarīgākajiem Eiropas Savienības uzdevumiem. Pašlaik notiek debates par direktīvu, kuras mērķis ir izskaust diskrimināciju Eiropas Savienībā, un par šo tematu EESK ir izstrādājis atzinumu⁽⁶⁾. Eiropas Savienībā 2010. gads ir pasludināts par Eiropas gadu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, un, ņemot vērā sociālo stāvokli Vidusjūras reģiona valstīs, šī iespēja ir jāizmanto, lai pilnveidotu *Euromed* reģiona valstu sadarbību. Tematiskajos Eiropas gada pasākumos būtu plašāk jāiesaista *Euromed* reģiona partnervalstu pilsoniskās sabiedrības un valdības pārstāvji.

6.3. Eiropas tematiskie gadi un citas iniciatīvas, kuru mērķis ir iepazīstināt sabiedrību ar ES prioritātēm, palīdzētu Vidusjūras reģiona partnervalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas sociālajā jomā un rūpējas par cilvēktiesību un diskriminācijas izskaušanu, īstent informēšanas pasākumus. Tiem ir būtiska nozīme, lai mainītu sabiedrības attieksmi un uzlabotu cilvēku ar invaliditāti un citu mazāk aizsargātu sabiedrības grupu dzīves kvalitāti.

6.4. Nesen ierosinātais priekšlikums — piešķirt Eiropas universālā dizaina galvaspilsētas titulu (līdzīgi Eiropas kultūras galvaspilsētas titulam) — būtu noteikti jāapvieno ar *Euromed* reģiona procesu, lai uz šo titulu varētu kandidēt arī šā reģiona partnervalstu pilsētas.

6.5. EESK arī uzskata, ka investīcijas pētniecībā un izstrādē veicinātu jaunu tehnisko palīgīdzekļu, kā arī IKT preču un pakalpojumu ieviešanu un tādējādi palīdzētu uzlabot cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitāti, samazināt veselības un sociālās aprūpes izmaksas, atvieglot piekļuvi darba tirgum un radīt labvēlīgus apstākļus jaunu darba vietu radīšanai.

6.6. Cilvēku ar invaliditāti Eiropas foruma un *Euromed* reģiona partnervalstu cilvēku ar invaliditāti pārstāvības organizāciju ciešāka sadarbība, kā arī tiešo kontaktu veicināšana starp ES dalībvalstu un *Euromed* reģiona partnervalstu organizācijām, kas pārstāv cilvēkus ar invaliditāti, sekmētu organizāciju apvienību dibināšanu tajās valstīs, kur tādas vēl nav izveidotas.

⁽⁶⁾ OV C 182, 04.08.2009, 19. lpp.

6.7. Cilvēku ar invaliditāti Eiropas forums ir sācis sadarbību ar Arābu valstu cilvēku ar invaliditāti organizāciju, kas ir 1989. gadā Kairā dibināta organizāciju apvienība, kurā apvienojušās vairāku valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas pārstāv cilvēkus ar invaliditāti. Madridē 2010. gadā notikušajā Cilvēku

ar invaliditāti Eiropas foruma pilnsapulcē piedalījās Arābu valstu cilvēku ar invaliditāti organizācija, kuru vadīja *Naser Al-Mahmoud* kgs. Šai sadarbībai ir svarīga nozīme, lai uzlabotu cilvēku ar invaliditāti dzīves apstākļus *Euromed* reģiona partnervalstīs.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES daudzvalodības politika”
(atzinuma papildinājums)**

(2011/C 48/18)

Ziņotāja: **LE NOUAIL MARLIÈRE kdze**

Saskaņā ar tās Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) apakšpunktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2009. gada 19. jūlijā nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

“ES daudzvalodības politika”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 9. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15 un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 145 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads.

1.1. Pēdējos gados Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ES iestāžu ievēribai ir izstrādājusi divus atzinumus par Eiropas daudzvalodības stratēģiju:

1) pirmajā atzinumā, kura temats ir “Jauna daudzvalodības pamatstratēģija”, aplūkota Eiropas Komisijas 2005. gadā ierosinātā jaunā stratēģija ⁽¹⁾;

2) otro atzinumu sagatavoja atbilstīgi komisāra *L. Orban* 2008. gada 4. februārī iesniegtajam izpētes atzinuma pieprasījumam saistībā ar izstrādājamo Komisijas paziņojumu “Daudzvalodība — Eiropas priekšrocība un kopīga apņemšanās” ⁽²⁾.

1.2. Daudzvalodības politika ir viena no EESK politiskajām prioritātēm, kas ietverta arī tās vadības darba programmā 2008.–2010. gadam, jo daudzvalodība veicina ekonomikas konkurētspēju, palīdz sasniegt Lisabonas stratēģijā izvirzītos mērķus un ar kultūru dialoga palīdzību stiprina Eiropas integritāti (“vienotība daudzveidībā”).

1.3. Daudzvalodības politiku, ko definēja 2006. gadā, patlaban pilnveido un ievieš, tādējādi šā atzinuma papildinājuma mērķis ir aplūkot pašreizējo stāvokli un pasākumus, kurus veikusi Komisija un konkrēti Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts, un papildināt un atjaunināt EESK ieteikumus, sevišķi par mūžizglītību, pieaugušo izglītību un nodarbinātību, kā arī par daudzvalodības noturīgu ietekmi ekonomikas, kultūras un sociālajā jomā.

2. Daudzvalodība Eiropā — stāvokļa analīze.

2.1. Izglītības, jaunatnes un kultūras ministru padome 2008. gada 21. novembrī pieņēma secinājumus par kultūras daudzveidības un kultūru dialoga veicināšanu Savienības un tās dalībvalstu ārējās attiecībās un rezolūciju par Eiropas daudzvalodības stratēģiju ⁽³⁾.

2.2. Komisija un Padome ir ņēmušas vērā vairākus Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ierosinājumus:

— sekmēt valodu daudzveidīgu izmantošanu un paplašināt izglītības piedāvājuma klāstu;

— sekmēt izpratni par citām kultūrām un migrantu valodu lietojumu;

— sekmēt Eiropas valodu izplatību kultūras sakaros ar trešām valstīm;

— stimulēt mūžizglītību un daudzveidību ekonomikas jomā un uzņēmumos;

— atbalstīt rakstisko un mutisko tulkošanu.

2.3. Komisija jau ir izveidojusi divus konsultāciju forumus: pirmais no tiem paredzēts NVO un apvienībām, kas darbojas izglītības un kultūras jomā, bet otrā uzdevums ir veicināt saimnieciskās intereses, un tajā piedalās sociālie partneri un augstskolas ⁽⁴⁾, un novērotāja statusā arī EESK.

⁽¹⁾ COM(2005) 596, 22.11.2005. OV C 324, 30.12.2006., 68. lpp.

⁽²⁾ COM (2008) 566, 18.9.2008. OV C 77, 31.03.2009., 109. lpp.

⁽³⁾ OV C 320, 16.12.2008., 1. lpp.

⁽⁴⁾ “Uzņēmumu forums daudzvalodības veicināšanai”.

2.4. Savukārt arodbiedrības kopš 2006. gada ir īstenojušas vairākas iniciatīvas vai iesaistījušās tajās: konferences par valodu lietošanu darbā, tiesu nolēmumi par tiesībām strādāt savā valodā un pret diskrimināciju, sadarbība ar franciski runājošo kopienām (franču valodā veidota portāla izstrādē kopīgi ar Kvebekas aeronautikas jomas darbiniekiem).

2.5. Komisija ir izmantojusi vairākas sabiedriskajā apspriešanā saņemtas vietējo un profesionālo arodbiedrību organizāciju atbildes (8), taču līdz pat 2009. gadam nebija oficiāli konsultējusies ar Eiropas Arodbiedrību konfederāciju (EAK).

2.6. EESK 2009. gada jūnijā piedalījās "Eiropas daudzvalodības konferencē", ko Berlīnē rīkoja Eiropas Daudzvalodības uzraudzības centrs, kas ir sabiedriska tīkls, kurā apvienojušies uzņēmumi un augstskolas. Konferencē piedalījās arī EAK un nozaru sociālie partneri.

2.7. Valsts līmenī kā piemēru var minēt gada ziņojumu par franču valodas lietojumu, ko Francijas kultūras un komunikācijas ministrs iesniedza parlamentam atbilstīgi likumam Nr. 94-665⁽⁵⁾, kurā paredzēts sagatavot pārskatu par franču valodas stāvokli valstī un šīs valodas izplatību starptautiskās organizācijās. Ziņojumā, kas sagatavots 2009. gadā, izvērtēts franču valodas stāvoklis ES iestādēs un tajās starptautiskajās organizācijās, kas atrodas Āfrikā. Dokumentā aplūkots arī franču valodas lietojums un daudzvalodība publiskajos dienestos, darba vidē, uzņēmumu valodas stratēģijās, sadzīvē un zinātnes aprindās, kā arī vērtēti tādi aspekti kā analfabētisms, migrantu integrācija un darbinieku apmācība publiskajā un privātajā sektorā.

2.8. EAK sāks īstenot novērtējoša pētījuma finansēšanas projektu, un tādēļ izveidos darba grupu (*task force*) temata "Valodas un darba apstākļi" izpētei, pievēršot uzmanību vairākiem aspektiem, kas saistīti ar valodas lietošanu darbā:

— apvienot zināšanu jomas darbiniekus, pieaugušo izglītības mācībspēkus un speciālistus, kā arī tulkus, tulkotājus un zinātniekus atbilstīgi gan viņu specifiskajām prasībām un vispārējām interesēm;

— aizstāvēt attiecīgās valsts valodas lietošanu darbā un nodrošināt svešvalodu prasmes kritēriju proporcionālu un nediskriminējošu ieviešanu darbvietās;

— izvērtēt saimnieciskās priekšrocības, ko gūst tās valstis, kuru valodas starptautiskā līmenī lieto visvairāk;

— nostiprināt tiesības, ko var izmantot tādas struktūras kā, piemēram, Eiropas uzņēmumu padomes, kurām patlaban valodas apmācībai ir pieejamas ne vairāk kā aptuveni divdesmit stundas gadā;

— vairāk uzsvērt darba ņēmēju un lietotāju drošības aspektus saistībā ar viņu rīcībā esošajiem līdzekļiem un darba devēju prasībām attiecībā uz kvalifikācijas atzišanu, valodu prasmi un attiecīgo atalgojumu.

2.9. Komisija (Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts) ir izsludinājusi slēgtu konkursu, kas paredzēts Komisijas izveidoto konsultāciju forumu dalībniekiem un kura mērķi ir šādi:

— atbalstīt projektus, kuru mērķis ir pakalpojumu sniegšana uzņēmumiem;

— apkopot informāciju par apmācību, kas nepieciešama valodas prasmes stiprināšanai, attīstīt labu praksi un izvirzīt konkrētus priekšlikumus;

— izstrādāt projektus, kuru uzdevums būtu veicināt neizdevīgākā stāvoklī esošu grupu — migrantu, priekšlaikus mācības pārtraukušu personu un gados vecāku cilvēku — integrāciju;

— popularizēt mācību metodes un modeļus, kuru pamatā ir jaunās tehnoloģijas;

— plašākā nozīmē īstenot pasākumus, kas ietverti Komisijas stratēģijā un Padomes ieteikumos.

2.10. Ar nožēlu jāsecina, ka visi konsultāciju forumu un konkursa darba dokumenti, kas saistīti ar daudzvalodības veicināšanu, publicēti tikai vienā valodā. **Pirmais ieteikums Komisijai: Komisijai jābūt paraugam un jādarbojas efektīvi un jārīkojas saskaņā ar savu stratēģiju, proti, atbalstīt un veicināt pēc iespējas lielāka iedzīvotāju skaita daudzvalodību, tāpēc tai jāievēro pašas izveidoto konsultāciju forumu dalībnieku, pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvju un/vai sociālo partneru pamattiesības, ļaujot viņiem gan izteikties, gan strādāt ar dokumentiem viņu valodā vai kādā no Savienības valodām⁽⁶⁾ un šajā nolūkā izmantojot vismaz trīs vai četras relejvalodas, no kurām vismaz viena ir kādas 2004. un 2007. gadā Eiropas Savienībai pievienojusies dalībvalsts valoda.**

⁽⁵⁾ 1994. gada 4. augusta likums par franču valodas lietošanu.

⁽⁶⁾ Pamattiesību hartas 22. pants, kurā noteikts, ka "Savienība respektē kultūru, reliģiju un valodu daudzveidību".

2.11. Komisija ir publicējusi arī “Mūžizglītības programmas” 2010. gada rokasgrāmatu (7), kuras 7. īpašais mērķis ir veicināt valodu apguvi un valodu daudzveidību. Minētajā programmā apvienotas četras nozaru programmas: skolu izglītības programma COMENIUS, augstākās izglītības programma ERASMUS, profesionālās izglītības programma LEONARDO DA VINCI un pieaugušo izglītības programma GRUNDTVIG, kā arī dažādi transversāli elementi, kuru 2. pamatpasākums saistīts ar valodām. Iesaistoties sagatavošanas posma norisēs, līdzās ES dalībvalstīm programmā var piedalīties arī EEZ valstis, Turcija, aizjūras zemes un teritorijas, Horvātijas Republika un Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, kā arī trešo valstu partneri, kas piedalās EKP vai kas “ir īpaši prioritāri saistībā ar stratēģiskas dialoga politikas izstrādi izglītības un apmācības vai daudzvalodības jomā”. Komiteja uzskata, ka mūžizglītības kvalitātes nodrošināšanā ļoti liela nozīme ir integrētai Eiropas pamatprincipu sistēmai, un mudina pilsoniskās sabiedrības organizācijas iepazīties ar rokasgrāmatas pirmo daļu, kas ir pieejama. EESK ar interesi gaida otro daļu, lai varētu iepazīties ar daudzvalodībai paredzētajām summām un to proporcionālo sadalījumu. **Otrais ieteikums:** Komiteja atkārtoti norāda Komisijai, ka, **neraugoties uz neapšaubāmiem uzlabojumiem salīdzinājumā ar iepriekšējām programmām, visaptveroša pieeja ļautu vieglāk izprast norādījumus par piekļuvi programmām un procedūrām**, kas joprojām ir sarežģītas un neveicina tādu struktūrvienību līdzdalību, kurām nav lielas pieredzes birokrātiskajās niansēs, bet kas neatkarīgi no to lieluma vai administratīvās spējas saņēmēju mērķauditoriju varētu interesēt savas pieredzes un inovatīvā ieguldījuma dēļ. Arī atsevišķas publiskās izglītības iestādes kritizē trūkumus procedūrā vai sistēmā, kura ir slikti pielāgota šo iestāžu nepietiekamajai administratīvajai jaudai, un trūcīgos līdzekļus, ko piešķir jauno tulku apmācībai (mobilitātei, praksei) un viņu pasniedzēju kvalifikācijas uzlabošanai paredzētajām programmām.

2.12. Eiropas Revīzijas palātas gada pārskats par budžeta izpildi 2008. finanšu gadā (8) liecina, ka ar Eiropas fondu starpniecību izglītībai un kultūrai, tostarp daudzvalodībai, paredzēti 1,06 miljardi *euro*, ko pārvalda centralizēti (Eiropas aģentūra) vai decentralizēti (dalībvalstu aģentūras), un ka tiešo saņēmēju lielā skaita dēļ ir veiktas dažādas tiešas un sekundāras pārbaudes, tomēr nav precizēts, kāda daļa no iepriekšminētās summas attiecas uz daudzvalodību. Tādēļ ir visai grūti, pat neiespējami noskaidrot gan proporcionālo sadalījumu Eiropas un dalībvalstu līmenī, gan arī — plašākā skatījumā — finansiālos ieguldījumus dažādos Eiropas daudzvalodības stratēģijas aspektos. **Līdz ar to attiecībā uz minēto stratēģiju nav iespējams veikt ne iepriekšēju, ne retrospektīvu novērtējumu, un šo trūkumu Komisijai tagad vajadzētu novērst. Trešais ieteikums:** saga-

tavot skaidru stāvokļa pārskatu attiecībā uz budžetā paredzētajiem un veiktajiem pasākumiem daudzvalodības jomā gan Eiropas, gan dalībvalstu līmenī.

3. Politika un daudzvalodība Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā.

3.1. Viens no EESK un RK kopīgajiem dienestiem ir rakstiskās tulkošanas dienests (līgumtulkojumu īpatsvars līdz šim veido aptuveni 4–6 %), savukārt mutiskās tulkošanas vajadzībām Komitejām ir pieejami Komisijas starpiestāžu dienesti (SCIC), kuri, ņemot vērā sezonālās svārstības un katras iestādes pieprasījumu daudzumu, 49–52 % gadījumu izmanto ārštata tulkus, kas nav ierēdņi.

3.2. Gan EESK, gan RK ir noslēgušas t.s. dienestu nolīgumu (*Service Level Agreement*) par kārtību, kādā SCIC nodrošina tulkus, par pakalpojumu apmaksas kritērijiem un abu pušu pienākumiem. Ārštata tulkotāju darba apstākļi un atalgojums ir noteikts Starpiestāžu konvencijā, par kuru attiecīgās ES iestādes vienojās ar IACI (Starptautisko Konferenču tulku apvienība).

3.3. Līdz ar 2004. un 2007. gada paplašināšanos, kad oficiālajām valodām pievienojās 11 jaunās valodas (iespējamo kombināciju skaitam tādējādi sasniedzot 462), ar valodām saistītās vajadzības ir palielinājušās, tāpēc Komiteju kopīgie dienesti ir izveidojuši relejvalodu sistēmu (9). Turklāt abu Komiteju ģenerālsēkretāri 2010. gada 25. maijā pieņēma Rīcības kodeksu tulkošanas jomā par to, kā noteikt prioritātes un termiņus, ņemot vērā attiecīgo asambleju un administrāciju izstrādāto konkrēto dokumentu īpatnības.

3.4. Lai uzlabotu lingvistisko sadarbību gan pašos valodu dienestos, gan ar Komiteju locekļiem, valodu dienesti ir izstrādājuši informatīvu brošūru, kas domāta locekļiem un ziņotājiem. Tajā uzsvērts, ka ir pieejami individuāli valodu pakalpojumi — palīdzība ziņotājiem dokumentu oriģinālās versijas sagatavošanā, sevišķi tad, ja ziņotājs dokumentu raksta valodā, kas nav viņa dzimtā valoda. Šāda kārtība un iespēja dokumentu nodot pārlasīšanai pirms iesniegšanas tulkošanai ļauj uzlabot dokumentu kvalitāti un tādā arī tulkotāju darba apstākļus, kā arī saīsināt termiņus.

(7) http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_fr.htm — “Mūžizglītības programma”.

(8) OV C 269, 10.11.2009.

(9) 2009-106, 23.11.2009.

3.5. Šīs uzlabotās sadarbības ietvaros, kuras mērķis ir efektīvāks dienestu darbs un labāki darba apstākļi ziņotājiem, locekļiem un tulkotājiem, vidējā termiņā būtu jāizveido kontaktgrupa, kurā darbotos locekļi vai viņu pārstāvji un kura, izmantojot jau esošos kontaktus starp tulkošanas dienestiem, administratīvajiem dienestiem un ģenerālsekretariātiem, veiktu vispārēju, pārredzamu un uz ilgtermiņu vērstu izvērtējumu par Komiteju valodu politiku gan kvalitatīvā, gan kvantitatīvā aspektā (ceturtais ieteikums).

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Konsultācijas ar IACI un ar ES ierēdņu arodbiedrību savienību (*Union syndicale*) liecina, ka līdztekus štata vai ārštata speciālistu interešu aizsardzībai saistībā ar darbinieku skaita problēmām, darba grafiku vai fiziskajiem darba apstākļiem (darba telpām un kabīnēm) minētajām organizācijām ir arī profesiju regulējoša funkcija. Saskaņā ar nolīgumiem, kas noslēgti ar Eiropas iestādēm, gan tulkiem, gan tulkotājiem ir tādas pašas tiesības un atalgojums kā ierēdņiem, kuri pilda tādas pašas pienākumus; taču ārštata darbinieki šādu līdztiesību var baudīt tikai attiecībā uz nostrādātajām dienām un komandējumiem, tādējādi faktiski ir vērojamas atšķirības. Turklāt nolīgumos paredzēti arī pakalpojumu kvalitātes standarti, un IACI dalībnieki parasti slēdz grupu nolīgumus, ja vien tulki, kuru pakalpojumus iestāde izmanto konkrētajam uzdevumam, ir apvienības locekļi. Patlaban Eiropas iestādes kā nozīmīgākās darba devējas ir pozitīvi ietekmējušas un papildinājušas IACI noteiktos aroda sociālos un profesionālos standartus.

4.2. Tā kā pieprasījums ir neviendabīgs, ir novērots, ka atsevišķi klienti mēdz būt mazāk prasīgi attiecībā uz akreditāciju un kvalitātes standartiem un pat piekrīt, ka vienā un tajā pašā rēķinā tiek ietvertas gan "pilnībā aprīkotas kabīnes" ar aprīkojuma (kabīņu un klausīšanās aparatūras) īri, gan tulku pakalpojumi; tam ir divējādas sekas:

— pirmkārt, personāla nelikumīga nosūtīšana darbā un nelikumīga komisijas maksas iekasēšana (uzņēmums nav reģistrēts kā darba aģentūra, un ne Eiropas tiesību normas, ne starptautiskas konvencijas tam nedod tiesības ieturēt komisijas maksu no atalgojuma),

— otrkārt, kvalitātes kontroles trūkums attiecībā uz pakalpojumu, ko sniedz kā "Eiropas līmeņa" pakalpojumu, turklāt tas nepamatoti vedina domāt, ka tiek izmantoti kvalificēti ES iestāžu tulki.

4.3. Attiecībā uz ES iestādēm IACI ir vērsusi Mutiskās tulkošanas ģenerāldirektorāta uzmanību uz dažiem tādiem Komisijas ģenerāldirektorātu izsludinātiem uzaicinājumiem uz konferenču pakalpojumu konkursiem, dažreiz ietverot mutiskās tulkošanas pakalpojumus, kuros nav ievērotas minētajā konvencijā

noteiktās prasības. Pēc konsultēšanās ar Juridisko dienestu Mutiskās tulkošanas ĢD informēja par to pārējos Komisijas ģenerāldirektorātus.

4.4. Tulka profesija nav reglamentēta. IACI norāda, ka, ņemot vērā pieprasījuma daudzveidību (uzņēmumi, sociālais sektors utt.), iespējams, vajadzētu atbalstīt šo profesiju, nosakot skaidrus kritērijus tulka nosaukuma izmantošanai (universitātes līmeņa diploms, profesionāli kritēriji, pieredze utt.), lai nepieļautu negatīvu ietekmi uz tulka profesiju kā tādu un lai aizsargātu lietotājus un klientus pret ļaunprātīgu praksi (piemēram, augsts tarifs par pakalpojumiem, kuru kvalitāte neatbilst solītajai). Šajā jautājumā Komisija varētu sākt Eiropas mēroga apspriešanos ar sociālajiem partneriem (piektais ieteikums). Turklāt visi aptaujātie iestāžu darbinieki un ārštata darbinieki — gan tulki, gan tulkotāji — atzīst, ka ir jāgādā, lai abu šo profesiju tēls būtu pozitīvs un pievilcīgs, citādi vidējā termiņā un ilgtermiņā būs grūti apmierināt pieprasījumu pēc jauniem darbiniekiem.

4.5. Eiropas Parlamentā abu veidu tulkošanas pakalpojumus sniedz iekšējie dienesti, ir pieņemts rīcības kodekss⁽¹⁰⁾ un vienlaikus tiek izmantoti arī ārštata speciālisti, kas veic 40 % darba; 2010. gadā tulkošanas budžets ir 22 miljoni *euro*.

4.6. Saistībā ar noteikumiem par valodu lietojumu ES iestādēs Eiropas Revīzijas palāta ir sagatavojusi divus īpašus ziņojumus⁽¹¹⁾ par EP, Komisijas un Padomes izdevumiem mutiskajai tulkošanai (RS 5/2005) un rakstiskajai tulkošanai (RS 9/2006).

5. Valodu lietojums un kultūras daudzveidība pēc Lisabonas līguma.

5.1. Izņemot valodu skaitu un noteikumu par valodu lietojumu, nosūtot tiesību aktu priekšlikumus valstu parlamentiem (1. protokola 4. pants), ar Lisabonas līgumu nav būtiski grozīti ES noteikumi par valodu lietojumu, un joprojām ir apstiprināts mērķis ievērot Eiropas kultūras un valodu daudzveidību⁽¹²⁾.

5.2. Noteikumus par valodu lietošanu Savienības iestādēs, neskarot Eiropas Savienības Tiesas statūtu noteikumus, ar vienprātīgu lēmumu, pieņemot regulas, paredz Padome (LESD 342. pants, bijušais EKL 290. pants). Valodu lietojumu ES Tiesā arī nosaka ar vienprātīgi pieņemtu Padomes regulu (3. protokola 64. pants). LES 3. pants (bijušais LES 2. pants) citstarp paredz, ka Eiropas Savienība "respektē savu kultūru un valodu daudzveidību un nodrošina Eiropas kultūras mantojuma aizsardzību un sekmēšanu".

⁽¹⁰⁾ Skat arī PE 413.599/BUR, 18.11.2008.

⁽¹¹⁾ OV C 291, 23.11.2005., un OV C 284, 21.11.2006.

⁽¹²⁾ Skatīt arī PE 431.591.0 "Pētījums par strukturālo un kohēzijas politiku pēc Lisabonas līguma", 15.02.2010.

5.3. LES 55. pantā (bijušais LES 53. pants) uzskaitītas valodas, kurās raksta un tulko līgumu. Deklarācijā Nr. 16. attiecībā uz Līguma par Eiropas Savienību 55. panta 2. punktu paredzēts šādi: “Konference uzskata, ka iespēja veikt oficiālus Līgumu tulkojumus 55. panta 2. punktā minētajās valodās ⁽¹³⁾ palīdz sasniegt mērķi, ar kuru Savienība apņēmusies ievērot tās kultūru un valodu daudzveidības bagātību, kā noteikts 3. panta 3. punkta ceturtajā daļā. Šajā kontekstā Konference apstiprina Savienības saikni ar Eiropas kultūru daudzveidību un īpašo uzmanību, ko tā turpinās veltīt šīm un citām valodām.”

5.4. LESD otrajā daļā “Diskriminācijas aizliegums un Savienības pilsonība” Savienības pilsoņiem ir piešķirtas tiesības vērsties ES iestādēs un padomdevējās struktūrās jebkurā no Līgumu valodām un saņemt atbildi tajā pašā valodā (LESD 20. pants, bijušais EKL 17. pants).

5.5. XII sadaļā “Izglītība, arodapmācības, jaunatne un sports” noteikts: “Veicinot dalībvalstu sadarbību un vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību, Savienība sekmē pilnvērtīgas izglītības attīstību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību.” (LESD 165. pants, bijušais EKL 149. pants).

5.6. Kopējās tirdzniecības politikas jomā LESD 207. panta (bijušais EKL 133. pants) 4. punktā paredzēts, ka “Padome vienprātīgi pieņem lēmumu arī par nolīgumu apspriešanu un noslēgšanu a) kultūras un audiovizuālo pakalpojumu tirdzniecības jomā, ja šie nolīgumi draud ierobežot Savienības kultūru un valodu daudzveidību;”.

5.7. Saskaņā ar Pamattiesību hartu valoda ir viens no diskriminācijas aspektiem, un tajā noteikts: “Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ” (21. pants), un 22. pantā atgādināts, ka “Savienība respektē kultūru, reliģiju un valodu daudzveidību”.

5.8. **Tādējādi EESK būtu jādod priekšroka saturam, nevis formai, un katru reizi pirms izmaiņu ieviešanas tās tīmekļa vietnē Komitejai būtu jānodrošina, ka visas tīmekļa lapas un dokumenti ir pieejami un jau iztulkoti ES valodās un ka šādām izmaiņām paredzēto budžetu var dalīt ar tulkošanas dienestiem, kuriem galvenokārt un vairāk nekā citiem dienestiem ir jānodrošina saziņa (sestais ieteikums).**

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Proti, ka Līgumu “pēc dalībvalstu izvēles var tulkot arī jebkurā citā valodā, kurai saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts konstitucionālo kārtību visā teritorijā vai tās daļā ir piešķirts oficiāls statuss”.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

465. PLENĀRSESĪJA 2010. GADA 15. UN 16. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

atzinums

par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Trešais labāka regulējuma stratēģiskais pārskats Eiropas Savienībā”

COM(2009) 15 galīgā redakcija

Komisijas darba dokuments “Administratīvā sloga mazināšana Eiropas Savienībā. Pielikums trešajam labāka regulējuma stratēģiskajam pārskatam”

COM(2009) 16 galīgā redakcija

Komisijas darba dokuments “Trešais progresa ziņojums par normatīvās vides vienkāršošanas stratēģiju”

COM(2009) 17 galīgā redakcija

(2011/C 48/19)

Ziņotājs: **CAPPELLINI kgs**

Līdzziņotāja: **ANGELOVA kdze**

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2009. gada 15. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Trešais labāka regulējuma stratēģiskais pārskats Eiropas Savienībā”

COM(2009) 15 galīgā redakcija,

Komisijas darba dokuments “Administratīvā sloga mazināšana Eiropas Savienībā. Pielikums trešajam labāka regulējuma stratēģiskajam pārskatam”

COM(2009) 16 galīgā redakcija un

Komisijas darba dokuments “Trešais progresa ziņojums par normatīvās vides vienkāršošanas stratēģiju”

COM (2009) 17 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 103 balsīm par, nevienu balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumu un ieteikumu kopsavilkums.

1.1. Uzņēmumiem un pilsoniskajai sabiedrībai ir vajadzīgs viegli saprotams un piemērojams tiesiskais regulējums. Labāks regulējums palīdz uzlabot konkurētspēju, novēršot ar tiesisko regulējumu saistītās nevajadzīgās izmaksas un apgrūtinājumus.

EESK stingri atbalsta šādu politiku un uzskata, ka labāks regulējums ir veids, kā atbalstīt uzņēmējdarbību pašreizējās ekonomikas krīzes laikā, neradot papildu izmaksas un ieguldījumus.

1.2. Labākam regulējumam būtu jāpaaugstina samērīgas un mērķtiecīgas juridiskās atbildes kvalitāte un saskaņotība, reaģējot uz tirgus darbības nepilnībām un stratēģiju "Eiropa 2020". Labāku regulējumu iespējams panākt, atceļot nevajadzīgus noteikumus, taču vienlaikus tas nenozīmē ierobežojumu pilnīgu atcelšanu⁽¹⁾. Labāka regulējuma mērķis ir tiesību aktu vienkāršošana, lai tie būtu izmantojami un samazinātu izmaksas lietotājiem un nodokļu maksātājiem. Labākam regulējumam būtu jāsekmē ātru un efektīvu lēmumu pieņemšana un efektīva īstenošana, kā arī jāuzrauga procedūras, lai nodrošinātu pilnīgu pārskatatbildību.

1.3. Labāks regulējums būtu jāuzskata par vienotu un saskaņotu politiku, kas aptver veselu principu kopumu, piemēram, Mazās uzņēmējdarbības akta principu "vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem", regulārāk un sistemātiskāk nekā šobrīd izmantojot "mazās uzņēmējdarbības testu". EESK ierosina izstrādāt visaptverošu un saskaņotu politiku, šim nolūkam sistemātiskāk iesaistot ieinteresētās puses. Apspriešanās procesā jāņem vērā pārredzamas prioritātes, un tam jābūt autentiskam, iekļaujošam un konsekventam.

1.4. Labāka regulējuma izstrādes jomā būtu izdarīts daudz vairāk, ja tas nebūtu tik tehnokrātisks, un par to būtu pieejams vairāk informācijas, kas panākams plašāk iesaistot pilsonisko sabiedrību visos reglamentējošās darbības līmeņos. Ietekmes novērtējumi savlaicīgi jāiesniedz valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un arī ES līmenī, nodrošinot visas informācijas pieejamību. Šo apspriežu rezultātā radušies novatoriski risinājumi, plašāka izpratne un legitimitāte dotu ieguldījumu ES noteikumu izstrādē.

1.5. Pāreja no direktīvām uz regulām būtiski uzlabotu pārredzamību, īstenošanu un tiesību aktu piemērošanu. Transponēšana valstu tiesību aktos rada daudzas regulējuma problēmas. Dalībvalstīm nevajadzētu dublēt vai sarežģīt ES tiesību aktus, un tālab Komisijai un visiem sociālajiem partneriem jāveic stingra uzraudzība⁽²⁾.

1.6. Komiteja aicina Komisiju uzlabot regulējumu saistībā ar Eiropas līdzekļu izmantošanu un pārvaldīšanu dalībvalstīs, jo īpaši izvairoties no nevajadzīgiem vai pārāk stingriem valstu tiesību aktiem un administratīvajām procedūrām, kas kavē šādu līdzekļu atbilstīgu un ātru piešķiršanu⁽³⁾.

1.7. EESK varētu atbalstīt labāku regulējumu, atspoguļojot gan ar to saistītos ieguvumus, gan šādas politikas radītās problēmas pilsoniskās sabiedrības un citām organizācijām. Tas sniegtu reālu apstiprinājumu EESK lomai līdzdalības demokrātijas procesā, kas minēta Lisabonas līguma 11. pantā⁽⁴⁾.

2. Labāka regulējuma ieviešana.

2.1. Regulējums ir ļoti nozīmīgs ES politikas instruments. Ar ES juridisko instrumentu atbalstu ir izveidots vienots Eiropas tirgus, veicināta konkurētspēja, plašākas izvēles iespējas patērētājiem un patērētāju aizsardzība, sekmētas zemākas darījumu izmaksas, vides aizsardzība, kā arī ES uzņēmējiem un iedzīvotājiem tikuši sniegti daudzi citi ieguvumi. Minētie instrumenti nodrošinājuši arī juridisku noteiktību tirgū, aizstājot daudzus valstu tiesību aktus ar skaidri definētiem kopīgiem noteikumiem, kurus uzņēmumi var ievērot un tiem pielāgoties un kas dod ieguvumus iedzīvotājiem, darba ņēmējiem un patērētājiem visā Eiropā.

2.2. Veiksmīgas regulējuma reformas rezultātā ir paaugstinājis pieprasījums pēc regulējuma ar ekonomiku nesaistītu risku pārvaldīšanai. Lai gan regulējuma izmantošana sociālo mērķu sasniegšanai dalībvalstīs jau ir pazīstama, ES līmeņa reglamentējošo noteikumu izstrāde rada problēmas saistībā ar īstenošanu, pārklāšanos, īpašu prasību izvirzīšanu un pārpratumiem. Noteikumi var kavēt arī nereglamentējošu instrumentu izmantošanu. Uzticība Eiropas Savienībai ir atkarīga no politiku saskaņotās īstenošanas, un tādēļ labāka regulējuma stratēģija šobrīd ir ļoti svarīga.

2.3. Labākam regulējumam būtu jāsekmē samērīgas juridiskās atbildes kvalitāte, atbilstība un sniegšana, reaģējot uz tirgus darbības traucējumiem, jo tirgu darbības rezultāti ne vienmēr ir optimāli un bieži vien neatpoguļo visas ārējās izmaksas. Tā rezultātā radusies resursu neatbilstošās sadales problēma ir jārisina, efektīvi aizsargājot galveno lietotāju (piemēram, patērētāju, darba ņēmēju un mazo un vidējo uzņēmumu) intereses, pārvaldot nozīmīgākos riskus (saistībā ar vidi, veselības aprūpi, drošību un sociālajām vajadzībām) un vienlaikus pilnībā saglabājot konkurētspēju un uzņēmējdarbības garu. Līdz ar to labāks regulējums nekādā gadījumā nebūtu jāuzskata par līdzvērtīgu ierobežojumu atcelšanai, pat ja mērķis ir vienkāršot tiesību aktus, padarīt tos piemērojamus un samazināt izmaksas lietotājiem un nodokļu maksātājiem. Tiesiskums ir jebkuras organizētas sabiedrības pamatā, bet neveiksmīgas izstrādes gadījumā tas var kavēt sabiedrības darbību un izraisīt atšķirīgu attieksmi pret iedzīvotājiem, darba ņēmējiem un uzņēmumiem.

⁽¹⁾ OV L 175, 28.7.2009., 26. lpp., 4.4. punkts; OV C 24, 31.1.2006., 39. lpp.; OV C 93, 27.4.2007., 25. lpp.

⁽²⁾ OV C 277, 17.11.2009., 6. lpp.; OV C 24, 31.1.2006., 52. lpp.; OV C 204, 9.8.2008., 9. lpp.; OV C 93, 27.4.2007., 25. lpp.

⁽³⁾ Piemēram, par valsts atbalstu vai par publisko iepirkumu attiecībā uz uzņēmumiem.

⁽⁴⁾ OV C 354, 28.12.2010, 59. lpp.

2.4. Ļoti svarīga ir pienācīga apspriešana. Pareizi izstrādāts un mērķtiecīgs regulējums rada drošību, garantējot noteikumu skaidrību un konsekvenci, kā arī atvieglojot to ievērošanu un izpildi. Regulējumā ir jānorāda mērķi un visefektīvākās, vienkāršākās un lētākās iespējas to sasniegšanai. Noderīga ir uzlabota zinātnisko datu bāze, kas izmanto lielāku skaitu rādītāju, taču lielākoties politiku nevar vērtēt, ņemot vērā vienīgi šo aspektu. Plaša apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm un ekspertiem ir ļoti svarīga, lai panāktu līdzsvaru starp politikas mērķu sasniegšanu un administratīvā sloga ierobežošanu uzņēmumiem un privātpersonām. Ja šādu līdzsvaru neizdodas panākt, var rasties sarežģīti noteikumi, kurus grūti izmantot, piemērot vai ievērot atbilstību, kā arī nesamērīgas izmaksas. Plašākas apspriešanās rezultātā radīsies izpratne, un tādējādi uzlabosies piemērošana.

3. Komisijas ierosinātie pasākumi.

3.1. Komisijas Trešajā progresa ziņojumā par 2005. gada paziņojuma īstenošanu⁽⁵⁾ ir izskatīts progress saistībā ar spēkā esošo tiesību aktu uzlabošanu, administratīvā sloga samazināšanu uzņēmējiem un privātpersonām un jaunām iniciatīvām labāka regulējuma kultūras veicināšanai.

3.2. Ziņojumā sniegta informācija par sasniegto un izvīrēti jauni mērķi pilnveidošanas, modernizēšanas un vienkāršošanas pasākumu jomā⁽⁶⁾. Paziņojumā lēsts, ka vienkāršošana 13 prioritārajās jomās, kas tika apzinātas 2007. gadā, samazinās administratīvās izmaksas par 115–130 miljardiem *euro*. Mazo un vidējo uzņēmumu atbrīvošana no statistikas ziņojumu sniegšanas, sākot ar 2010. gadu, ļaus ietaupīt vairāk nekā 200 miljardus *euro*. Ievērojamus ietaupījumus dos arī šķēršļu likvidēšana saistībā ar elektronisko rēķinu piesūtīšanu atbilstoši PVN direktīvai un ES datorizētas muitas vides izveide.

3.3. Ziņojumā norādīta integrētu ietekmes novērtējumu pozitīvā ietekme uz ES tiesiskā regulējuma kvalitātes un saskaņotības uzlabošanu. Šo ietekmes novērtējumu mehānismu vēl uzlabos un pastiprinās. Ziņojumā uzsverts, ka jautājums par labāka regulējuma nepieciešamību ir jāizvirza par prioritāti visos ES līmeņos un visās iestādēs un struktūrās. Ļoti svarīga ir arī sadarbība ar dalībvalstīm, lai uzlabotu Kopienas tiesību aktu piemērošanu, neraugoties uz līdz šim panākto ierobežoto progresu. Ziņojumā arī uzsverts, ka ir jāizvērs cietāka sadarbība ar ES tirdzniecības partneriem un jāpanāk konverģence globālu noteikumu izstrādē, pilnveidojot G20 programmu šajā jomā.

3.4. EESK atzinīgi vērtē Komisijas sasniegtos rezultātus un jaunās prioritātes efektivitātes paaugstināšanai. Aņņemšanās īstenošanā minēto politiku dod ieguldījumu konkurētspējas uzlabo-

šanā un darba vietu izveidošanā, tādējādi sekmējot ekonomikas atlabšanu, taču steidzami un plašākā apjomā ir jāiesaistās dialogā ar tām sabiedrības grupām, kuras būs ieguvējas no šīs politikas īstenošanas.

4. Labāks regulējums un ES politikas izstrāde.

4.1. Labāks regulējums ir pilntiesīga politikas joma. Rīkojoties visaptveroši un saskaņoti, labāka regulējuma mērķis ir samazināt slogu uzņēmumiem un pārvērst tiesību aktu izstrādes procesu par efektīvu līdzekli sabiedrības vajadzību apmierināšanai proporcionālā un izmantojamā veidā. Tiesību aktu izstrādes procesam ir jāaptver principu kopums, piemēram, Mazās uzņēmējdarbības akta princips "vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem"; pārredzami, ciešā sadarbībā un plaši apspriežoties ar ieinteresētajām pusēm, jāizraugās prioritātes, ātri jāpieņem efektīvi lēmumi, kā arī jāuzrauga īstenošana un procedūras pilnīgas pārskatbīdības nodrošināšana.

4.2. Labāks regulējums ir jāīsteno saskaņotāk un vēl aptverošāk, jo atsevišķas iniciatīvas nesniedz pievienoto vērtību. Paziņojumā ir izklāstīti pasākumi un konkrēti plāni, taču nav sniegts pārskats par šo plānu mijiedarbību un atbilstību sākotnējā programmā noteikto nepilnību novēršanai⁽⁷⁾. Lai labāks regulējums būtu saskaņots, ir jāprecizē tā izstrāde. EESK uzskata, ka visām ES iestādēm, jo īpaši Komisijai, kurā rezultāti var būt atšķirīgi, kopīgi būtu jāatrisina minētais jautājums.

4.3. Spēkā esošo tiesību aktu uzlabošana nenozīmē tikai Oficiālā Vēstneša apjoma un tiesību aktu skaita samazināšanu. EESK atzinīgi vērtē Komisijas aņņemšanas izstrādāt integrētāku pieeju, lai novērstu pārklāšanos, liekus tiesību aktus, nepilnības, pretrunas un pirmām kārtām samazinātu administratīvo slogu⁽⁸⁾. Galvenie aspekti šai sakarā ir informācijas apjoma vai informācijas izpaušanas prasību efektīva samazināšana, jo īpaši MVU tādās jomās kā, piemēram, statistika, PVN un uzņēmējdarbības tiesības. EESK atbalsta vispārējos centienus saistībā ar jaunajiem pasākumiem, lai vienkāršotu, atjauninātu un uzlabotu spēkā esošos tiesību aktus.

4.4. EESK atzinīgi vērtē ietekmes novērtējuma gaitā rūpīgi veikto pārbaudi, jo tādējādi iespējams gūt aptverošāku novērtējumu par jaunu tiesību aktu izstrādes nepieciešamību. EESK arī atzinīgi vērtē Ietekmes novērtējuma padomes darba kvalitāti. Minētās padomes veikta neatkarīga rūpīga pārbaude, kā arī tās darbības pārredzamība un plaša apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm ir ļoti svarīga tiesību aktu labākai izstrādei. EESK atbalsta šajā jomā paredzētos uzlabojumus.

4.5. Komisijas veiktās vispusīgās pārskatīšanas pabeigšanai tomēr neapšaubāmi ir vajadzīgs politisks slēdziens par minēto

⁽⁵⁾ COM(2005) 535 galīgā redakcija, 25.10.2005.

⁽⁶⁾ Ieskaītot Vienkāršošanas pastāvīgo programmu, *acquis* pārskatīšanu, kodificēšanu un pārstrādāšanu, spēku zaudējušu tiesību aktu atcelšanu u.c.

⁽⁷⁾ COM(2005) 535 galīgā redakcija, 25.10.2005.; COM (2007) 23 galīgā redakcija, 24.1.2007.

⁽⁸⁾ COM (2009) 16 galīgā redakcija.

jautājumu⁽⁹⁾. Tā kā paziņojumā par to nekas nav minēts, var rasties priekšstats, ka Komisijas uzskata, ka šis uzdevums jau ir paveikts.

5. Labāks regulējums dalībvalstīs.

5.1. EESK ar zināmām bažām norāda, ka plāni pasākumu saskaņošanai ar dalībvalstīm tiek īstenoti lēnāk nekā paredzēts. Tādējādi mazinās iniciatīvas efektivitāte. Dalībvalstīs pirms noteikumu pieņemšanas ir jāveic ietekmes novērtējumi; ja iespējams, tas jā dara vienmēr, kad tiek ieviestas ievērojamas izmaiņas, turklāt dalībvalstu iestādes, kuras veic šos novērtējumus, plašāk jāiesaista ES līmeņa diskusijās. Valstu programmu saskaņošana birokrātijas mazināšanai ir ļoti svarīga, un jebkāda aizkavēšanās šajā jomā apdraud Eiropas ekonomikas konkurētspēju. Minēto pasākumu īstenošana būtu uzskatāma par visas puses interesējošu jautājumu.

5.2. Labāks regulējums nedrīkst aprobežoties vienīgi ar tiesību aktu izstrādes uzlabošanu vai likumdošanas inflācijas novēršanu. Tam jāatspoguļo alternatīvi risinājumi līdzvērtīgu rezultātu sasniegšanai, sekmējot kopregulējumu un rīcības kodeksu plašāku izmantošanu ar pārdomātu metožu starpniecību⁽¹⁰⁾. Tehnisko prasību standartizēšana sniedz paraugprakses piemērus šī sarežģītā jautājuma risināšanā, neizmantojot apgrūtinājošas saskaņošanas direktīvas, kas neatbilst patērētāju un uzņēmēju vajadzībām. Panākumiem rūpniecības preču jomā jātiek atspoguļoti arī citos pasākumos, jo īpaši pakalpojumu jomā⁽¹¹⁾.

5.3. Tā kā Komisija neveicina šādu papildpasākumu veikšanu, likumdošanas nepilnības kompensē aizvien lielāks skaits valstu tiesību aktu, kas negatīvi ietekmē iekšējā tirgus saskaņotību darbību. Jāizvairās no neskaidriem valstu tiesību aktiem. Šai sakarā jā mudina dalībvalstis apmainīties ar paraugpraksi un salīdzinošās novērtēšanas rezultātiem. Labāks regulējums var sniegt jūtamus ieguvumus iedzīvotājiem vienīgi tādā gadījumā, ja valstu iestādes pilnībā iesaistās šajā procesā. Transponējot tiesību aktus, jā saglabā vienkāršošanas gars un tiesību aktu izstrādes sekmēšana, nepieļaujot šķēršļu un apgrūtinājumu atkārtotu ieviešanu slēptā veidā.

5.4. Iekšējā tirgus sasniegumus pārāk bieži negatīvi ietekmē valsts līmenī radīti šķēršļi. Rezultātu apkopojums liecina, ka "ļoti liela daļa administratīvā sloga ir valsts un privātās administrācijas neefektīvas darbības rezultāts (no 30 % līdz 40 %)"⁽¹²⁾. Tomēr paziņojumā nav norādes par šādu praksi, kā arī nav paredzēti pasākumi šādas nepieļaujamas darbības novēršanai. EESK pauž

bažas, ka papildu prasību noteikšana, transponējot direktīvas valstu tiesību aktos, varētu negatīvi ietekmēt kopējo noteikumu piemērošanu visā iekšējā tirgū. EESK uzskata, ka ES līmenī būtu jā dara vairāk, lai mazinātu valstu iestāžu radītā iespējamā sloga apmēru. Ļoti svarīgi šķiet aptverošāk aplūkot jautājumu par labāku regulējumu, cieši iesaistot valstu iestādes, privātstruktūras un ieinteresētās puses. Par direktīvu mērķi jāizvirza noteikt ne tikai minimālās prasības, bet arī ierobežojumus diskrecionāru tiesību aktu izstrādes jomā dalībvalstīs. Telekomunikāciju noteikumi ir piemērs šādu ierobežojumu ieviešanai, lai novērstu jebkādu šāda veida vienpusēju rīcību.

5.5. EESK arī uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāatturas no tādu ES tiesību aktu transponēšanas, kuri nav obligāti jāietver valstu tiesību aktos, jo tādējādi varētu rasties neskaidrības un, iespējams, neatbilstība. Sākotnējā 2005. gada programmā tika ierosināta direktīvu aizstāšana ar regulām, kad vien tas saskaņā ar Līgumu ir praktiski iespējams un realizējams. Minētais ierosinājums netika izvērts plašāk, un paziņojumā par to nav nekādas norādes. Regulas vieš lielāku ticamību, rada līdzvērtīgus konkurences apstākļus un var nodrošināt pasākumu vienlaicīgu īstenošanu, ko ar direktīvām bieži vien nav iespējams panākt. Gadījumos, kad regulas un vadlīnijas par valsts atbalstu tiek iekļautas valstu tiesību aktos, taču to formulējums un saturs atšķiras, Komisijai būtu jāsniedz norādījumi dalībvalstīm. Atsevišķos gadījumos kā iespēju varētu izskatīt 28. regulējumu⁽¹³⁾.

6. Nozīmīgāka loma pilsoniskajai sabiedrībai un sociālajiem partneriem labāka regulējuma izstrādē.

6.1. EESK ir veikusi plašu analīzi par labāka regulējuma programmu un veltījusi tai daudz laika. Komiteja ir izstrādājusi vispārīgus un konkrētiem jautājumiem veltītus atzinumus par ES tiesību aktu izstrādes sekmēšanu un kritiski apsvērusi Komisijas priekšlikumus. EESK ir izvirzījusi konkrētus priekšlikumus ar mērķi stiprināt ES tiesisko regulējumu par to, kā uzlabot ES tiesību aktu izstrādes procedūras, likumdošanu un tiesību aktu piemērošanu⁽¹⁴⁾. Komiteja ir sekmējusi integrētu pieeju tiesību aktu izstrādei, uzsverot proaktīvas pieejas, plašākas pārredzamības un apspriešanās, kā arī iestāžu pārskatatbildības nozīmīgumu⁽¹⁵⁾. Tā ir arī paplašinājusi labāka regulējuma darbības jomu, attiecinot to arī uz valstu tiesību aktiem, jo tie ir vajadzīgs papildinājums darbībai ES līmenī⁽¹⁶⁾.

6.2. EESK Vienotā tirgus novērošanas centrs (VTNC) ir apkopojis ieinteresēto pušu viedokļus un iniciatīvas, lai atspoguļotu paraugpraksi tiesību aktu labākas izstrādes jomā. Komiteja, būdama organizētas pilsoniskās sabiedrības izpausmes institucionālais forums, ir cieši sadarbojusies ar ES iestādēm, jo īpaši ar Komisiju, piedāvājot padomus un atbalstu attiecībā uz

⁽⁹⁾ COM(2009) 17 galīgā redakcija, 6.panta 2. punkts.

⁽¹⁰⁾ OV C 175, 28.7.2009., 26. lpp.

⁽¹¹⁾ COM (2005)535 galīgā redakcija, 25.10.2005., 3d) punkts.

⁽¹²⁾ Skatīt COM(2009) 16 galīgā redakcija, 2.3. punkts.

⁽¹³⁾ CESE 758/2010 (INT/499, vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

⁽¹⁴⁾ OV C 24, 31.1.2006., 39. lpp; 31.1.2006., 52. lpp.

⁽¹⁵⁾ OV C 175, 28.7.2009., 26. lpp.

⁽¹⁶⁾ OV C 277, 17.11.2009., 6. lpp.

jautājumiem saistībā ar labāku regulējumu. Šis atzinums ir balstīts uz iepriekšējiem ieguldījumiem, ikdienas sadarbību un paraugpraksi.

6.3. Līguma par Eiropas Savienību 11. pantā Komitejai noteikta īpaša loma vertikālā un horizontālā dialoga īstenošanā⁽¹⁷⁾. Apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm, lai samazinātu administratīvo slogu, vēl aizvien nenotiek apmierinošā līmenī. Lai gan Augsta līmeņa neatkarīgu ieinteresēto personu grupa sniedz lietderīgu ieguldījumu minēto jautājumu risināšanā, apspriešanās procesā vairāk būtu jāiesaista arī Eiropas apvienības un organizācijas, kas pārstāv galvenās ieinteresētās puses — darba devējus, darba ņēmējus, patērētājus, vides un citas intereses. Tiešaistē ir saņemti tikai 148 iesniegumi, un ziņojumu un vēstule veidā saņemti tikai 237 ierosinājumi administratīvā sloga mazināšanai⁽¹⁸⁾. Labāka regulējuma programmā vairāk jāiesaista pilsoniskās sabiedrības grupas. Tās darbojas plašākā mērogā, informē iedzīvotājus, uzņēmus un darba ņēmējus, kā arī uzsver Eiropas apņemšanos izstrādāt tādas rīcībpolitikas, kas ir viegli saprotamas un izmantojamas.

6.4. Šajā sakarā paziņojums pēc būtības ir pārāk tehnokrātisks. Tajā nav pietiekami atspoguļoti labāka regulējuma radītie ieguvumi Eiropas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Organizēta pilsoniskā sabiedrība var palīdzēt, izplatot informāciju par rezultātiem un formulējot prasību pēc tādas politikas, kas uzraudzītu un sekmētu labāka regulējuma principu īstenošanu valstu un ES līmenī⁽¹⁹⁾.

6.5. EESK uzskata, ka plašāk jāiesaista pilsoniskā sabiedrība un sociālie partneri, lai varētu sniegt līdzsvarotāku pārskatu. Pārāk bieži ieinteresētās puses pārstāv konkrētas intereses, kas jāapvieno ar plašākām pilsoniskās sabiedrības interesēm. VTNC un Reģionu komiteja jau aktīvi darbojas minētajā jomā, un EESK atkārtoti pauž vēlmi ciešāk iesaistīties ticamu zinātnisko datu bāzes izveidē, kuru varētu izmantot lēmumu pieņemšanā.

6.6. EESK atbalsta viedokli, ka visām ES iestādēm būtu jākoordinē sava pieeja attiecībā uz labāku regulējumu. Ļoti

svarīgs jautājums ir vienkāršošanas pasākumu ātra pieņemšana likumdošanas iestādēs, kā arī izmaiņas sākotnējos priekšlikumos, kuros skaidri norādītas pielāgošanās izmaksas un ieguvumi.

6.7. Tādēļ ietekmes novērtējumiem vajadzētu būt visaptverošiem un salīdzināmiem neatkarīgi no iestādes, kas tos veic. Tiem ir jāveido zinātnisko datu bāzes, lai pētītu tiesību aktu ietekmi uz visa veida saimnieciskajām, sociālajām un vides interesēm.

6.8. EESK ierosina jautājuma par labāku regulējumu risināšanā vairāk izmantot augstākās izglītības sektoru, lai paplašinātu ietekmes novērtējumu veikšanai vajadzīgo zinātnisko datu bāzi. Akadēmiķi veic pētījumus un izglīto studentus, lai varētu sniegt kvalitatīvus un objektīvus datus, kurus bieži vien apstiprina, izmantojot speciālistu veiktu salīdzinošu pārskatīšanu. Daudzi no minētajiem jautājumiem tomēr nav ietverti politikas debatēs. Tas uzlabotu iespējas izstrādāt labāku regulējumu, kā arī plašāk iesaistīt Eiropas sabiedrības grupas.

7. Īpaši jautājumi.

7.1. ES līdzekļu efektīvu apgūšanu bieži vien kavē valstu noteikumi par valsts atbalstu vai publisko iepirkumu, kas būtiski pārsniedz Kopienas prasības. Lai risinātu šo jautājumu, EESK aicina Komisiju noteikt par prioritāti tiesiskā regulējuma, kas nosaka ES līdzekļu izmantošanu, uzlabošanu. Zemā absorbcijas spēja un nepietiekamais līdzekļu piešķirums liecina, ka ES līdzekļu apguvi negatīvi ietekmē valstu tiesību aktu radītie šķēršļi.

7.2. EESK atzinīgi vērtē vēlmi pilnveidot paziņojumā minēto globālo regulējumu un praktiskos pasākumus labākas sadarbības nodrošināšanai ar mūsu tirdzniecības partneriem. Eiropai būtu jāuzņemas vadošā loma minētajā jomā, piedāvājot savu pieredzi integrētāka un saskaņotāka globāla regulējuma izveidē. Eiropa būtiski ietekmē finanšu reformu izstrādi, un tai būtu jāturpina centieni visās jomās, jo īpaši atvieglojot tirdzniecību ar kopēju standartu starpniecību un palielinot juridisko noteiktību uzņēmējiem un sekmējot tiešas investīcijas visā pasaulē.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁷⁾ OV C 354, 28.12.2010, 59. lpp. (11. pants).

⁽¹⁸⁾ Kā minēts COM(2009) 16 galīgā redakcija, 5. panta 1. punktā.

⁽¹⁹⁾ OV C 204, 9.8.2008., 9. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Gatavojoties nākotnei: kopējas stratēģijas izstrādāšana svarīgām pamattehnoloģijām ES””

COM(2009) 512 galīgā redakcija

(2011/C 48/20)

Ziņotājs: **MORGAN kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 30. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Gatavojoties nākotnei: kopējas stratēģijas izstrādāšana svarīgām pamattehnoloģijām ES””

COM(2009) 512 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 112 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atbalsta priekšlikumu īpašu uzmanību veltīt svarīgām pamattehnoloģijām (*Key Enabling Technologies — KET*), kā arī uzsver, ka augstskolās un pētniecības centros ir jāveic efektīva, uz *KET* orientēta pētniecība un izstrāde, lai veicinātu šo tehnoloģiju izstrādi un komerciālu un rūpniecisku izmantošanu.

1.2. Tomēr pašreizējā veidā šis priekšlikums izskatās tikai kā kārtējais ierosinājums garā ES iniciatīvu sērijā, kas paredzēta, lai sekmētu inovāciju un pētniecības un izstrādes intensitāti iekšējā tirgū. Komisijas veiktajā analizē sniegtais pašreizējā stāvokļa raksturojums (skat. 3.8. punktu) liecina, ka iepriekšējās programmas nav vainagojušās ar panākumiem. Tāpēc ir vajadzīga jauna pieeja.

1.3. Paziņojumā norādīts: “Kaut gan par nepieciešamo pētniecību un izstrādi un to konkrētu piemērojumu galvenokārt ir atbildīgi uzņēmumi, politikas veidotājiem jāizstrādā pareizi pamatnosacījumi un atbalsta instrumenti, lai stiprinātu ES rūpniecības spējas *KET* izstrādes jomā”. Par to atbild dalībvalstis, taču EESK uzskata, ka šī pieeja ir problemātiska, jo, kā minēts atzinuma 5. punktā, dalībvalstīs trūkst vadošu augsto tehnoloģiju uzņēmumu, lai varētu pietiekami plaši izmantot *KET*.

1.4. Tā kā lielu augsto tehnoloģiju uzņēmumu spektrs ir nepilnīgs, mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) Eiropas Savienībā saskaras ar īpašām problēmām. Daži MVU no maziem uzņēmumiem kļūst par lieliem dalībniekiem pasaules mērogā.

Vairumam jaunizveidoto uzņēmumu augsto tehnoloģiju jomā ir vajadzīga saikne ar lielām uzņēmējdarbībām, lai sekmētu savu izaugsmi un spētu konkurēt. Daudzus MVU pārņem lieli uzņēmumi, kas to dara, lai uzlabotu savu pētniecības un izstrādes darbību. Tā kā Eiropas Savienībā trūkst augsto tehnoloģiju uzņēmumu, par Eiropas Savienības MVU partneriem vai īpašniekiem kļūst ASV un Āzijas uzņēmumi.

1.5. Paziņojumā netiešā veidā izpaužas pieņēmums, ka ES intereses ir skaidri definētas un saprotamas, taču faktiski tā nav. Tehnoloģiju jomā darbojas galvenokārt starptautiski vai globāli uzņēmumi. To galvenās mītnes var atrasties un kotēšana biržas sarakstos var notikt jebkurā vietā. To akcionāri ir globālas organizācijas. Vērtības ķēdes posmi — fundamentālā pētniecība, produktu izstrāde, ražošana un montāža — var būt izvietoti dažādos kontinentos. Uzņēmumu pārņemšanu var veikt jebkur, kur ir atrodama vajadzīgā tehnoloģija. Zīmola reklamēšana un pārdošana notiek visā pasaulē. Faktiski ikviens produkts ir pieejams visur.

1.6. Kādas ir Eiropas intereses šo dažādo interešu spektrā? Tās ir saistītas ar dalībvalstu veiksmi vai neveiksmi uzņēmumu veicināšanā. Vajadzīgs vairāk uzņēmumu, lai izmantotu *KET*. Jāsekmē uzņēmumu veidošana, jāatbalsta uzņēmumu izaugsme un jāpiesaista ārējo investīcijas. Jāmaina pašreizējā uzņēmējdarbības kultūra Eiropā. Jau kopš Romas līguma un Vienotā Eiropas akta pieņemšanas ES nav izdevies pārvarēt atpalcību no pārējās pasaules tehnoloģiskā progresā jomā. *KET* sniedz Eiropai, iespējams, pēdējo izdevību ieņemt līderpozīcijas augsto tehnoloģiju produktu un pakalpojumu jomā.

1.7. Lai šī politika būtu veiksmīga, Eiropā ir jāattīsta ražošanas darbība. Ir nepieciešama paradigmas maiņa. Ideja, ka ražošanu var nodot apakšuzņēmējiem attīstības valstīs, vairs nav derīga. Inženierzinātnes un ražošanas tehnoloģijas ir priekšnoteikums inovācijai, kas iemiesojas augsto tehnoloģiju produktos. Šis konkurences priekšrocību avots ir jāatgriež atpakaļ Eiropā un jāattīsta inovatīvu tehnoloģiju jomā jaunizveidoti uzņēmumi. Turklāt Eiropā vajadzīgas jaunas darba vietas.

1.8. EESK uzsver, ka nepieciešams saprātīgs līdzsvars starp lietišķo pētniecību un pētniecību fundamentālajās zinātnēs. Fundamentālie pētījumi rada pamatu, kas ļauj ilgtermiņā attīstīties ilgtspējīgiem jauninājumiem un jaunām svarīgākajām pamattehnoloģijām. Saprātīgs līdzsvars starp lietišķo pētniecību un pētniecību fundamentālajās zinātnēs ir svarīgs arī, lai piesaistītu augsta līmeņa pētniekus.

1.9. Pasaules tirgū ir visai grūti īstenot stratēģiju, kas vērsta uz Eiropas Savienību. EESK atzīmē, ka paziņojumā nav minēti rādītāji paveiktā novērtēšanai, mērķi vai to sasniegšanas termiņi, kas ļautu novērtēt šīs iniciatīvas rezultātus. Šīs programmas konkretizēšana būtu augsta līmeņa ekspertu grupas pirmais uzdevums.

1.10. Piezīmes par priekšlikumiem, kas attiecas uz katru no svarīgajām pamattehnoloģijām, ir iekļautas atzinuma 4. punktā. Kopumā galvenie ieteikumi ir šādi:

- atzīt iekšējā tirgus neveiksmes uzņēmējdarbības veicināšanā un izstrādāt rūpniecības stratēģiju, lai novērstu augsto tehnoloģiju uzņēmumu būtisko deficītu Eiropā;
- atjaunot ražošanu Eiropā un palielināt jaunizveidoto uzņēmumu skaitu;
- atvieglot uzņēmumiem piekļuvi finansējumam, lai tie ieviestu novatoriskas tehnoloģijas;
- radīt finansiālus stimulus, lai ES kļūtu par izdevīgu vietu ar KET saistītai inovācijai un uzņēmējdarbībai;
- rosināt radikālu reformu skolās un augstskolās, lai nodrošinātu nepieciešamās prasmes;
- veicināt uz augstskolām un pētniecības centriem balstītu klasteru veidošanu, iesaistot novatorisku augsto tehnoloģiju uzņēmumus;
- atzīt, ka pasaule ir mainījusies, un īstenot “agresīvāku” starptautiskās tirdzniecības politiku;

— nodrošināt, lai minētā iniciatīva būtu visaptveroša, iekļaujot visas ar to saistītās iniciatīvas, kuras īsteno visi ģenerāldirektorāti.

1.11. Komisija ir pamatoti norūpējusies, ka nepareizi informēta sabiedrība varētu neapzināti iebilst pret produktu un pakalpojumu, kas balstīti uz KET, ieviešanu. EESK rosina iesaistīt pilsonisko sabiedrību, lai sekmētu nepieciešamo progresu. Svarīgi ir piesaistīt plašas sabiedrības un jo īpaši jauniešu interesi pārsteidzošajai zinātnes un tehnoloģiju pasaulei, kas caurvij mūsu ikdienas dzīvi, piemēram, veicināt interesi par iepriekš nepieredzēto TPT⁽¹⁾ apvienojumu tādos produktos kā *iPhone* vai bioloģijas, ķīmijas, fizikas un loģistikas ķēdes mijiedarbībā radītiem pārtikas produktiem, kas pēc uzsildīšanas mikroviļņu krāsnī nonāk uz mūsu galda. Eiropai ir vajadzīgs vairāk zinātnieku, kuri vēlas mainīt pasauli.

1.12. Vienlaikus EESK uzsver, ka, izstrādājot KET, kas neizbēgami ir saistītas ar risku, noteikti jāievēro piesardzība, lai cik iespējams mazinātu gan ietekmi uz klimatu un veselību, gan sociālo ietekmi un nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību. Izstrāde un atklājumi kavēsies, ja pētniecībā netiks pieļauts risks, taču EESK pauž cerību, ka pēc KET lietojumu ieviešanas masveida ražošanā tie neapdraudēs nedz sabiedrības labklājību, nedz vides ilgtspēju.

2. Ievads.

2.1. Paziņojuma 1. sadaļā ir norādīts, ka “Eiropas Savienībai ir jāsasniedz labi rezultāti inovācijas jomā, lai pilnībā sagatavotos svarīgāko turpmāko sociālo problēmu risināšanai”. Komisija aicina dalībvalstis vienoties par KET ieviešanas nozīmīgumu Eiropas Savienībā. Šī vienošanās ir priekšnoteikums, lai ES kļūtu par jauninājumu radīšanas telpu. Tā ir arī vajadzīga, lai Eiropa kļūtu par ietekmīgu starptautisku spēku, kura darbība vairo labklājību gan Eiropā, gan ārpus tās robežām.

2.2. Komisija ierosināja izveidot augsta līmeņa ekspertu grupu, lai pievērstos turpmākajā 4. sadaļā minētajām darbības jomām. Tagad tas ir izdarīts. Grupas locekļi ir rūpniecības un akadēmisko aprindu eksperti no dalībvalstīm. Lai veidotu sinerģiju, šai ekspertu grupai vajadzētu cieši sadarboties ar citām augsta līmeņa ekspertu grupām, Komisijas ekspertu grupām un struktūrām, kas darbojas tehnoloģiju jomā.

2.3. Grupai vajadzētu

- novērtēt attiecīgo tehnoloģiju konkurētspēju ES, īpaši pievērsot uzmanību to ieviešanai rūpniecībā un to devumam sabiedrības problēmu risināšanā;
- padziļināti analizēt Eiropas Savienībā pieejamo publiskās un privātās pētniecības un izstrādes potenciālu KET jomā;

⁽¹⁾ Telekomunikāciju, plašsaziņas un (informācijas) tehnoloģijas.

— ierosināt konkrētus ieteikumus KET efektīvākai ieviešanai rūpniecībā ES.

EESK izsaka cerību, ka grupas darbs būs tālredzīgs, mērķorientēts un visaptverošs.

3. Svarīgas pamattehnoloģijas.

3.1. Stratēģiski vissvarīgākās KET ir šādas.

3.2. *Nanotehnoloģija* ir kopējs termins, kas apzīmē struktūru, ierīču un sistēmu izstrādi, raksturošanu, ražošanu un lietošanu, kontrolējot formu un izmērus nanometru mērogā.

3.3. *Mikroelektronika un nanoelektronika* ir joma, kas saistīta ar pusvadītāju komponentiem un lielā mērā miniaturizētām elektroniskām apakšsistēmām un to integrēšanu lielākos produktos un sistēmās.

3.4. *Fotonika* ir daudzdisciplīnu joma, kuras uzmanības centrā ir gaisma — tās ģenerēšana, detektēšana un pārvaldība.

3.5. *Uzlaboti materiāli* nodrošina lētākus aizstājējus esošajiem izejmateriāliem un jaunus augstākas pievienotās vērtības produktus un pakalpojumus. Vienlaikus tie mazina atkarību no resursiem, draudus videi un atkritumu radīšanu.

3.6. *Rūpnieciskā biotehnoloģija* ir saistīta ar mikroorganismu un to sastāvdaļu, piemēram, fermentu izmantošanu, lai izstrādātu rūpnieciski derīgus produktus, vielas un ķīmiskas struktūras ar iespējām, ko nevar sniegt tradicionālie naftas ķīmijas procesi.

3.7. Svarīgākais jautājums paziņojumā ir Kopienas vienošanās par svarīgāko pamattehnoloģiju izvēli. Šajās tehnoloģijās izmantojamā programmatūra un šo tehnoloģiju izmantošana būs atkarīga no pašu tehnoloģiju izvēles. EESK pauž gandarījumu, ka šāda saraksta precizēšana ir atstāta augsta līmeņa ekspertu grupas ziņā. EESK ierosina pievērst uzmanību augstas veikspējas skaitļošanai un simulācijas zinātnei.

3.8. Kā norāda Komisija, ES ir saskārusies ar ievērojamiem šķēršļiem, cenšoties panākt šo KET plašāku ieviešanu. ES neefektīvāk nekā ASV un dažas Āzijas valstīs komerciālos nolūkos izmanto nanotehnoloģiju, biotehnoloģiju un pusvadītāju nozares, kā arī dažus fotonikas nozares sasniegumus. Visas minētās ir jomas, kurās ir veikti apjomīgi publiskās pētniecības un izstrādes pasākumi, tomēr tie nepietiekami materializējās saimnieciskos un sabiedriskos ieguvumos. Tam ir vairāki iemesli:

— Bieži vien sabiedrībai trūkst zināšanu un izpratnes par KET.

— Nav pietiekami daudz kvalificēta darbaspēka, kura spējas atbilstu svarīgāko pamattehnoloģiju daudzdisciplinārajam raksturam.

— Riska kapitāla finansējuma un privāto ieguldījumu līmenis, kas pieejams KET, joprojām ir salīdzinoši zems.

— ES politikas pasākumu sadrumstalotību bieži vien izraisa ilgtermiņa redzējuma un koordinācijas trūkums.

— Dažās trešās valstīs KET izplatību veicina ar valsts atbalstu, kas bieži ir nepārredzams un Eiropas Savienībai būtu vairāk jāanalizē.

4. Ieteikumi politikas jomā.

4.1. Lai KET efektīvi ieviestu rūpniecībā, jāizvērs darbība desmit politikas jomās. Turpmākajos punktos Komisijas priekšlikuma kopsavilkums ir izcelts slīprakstā.

4.2. Lielāka uzmanība svarīgām pamattehnoloģijām:

— Galvenajam mērķim, uz kura sasniegšanu vajadzētu būt vērstam publiskā sektora atbalstam, ko piešķir pētniecībai un izstrādei, īpaši ekonomikas lejupslīdes apstākļos vajadzētu būt inovāciju plūsmas saglabāšanai un tehnoloģiju ieviešanas veicināšanai.

4.2.1. EESK pilnībā atbalsta priekšlikumu pastiprināt programmas ar publiskā sektora atbalstu, lai mazinātu krīzes ietekmi uz tehnoloģiju attīstību. Uzņēmējdarbības peļņas samazināšanās noteikti kavē pētniecību un izstrādi uzņēmumos. Uzsvars uz sadarbību ES finansējuma programmu ietvaros bieži rada nepārvaramus šķēršļus maziem jaunizveidotiem uzņēmumiem augsto tehnoloģiju jomā, kuri veic "mesianisku" darbu. Publiskais finansējums būtu jāpadara pieejams bez nosacījuma nodrošināt sākumkapitālu, kamēr novatori un uzņēmēji izstrādā "konceptijas pamatojumu".

4.3. Lielāka uzmanība tehnoloģiju nodošanai un ES mēroga piegādes ķēdēm:

— Jānostiprina tehnoloģiju nodošanas process starp pētniecības iestādēm un nozari⁽²⁾. Lai varētu radīt un uzturēt pasaules līmeņa inovācijas, ir būtiski, lai MVU būtu labāka piekļuve Eiropā izstrādātajām augstajām pamattehnoloģijām un lai tiktū veicinātas reģionālas inovāciju kopas un tīkli.

— ES neefektīvi izmanto pētniecības un izstrādes rezultātus.

(2) Skat. OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp.

4.3.1. Šī rīcībpolitika attiecas uz saikni starp pētniecības institūtiem un rūpniecības uzņēmumiem, īpaši MVU. Tā neattiecas uz rūpniecības klasteriem, kas saistīti ar augstskolām un pētniecības centriem. Ir ievērojama atšķirība starp esošajiem MVU rūpniecības piegādes ķēdē, kam ir vajadzīga piekļuve jaunākajām tehnoloģijām atbilstoši to pozīcijai šajā piegādes ķēdē, un jauniem MVU, kuri izveidoti, lai pārņemtu jaunus zinātnes un tehnoloģiju sasniegumus, kas radušies zinātnes institūtā, augstskolā vai uzņēmuma pētniecības laboratorijā. EESK, atbalstot minēto priekšlikumu, vienlaikus rosina īstenot mērķtiecīgākus pasākumus, lai uzlabotu augstskolu zinātnisko darbību un tehnoloģijas, kā arī sniegtu riska kapitāla atbalstu ar augstskolām saistītiem riska kapitāla klasteriem.

4.3.2. Lai minētā politika būtu veiksmīga, Eiropā ir jāattīsta ražošanas darbība. Ir nepieciešama paradigmas maiņa. Ideja, ka ražošanu var nodot apakšuzņēmējiem attīstības valstīs, vairs nav derīga. Inženierzinātnes un ražošanas tehnoloģijas ir priekšnoteikums inovācijai, kas iemiesojas augsto tehnoloģiju produktos. Šis konkurences priekšrocību avots ir jāatgriež atpakaļ Eiropā. Tā ir arī iespēja veidot darba vietas. Mazi uzņēmumi būtu jārosina pēc darbības izvēršanas ražot Eiropā.

4.4. Lielāka uzmanība kopīgajai stratēģiskajai plānošanai un demonstrējumu projektiem:

— Kopienai, kā arī dalībvalstīm un reģioniem vajadzētu īstenot stratēģiskāku un koordinētāku pieeju, lai izvairītos no neekonomiskas dublēšanās un efektīvāk izmantotu ar KET saistītos pētniecības un izstrādes rezultātus.

— Dalībvalstu finansētām inovācijas programmām vajadzētu spēcīgāk stimulēt uz sadarbību vērstas kopīgas plānošanas darbības starp dalībvalstīm. Tas ļautu izstrādāt vērienīgāku tehnoloģiju politiku, gūstot labumu no apjomražiem un ar darbības jomu saistītiem ietaupījumiem un veicinot stratēģiskas alianses starp Eiropas uzņēmumiem.

— Tā kā demonstrējumu projektu izmaksas dažkārt ir par kārtu augstākas nekā atbilstošai pētniecībai un izstrādei, labāka sadarbība visā ES ar ciešāku nozaru un lietotāju iesaistīšanu varētu ļaut efektīvi un par pieejamu cenu īstenot projektus.

4.4.1. Šī pieeja varētu būt veids, kā risināt jautājumu par trūkumiem ES augsto tehnoloģiju uzņēmumu spektrā. Reālā tirgus vajadzībām atbilstošu tirgū ienākošo produktu un pakalpojumu izstrāde un demonstrācija varētu būt veids, kā sekmēt mazu augsto tehnoloģiju uzņēmumu pārveidi par lielākiem uzņēmumiem. EESK uzskata, ka šī politika ir vairāk piemērojama zinātnes un tehnoloģiju pielietojumiem, nevis fundamentālajiem pētījumiem. EESK vēlas, lai ES un dalībvalstu finansējums tiktu koncentrēts uz šo tehnoloģiju tirgus potenciāla realizāšanu, kas ir minēta daudzos politikas un perspektīvas izpētes

dokumentos. Saskaņoti jāveicina jaunu uzņēmumu izveide ar to turpmāko izaugsmi par pasaules līmeņa konkurētspējīgiem uzņēmumiem.

4.4.2. Papildu sinerģiju varētu radīt, īstenojot Komisijas ierosmes par kopīgu programmu izstrādi pētniecības un makroreģionālās sadarbības jomā. Varētu paredzēt īpašus stimulus, kas veicina sadarbību KET projektu īstenošanā.

4.5. Valsts atbalsta politika:

— Mērķtiecīgs valsts atbalsts tirgus nepilnību novēršanai ir piemērots līdzeklis pētniecības un izstrādes uzlabošanai un inovācijas veicināšanai ES. Komisija paredzējusi pārskatīt 2006. gada pamatnostādnes attiecībā uz valsts atbalstu pētniecībai un izstrādei, lai izvērtētu tā pietiekamību.

4.5.1. Nav šaubu, ka ES reģistrēti uzņēmumi nevēlas konkurēt ar citiem ES uzņēmumiem, kas saņem valsts atbalstu. Tomēr EESK uzskata, ka būtiskākā problēma ir lielu ES augsto tehnoloģiju uzņēmumu trūkums, kā minēts 5. punktā. EESK uzskata, ka ir plašas iespējas publiskā sektora intervencei šajās nozarēs, lai veicinātu tirgus darbību.

4.5.2. Varētu būt lietderīgi izstrādāt īpašus pasākumus, lai palīdzētu virknei Austrumeiropas un Dienvideiropas valstu ātrāk attīstīt augsto tehnoloģiju un arī augstskolu zinātnisko infrastruktūru. Finanšu līdzekļu trūkuma dēļ pētnieciskais potenciāls var palikt neizmantots.

4.5.3. Komisijas prioritātei vajadzētu būt jautājumam par plaisām ES augsto tehnoloģiju uzņēmumu spektrā un par to, kas būtu darāms, lai šīs plaisas novērstu. Visos nozīmīgākajos pasaules reģionos augsto tehnoloģiju uzņēmumi veidojas tirgus faktoru un publiskās intervences mijiedarbības rezultātā. *Apple*, *Microsoft* un *Dell* pilnībā ir tirgus produkti. ES nozīmīgā ietekme aeronautikas jomā ir publiskās intervences produkts (*ESA*, *EADS*). ES tirgus faktori ir radījuši *Nokia*, taču praktiski neviens cits ar to salīdzināms uzņēmums ES nav parādījies. Ekspertu grupai jārod veids, kā ES varētu sevi no jauna apliecināt pasaules mēroga IKT rūpniecībā. Turklāt, lai ES gūtu panākumus atjaunojamās enerģijas jomā, tai ir skaidri jāapzina uzņēmumi ar spēju izstrādāt un ieviest jaunus degvielu un energoresursu veidus. Tad jāpalīdz šiem uzņēmumiem attīstīties.

4.6. KET ieviešanas un klimata pārmaiņu politikas sasaistīšana:

— Sasaistot KET veicināšanu un klimata pārmaiņu apkarošanu, varētu gūt svarīgas iespējas ekonomikas un sociālajā sfērā, kā arī ievērojami atvieglot Eiropu sloga daļas finansēšanu, kuru noteiks starptautiskajā nolīgumā.

4.6.1. EESK uzskata, ka prioritāte jāpiešķir alternatīvu degvielas veidu un ar transportu, siltuma un elektroenerģijas ražošanu saistītu tehnoloģiju izstrādei. Labākā stratēģija klimata pārmaiņu ierobežošanai ir izstrādāt jaunas tehnoloģijas enerģijas nodrošināšanai ⁽³⁾.

4.7. Pirmtirgi un publiskais iepirkums:

— ES ir nepieciešama labvēlīga vide efektīvai pētniecības rezultātu pārvēršanai peļņu nesošos izstrādājumos. Tai arī jāveicina pieprasījums, izmantojot publisko iepirkumu un shēmas, piemēram, Pirmtirgus iniciatīva. Dalībvalstis varētu izmantot publisko iepirkumu pirmskomercializācijas posmā un liela mēroga tirgum tuvu inovāciju iepirkumu, lai veicinātu pamattehnoloģiju tirgus, kas veidojas.

4.7.1. EESK konceptuāli atbalsta šo priekšlikumu un pauž cerību, ka augsta līmeņa ekspertu grupa noteiks prioritāros projektus, lai nodrošinātu, ka minētie pasākumi ir maksimāli efektīvi.

4.8. Starptautisks augsto tehnoloģiju politiku salīdzinājums un labāka starptautiskā sadarbība:

— Komisija īsteno augsto tehnoloģiju starptautisku salīdzinājumu ar citām vadošajām un attīstības valstīm, piemēram, ASV, Japānu, Krieviju, Ķīnu un Indiju, kā arī pētīs jomas ciešākai sadarbībai.

4.8.1. EESK atbalsta plašu starptautiska salīdzinošā novērtējuma programmu, lai nodrošinātu pamatu KET politikas izstrādei ⁽⁴⁾. Starptautiskā sadarbība varētu būt lietderīga liela mēroga izstrādes veikšanā, īpaši klimata pārmaiņu jomā, taču pirmajā vietā jābūt konkurētspējai. Komisijai būtu jācenšas mācīties no citur izmantotajām rūpniecības stratēģijām.

4.9. Tirdzniecības politika:

— Īpaša uzmanība būtu jāvelta tam, lai nodrošinātu KET labvēlīgus tirdzniecības nosacījumus, izmantojot divpusējus un daudzpusējus līdzekļus, t. i., lai nepieļautu starptautiskā tirgus kropļojumus, veicinātu piekļuvi tirgum un ieguldījumu iespējas, uzlabotu intelektuālā īpašuma aizsardzību, samazinātu subsīdiju un tarifu izmantošanu un ar tarifiem nesaistītus šķēršļus pasaules līmenī.

4.9.1. EESK uzskata, ka ES būtu jāatmet iepriekšējā paradigma, kas nošķīra attīstītās un attīstības valstis un lika politikas veidotajiem samierināties ar subsīdijām un citiem tirdzniecības izkropļojumiem trešās valstīs, kamēr tika risinātas ilggadīgas sarunas stāvokļa uzlabošanai. Daudzās tehnoloģijās ES atpaliek no Āzijas. EESK uzskata, ka ES būtu jāklūst gatava pret subsīdijām un tirdzniecības izkropļojumiem vērsties pašai ar savām

subsīdijām un tirdzniecības izkropļojumiem. Neapšaubāmi ES jābūt gatavai vienoties par attiecīgiem nolīgumiem, kad citas puses būs gatavas sēsties pie sarunu galda. Līdz tam ES būtu jāīsteno rūpniecības stratēģija, lai atjauninātu savus uzņēmumus un atjaunotu savas līderpozīcijas tehnoloģiju jomā.

4.10. EIB finansējuma instruments un riska kapitāla finansēšana:

— Komisija turpinās veicināt finansiālos ieguldījumus augsto tehnoloģiju nozarē, kā arī rosinās EIB arī turpmāk attīstīt aizdevumu politiku, lai piešķirtu prioritāti augsto tehnoloģiju nozarei, izmantojot piemērotus instrumentus vai veidojot jaunus instrumentus nolūkā veicināt ieguldījumus, ņemot vērā pašreizējo finansiālo un ekonomikas krīzi.

— Jānostiprina riska kapitāla fondi, kas specializējas agrīnos ieguldījumos. Riska kapitāla pietiekamu pieejamību var nodrošināt, izmantojot publiskās un privātās partnerības, kam ir izšķiroša loma saistībā ar tādu uzņēmumu izveidošanu un paplašināšanu, kuri intensīvi nodarbojas ar pētniecību un izstrādi.

4.10.1. Nauda ir visizšķirīgākais no tirgus faktoriem. KET programmai ir nepieciešams lielāks un plašāks attīstības finansējuma avotu klāsts.

4.10.2. EESK uzskata, ka birokrātiskās formalitātes attiecībā uz esošajiem ES investīciju un finansēšanas mehānismiem nedrīkst novirzīt vai aizkavēt KET attīstībai nepieciešamo finansējumu no mērķa sasniegšanas.

4.10.3. Ir ļoti viegli pazaudēt finanšu līdzekļus augsto tehnoloģiju ieguldījumos. Komisijai būtu jāraugās tālāk par riska un banku kapitālu jebkādā formā. Jānodrošina visi iespējamie stimuli, lai indivīdi būtu ieinteresēti riskēt ar saviem finanšu līdzekļiem, tos ieguldot jaunveidojamos augsto tehnoloģiju uzņēmumos jau agrīnā stadijā līdz riska kapitāla iesaistīšanai. Jāparedz maksimāli nodokļu atvieglojumi pētniecībai un izstrādei augsto tehnoloģiju jomā. Jānodrošina labvēlīgs režīms attiecībā uz nodokļiem par jaunizveidotu augsto tehnoloģiju uzņēmumu pārdošanas rezultātā gūtajiem ienākumiem. Atalgojumam par panākumiem jākompensē zaudējumi no citiem ieguldījumiem. Eiropas Savienībā attieksme pret investoriem un uzņēmējiem nav tik labvēlīga kā citos reģionos.

4.11. Prasmes, augstākā izglītība un apmācība:

— Dabaszinātnēm un inženierzinātnēm jāgūst savu pelnītā vieta izglītības sistēmās. Absolventu īpatsvaru šajās jomās vajadzētu palielināt, piesaistot talantus no citām valstīm.

⁽³⁾ Skat. CESE 766/2010, 27.5.2010.

⁽⁴⁾ Skat. OV C 306, 16.12.2009., 13. lpp.

4.11.1. Vispārzināms ir Āzijas valstu ieguldījums izglītībā un prasmju veidošanā. Doktora grāda ieguvēju skaits Āzijas valstu augstskolās ir ievērojami lielāks nekā ES. Labākajās ES augstskolās ir paredzētas lielas kvotas studentiem no Āzijas. Ņemot vērā, ka nacionālā bagātība 21. gadsimtā veidosies pasaules mācību telpās, vairumā ES dalībvalstu izglītības līmenis gan skolās, gan augstskolās būtiski atpaliek no nepieciešamajiem standartiem. Tas ir redzams tabulās, kurās parādīts mācību iestāžu globālais sniegums un augstskolu starptautiskais novērtējums.

4.11.2. Prioritāte būtu jāpiešķir izglītības standartu uzlabošanai skolās, īpaši matemātikā un eksaktajās zinātnēs, un stimulu radīšanai, lai studenti pastiprināti pievērstos matemātikas un eksakto zinātņu apguvei gan skolās, gan augstskolās un lai kvalificēti augstskolu absolventi izvēlētos pasniedzēja profesiju. Turklāt būtu jāapzina elitāra grupa, ko veidotu augstskolas, kuru izglītības un pētniecības standartus varētu padarīt par konkurētspējīgiem pasaules mērogā, kā arī jāattīsta augstskolām piesaistītas infrastruktūras (zinātnes parkus), kas darbotos kā inovatīvu MVU inkubatori un nodrošinātu nepieciešamo sākumkapitāla finansējumu.

4.11.3. Izglītības problēmu slogs dažās dalībvalstīs ir tik liels, un politiķu nespēja risināt šīs problēmas gadiem ilgi ir tik izteikta, ka sabiedrībai būs aktīvi jāizmanto savi resursi, lai tiktu nodrošināti nepieciešamie rezultāti.

4.11.4. Turklāt pamatnosacījumi izglītībai, kā arī pētniecībai un izstrādei augstskolās un pētniecības centros ir jāpadara daudz pievilcīgāki. ES ir jāpiesaista visspožākie prāti no citiem reģioniem. Patlaban notiek pretējais, proti, daudzi ES spožākie prāti, tiecoties pēc labākiem apstākļiem, aizplūst uz citiem reģioniem⁽⁵⁾. Tomēr ir svarīgi atvieglot starptautisko mobilitāti⁽⁶⁾, jo tā ir kļuvusi par sekmīgas karjeras priekšnoteikumu.

4.11.5. Tāpat nepieciešams saprātīgs līdzsvars attiecībā uz lietišķās pētniecības un pētniecības fundamentālajās zinātnēs veicināšanu. Fundamentālie pētījumi rada pamatu, kas ļauj ilgtermiņā attīstīties ilgtspējīgiem jauninājumiem, kā arī jaunām svarīgākajām pamattehnoloģijām. Šāds saprātīgs līdzsvars ir būtisks arī, lai piesaistītu augsta līmeņa pētniekus.

5. Augsto tehnoloģiju uzņēmumi.

5.1. EESK ir īpaši norūpējiesies par pasaules nozīmes augsto tehnoloģiju uzņēmumu trūkumu Eiropā. Turpmākās divas tabulas (A un B) ir izveidotas, balstoties uz *Financial Times* 2010. gada sarakstu ar 500 vadošajiem pasaules un reģionālā mēroga uzņēmumiem to tirgus vērtības secībā. Tabulas satur datus par tām rūpniecības nozarēm, kurās ir vislabākās iespējas KET izmantošanai.

5.2. A tabula ir izveidota, balstoties uz *Global 500* sarakstu. Šajā analizē neuzrādās neviena augsto tehnoloģiju nozare, kurā Eiropa ieņemtu vadošās pozīcijas pasaulē, izņemot ķīmisko rūpniecību.

FT Regional 500 — tehnoloģiju nozares					
Nozare	Uzņēmumu skaits				
	Pasaulē	ASV	Āzija	Eiropā	
Farmācija un biotehnoloģija	20	10	3	6	Novartis*, Roche*, GSK, Sanofi-Aventis, AstraZeneca, Novo Nordisk
Tehnoloģiju datortehnika	21	13	5	2	Nokia, Ericsson
Programmatūra un datorpakalpojumi	12	6	5	1	SAP
Autorūpniecība un daļu komplektējošo ražošana	11	2	6	3	Daimler, VW, BMW

⁽⁵⁾ Skat. OV C 110, 30.4.2004., 3. lpp.

⁽⁶⁾ Skat. OV C 224, 30.8.2008.

FT Regional 500 — tehnoloģiju nozares					
Nozare	Uzņēmumu skaits				
	Pasaulē	ASV	Āzija	Eiropā	
Ķīmiskā rūpniecība	13	4	1	5	Bayer, BASF, Air Liquide, Syngenta*, Linde
Veselības aprūpes iekārtas	12	11	0	1	Fresenius
Vispārējā rūpniecība	13	4	6	2	Siemens, ThyssenKrupp
Rūpnieciskā mašīnbūve	11	3	4	4	ABB*, Volvo, Atlas Copco, Alstom
Aeronautika un aizsardzības rūpniecība	10	7	0	3	BAE Systems, Rolls Royce, EADS
Naftas rūpniecības iekārtas un pakalpojumi	7	4	0	1	Saipem
Izklaides preces	4	0	3	1	Phillips Electrical
Elektronika un elektropreces	6	2	3	1	Schneider Electric
Alternatīvā enerģija	1	1	0	0	

Šajā analizē nav iekļauta naftas un gāzes ražošana, metālrūpniecība un kalnrūpniecība, būvniecība un būvmateriāli, kā arī pārtika, dzērieni un tabakas izstrādājumi.

No saraksta ir izslēgtas fiksētās un mobilās telekomunikācijas, rūpnieciskais transports, elektroenerģētika, gāze, ūdensapgāde un komunālie pakalpojumi.

Āziju galvenokārt pārstāv Japāna, taču ir iekļauti arī Taivāna, Dienvidkorejas, Honkongas, Ķīnas, Indijas un Austrālijas uzņēmumi.

Eiropā ir iekļauta ES un EBTA. Ar zvaigznīti (*) ir atzīmēti Šveices uzņēmumi.

5.3. B tabula ir izveidota, balstoties uz 500 vadošo ASV, Japānas un Eiropas uzņēmumu sarakstu. Tajā ir iekļautas reģionālās tirgus vērtības katrā nozarē. Runājot par 13 augsto tehnoloģiju nozarēm, Eiropa ir vadībā ķīmiskās rūpniecības, rūpnieciskās mašīnbūves un alternatīvās enerģijas nozarēs, kaut gan pēdējā minētā vēl ir pavisam jauna nozare. Eiropa ieņem arī vērā ņemamas pozīcijas farmācijas un biotehnoloģijas nozarēs. Japāna ieņem vadošo vietu autorūpniecībā, elektronikas, elektropreču un izklaides preču ražošanā. Arī citas Āzijas valstis šajās nozarēs ieņem spēcīgas pozīcijas. ASV ieņem vadošo vietu šādās nozarēs: farmācija un biotehnoloģija, tehnoloģiju datortehnika, programmatūra un datorpakalpojumi, veselības aprūpes iekārtas un pakalpojumi, vispārējā rūpniecība, aeronautika un aizsardzības rūpniecība, kā arī naftas rūpniecības iekārtas un pakalpojumi. Tās visas ir KET izmantošanai svarīgas nozares.

FT Regional 500 — tehnoloģiju nozares						
Nozare	Uzņēmumu skaits (#) un tirgus vērtība (miljardos \$*)					
	ASV		Japāna		Eiropa	
	#	\$	#	\$	#	\$
Farmācija un biotehnoloģija	21	843	24	147	18	652
Tehnoloģiju datortehnika	34	1 049	18	164	8	140
Programmatūra un datorpakalpojumi	25	884	12	58	8	98
Autorūpniecība un komplek-tējošo daļu ražošana	5	81	37	398	9	186
Ķīmiskā rūpniecība	12	182	36	134	18	293
Veselības aprūpes iekārtas	31	511	4	24	11	94
Vispārējā rūpniecība	9	344	8	38	6	127
Rūpnieciskā mašīnbūve	11	165	36	185	18	210

FT Regional 500 — tehnoloģiju nozares						
Nozare	Uzņēmumu skaits (#) un tirgus vērtība (miljardos \$*)					
	ASV		Japāna		Eiropa	
	#	\$	#	\$	#	\$
Aeronautika un aizsardzības rūpniecība	12	283	—	—	7	84
Naftas rūpniecības iekārtas un pakalpojumi	17	271	—	—	9	62
Izklaides preces	5	42	14	181	1	31
Elektronika un elektropreces	10	124	29	159	6	54
Alternatīvā enerģija	1	10	—	—	2	16

Miljards* ir 1 tūkstotis miljonu. Šī tabula ir izveidota, balstoties uz FT sarakstu par 500 vadošajiem uzņēmumiem katrā no trim reģioniem. Nozaru izvietojums un īpatsvars katrā reģionā ievērojami atšķiras, taču katras nozares salīdzinošā tirgus vērtība katrā reģionā ir noderīgs relatīvās tehnoloģiskās intensitātes rādītājs.

5.4. Secinājums no šīs analīzes ir tāds, ka Eiropas Savienībai ir nepieciešama rūpniecības stratēģija, lai 2020. gadā un arī turpmāk nodrošinātu ES pozīcijas KET pasaulē.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata
“Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība” ”**

COM(2009) 614 galīgā redakcija

(2011/C 48/21)

Ziņotāja: **Ana BONTEA kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 4. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata “Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība””

COM(2009) 614 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 8. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (2010. gada 16. septembra sēdē), ar 65 balsīm par, 13 balsīm pret un 18 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komiteja atbalsta visu ES dalībvalstu uzņēmējdarbības reģistru sadarbības attīstīšanu un nostiprināšanu, pamatojoties uz principiem, kas nodrošina pārredzamību, ātrumu, izmaksu samazināšanu, administratīvo procedūru vienkāršošanu, personas datu tiesisko aizsardzību un savstarpēju izmantojamību. Uzņēmējdarbības reģistru pārrobežu sadarbības mērķis ir garantēt pilnīgāku un uzticamāku oficiālo informāciju kreditoriem, uzņēmējdarbības partneriem, akcionāriem un patērētājiem, lai nodrošinātu lielāku juridisko noteiktību un sekmētu iekšējā tirgus netraucētu darbību.

1.2. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai jāatspoguļo mērķi, kas pausti divos svarīgos dokumentos: stratēģijā “Eiropa 2020”⁽¹⁾ un “Mazās uzņēmējdarbības aktā”⁽²⁾. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbības uzdevums ir uzlabot pārredzamību un sekmēt uzņēmumu sadarbību, novērst šķēršļus pārrobežu uzņēmējdarbībai un samazināt administratīvās izmaksas, jo īpaši attiecībā uz MVU. Kā uzsvērts Komisijas paziņojumā “Vispirms domāt par mazākajiem” — Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts” (COM(2008) 394 galīgā redakcija), visi minētie aspekti ir ļoti svarīgi vienotā tirgus nostiprināšanai, kā arī līdzsvarota un ilgtspējīga saimnieciskā un sociālā progresa sekmēšanai.

1.3. EESK iesaka zaļajā grāmatā minētos mērķus papildināt ar šādiem jauniem mērķiem:

— izveidot obligātu sadarbības instrumentu, kas sekmētu un stiprinātu dalībvalstu centrālo reģistru elektronisko saslēgšanu, jo īpaši ar e-tiesiskuma portālu, padarot to par galveno

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums “Eiropa 2020 — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010) 2020 galīgā redakcija.

⁽²⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Vispirms domāt par mazākajiem” — Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts “Small Business Act”, COM(2008) 394 galīgā redakcija.

kontaktvietu juridiskās informācijas ieguvei Eiropas Savienībā, lai varētu efektīvi piemērot uzņēmējdarbības tiesību direktīvas,

— sekmēt pārrobežu sadarbību, tostarp attiecībā uz pārrobežu apvienošanās gadījumiem un filiālēm citās dalībvalstīs, izmantojot Iekšējā tirgus informācijas sistēmas (IMI) priekšrocības.

1.4. Komiteja kopumā atbalsta zaļo grāmatu ar nosacījumu, ka tiks veikts visaptverošs ietekmes novērtējums un uzņēmumiem neradīsies papildu izdevumi.

1.5. Komiteja uzskata, ka uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai būs reāla pievienotā vērtība vienīgi tad, ja šajā tīklā būs iekļauti ne tikai centrālie reģistri, bet gan visi 27 dalībvalstu vietējie un reģionālie reģistri, un ja tīklā pārsūtītā informācija neatkarīgi no izcelsmes valsts būs atjaunināta, droša, standartizēta un, pielietojot vienkāršu procedūru, ātri pieejama, vēlams, visās ES oficiālajās valodās un bez maksas (vismaz pamatinformācija).

1.6. Ja ES līmenī tiktu pieņemti tiesību akti, Komiteja vēlas uzsvērt, ka šī iespēja jāizmanto, lai grozītu noteikumus par datu publicēšanu, lai mazinātu administratīvās izmaksas uzņēmumiem, jo īpaši MVU, vienlaikus nemazinot pārskatāmību. Jāņem vērā, ka informācijas publicēšana valstu oficiālajos biļetenos saistīta ar būtiskām papildizmaksām un nesniedz īstu pievienoto vērtību, jo uzņēmējdarbības reģistru informācija pieejama tiešsaistē.

1.7. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbības tehniskos aspektus varētu paredzēt pārvaldības līgumā.

1.8. Lai sasniegtu zaļajā grāmatā izvirzītos mērķus, Komiteja aicina izvēlēties tādu risinājumu, kurā iekļauti un izmantoti visi pašreizējie sadarbības mehānismi un iniciatīvas, jo īpaši EBR ⁽³⁾, BRITE ⁽⁴⁾, IMI un e-tiesiskuma iniciatīva. EBR būtu jāpaplašina un jāattīsta par augsta līmeņa un inovatīvu sadarbības sistēmu, izveidojot to par IKT pakalpojumu platformu un efektīvu pārvaldības un prognozēšanas instrumentu, kas nodrošinātu visu ES uzņēmējdarbības reģistru sadarbību un savstarpēju izmantojamību, uzņēmumu ciešu sadarbību un to attīstības novērtēšanu un kas būtu iekļauts Eiropas e-tiesiskuma portālā.

1.9. Attiecībā uz uzņēmējdarbības reģistru tīkla savienošanu ar elektronisko tīklu, kas izveidots saskaņā ar Direktīvu 2004/109/EK, Komiteja uzskata, ka ietekmes novērtējums jāveic pēc uzņēmējdarbības reģistru savienošanas.

1.10. Attiecībā uz uzņēmumu filiālēm citās valstīs Komiteja atbalsta IMI ieviešanu, jo tā ir informācijas sistēma, kas nodrošina administratīvās sadarbības ietvaru, ko var izmantot, lai sekmētu jebkuru iekšējā tirgus tiesību aktu piemērošanu.

1.11. Izraugoties kompetentu iestādi, kas pārņemtu, paplašinātu un attīstītu EBR — minētais būtu jānosaka par obligātu un nevis fakultatīvu, — un nodrošinot atbilstīgu projekta finansēšanu no ES līdzekļiem, varētu ātrāk izveidot uzņēmējdarbības reģistru pārrobežu sadarbības tīklu, kurā būtu iekļautas visas dalībvalstis, un nodrošināt minēto mērķu sasniegšanu īstermiņā un vidējā termiņā.

1.12. Uzņēmējdarbības reģistru tīklam jāpilda vairākas funkcijas un jānodrošina plašs instrumentu klāsts saziņas veicināšanai.

1.13. Minētajā jomā īpaši svarīga ir valstu un ES iestāžu sadarbība ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību.

2. Pamatinformācija.

2.1. ES ir 27 uzņēmējdarbības reģistri, kas darbojas valstu vai reģionālajā līmenī. Tajos reģistrē, pārbauda un uzglabā informāciju par attiecīgajā valstī vai reģionā izveidotajiem uzņēmumiem saskaņā ar ES tiesību aktos noteiktajiem obligātajiem standartiem, ko piemēro reģistru pamatpakalpojumiem.

⁽³⁾ Eiropas Uzņēmējdarbības reģistrs.

⁽⁴⁾ Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība visā Eiropā.

2.2. Lai gan oficiālā informācija par uzņēmumiem ir viegli pieejama to reģistrēšanas valstī (gandrīz visās dalībvalstīs uzņēmējdarbības reģistri no 2007. gada 1. janvāra ir elektroniski un pieejami tiešsaistē), tomēr piekļuvi tai pašai informācijai citā dalībvalstī var kavēt tehniski šķēršļi (atšķirīgi meklēšanas nosacījumi un struktūra) vai valodas barjera.

2.3. Arvien pieaug pieprasījums pēc informācijas par uzņēmumiem citās valstīs vai nu komerciālā nolūkā vai arī, lai atvieglotu iespēju vērsties tiesu iestādēs; vienotā tirgus priekšrocības ir sekmējušas uzņēmumu darbības paplašināšanu ārpus valsts robežām; turklāt uzņēmumu apvienošanā un pārdalē bieži vien iesaistīti uzņēmumi no dažādām ES dalībvalstīm, it īpaši pēc Direktīvas 2005/56/EK pieņemšanas, kurā pieprasīta uzņēmējdarbības reģistru sadarbība, un ir iespējams uzņēmumu reģistrēt vienā dalībvalstī, bet uzņēmējdarbību daļēji vai pilnībā veikt citā dalībvalstī.

2.4. Pārrobežu uzņēmējdarbības rezultātā valstu, reģionālo un vietējo iestāžu un uzņēmējdarbības reģistru regulāra sadarbība ir kļuvusi par nepieciešamību; tiek izmantoti daudzi instrumenti un iniciatīvas brīvprātīgas sadarbības sekmēšanai.

3. Zaļās grāmatas kopsavilkums.

3.1. Zaļajā grāmatā "Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība" izklāstīta pašreizējā sistēma un apsvērtas iespējas, kā uzlabot pieeju informācijai par uzņēmumiem visā ES un kā efektīvāk īstenot uzņēmējdarbības tiesību direktīvas.

3.2. Kā norādīts zaļajā grāmatā, uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai ir divi konkrēti, savstarpēji saistīti mērķi, proti:

— sekmēt piekļuvi oficiālai, ticamai informācijai par uzņēmumiem citās valstīs, lai palielinātu pārredzamību vienotajā tirgū un uzlabotu uzņēmumu akcionāru un trešo personu aizsardzību,

— pastiprināt uzņēmējdarbības reģistru sadarbību pārrobežu procedūrās, piemēram, uzņēmumu pārrobežu apvienošanās, juridiskās adreses maiņas vai maksātnespējas procedūras gadījumos; šāda sadarbība paredzēta Direktīvā par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu, Eiropas Uzņēmējdarbības statūtos un Eiropas Kooperatīvās sabiedrības statūtos.

3.3. Zaļajā grāmatā ir izklāstīti pašreizējie sadarbības mehānismi un iniciatīvas.

— **Eiropas Biznesa reģistrs (EBR)** ir Eiropas Komisijas atbalstīta brīvprātīga iniciatīva, kurā piedalās uzņēmējdarbības reģistri no 18 dalībvalstīm un 6 valstīm, kas nav ES sastāvā. Tas ir uzņēmējdarbības reģistru tīkls, kura mērķis ir sniegt ticamu informāciju par uzņēmumiem. Tomēr tam ir nepilnības, piemēram, attiecībā uz tīkla paplašināšanu un sadarbību pārrobežu procedūrās.

— **Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība visā Eiropā (BRITE)** ir 2009. gada martā pabeigts pētniecības projekts, kuru lielākoties finansēja Eiropas Komisija un īstenoja vairāki EBR partneri. Projekta mērķis bija izstrādāt un ieviest progresīvu un novatorisku sadarbības modeli, ko veido pakalpojumu IT platforma un pārvaldības instruments uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai visā ES, jo īpaši attiecībā uz pārrobežu juridiskās adreses maiņas un apvienošanās gadījumiem un lai uzlabotu kontroli pār citās dalībvalstīs reģistrēto uzņēmumu filiālēm.

— **Iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMI)** ir droša, tīmeklī pieejama, Komisijas pārvaldīta lietojumprogramma, ko izveidoja 2006. gada martā. Tas ir slēgts tīkls, kas sniedz dalībvalstu kompetentajām iestādēm vienkāršu instrumentu, kā atrast atbilstīgo partneri citā dalībvalstī un ātri un efektīvi sazināties ar to. Sistēmu pašreiz izmanto Profesionālo kvalifikāciju direktīvas un Pakalpojumu direktīvas īstenošanai.

— **E-tiesiskuma** iniciatīva uzsākta 2007. gada jūnijā ar mērķi atbalstīt juridisko iestāžu un juristu darbu un sekmēt iedzīvotāju piekļuvi juridiska un tiesiska rakstura informācijai. Viens no praktiski pielietojamiem minētās iniciatīvas rezultātiem ir Eiropas e-tiesiskuma portāls, kas kļūs par galveno piekļuves punktu juridiskajai informācijai, tiesu un administratīvajām iestādēm, reģistriem, datu bāzēm un citiem pakalpojumiem. Eiropas e-tiesiskuma rīcības plānā 2009.–2013. gadam minēta iespēja pakāpeniski iekļaut Eiropas Biznesa reģistru minētajā portālā (pirmajā posmā tīklu nodrošināta saite uz EBR, bet vēlāk to daļēji integrētu portālā).

3.4. Pēc būtības zaļajā grāmatā norādīti trīs iespējamie risinājumi, kā pilnveidot esošos uzņēmējdarbības reģistru sadarbības mehānismus:

— pirmais variants ir izmantot *BRITE* projekta rezultātus un izraudzīties vai izveidot struktūru, kuras pārziņā būtu nepieciešamo pakalpojumu sniegšana visām dalībvalstīm;

— otrais variants ir izmantot *IMI*, kas jau darbojas un kurai ir pietiekama kapacitāte, lai turpmākajos gados to varētu paplašināt, iekļaujot tajā jaunas ES tiesību jomas;

— trešais variants ir pirmā un otrā risinājuma kombinācija.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. Komiteja atbalsta uzņēmējdarbības reģistru sadarbības paplašināšanu un pastiprināšanu visās ES dalībvalstīs, jo tas vienkāršotu pārrobežu piekļuvi oficiālai, ticamai informācijai par uzņēmumiem un sabiedrībām un nodrošinātu pārredzamību vienotajā tirgū, vienlaikus sekmējot uzņēmumu akcionāru un trešo pušu (kreditoru, uzņēmējdarbības partneru, patērētāju u.c.) aizsardzību, it īpaši pārrobežu procedūrās (piemēram, uzņēmumu apvienošanās, galvenā biroja atrašanās vietas maiņa vai maksātspējas procedūras).

4.2. Komisijas iniciatīva meklēt risinājumus, kā uzlabot piekļuvi informācijai par uzņēmumiem visā ES un efektīvāk piemērot direktīvas par uzņēmējdarbības tiesībām, ir ļoti atbalstāma. Komiteja kopumā atbalsta zaļo grāmatu, tomēr sagaida, ka tiks veikts visaptverošs ietekmes novērtējums un uzņēmumiem netiks uzlikts papildu administratīvais slogs.

4.3. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbības mērķi ir cieši saistīti ar diviem svarīgiem dokumentiem: stratēģiju "Eiropa 2020" (kurā aicināts pastiprināt pārrobežu sadarbību) un "Mazās uzņēmējdarbības aktu" (kurā aicināts stingri vērtēt turpmāko tiesību aktu un administratīvo iniciatīvu ietekmi uz MVU, lai "nodrošināt[u], ka politikas rezultātus sasniegtu ar minimāliem izdevumiem un slogu uzņēmumiem" un lai "dot[u] lielu ieguldījumu MVU izaugsmē un panākumos, taupot to laiku un naudu un tā atbrīvojot resursus inovācijām un darbavietu radīšanai").

4.4. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbības uzdevums ir veicināt pārredzamību, kā arī piekļuvi oficiālai informācijai par uzņēmumiem un to sadarbību, kas ir ļoti svarīgi vienotā tirgus nostiprināšanai un līdzsvarota un ilgtspējīga saimnieciskā un sociālā progresa sekmēšanai.

5. Atbildes uz zaļajā grāmatā uzdotajiem jautājumiem.

5.1. Nepieciešamība pilnveidot dalībvalstu uzņēmējdarbības reģistru tīklu.

5.1.1. Ņemot vērā pašreizējo situāciju, Komiteja atbalsta sadarbības paplašināšanu un pastiprināšanu starp uzņēmējdarbības reģistriem visās ES dalībvalstīs. Tās pamatā jābūt šādiem principiem: pārredzamība, ātrums, izmaksu samazināšana, administratīvā vienkāršošana, personas datu atbilstoša aizsardzība un sadarbība (automatizēta saziņa ar vietējiem un reģionālajiem reģistriem).

5.1.2. Komiteja uzskata, ka uzņēmējdarbības reģistru sadarbības izveidei būs patiesa pievienotā vērtība vienīgi tajā gadījumā, ja šajā tīklā būs iekļauti visi 27 dalībvalstu vietējie un reģionālie reģistri un ja tīklā pārsūtītā informācija neatkarīgi no izcelsmes valsts būs atjaunināta, droša, standartizēta un, piemērojot vienkāršu procedūru, ātri pieejama, vēlamā, visās ES oficiālajās valodās un bez maksas (vismaz pamatinformācija).

5.2. Iespēja sadarbības noteikumus reglamentēt dalībvalstu un uzņēmējdarbības reģistru pārstāvju "pārvaldības līgumā".

5.2.1. Ar nosacījumu, ka visaptveroša ietekmes novērtējuma ietvaros tiks veikts izmaksu un ieguvumu attiecības vērtējums, Komiteja piekrīt uzņēmējdarbības reģistru pašreizējās sadarbības paplašināšanai un pastiprināšanai un norāda, ka šajā sakarā visām dalībvalstīm ir jāpilda saistības attīstīt partnerību minētajā jomā, aktīvi piedaloties partnerības paplašināšanā un pieņemot lēmumus par tās īstenošanas noteikumiem.

5.2.2. Ja ietekmes novērtējumā tiktu konstatēts, ka ES līmenī jāpieņem tiesību akts, lai noteiktu tiesiskās prasības uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai, Komiteja uzskata, kā šī iespēja jāizmanto, lai grozītu noteikumus par reģistros pieejamās informācijas publiskošanu, lai tādējādi samazinātu administratīvo slogu uzņēmumiem, jo īpaši MVU, vienlaikus nemazinot pārskatāmību. Jāņem vērā, ka reģistru informācijas publicēšana valstu oficiālajos biļetenos rada uzņēmējiem būtiskas papildizmaksas un nesniedz reālu pievienoto vērtību, jo attiecīgo informāciju iespējams iegūt tiešsaistē.

5.2.3. Varētu būt lietderīgi izveidot stabilāku tiesisko pamatu attiecībā uz dažiem tīkla aspektiem, bet sadarbības noteikumi jāreglamentē nolīgumā par uzņēmējdarbības reģistru elektroniskā tīkla pārvaldību. Tajā jāiekļauj vismaz šādi aspekti: nosacījumi dalībai tīklā, par tīkla pārvaldību atbildīgās iestādes noteikšana, kā arī jautājumi saistībā ar atbildību, finansēšanu, strīdu izšķiršanu, galvenā servera apkopi un piekļuves garantēšanu visās ES oficiālajās valodās, datu aizsardzības un drošības obligāto standartu noteikšana.

5.3. Vai uzņēmējdarbības reģistru tīkla savienošana ar elektronisko tīklu, kas izveidots saskaņā ar "Pārredzamības direktīvu" (2004/109/EK), ilgtermiņā varētu dot pievienoto vērtību?

5.3.1. Komiteja uzskata, ka pirms uzņēmējdarbības reģistru tīklu savienošanas ar elektronisko tīklu, kas izveidots atbilstīgi "Pārredzamības direktīvai" (2004/109/EK) un kurā tiek glabāta regulēta informācija par biržā kotētiem uzņēmumiem, vispirms ir jāpanāk visu uzņēmējdarbības reģistru sadarbība un jāsaņem ietekmes novērtējums par sadarbības tehniskajiem šķēršļiem, sadarbības efektivitāti, tās faktisko pievienoto vērtību un izmaksām. Iespējams, piemērotāk būtu izmantot Direktīvu 2003/58/EK, ar kuru ieviesti elektroniskie uzņēmējdarbības reģistri.

5.3.2. Lai palielinātu finanšu tirgu pārredzamību, sekmētu piekļuvi finanšu informācijai par biržā kotētajiem Eiropas uzņēmumiem un nodrošinātu pārrobežu maksātspējas procedūru efektīvu norisi, uzņēmējdarbības reģistru ciešāka sadarbība sekmēs iespējamo sinerģiju ar citām struktūrām, kas publisko informāciju par uzņēmumiem.

5.4. Labākais risinājums uzņēmējdarbības reģistru saziņas uzlabošanai pārrobežu apvienošanās un galvenā biroja atrašanās vietas maiņas gadījumos.

5.4.1. Lai sasniegtu zaļajā grāmatā izvirzītos mērķus, Komiteja ierosina izvēlēties tādu risinājumu, kurā iekļauti un izmantoti visi pašreizējie sadarbības mehānismi un iniciatīvas, piemēram, EBR, BRITE, IMI un e-tiesiskuma iniciatīvu. EBR būtu jāiesaista visas dalībvalstis un tas jāattīsta par augsta līmeņa un inovatīvu sadarbībspējīgu sistēmu, izveidojot to par IKT pakalpojumu platformu un efektīvu prognozēšanas instrumentu, kas savieno uzņēmējdarbības reģistrus visā ES, veicina uzņēmumu sadarbību, novērtē to attīstību un kas iekļauts Eiropas e-tiesiskuma portālā.

5.4.2. Komitejas ieteiktais risinājums (izmantot EBR visās dalībvalstīs, pilnveidot tā darbību, izmantojot BRITE projekta rezultātus un, iespējams, izmantot arī IMI, un iekļaut ERB e-tiesiskuma portālā) nodrošinātu uzkrātās pieredzes nepārtrauktību šādu IT platformu pārvaldības jomā un saglabātu atpazīstamību, dotu iespēju izvairīties no neskaidrībām, kuras varētu rasties saistībā ar jauna instrumenta ieviešanu, kas sniedz līdzīga satura vai tādu pašu informāciju kā EBR, kā arī varētu ieguvumus no jau veiktajiem ieguldījumiem, tostarp ES finansējuma, samazinot tādējādi projekta īstenošanas izmaksas, īpaši gadījumā, ja izmanto IMI sistēmu vai tīklu integrē e-tiesiskuma portālā.

5.5. Attiecībā uz uzņēmumu filiālēm ieteiktais risinājums.

5.5.1. Ņemot vērā Direktīvā 89/666/EEK ārvalstu filiālēm noteiktās informācijas sniegšanas prasības, uzņēmējdarbības reģistru sadarbība ir ļoti svarīga no praktiskā viedokļa, lai, atverot kāda uzņēmuma filiāli, nodrošinātu informācijas un dokumentu publiskumu. Komiteja atbalsta BRITE projekta rezultātu izmantošanu tālāk izstrādē un piekrīt variantam par paziņojumu automatisku nosūtīšanu pārējiem reģistriem, lai pārbaudītu, vai dati ir pareizi un aktualizēti, un tādējādi aizsargātu to kreditoru un patērētāju intereses, kuri nonāk saskarē ar attiecīgo filiāli.

6. Īpašas piezīmes.

6.1. Lai sasniegtu uzņēmējdarbības reģistru pilnīgu sadarbību, jāizstrādā visatbilstošākie risinājumi, kā novērst pašreizējos tehniskos šķēršļus (atšķirīgi meklēšanas nosacījumi un struktūra) un valodas barjeru (EBR risinājums: informāciju var meklēt visās valodās, un pieprasītā informācija tiek sniegta valodā, kurā izdarīts pieprasījums).

6.2. Izraugoties kompetentu iestādi, kas pārņemtu, paplašinātu un attīstītu EBR un nodrošinot atbilstīgu projekta finansēšanu no ES līdzekļiem, varētu ātrāk izveidot uzņēmējdarbības reģistru pārrobežu sadarbības tīklu, kurā būtu iekļautas visas dalībvalstis, un nodrošināt minēto mērķu sasniegšanu īstermiņā un vidējā termiņā. Nākotnē būtu jānovērš ierobežojumi saistībā ar augstu maksu par EBR programmatūras abonēšanu un izmantošanu, kā arī valstu līmenī esošie šķēršļi līdzdalībai EBR.

6.3. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai nebūtu jāaprobežojas vienīgi ar tīkla un programmatūras uzturēšanu, pilnveidošanu, pārvaldību un aktualizēšanu. Ir svarīgi nodrošināt dalībnieku attiecību efektīvu pārvaldību, par minēto sistēmu pienācīgi informēt iedzīvotājus un uzņēmumus, piedalīties ES finansētajās programmās, izvērst pakalpojumus citās valstīs, kā arī veikt komercdarbību, no kuras gūtos ienākumus pilnībā izmantotu tīkla attīstībai.

6.4. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbības jomā jāparedz vairāk saziņu veicinoši instrumenti, proti, meklēšanas kritēriji, visu dalībvalstu apstiprinātu pārredzamu procedūru kopums pieprasījumu saņemšanai un nosūtīšanai, iespēja saņemt elektroniskus dokumentus un sertifikātus, instrumenti pieprasījumu un atbilžu apstrādei un progresa uzraudzībai, sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas procedūras, daudzvalodu meklēšanas iespējas, iepriekš definēti, bet atklāti jautājumi un atbildes, informācija par direktoru un iespējām sazināties ar viņu utt.

6.5. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbībā vajadzētu iekļaut visu informāciju, kuras publicēšana ir obligāta, nodrošināt minētās informācijas pieejamību no elektroniskās datnes valstu reģistros, kā arī samazināt uzņēmumu administratīvo slogu, neieviešot papildmaksu, īpaši attiecībā uz MVU. Iekšējā tirgus informācijas sistēma, šķiet, ir piemērots līdzeklis, kā sekmēt saziņu starp dalībvalstu uzņēmējdarbības reģistriem.

6.6. Veicot ietekmes novērtējumu, ieteicams izvērtēt šādus aspektus:

- vienots piekļuves punkts uzņēmējdarbības reģistru tīklam;
- Eiropas līmenī vienots uzņēmumu identifikators;
- vienota rēķinu piesūtīšanas sistēma;
- visā ES standartizēts Eiropas sertifikāts, ko izraksta veidā var saņemt no uzņēmumu reģistra;
- minimālais noteikumu kopums, kas jāaskaņo un jāpiemēro ES līmenī, tostarp līdzvērtīgas kvalitātes informācijas pakalpojumi visās dalībvalstīs.

6.7. Minētajā jomā īpaši svarīga ir valstu un ES iestāžu sadarbība ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību.

Briselē, 2010. gada 16. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Par šiem grozījumiem nobalsoja vismaz viena ceturtdā daļa klātesošo, bet to noraidīja debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts).

2.1. punkts

Grozīt šādi:

“ES ir 27 uzņēmējdarbības reģistri, kas darbojas valstu vai reģionālajā līmenī. Tajos saskaņā ar ES tiesību aktos noteiktajiem minimālajiem standartiem par reģistru pamatpakalpojumiem saskaņā ar ES tiesību aktiem reģistrē uzņēmuma vadītāju amatu un citu juridisku personu sarakstu un uzņēmuma grāmatvedības dokumentu revīzijas, neatkarīgu ekspertu un revidentu iecelšanu, kā arī grāmatvedības dokumentu iesniegšanu un publicēšanu, pārbauda un uzkrāj informāciju par uzņēmumiem, kas izveidoti attiecīgajā valstī vai reģionā.”

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsošanas rezultāts

Par: 22
Pret: 24
Atturas: 2

2.2. punkts

“Lai gan oficiālā informācija par uzņēmumiem ir viegli pieejama to reģistrēšanas valstī (gandrīz visās dalībvalstīs uzņēmējdarbības reģistri no 2007. gada 1. janvāra ir elektroniski un pieejami tiešsaistē), tomēr piekļuvi tai pašai informācijai citā dalībvalstī var kavēt tehniski šķēršļi (atskirtīgi meklēšanas nosacījumi un struktūra) vai valodas barjera.”

Balsošanas rezultāts

Par: 44
Pret: 29
Atturas: 2

4.1. punkts

“Komiteja atbalsta uzņēmējdarbības reģistru sadarbības paplašināšanu un pastiprināšanu visās ES dalībvalstīs, jo tas atvieglotu pieeju oficiālai, ticamai informācijai par uzņēmumiem un nodrošinātu pārredzamību vienotajā tirgū, vienlaikus sekmējot uzņēmumu daļu īpašnieku un trešo pušu aizsardzību (kreditori, uzņēmējdarbības partneri, patērētāji u.c.), it īpaši pārrobežu procedūrās (piemēram, pārrobežu apvienošanās, galvenā biroja atrašanās vietas maiņa vai maksātspējas procedūras).”

Balsošanas rezultāts

Par: 49
Pret: 29
Atturas: 5

4.4. punkts

“Uzņēmējdarbības reģistru sadarbībai jāuzlabo pārredzamība un jāpaplašina uzņēmumu sadarbība, jānovērš šķēršļi pārrobežu uzņēmējdarbībai un jāsamazina administratīvais slogs. Visi minētie aspekti ir ļoti svarīgi vienotā tirgus nostiprināšanai un līdzsvarota un ilgtspējīga saimnieciskā un sociālā progresa sekmēšanai.”

Balsošanas rezultāts

Par: 50
Pret: 40
Atturas: 6

4.5. punkts

“EESK uzskata, ka ar zaļajā grāmatā minētajiem diviem mērķiem nepietiek, un iesaka tos papildināt ar vēl diviem. Uzņēmējdarbības reģistru sadarbības galvenajam mērķim jābūt tāda prognozēšanas instrumenta izveidei, kas būtu pārvaldes instruments ES uzņēmumu attīstības un darbības novērtēšanai. Tas stiprinātu stratēģiju un politiku īstenošanu visos līmeņos (Eiropas, reģionālajā un vietējā). Otram uzņēmējdarbības reģistru sadarbības mērķim jābūt ES uzņēmumu sadarbības veicināšanai.”

Balsošanas rezultāts

Par: 54
Pret: 44
Atturas: 7

5.3.1. punkts

“Komiteja uzskata, ka, pirms izvirza mērķi uzņēmējdarbības reģistru tīklu savienot ar atbilstīgi “Pārredzamības direktīvai” (2004/109/EK) izveidoto elektronisko tīklu, kurā tiek glabāta regulēta informācija par biržu sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem, vispirms būtu jāpanāk visu uzņēmējdarbības reģistru pilnīga sadarbība un jāveic ietekmes novērtējums par tehnisko sarežģītību, šāda pasākuma efektivitāti, tā faktisko pievienoto vērtību un izmaksām.”

Balsošanas rezultāts

Par: 61
Pret: 31
Atturas: 8

5.4.1. punkts

“Lai sasniegtu zaļajā grāmatā izvirzītos mērķus, Komiteja ierosina izvēlēties tādu risinājumu, kurā iekļauti un izmantoti visi pašreizējie sadarbības mehānismi un iniciatīvas, jo īpaši EBR, BRITE un e-tiesiskuma iniciatīva. EBR būtu jāiesaista visas dalībvalstis un tas jāattīsta par augsta līmeņa un inovatīvu sadarbības sistēmu, izveidojot to par IKT pakalpojumu platformu un efektīvu prognozēšanas instrumentu, kas savieno uzņēmējdarbības reģistrus visā ES, veicina uzņēmumu sadarbību un novērtē to attīstību, kā arī ir iekļauts Eiropas e tiesiskuma portālā.”

Balsošanas rezultāts

Par: 51
Pret: 37
Atturas: 7

5.4.2. punkts

“Komitejas ieteiktajam risinājumam (EBR izmantošanā iesaistīt visas dalībvalstis un sekmēt tā darbību, izmantojot BRITE projekta rezultātus un vienlaikus iekļaujot tīklu e-tiesiskuma portālā) būtu šādi rezultāti: tas nodrošinātu uzkrātās pieredzes nepārtrauktību šo IT platformu pārvaldības jomā un saglabātu atpazīstamību, dotu iespēju izvairīties no neskaidrībām, kuras varētu rasties saistībā ar tāda jauna instrumenta ieviešanu, kas sniedz līdzīga satura vai tādu pašu informāciju kā EBR, vairotu ieguvumus no jau veiktajiem ieguldījumiem, tostarp ES finansējuma, un tādējādi projekta īstenošanas izmaksas būtu zemākas.”

Balsošanas rezultāts

Par: 55
Pret: 33
Atturas: 7

6.5. punkts

“Izvēloties galīgo variantu, atbilstoši valstu un ES tiesību aktiem pienācīgi jāapsver ar autortiesībām, datu pārraidi un personas datu aizsardzību saistītie tiesiskie aspekti.”

Balsošanas rezultāts

Par: 53
Pret: 42
Atturas: 3

6.6. punkts

“Iniciatīvā par uzņēmējdarbības reģistru sadarbību jāparedz visas atklātībā nododamās informācijas iekļaušana, nodrošinot pieeju minētajai informācijai no uzņēmuma elektroniskās datnes valstu reģistros, kā arī uzņēmumu administratīvā sloga samazināšana, neieviešot papildmaksu, īpaši MVU.”

Balsošanas rezultāts

Par: 56
Pret: 33
Atturas: 3

6.7. punkts

“Jāveicina sadarbība un partnerība ar uzņēmumiem, kas sniedz uzņēmējdarbības reģistru jaunā sadarbības tīkla pakalpojumiem līdzīgus pakalpojumus.”

Balsošanas rezultāts

Par: 53
Pret: 40
Atturas: 1

1.3. punkts

“EESK iesaka zaļajā grāmatā minētos mērķus papildināt ar vēl diviem mērķiem:

— izveidot prognozēšanas instrumentu, kas būtu pārvaldes instruments ES uzņēmumu attīstības un darbības novērtēšanai un atbalsts stratēģiju un politikas veidošanai visos līmeņos minētajā jomā,

— sekmētu pārrobežu sadarbību.”

Balsošanas rezultāts

Par: 54
Pret: 38
Atturas: 1

1.8. punkts

"Lai sasniegtu zaļajā grāmatā izvirzītos mērķus, Komiteja aicina izvēlēties tādu risinājumu, kurā iekļauti un izmantoti visi pašreizējie sadarbības mehānismi un iniciatīvas, jo īpaši EBR ⁽¹⁾, BRITE ⁽²⁾ un e-tiesiskuma iniciatīva. EBR būtu jāpaplašina un jāattīsta par augsta līmeņa un inovatīvu sadarbībspējīgu sistēmu, izveidojot to par IKT pakalpojumu platformu un efektīvu prognozēšanas instrumentu, kas savieno uzņēmējdarbības reģistrus visā ES, veicina uzņēmumu sadarbību un novērtē to attīstību, kā arī ir iekļauts Eiropas e-tiesiskuma portālā.

(¹) Eiropas Uzņēmējdarbības reģistrs.

(²) Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība visā Eiropā."

Balsošanas rezultāts

Par: 51
Pret: 37
Atturas: 7

1.10. punkts

"Attiecībā uz uzņēmumu filiālēm citās valstīs Komiteja atbalsta BRITE projekta rezultātu izmantošanu tālākā izstrādē un piekrīt variantam par paziņojumu automatisku nosūtīšanu pārējiem reģistriem."

Balsošanas rezultāts

Par: 56
Pret: 33
Atturas: 3

1.11. punkts

"Ja izraudzītu kompetentu iestādi, kas pārņemtu, paplašinātu un attīstītu EBR, kā arī nodrošinātu atbilstīgu projekta finansēšanu no ES līdzekļiem, tas paātrinātu gan tāda uzņēmējdarbības reģistru tīkla izveidi, kurā būtu iekļautas visas dalībvalstis, gan minēto mērķu sasniegšanu īstermiņā un vidējā termiņā."

Balsošanas rezultāts

Par: 54
Pret: 38
Atturas: 1

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Pētniecības pamatprogrammu īstenošanas vienkāršošana””

COM(2010) 187 galīgā redakcija

(2011/C 48/22)

Ziņotājs: **Gerd WOLF**

Eiropas Komisija saskaņā ar LESD 304. pantu 2010. gada 29. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Pētniecības pamatprogrammu īstenošanas vienkāršošana””

COM(2010) 187 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 1. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 114 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi.

1.1. ES pētniecības pamatprogrammām jāklūst efektīvākām un pievilcīgākām. Lai to panāktu, pamatprogrammu īstenošana ir jāvienkāršo.

1.2. Tāpēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un kopumā piekrīt tajā izteiktajiem priekšlikumiem.

1.3. Komiteja atzinīgi vērtē arī 2010. gada 26. maijā notikušās Konkurences padomes secinājumus par šo pašu tematu.

1.4. Dažādo apakšprogrammu un to instrumentu, kuru noteikumi un procedūras dažkārt ir ļoti atšķirīgas, aizvien lielākā daudzveidība ir kļuvusi par vienu no lielākajām ES problēmām pētniecības finansēšanas jomā. Tādēļ pieteikumu iesniedzējiem un finansējuma saņēmējiem rodas daudz neskaidrību, un stāvokli vēl vairāk sarežģī dažādu dalībvalstu un to finansējuma piešķirēju pieņemto noteikumu dažādība.

1.5. Tāpēc Komiteja ES pētniecības finansēšanas sistēmas uzlabošanai visupirms iesaka veikt attiecīgo noteikumu un procedūru pakāpenisku saskaņošanu, kas ilgtermiņā jādara arī dalībvalstu un Komisijas līmenī. Tikai tad Eiropas pētniecības telpas izveide būs pilnībā pabeigta.

1.6. Eiropas Savienībai pētniecības finansēšanas jomā jāpanāk labāks līdzsvars starp rīcības brīvību un kontroli. Tas attiecināms kā uz noteikumu izstrādi, tā arī uz to piemērošanu praksē. Komiteja iesaka izvēlēties uz uzticēšanos balstītu pieeju un izvīzīt to par Eiropas pētniecības finansēšanas prioritāti. Tādēļ

Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu pētniecības jomā palielināt “pieļaujamo kļūdas risku”⁽¹⁾.

1.7. Komiteja iesaka veikt arī šādus konkrētus pasākumus, kas lielākoties atbilst Komisijas paziņojumā minētajiem:

— atzīt finansējuma saņēmēju ievērotās izmaksu uzskaites procedūras saskaņā ar attiecīgajā valstī spēkā esošajiem tiesību aktiem;

— atbilstoši un efektīvi piemērot noteikumus praksē;

— paredzēt iespēju saņemt vienreizējus maksājumus, bet ar to nedrīkst pamatot finansējuma apjoma samazināšanu; aprēķinu pamatā jābūt faktiskajām izmaksām;

— nodrošināt procedūru iespējami lielāku saskaņotību un pārredzamību;

— panākt tiesību aktu un procedūru iespējami lielāku nemainīgumu un nepārtrauktību;

— koordināciju uzticēt pieredzējušiem, starptautiski atzītiem profesionāļiem, kuriem ir pietiekama rīcības brīvība;

— īstenot saskaņotu revīzijas stratēģiju, paredzot skaidras revīziju veikšanas procedūras;

— pilnveidot programmatūras rīkus;

— paredzēt iespēju atgūt pievienotās vērtības nodokli;

⁽¹⁾ Skatīt arī COM (2010) 261 galīgā redakcija.

- īstenot tieši MVU interesēm atbilstošus vienkāršošanas pasākumus;
- nodrošināt ticamas, skaidras un savlaicīgi pieejamas pamatnostādnes (ceļvedis) par finansēšanas programmām un instrumentiem.

1.8. Komisijas papildu priekšlikumu, proti, kā alternatīvu finansēšanas metodi turpmākās pamatprogrammas vajadzībām apsvērt “no rezultātiem atkarīgu finansējumu” Komiteja principā vērtē skeptiski, ja vien Komiteja pēc Komisijas izsmeltoša un precīza skaidrojuma nevarēs objektīvi novērtēt, ko tieši tas nozīmē vai varētu nozīmēt procesuālu un citu norišu izpratnē. Neraugoties uz to, ir pašsaprotami, ka jebkāda veida pētniecības finansēšanas prioritāram uzdevumam un pamatmērķim jābūt jaunu un svarīgu atziņu gūšanai, šajā procesā izvēloties labākās un efektīvākās metodes, kā arī tiesiskā regulējuma sistēmas un tās piemērošanas pielāgošanai, lai minēto mērķi sasniegtu.

1.9. Līdztekus normatīvo, administratīvo un finanšu noteikumu un procedūru vienkāršošanai tikpat svarīgi ir vienkāršot arī zinātniskās un tematiskās pieteikumu iesniegšanas, vērtēšanas un uzraudzības procedūras, lai tādējādi mazinātu un saskaņotu pārmērīgu regulējumu, Eiropas, valstu, reģionu un iestāžu līmeņa daudzveidīgās ziņošanas prasības un pieteikumu iesniegšanas, vērtēšanas un atļauju izsniegšanas procedūras.

2. Komisijas paziņojums.

2.1. Komisijas paziņojuma mērķis ir vēl vairāk vienkāršot Eiropas pētniecības pamatprogrammas īstenošanu. Galvenā uzmanība paziņojumā pievērsta finansēšanas jautājumiem.

2.2. Paziņojumā minētās turpmākās vienkāršošanas iespējas iedalāmas trīs grupās:

- 1. grupa: priekšlikumu iesniegšanas un finanšu palīdzības pārvaldības racionalizācija atbilstīgi spēkā esošajiem noteikumiem;
- 2. grupa: noteikumu korigēšana atbilstīgi pašreizējai uzdevumiem balstītajai sistēmai;
- 3. grupa: pāreja uz finansējumu, kā pamatā ir sasniegtie rezultāti un nevis izmaksas.

2.3. Pirmajā grupā ir iekļauti tādi procesi un instrumentu praktiski uzlabojumi, kuru īstenošanu Komisija jau uzsākusi.

2.3.1. Otrā grupa aptver spēkā esošo noteikumu izmaiņas, kas ļaus plašāk pielietot ierasto grāmatvedības uzskaites praksi (piemēram, vidējās personāla izmaksas), mazināt to noteikumu skaitu, kas attiecas uz dažādiem pasākumiem un dalībniekiem, paredzēs īpašus noteikumus MVU īpašniekiem — uzņēmuma

vadītājiem — un ļaus izdarīt izmaiņas finanšu palīdzības piešķiršanas kārtībā. Gandrīz visi šīs grupas priekšlikumi ir vērsti uz turpmāko pamatprogrammu izstrādi.

2.3.2. Trešajā grupā izklāstītas iespējas pārejai uz finansēšanu, kuras pamatā ir sasniegtie rezultāti un nevis izmaksas. Šādi iecerēts panākt, lai ziņojumu sniegšanas un kontroles pasākumi turpmāk vairāk attiektos nevis uz finansiāliem, bet gan uz zinātniski tehniskiem aspektiem.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. **Pētniecības un izstrādes pamatprogrammas nozīmīgums, efektivitāte un pievilcība.** Pētniecības un izstrādes pamatprogramma ir viens no svarīgākajiem Kopienas instrumentiem, lai saglabātu un stiprinātu Eiropas konkurētspēju un labklājību, īstenotu jauno stratēģiju “Eiropa 2020” un veidotu Eiropas pētniecības telpu. Tādēļ pētniecības pamatprogramma ir jāīsteno pēc iespējas efektīvāk. Labākajiem zinātniekiem un institūtiem, kā arī dažādām nozarēm un MVU jābūt pietiekamam stimulam iesaistīties pamatprogrammā — līdzdalībai tajā jābūt finansiāli izdevīgai, un tā jāvērtē kā sasniegums. Tādēļ administratīvajiem un finansiālajiem noteikumiem, kas attiecas uz finansējuma saņēmējiem, noteikti jābūt izdevīgiem un efektīviem.

3.2. **Vajadzīgie vienkāršošanas pasākumi.** Kopumā pastāvēja un joprojām pastāv vajadzība būtiski uzlabot un vienkāršot procedūras un noteikumus. Tādēļ Komiteja jau vairākkārt aicinājusi vienkāršot ar pētniecības pamatprogrammas izmantošanu saistītās procedūras un ar gandarījumu secinājusi, ka 7. pētniecības pamatprogrammā jau īstenoti pirmie pasākumi, lai šo mērķi sasniegtu.

3.3. **Padomes secinājumi.** Komiteja atzinīgi vērtē arī Padomes 2010. gada 28. maija secinājumus⁽²⁾. Viens no Komitejas turpmāko piezīmju un ieteikumu mērķiem ir dziļāk analizēt un atbalstīt minētajā dokumentā pausto viedokli.

3.4. **Vispārējais atbalsts.** Komiteja kopumā atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas iniciatīvu un tās paziņojumā minētās ierosmes un risinājumus. Virkne ierosināto pasākumu ir piemēroti, lai panāktu ievērojamus uzlabojumus, un tādēļ Komiteja tos pilnībā atbalsta. Tas attiecināms, piemēram, uz priekšlikumu un finanšu palīdzības pārvaldības racionalizāciju spēkā esošajos tiesību aktos vai uz valstu līmenī pastiprināto un ierasto finansējuma saņēmēju grāmatvedības un uzskaites sistēmu plašāku atzīšanu. Tomēr pašreizējās sistēmas sarežģītības galvenos cēloņus šādi nevar novērst, bet tikai mazināt. Ilgtermiņa centieniem tādēļ jābūt vērstiem arī uz problēmu galveno cēloņu novēršanu, lai radītu labvēlīgākus apstākļus kopējā tirgus un Eiropas pētniecības telpas darbībai.

⁽²⁾ Eiropas Savienības Padomes sēde 2010. gada 28. maijā — Padomes secinājumi par vienkāršotām un efektīvākām programmām pētniecības un jauninājumu atbalstam Eiropā, 10268/10.

3.5. **Pašreizējās sistēmas sarežģītības galvenie iemesli.** Viena no ES pētniecības finansēšanas sistēmas būtiskākajām problēmām ir ES programmu un instrumentu aizvien lielāka daudzveidība. Daļai izstrādāto finansēšanas instrumentu un programmu (piemēram, Kopīgas tehnoloģiju ierosmes saskaņā ar 187. pantu, iniciatīvas saskaņā ar 185. pantu, Eiropas Tehnoloģijas institūts, ERA-Net programmas, publiskā un privātā sektora partnerība utt.) ir savi, ļoti dažādi finansējuma piešķiršanas noteikumi un procedūras. Līdz ar to noteikumi finansējuma saņēmējiem kļūst aizvien sarežģītāki. Tas ierobežo ne tikai ieguldīto līdzekļu efektivitāti, bet arī labāko zinātnieku vēlmi iesaistīties pamatprogrammā. Tas savukārt kavē pamatprogrammas veiksmīgu īstenošanu.

3.5.1. **Atšķirīgs tiesiskais regulējums dalībvalstīs.** Stāvokli vēl vairāk sarežģī tas, ka dalībvalstis un to finansējuma piešķirēji pieņemusi ļoti atšķirīgus noteikumus, kuriem projektu finansēšanā ir ļoti svarīga, bieži vien izšķiroša nozīme. Lai raksturotu šīs problēmas patieso ietekmi, jāatgādina, ka gandrīz visu Komisijas finansēto projektu (izņemums ir Eiropas Pētniecības padomes (EPP) projekti) īstenošanas priekšnoteikums ir prasība piedalīties pētniekiem un finansētājiem **no vismaz trim dalībvalstīm (!)**.

3.6. **Noteikumu saskaņošana.** Tādēļ Komiteja iesaka visām Eiropas pētniecības telpas izveidē iesaistītājām struktūrām samazināt pētniecības un izstrādes pamatprogrammas normatīvo, administratīvo un finanšu noteikumu atšķirības un dažādību. **Ar pētniecības un izstrādes pamatprogrammām saistītie noteikumi ir noteikti jāsaskaņo/jāvienādo un jāvienkāršo.** Jāapzina un jāturpina saskaņoti izmantot pamatprogrammas īstenošanā jau līdz šim par veiksmīgiem atzītie finansēšanas instrumenti. Visiem Eiropas pamatprogrammu pētniecības un izstrādes finansēšanas instrumentiem jāpiemēro vienoti noteikumi.

3.7. **Turpmākais mērķis.** Par turpmāko mērķi būtu jāozvirza finansēšanas instrumentu un izmaksu uzskaites procedūru vienādošana (skatīt arī 4.1. punktu) ne tikai pašā pētniecības un izstrādes pamatprogrammā, bet arī starp dalībvalstīm un Komisijas līmenī. Šādi arī varētu novērst dažus jau apzinātos šķēršļus, kas kavē zinātnieku lielāku mobilitāti dalībvalstīs. Kopumā tas būtu ļoti svarīgs solis, lai pabeigtu Eiropas pētniecības telpas izveidi. Lai arī tieši šā svarīgā mērķa sasniegšana pašlaik vēl varētu šķīst nereāla, to tomēr pacietīgi un neatlaidīgi, varbūt arī tikai pakāpeniski, būtu jācenšas sasniegt. **Tieši minētā mērķa sasniegšana būtu īpaši svarīgs solis, lai pabeigtu Eiropas pētniecības telpas izveidi.**

3.7.1. **Daudzveidība pētniecībā.** Komiteja uzskata, ka pētniecības metožu, pieeju un tematikas daudzveidība ⁽³⁾ ir ļoti

svarīga un šāda vienādošana nekādā gadījumā nedrīkst to ierobežot. "Daudzveidība (pētniecībā) nav izšķērdība; tā ir nepieciešams līdzeklis optimizācijai un attīstībai jaunu zināšanu un prasmju meklēšanas procesā, kā arī svarīgs zinātniskā progresa priekšnoteikums".

3.8. **Rīcības brīvības un kontroles līdzsvars.** Būtībā jāpastāv pienācīgam līdzsvaram starp rīcības brīvību un kontroli. Tas attiecināms kā uz pašu noteikumu izstrādi, tā arī uz to piemērošanu praksē. Ja neizdodas vienkāršot noteikumu saturu, tad vēl jo svarīgāk ir panākt šo **noteikumu** elastīgāku un pragmatiskāku **piemērošanu** praksē. Piemērojot un interpretējot noteikumus, prioritātei jābūt nevis jebkāda kļūdas riska novēršanai, bet gan projekta efektīvai īstenošanai un līdzekļu izlietošanai. Dalības noteikumu un Finanšu regulas normu abstraktais saturs pieļauj vajadzīgo rīcības brīvību. Šī rīcības brīvība būtu jāizmanto, lai panāktu iespējami lielāku pētniecības finansēšanas un līdzekļu pārvaldības efektivitāti. Komiteja tādēļ atgādina savus iepriekšējos ieteikumus, proti, pieļaut Komisijas par lēmumu pieņemšanu atbildīgo personu lielāku rīcības brīvību un līdz ar to arī lielāku iespējamo kļūdu risku. "Nav pieļaujams, ka, baidoties no atsevišķu iesaistīto pušu neatbilstošas rīcības, tiek noteikts pārmērīgs regulējums un aizkavēta citu iesaistīto pušu darbība. Tas attiecas gan uz veicināšanas organizāciju, gan arī pētnieku darbības nosacījumiem".

3.9. **Uz uzticēšanos balstīta pieeja.** Izmaksu uzskaites procedūrā konstatētās kļūdas vai maldība lielākoties ir izskaidrojamas ar finansējuma piešķiršanas kritēriju sarežģītību, un to rašanās iemesls visbiežāk nav krāpnieciski nodomi. Tāpēc būtu precīzāk jādefinē, kas ir kļūda, maldība un krāpšana. Šā iemesla dēļ Komiteja iesaka Padomei, Parlamentam un Komisijai izvēlēties uz uzticēšanos balstītu pieeju un izvirzīt to par Eiropas pētniecības finansēšanas prioritāti. Komiteja arī atbalsta Komisijas priekšlikumu pētniecības jomā palielināt pieļaujamo kļūdas risku ⁽⁴⁾.

3.10. **Profesionāli un ieinteresēti darbinieki.** Lai Komisija, īstenojot pētniecības un izstrādes pamatprogrammu, varētu veikt tai uzticētos pienākumus, ir vajadzīgi profesionāli darbinieki, kuru kompetence zinātnes jomā ir atzīta zinātnieku aprindās starptautiskā mērogā ⁽⁵⁾. Tādēļ nav pieļaujams, ka zinātnieku, ņemot vērā regulējuma mulsinošo sarežģītību, visai pamatotās bažas par iespējamajām procesuālajām kļūdām un to sekām pārlietu mazinātu viņu apņēmību sasniegt vislabākos rezultātus un efektīvi īstenot programmu. Tas arī nozīmē, ka par pieļautajām kļūdām nedrīkst paredzēt nesamērīgu atbildību. Arī tādēļ procedūrām ir jābūt vienkāršākām, elastīgākām un skaidrākām.

⁽⁴⁾ Skatīt COM (2010) 261 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ Komiteja norāda uz atzinumu OV C 44, 16.02.2008, 1. lpp, kura 1.12. punktā jau bija iekļauts šāds ieteikums: "Komiteja uzskata, ka veicināšanas organizācijās, it īpaši Komisijā, pastāvīgi jānodarbina augsta līmeņa speciālisti zinātnes jomā, kas labi un pietiekami ilglai cīgi pazīst konkrēto zinātnes nozari, tās īpatnības un attiecīgās zinātnieku aprindas (šajā gadījumā regulāra darba rotācija nav piemērota)".

⁽³⁾ OV C 44, 16.02.2008, 1. lpp.

3.11. **Pārredzamība — papildu kontroles mehānisms.** Komitejas ieteiktā un efektīvāti veicinošā Komisijas atbildīgo personu lielākā rīcības brīvība nenovēršami arī vairo papildu kļūdu iespējamību vai risku, ka varētu tikt piešķirtas nepamatotas priekšrocības. Komiteja tomēr jau vienmēr norādījusi, ka pilnīga atklātība un pārredzamība ir vajadzīga arī pētniecības finansēšanas jomā, un pietiekami labi informēti finansējuma izmantotāji un viņu rīcība nodrošina papildu garantijas pret iespējamajām nevēlamajām norisēm.

3.12. **Nepārtrauktības un nemainīguma nozīmīgums.** Darbu ar tik sarežģītām sistēmām var apgūt tikai grūtā mācību procesā, turklāt tam vajadzīga attiecīga pieredze. Tas attiecas gan uz Komisijas darbiniekiem, gan arī uz iespējamajiem finansējuma saņēmējiem, jo īpaši MVU, kuri nevar atļauties juridisko nodaļu tikai šādu jautājumu risināšanai. Rīcības pastāvīga nepārtrauktība ne tikai vairo tiesisko paļāvību, bet jau pati par sevi padara vienkāršāku sistēmas turpmāku izmantošanu. Tātad visas iecerētās izmaiņas — arī, ja to mērķis ir noteikumu vienkāršošana, — jāapsver, ņemot vērā iespējamo nepārtrauktības un nemainīguma zudumu, proti, **plānotajai vienkāršošanai jāsniedz būtiska pievienotā vērtība salīdzinājumā ar nepārtrauktības un nemainīguma zudumu.**

3.13. **Pieteikumu iesniegšanas un vērtēšanas zinātnisko procedūru vienkāršošana.** Līdztekus normatīvo, administratīvo un finanšu noteikumu un procedūru vienkāršošanai (3.6. un 3.7. punkts) ne mazāk svarīgi ir vienkāršot arī zinātniskās un tematiskās pieteikumu iesniegšanas, vērtēšanas un uzraudzības procedūras, “lai vienkāršotu — proti, apkopotu un pēc iespējas samazinātu — pārmērīgo regulējumu, kā arī daudzveidīgās ziņojumu un pieteikumu iesniegšanas, izvērtēšanas, t.i., novērtēšanas un atļaujas izsniegšanas utt. procedūras, ko noteikušas Eiropas, valstu, reģionālās un citas iestādes”. Komiteja pauž nožēlu, ka Komisijas paziņojumā šis aspekts nemaz nav pieminēts. Tādēļ Komiteja vēlreiz aicina Komisiju kopā ar dalībvalstīm un to pārstāvjiem censties “iestāžu, valstu un Eiropas līmenī saskaņot un apkopot daudzveidīgās pieteikumu iesniegšanas, uzraudzības un vērtēšanas procedūras, kuras turklāt vēl bieži vien savstarpēji pārklājas”. Tādējādi varētu cīnīties ar augsti kvalificētu pētnieku un kopumā arī visu “cilvēkkapitāla” resursu nevēlamu samazināšanos. Lai arī, īstenojot 7. pamatprogrammu, ir izdevies gūt zināmus panākumus, šī problēma vēl ir lielā mērā neatrisināta. Meklējot iespējamus risinājumus, ir svarīgi arī turpmāk nodrošināt dalībvalstu pienācīgu pārstāvību dažādās struktūrās un komitejās, kas pieņem lēmumus par finansējuma piešķiršanu.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. **Izmaksu uzskaites procedūra dalībvalstīs.** Komiteja uzskata, ka Komisijas ierosinātā “valstīs ierasto grāmatvedības procedūru plašāka atzišana” patiešām veicinātu ievērojamu sistēmas vienkāršošanu. Tas tomēr notiktu tikai tad, ja patiesais mērķis, ko atzītu arī Eiropas Revīzijas palāta, ir panākt, lai visās dalībvalstīs pētniecības un izstrādes pamatprogrammu īstenošanas un izmaksu uzskaites procesā varētu izmantot attiecīgajā valstī spēkā esošos pētniecības finansēšanai piemērojamus noteikumus. Komiteja apzinās, ka tas zināmā mērā var veicināt

nevienlīdzīgu attieksmi, tomēr tas būtu attaisnojams, ņemot vērā, ka tādejādi varētu panākt sistēmas vienkāršošanu. Tādēļ Komiteja katrā ziņā iesaka patiešām efektīvi un pilnībā ieviest šo Komisijas priekšlikumu, lai nodrošinātu lielāku precizitāti.

4.1.1. **Iespēja atgūt pievienotās vērtības nodokli.** Viena no izmaksu pozīcijām atsevišķu pētniecības projektu īstenošanā ir arī pievienotās vērtības nodoklis. Eiropas Finanšu regulas noteikumi atļauj pievienotās vērtības nodokli pieskaitīt finansēšanas izmaksām, ja ir izpildīti daži priekšnoteikumi. Šādu normu jau piemēro lielākajai daļai Eiropas finansējuma piešķiršanas programmu. Tādēļ Komiteja iesaka turpmāk atzīt, ka tiesības atgūt pievienotās vērtības nodokli ir arī, īstenojot pētniecības un izstrādes pamatprogrammas.

4.2. **Noteikumu dažādības ierobežošana.** Šķiet lietderīgi nekavējoties ierobežot dažādām programmām un instrumentiem piemērojamo noteikumu daudzveidību (skatīt arī 3.6. punktu). Tomēr nav vēlams ieviest vienu risinājumu visiem finansējuma saņēmējiem, jo šāda pieeja nevar atbilst pētniecības un izstrādes pamatprogrammu dažādu dalībnieku interesēm, pat ņemot vērā vienkāršošanas aspektus. Būtu jāsauglabā vismaz šobrīd spēkā esošais dažādu organizāciju dalījums. Tādēļ Komiteja iesaka Komisijas dokumenta attiecīgajā punktā ierosināto vienoto finansējuma pieeju nepiemērot visām organizācijām un darbības jomām.

4.3. **Izmēģinājuma modeļu pieļaujamība.** Noteikumu dažādības ierobežošana un prasība nodrošināt tiesiskā regulējuma nepārtrauktību un nemainīgumu (skatīt arī 3.12. punktu) tomēr nedrīkst veicināt sistēmas stagnāciju. Taču, pirms izlemt, vai jaunus instrumentus iekļaut kopējā regulējuma sistēmā, tie sākotnēji būtu jāpārbauda un jāatļauj izmantot tikai kā eksperimentāli modeļi.

4.4. **Skaidras definīcijas un pamatnostādnes — ceļvedis.** Jēdzienu, regulējuma, norišu un procedūru precīzas un nepārprotamas definīcijas ir sevišķi svarīgas tieši sarežģītās sistēmās, lai tādējādi nodrošinātu iesaistīto personu efektīvu rīcību. Tas attiecināms arī uz Komisijas izstrādātu uzticamu pamatnostādņu un “ceļveža” savlaicīgu pieejamību. Pirmkārt, pamatnostādnes jābūt paredzētai pietiekamai rīcības brīvībai, lai attiecīgi varētu ņemt vērā finansējuma saņēmēju atšķirīgo situāciju. Otrkārt, finansējuma saņēmējiem jābūt pārliecinātiem, ka pamatnostādnes iekļautā informācija ir uzticama. Šāda prasība nav pretrunā ar vajadzīgo elastīgumu, tieši otrādi — tā ļauj to pilnībā izmantot. Tieši šajā ziņā Komiteja saskata īpašas problēmas attiecībā uz Komisijas priekšlikumu pēdējo un būtībā radikālo daļu (skatīt 4.8. punktu dokumenta turpinājumā).

4.5. **Saskaņota revīzijas stratēģija.** Komisijas turpmākā revīzijas stratēģija ir vienkāršošanas procesa būtiska sastāvdaļa (skatīt arī 3.9. un 4.1. punktu). Tādēļ Komiteja iesaka pārstrādāt revīzijas stratēģiju, lai palielinātu pētniecības un izstrādes pamatprogrammas efektivitāti un vienkāršotu administratīvās procedūras. Tajā arī jāprecizē noteikumi, saskaņā ar kuriem būtu jāpārbauda dalībvalstīs izmantotās grāmatvedības procedūras, tajā skaitā personāla vidējo izmaksu iespējamā uzskaitē.

4.6. **Vairāk vienreizējo maksājumu elementu pašreizējā uz izmaksām balstītajā pieejā.** Komiteja principā piekrīt šādam Komisijas priekšlikumam, kas būtībā var attiekties uz dažādu veidu izmaksām. Komisija arī uzskata, ka šādi var **uzlabot MVU līdzdalības noteikumus.** Komiteja tomēr pauž atbalstu tikai ar nosacījumu, ka vienreizēji maksājumi sedz faktiskās izmaksas, tos neizmanto par iemeslu finansējuma apjoma samazināšanai un tie vienmēr ir tikai viens no vairākiem risinājumiem.

4.6.1. **Faktiskās izmaksas — vienreizējo maksājumu aprēķināšanas pamats.** Finanšu palīdzības, tai skaitā piedāvāto vienreizējo maksājumu, apjomam principā jābūt atbilstošam finansējuma saņēmēju faktiskajām izmaksām. Tikai tad, ja ar pētniecības un izstrādes pamatprogrammu piedāvātais finansējums būs pietiekami liels, arī visefektīvāk strādājošās organizācijas būs motivētas piedalīties Eiropas pētniecības programmās, lai arī šāda daļība ir saistīta ar administratīvu un citādu šķēršļu pārvarēšanu. Un rikai tad varēs pilnībā sasniegt konkurētspējas un jaunrades jomā izvirzītos mērķus.

4.7. **Stabili programmatūras rīki projektu vadībai.** Visā projekta īstenošanas laikā — no pieteikuma iesniegšanas līdz pat projekta pilnīgai pabeigšanai — izmantojot tīmekli pieejamas sistēmas, ir lielas iespējas būtiski samazināt kā Komisijas, tā arī pieteikumu iesniedzēju administratīvo slogu. Tādēļ attiecīgi Komisijas centieni vērtējami atzinīgi. Taču Komisijas izstrādāto un pieteikumu iesniedzēju vajadzībām paredzēto rīku darbībai jābūt nekļūdīgai un saskaņotai. Pat, ja 7. pamatprogrammā izstrādātie jaunie programmatūras rīki atvieglo Komisijas iekšējās darba norises, tas tomēr nav pieļaujams, ja tādējādi pasliktinās pieteikumu iesniedzēju stāvoklis. Nepilnīgi izstrādāta programmatūra (piemēram, NEF) un nesaskaņotas struktūras dokumenti (piemēram, dažādos projekta īstenošanas starposmos) rada papildu nevajadzīgu slogu visiem pieteikumu iesniedzējiem. Komiteja iesaka šo aspektu ņemt vērā visos projekta īstenošanas posmos un līmeņos, kā arī turpmāk vēl vairāk līdzekļu atvēlēt programmatūras rīku pilnveidošanai.

4.8. **Pāreja uz finansējumu, kura pamatā ir sasniegtie rezultāti un nevis izmaksas.** Komisija ierosina jau 8. pētniecības pamatprogrammā apsvērt pāreju uz finansējumu, kura pamatā ir sasniegtie rezultāti un nevis izmaksas un kurš būtu īpašs jauna veida vienkāršojums un alternatīva finansējuma piešķiršanas koncepcija. Sākotnēji šis priekšlikums šķiet ļoti pievilcīgs, jo jebkāda veida pētniecības finansēšanas prioritāram

uzdevumam un pamatmērķim jābūt jaunu atziņu gūšanai un rezultātu sasniegšanai, izvēloties labākās un efektīvākās metodes šā mērķa sasniegšanai. Pašsaprotams, ka noteikumiem un to piemērošanai jākalpo un jābūt pakārtotai tieši šī mērķa sasniegšanai.

4.8.1. **Sākotnējās šaubas.** Tomēr iepriekšēja vienošanās par konkrētiem kādā pētniecības projektā sasniedzamiem rezultātiem šķiet problemātiska. Tajā saskatāmas pasūtījuma pētniecības pazīmes. Ar to saistītas ne tikai problēmas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas un nodokļu tiesību jomā, bet arī rodas jautājums par pašu pētniecības izpratni. Kādi ir fundamentālajos pētījumos iegūstamie rezultāti? Tādēļ Komiteja minēto priekšlikumu vērtē skeptiski, ja vien pēc Komisijas izsmeloša un precīza skaidrojuma Komiteja nevarēs objektīvi novērtēt, ko tieši nozīmē no sasniegtajiem rezultātiem atkarīgs finansējums un kādus instrumentus paredzēts izmantot. Komitejas šaubas vēl vairāk pastiprina pašas Komisijas piesardzīgā nostāja, paužot viedokli, ka “uz rezultātiem balstītā pieejā ir rūpīgi jādefinē rezultāts katra atsevišķā projekta līmenī un jāveic rūpīga analīze, lai noteiktu vienreizējos maksājumus (...)”. Tādēļ, pirms uzsākt īstenot konkrētus turpmākos pasākumus, Komiteja iesaka rīkot īpaši dziļu un pārdomātu visu iesaistīto personu diskusiju, pēc kuras arī būtu jāizstrādā skaidri formulēts papildu paziņojums par tādu pētniecības finansējumu, kas atkarīgs no sasniegtajiem rezultātiem.

4.8.2. **Priekšizpēte un definīcijas.** Ņemot vērā iepriekšminētos iemeslus, Komiteja iesaka veikt finansēšanas, kas atkarīga no sasniegtajiem rezultātiem, priekšizpēti (skatīt arī 4.3. punktu), lai varētu objektīvi izvērtēt, tieši kādas iespējas šāda finansēšanas kārtība paver, ar kādiem riskiem, problēmām tā ir saistīta un ko tā varētu vienkāršot. Varbūt lietderīgāk būtu lietot tādas jēdzienus kā “pētniecību veicinošs projektu finansējums (uz zinātnei vērsts finansējums — TRANS E)”⁽⁶⁾ vai “pētniecības finansējums, kura pamatā ir programmu īstenošana” un nevis — “finansējums, kas pamatojas uz rezultātu sasniegšanu”.

4.8.3. **MVU īpašo vajadzību ievērošana.** Finansējuma piešķiršanas atkarība no vēlāk sasniedzamiem, neskaidriem projektu rezultātiem problēmas varētu radīt jo sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem. Ja Komisijas piekrišana piešķirt finansējumu būtu saistīta ar lielu nenoteiktību, varētu, piemēram, rasties grūtības iegūt vajadzīgo papildu finansējumu.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽⁶⁾ EP deputāta Herbert Reul vadītās neformālās darba grupas “7. PP īstenošana” priekšlikums.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 97/68/EK attiecībā uz noteikumiem par motoriem, ko laiž tirgū saskaņā ar “elastīguma sistēmu””

COM(2010) 362 galīgā redakcija – 2010/0195 (COD)

(2011/C 48/23)

Vienīgais ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Padome un Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu 2010. gada 7. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 97/68/EK attiecībā uz noteikumiem par motoriem, ko laiž tirgū saskaņā ar “elastīguma principiem””

COM(2010) 362 galīgā redakcija — 2010/0195 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 1. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (16. septembra sēdē) vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir pārliecināta, ka videi aizvien draudzīgākas **visurgājējas tehnikas**, kas rada aizvien mazāk un mazāk oglekļa oksīda, slāpekļa oksīdu, oglekļa dioksīdu un makrodaļiņu ⁽¹⁾ emisiju, laišana ES tirgū ir nozīmīgs mērķis atbilstoši ES mērķiem līdz 2020. gadam samazināt emisijas, kas ir kaitīgas veselībai un rada klimata pārmaiņas.

1.2. Komiteja arī ir pārliecināta, ka jo īpaši pasaules finanšu, ekonomikas un nodarbinātības krīzes laikā ES visurgājējas tehnikas dzinēju ražošanas nozarē ir jānodrošina:

— atbilstoša konkurētspēja;

— pietiekamas iespējas un laiks tehnoloģiskajai izpētei un attīstībai, kā arī

— pietiekams elastīgums attiecībā uz inovatīviem ražošanas lietojumiem un pielāgojumiem, kas vajadzīgi dzinēju uzstādīšanai ⁽²⁾, dodot iespēju sasniegt un ievērot emisiju robežvērtības, neapdraudot darba vietas.

1.3. Komiteja atbalsta Komisijas ierosinājumu līdz 50 % paaugstināt elastīgumu nozarēm, uz kurām jau attiecas direktīvā

par visurgājēju tehniku ⁽³⁾ noteiktie elastīguma pasākumi, un pielāgot dzinēju kopējo skaitu, kurus var laist tirgū atbilstoši minētajiem noteikumiem, kā arī attiecināt elastīguma sistēmu uz motorvagoniem un lokomotīvēm, nosakot mazāku procentuālo daļu 20 % apmērā.

1.4. Kā Komiteja jau iepriekš norādījusi ⁽⁴⁾, “dzinēju, kuros izmanto standartdegvielu, tipa apstiprinājums garantē, ka tie darbojas atbilstoši IIIB posmam noteiktajām robežvērtībām, bet jaunais emisiju robežvērtību līmenis tiks sasniegts vienīgi gadījumā, ja tirgū ir pieejamas atbilstošas degvielas.”

1.4.1. Saistībā ar tehnoloģiju, kas vajadzīga, lai sasniegtu IIIB posma ⁽⁵⁾ makrodaļiņu un slāpekļa oksīdu (NO_x) ⁽⁶⁾ emisiju robežvērtības, daudzās dalībvalstīs būs jāsamazina sēra saturs degvielā, salīdzinot ar pašreizējo līmeni, un būtu jānosaka standartdegvielas parametri.

1.5. Lai sasniegtu minētos mērķus, Komiteja uzskata, ka papildus stingrāku robežvērtību noteikšanai pārbaudes metodēm ir jāatbilst faktiskajai situācijai un ka būtu jāierobežo laboratorijas pārbaudes, kas sniedz teorētiskus rezultātus, kā arī pretrunīgas emisiju kontroles metodes. Ir rūpīgi jāizvērtē arī visurgājējas tehnikas izplūdes gāzu darbība dzinēju faktiskās izmantošanas laikā, ne tikai gāzu darbība un emisijas no dzinējiem, izmantojot pārbaudes stendu.

⁽¹⁾ CO; NO_x; HC; PM.

⁽²⁾ Iekārtu ražotājiem būs pilnībā jāpārveido ražotās tehnikas konstrukcija, lai iekļautu jaunus dzinējus.

⁽³⁾ Direktīva 97/68/EK.

⁽⁴⁾ OV C 220, 16.09.2003., 16. lpp.

⁽⁵⁾ No 2011. gada 1. janvāra.

⁽⁶⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

1.6. Komiteja vēlas uzsvērt bažas par noteikto termiņu ievērošanu saistībā ar IIIB un IV posma robežvērtību stāšanos spēkā, kā arī par attiecīgajām tipa apstiprināšanas procedūrām, un vaicā, vai nebūtu lietderīgi pārcelt IIIB un IV posma termiņus attiecīgi par diviem un trijiem gadiem, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību.

1.7. Komiteja uzskata, ka elastīgi atbilstības nosacījumi un pieļaujamais pārejas periods starp secīgiem posmiem ir īpaši apgrūtinājošs un sarežģīts MVU, ņemot vērā, ka gan ar iekārtām, gan dzinējiem saistītās izmaksas, kas paredzētas īpaši pētniecības un tehnoloģiju attīstībai un atbilstības novērtējumam, nelielam uzņēmumam būs ievērojami augstākas nekā lielai rūpnieciskai grupai.

1.8. Komiteja uzskata: tā kā “visurgājējai teknikai, iespējams, ir straujāks mehāniskais nolietojums nekā dzinējiem (7)”, ir svarīgi ņemt vērā emisiju rādītājus visā dzinēja ekspluatācijas laikā un arī pēc iekārtu mehānisko daļu nomaiņas. Būtu jāievieš vispārpieņemtas tehniskā izturīguma prasības, lai laika gaitā izvairītos no emisiju rādītāju pasliktināšanās.

1.9. Komiteja uzskata, ka I pielikumā minētajos tipa apstiprinājuma sertifikātos būtu jāietver ne tikai marķējuma paraugs, ko piestiprina visurgājējai teknikai, kuru laiž tirgū saskaņā ar elastīguma sistēmu, un papildu marķējuma paraugs, bet arī sīks to obligāto ierīču apraksts, kas nodrošina atbilstību direktīvā, ar kuru saskaņā tika piešķirts tipa apstiprinājums, noteiktajām emisiju robežvērtībām.

1.10. Komiteja uzskata, ka ir ļoti svarīgi sekmēt kopīgus centienus ES un starptautiskā līmenī, lai izstrādātu vispārpieņemtus un skaidrus tehniskos standartus ar mērķi veicināt informācijas apmaiņu minētajā nozarē pasaules līmenī un pakāpeniski saskaņot ES noteiktās emisiju robežvērtības ar tām robežvērtībām, kas ir spēkā vai plānotas trešās valstīs.

1.11. Komiteja iesaka izstrādāt atjauninātas ieviešanas pamatnostādnes, lai ne tikai dzinēju ražotājiem, bet — un tas ir īpaši svarīgi — arī iekārtu ražotājiem atvieglotu dažādiem posmiem izstrādāto noteikumu izpildi; iesaka arī veikt uz līdzdalību vērstu prognozēšanu par vides aizsardzības perspektīvām visurgājējas tehnikas izmantošanas jomā un par iespējām veicināt ekomarķējuma izmantošanu šajā nozarē.

1.11.1. Informācijas kampaņai jāveicina ne vien visurgājējas tehnikas un iekārtu, kurās ir iebūvēti pārveidotie dzinēji, ražotāju, bet arī galalietotāju izpratne, ka ir pareizi jāpiemēro noteikumi, kas paredzēti dažādos darbību attīstības posmos, lai panāktu zemāku emisiju līmeni. Tādēļ, izmantojot Eiropas

jauno kvalifikāciju sertifikācijas sistēmu, kā arī atbilstošus atbalsta mehānismus, ko sniegtu gan sociālie partneri, gan valsts iestādes, jāizstrādā jauni “zaļie” profesionālie un lietotāju profili.

2. Ievads.

2.1. Direktīva 97/68/EK (NRMM — visurgājēja tehnika) attiecas uz kompresijaizdedzes dzinējiem ar jaudu no 18 kW līdz 560 kW. Tajā noteikti ierobežojumi oglekļa dioksīda, slāpekļa oksīdu, oglekļa ūdeņražu un makrodaļiņu izplūdes gāzu emisiju daudzumam. Direktīvā paredzēti emisijas ierobežošanas posmi ar arvien stingrākām robežvērtībām un attiecīgiem izpildes datumiem attiecībā uz gāzu izplūdi no

— dīzeļdzinējiem, kas uzstādīti celtniecības tehnikai;

— lauksaimniecības un mežsaimniecības iekārtām;

— motorvagoniem un lokomotīvēm;

— iekšējo ūdensceļu kuģiem;

— dzinējiem ar nemainīgu apgrieziena skaitu, kā arī

— maziem benzīna motoriem, kurus izmanto dažādos tehnikas veidos.

2.2. Tiesību akti visurgājējas tehnikas jomā, par kuriem Komiteja vairākkārt ir paudusi viedokli (8), vairākas reizes ir grozīti ar Direktīvām 2001/63/EK, 2002/88/EK un 2004/26/EK. Ar pēdējo minēto direktīvu tika ieviesta elastīguma sistēma, lai atvieglotu pāreju starp dažādiem emisiju robežvērtību posmiem.

2.3. Pavisam nesen ar Komisijas 2010. gada 31. marta Direktīvu 2010/26/ES līdz 2013. gada 31. jūlijam tika pagarināts atbrīvojuma periods benzīna dzinējiem (ar dzirksteļzaizdedzi), kurus izmanto rokas iekārtās, kā arī precīzēti tehniskie tipa apstiprinājuma mehānismi, kuri ir vajadzīgi, lai ievērotu IIIB posma prasības. Ar Direktīvu tika vienkāršota arī administratīvā procedūra saistībā ar “elastīguma sistēmas” piemērošanu.

2.4. Līdzīgi tiesību akti ir spēkā ASV, mazākā apjomā tos piemēro Japānā, savukārt citās lielvalstīs, piemēram, Ķīnā, Indijā, Krievijā un Brazīlijā, šādu prasību nav.

2.5. Elastīguma sistēma ļauj ražotājiem pielāgoties jaunajiem standartiem, jo tehniskie risinājumi, lai dzinēji atbilstu IIIB posma emisijas prasībām, kopumā vēl nav pabeigti, un nepieciešama tālāka izpēte un tehnoloģiju attīstība, lai nodrošinātu tirgū laistās tehnikas dzinēju atbilstību IIIB posma prasībām (9).

(8) OV C 407, 28.12.1998., OV C 260, 17.09.2001., 1. lpp., OV C 220, 16.09.2003., 16. lpp.

(9) SEC(2010) 829, 7.7.2010., papildinot priekšlikumu COM(2010) 362 galīgā redakcija.

(7) Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

2.6. Turklāt globālās finanšu un ekonomikas krīzes sekas kopš 2008. gada rudens smagi skārušas Eiropas rūpniecības nozares, kas ražo visurgājēju tehniku, jo īpaši celtniecības iekārtu⁽¹⁰⁾ un lauksaimniecības tehnikas jomā.

2.6.1. Lai nodrošinātu gan nozares attīstību, gan vides aizsardzību,

- jāsiglabā Eiropas rūpniecības nozares, kas ražo visurgājēju tehniku, konkurētspēja, kā arī jāatvieglo ekonomikas krīzes radītais spiediens;
- IIIB posma ietvaros nozarē jābūt iespējai finansēt pētniecības un attīstības pasākumus attiecībā uz visu veidu produktiem;
- būtu jāierobežo emisiju līmenis un vecā visurgājēja tehnika jāaizstāj ar modeļiem, kuros ir ekoloģiski tīrāki dzinēji.

2.7. Dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz pasākumiem, kas jāveic gāzu un daļiņveida piesārņotāju emisijas samazināšanai no iekšdedzes dzinējiem, ar kuriem aprīkojama visurgājēja tehnika, reglamentē Kopienas noteikumi, kuros paredzēti samazināta elastīguma mehānismi, nosakot aizvien stingrākas emisijas robežvērtības atbilstības ievērošanai noteiktajos posmos.

2.8. Komisija ir izvirzījusi mērķi iespējami atvieglot ieviestās stingrās prasības, lai ņemtu vērā ekonomikas krīzes ietekmi un vajadzību sekmēt centienus pētniecības un tehnoloģiju attīstības, jaunu lietojumu un tehniskās standartizācijas jomās.

3. Priekšlikums par direktīvas grozījumu.

3.1. Priekšlikumā paredzēts Direktīvā 97/68/EK veikt šādus grozījumus.

3.1.1. Katrā dzinēju jaudas kategorijā palielināt to dzinēju skaitu, kurus izmanto lauksaimniecības tehnikā un laiž tirgū saskaņā ar elastīguma sistēmu. No 20 % līdz 50 % palielināt OEM iekārtu gada pārdevumus un maksimāli palielināt to dzinēju skaitu, kurus laikā starp IIIA emisijas posmu un IIIB emisijas posmu atļauts laist tirgū saskaņā ar elastīguma sistēmu kā alternatīvu.

3.1.2. Iespēja iekļaut elastīguma sistēmā dzinējus, ko izmanto motorvagonu un lokomotīvu piedziņai. Tas OEM dotu iespēju laist tirgū nelielu skaitu dzinēju saskaņā ar elastīguma sistēmu.

3.1.3. Minēto pasākumu darbības termiņš beidzas 2013. gada 31. decembrī.

3.2. Tāpēc ierosinātās iespējas mērķis ir esošās elastīguma sistēmas stiprināšana un tās attiecināšana uz citām jomām.

Minētais risinājums uzskatāms par visatbilstošāko, jo tas līdzvaro ietekmi vides jomā un saimniecisko ieguvumu, tā kā tiek samazinātas izmaksas, pielāgojot tirgu jaunajām emisijas robežvērtību prasībām.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. Komiteja atbalsta Komisijas pieeju, ar ko paredzēts lielāks elastīgums dažādos posmos, ieviešot visurgājēja tehnikas dzinējiem pieļaujamās robežvērtības attiecībā uz oglekļa oksīda, slāpekļa oksīdu, ogļūdeņražu un makrodaļiņu emisijām.

4.2. EESK, tāpat kā Komisija, pauž bažas par iespēju pasargāt konkurences un nodarbinātības līmeni Eiropas rūpniecības nozarēs, kas ražo visurgājēju tehniku, no starptautiskās finanšu un ekonomikas krīzes ietekmes, vienlaikus cenšoties saglabāt augstu vides aizsardzības līmeni un Eiropas iedzīvotāju labklājību.

4.3. Tāpat kā iepriekšējos atzinumos par Komisijas tiesību aktu priekšlikumiem emisijas līmeņa samazināšanas jomā, EESK pauž atbalstu visām Kopienas iniciatīvām, lai sasniegtu konkrētus mērķus siltumnīcefekta gāzu samazināšanā, un uzskata, ka tas ir galvenais aspekts klimata pārmaiņu novēršanā, kā arī vides un veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanā.

4.4. Tāpēc EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu paaugstināt elastīguma līmeni līdz 50 % nozarēs, uz kurām jau attiecas elastīguma mehānismi, kas noteikti 1997. gada direktīvā par visurgājēju tehniku un turpmākajos grozījumos, kā arī iekļaut elastīguma sistēmā dzinējus, kurus izmanto motorvagonu un lokomotīvu piedziņai, ar elastīguma līmeni 20 % apjomā no iekārtu, kas aprīkotas ar konkrētās kategorijas dzinējiem, gada pārdevumiem.

4.5. EESK atkārtoti uzsver⁽¹¹⁾, ka jaunās emisijas robežvērtības tiks sasniegtas vienīgi gadījumā, ja tirgū būs pieejamas atbilstošas degvielas, un brīdina, ka, ņemot vērā IIIB posma un IV posma makrodaļiņu un slāpekļa oksīdu emisijas robežvērtības sasniegšanai vajadzīgo tehnoloģiju, daudzās dalībvalstīs degvielā būs jāsamazina sēra sastāvs, salīdzinot ar pašreizējo līmeni, un būs jānosaka vienota standartdegviela, kas atbilst stāvoklim degvielas tirgū⁽¹²⁾.

4.6. Turklāt EESK uzsver minētās direktīvas pārskatīšanas sarežģītību un ar to saistīto risku, proti, mērķis ir vēl vairāk samazināt oglekļa oksīda, slāpekļa oksīdu, ogļūdeņražu un makrodaļiņu gāzu emisijas, nemazinot to attiecīgo nozaru konkurētspēju, kas darbojas globālajā tirgū lielas konkurences apstākļos, un minēto tirgu ir skārusi milzīga apjoma krīze.

⁽¹¹⁾ Skatīt 4. zemsvētras piezīmi.

⁽¹²⁾ Skatīt Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 3. marta Direktīvu 2003/17/EK par benzīna un dīzeļdegvielas kvalitāti.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/mechanical/non-road-mobile-machinery/publications-studies/index_en.htm.

4.7. Tāpēc EESK uzskata, ka ir svarīgi sekmēt kopējus Eiropas un starptautiskos centienus, lai izstrādātu skaidrus, vispārēji pieņemtus tehniskos standartus, veicinātu starptautisko tirdzniecību ar mērķi aizvien vairāk saskaņot Kopienā noteiktās emisiju robežvērtības ar tām robežvērtībām, kas ir spēkā vai plānotas trešās valstīs.

4.8. EESK arī piekrīt bažām par to, ka ietekme uz rūpnieciskajām, izpētes un attīstības, kā arī visurgājējas tehnikas atbilstības novērtējuma izmaksām būs pārāk liela. Ja minētās izmaksas nav paredzamas un netiek izlīdzinātas laika gaitā, tās varētu apdraudēt nodarbinātības līmeni attiecīgajās nozarēs.

4.9. EESK norāda, ka minēto mērķu sasniegšanai papildus stingrāku robežvērtību noteikšanai pārbaudes metodēm ir jāatbilst faktiskajai situācijai, un būtu jāierobežo laboratorijas pārbaudes, kas sniedz teorētiskus rezultātus, kā arī pretrunīgas emisijas kontroles metodes, lai skaidri un precīzi reģistrētu izplūdes gāzu darbību dzinēju faktiskās izmantošanas laikā, ne tikai gāzu darbību un emisiju no dzinējiem, izmantojot pārbaudes stendu⁽¹³⁾.

4.10. Nozares MVU ir jāpievērš īpaša uzmanība, un EESK uzskata, ka elastīgie atbilstības mehānismi, ieviešanas termiņi un pārejas periodi starp dažādiem posmiem MVU ir īpaši apgrūtinājoši, ņemot vērā iekārtu un dzinēju pārveidošanas izmaksas, kas vienmēr ir daudz lielākas mazajiem uzņēmumiem nekā lielām rūpnieciskajām grupām.

4.10.1. EESK iesaka izstrādāt atjauninātas ieviešanas pamatnostādnes, lai ne tikai pašiem dzinēju ražotājiem, bet — un tas ir īpaši svarīgi — arī iekārtu, kurās šie dzinēji tiks uzstādīti,

ražotājiem atvieglotu dažādiem posmiem izstrādāto noteikumu izpildi; iesaka arī izdot paraugprakses rokasgrāmatas un veikt uz līdzdalību vērstu prognozēšanu par vides aizsardzības perspektīvām visurgājējas tehnikas izmantošanas jomā un par iespējām veicināt ekomarķējuma izmantošanu šajā nozarē.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. EESK uzsver bažas saistībā ar termiņu ievērošanu, kas noteikti IIIB un IV posmam un tipa atbilstības procedūrām.

5.1.1. EESK apsver jautājumu, vai nebūtu lietderīgi pagarināt IIIB posma īstenošanas periodu par diviem gadiem, un IV posma īstenošanas periodu par trim gadiem, lai nodrošinātu pilnīgu un faktisku atbilstību noteikumiem.

5.2. Komiteja uzskata, ka I pielikumā minētajos tipa apstiprinājuma sertifikātos būtu jāietver ne tikai marķējuma paraugs, ko piestiprina visurgājējai teknikai, kura tiek laista tirgū saskaņā ar elastīguma sistēmu, un papildu marķējuma paraugs, bet arī sīks to obligāto ierīču apraksts, kas nodrošina atbilstību direktīvā, ar kuru saskaņā tika piešķirts tipa apstiprinājums, noteiktajām emisiju robežvērtībām.

5.3. Visbeidzot EESK uzskata, ka Komisijai būtu lietderīgi Eiropas Parlamentam, Padomei un arī EESK iesniegt ziņojumu, kurā, balstoties uz ražotāju, lietotāju un dalībvalstu sniegtajiem datiem, izklāstītu stāvokli ierosinātās direktīvas ieviešanas jomā un ar to saistīto ietekmi, ņemot vērā gan direktīvas atbilstību darba tirgum, gan būtisku emisijas līmeņa samazināšanu, kā arī visurgājējas tehnikas radīto ieguldījumu, aizsargājot vidi un sasniedzot ES “20-20-20” mērķus.

Briselē, 2010. gada 16. rugsējo

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Īpaši skatīt ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (UNECE) darbu par tematu “Visurgājējas tehnikas radīto izplūdes gāzu emisijas pārbaudes protokols — Globālu tehnisko noteikumu projekts par pārbaudes procedūrām, kas piemērojamas kompresijaizdedzes dzinējiem, ar kuriem paredzēts aprīkot lauksaimniecības un mežsaimniecības traktoros, kā arī visurgājēju tehniku, attiecībā uz šo dzinēju radīto piesārņojumu” (*Exhaust emissions test protocol of non-road mobile machinery (NRMM) – Draft global technical regulation concerning the test procedure for compression-ignition (CI) engines to be installed in agricultural and forestry tractors and in non-road mobile machinery with regard to the emission of pollutants by the engine*).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, ar ko atceļ Pamatlēmumu 2004/68/TI”

COM(2010) 94 galīgā redakcija – 2010/0064 (COD)

(2011/C 48/24)

Ziņotāja: **SHARMA kdze**

Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments 2010. gada 22. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, ar ko atceļ Pamatlēmumu 2004/68/TI”

COM(2010) 94 galīgā redakcija — 2010/0064 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (2010. gada 15. septembra sēdē), ar 110 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. **EESK stingri nosoda bērnu jebkāda veida seksuālo izmantošanu un pret bērniem vērstu seksuālu vardarbību un atzinīgi vērtē Padomes un Eiropas Parlamenta centienus stiprināt Eiropas saistības šādu noziegumu apkarošanā, aizstājot Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI ar jaunu, objektīvāku direktīvu. Nedrīkst pārāk zemu novērtēt noziedzīgu nodarījumu smagumu, nodarītā kaitējuma pakāpi, riska pakāpi un bērnu neaizsargātību visā pasaulē. Bērnu aizsardzība jāizvirza par prioritāti visos līmeņos, turklāt jāsniedz cietušajiem un likumpārkāpējiem maksimāla palīdzība, lai veicinātu šo personu rehabilitāciju, tādējādi sekmējot viņu turpmāku sociālo aizsardzību.**

1.2. EESK atkārtoti aicina pārējās dalībvalstis **un Eiropas Savienību saskaņā ar jauno Lisabonas līgumu steidzami parakstīt un ratificēt Eiropas Padomes Konvenciju par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību un ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu pret bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju**, lai Eiropas Savienība efektīvi varētu pārskatīt savu politiku pret Eiropas iedzīvotājiem, kas ļaunprātīgi izmanto bērnus⁽¹⁾. Ņemot vērā divpusējos nolīgumus, Eiropas Savienībai varētu būt pietiekama ietekme, lai panāktu, ka citas Eiropas valstis (piemēram, Krievija, Bosnija un Hercegovina) paraksta konvenciju. **Konvencijas noteikumu iekļaušana ES tiesību aktos būs efektīvāks pasākums nekā**

valstu ratifikācijas procedūras, jo tādējādi varēs sekmēt pasākumu ātrāku pieņemšanu valstīs un nodrošināt labāku īstenošanas uzraudzību.

1.3. Ļoti svarīgs ir tiesiskais pamats noziedznieku, kas vainojami seksuālajā vardarbībā un izmantošanā, kriminālvajāšanai un sodīšanai. Tomēr īpaši liela nozīme jāpiešķir **preventīviem pasākumiem visā Eiropā, un tie jāīsteno paralēli tiesību aktiem**. Tas ir uzsvērts kā viens no direktīvas mērķiem, taču šim jautājumam direktīvā nav pievērsta pietiekama uzmanība. EESK varētu izstrādāt atzinumu, kurā tiktu izvērtēti preventīvie pasākumi, atspoguļojot pilsoniskās sabiedrības un valdību paraugpraksi preventīvu mehānismu izstrādē un īstenošanā visā pasaulē.

1.4. EESK iesaka izveidot forumu, lai apmainītos ar paraugpraksi šādu noziegumu apkarošanā, izmantojot gan leģislatīvus, gan neleģislatīvus mehānismus, un lai izstrādātu metodoloģiskus instrumentus un apmācības programmas. Tas varētu ietvert plašāku sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un NVO, lai sekmētu izglītošanu un informētību vietējā līmenī.

1.5. EESK aicina ES iestādes (Komisiju, Padomi un Parlamentu), kam ir pietiekama vara un privilģētās iespējas, kopīgi izdarīt spiedienu uz trešām valstīm, īpaši uz labi attīstītām pasaules valstīm (piemēram, ASV, Kanādu, Japānu, Austrāliju, Krieviju), lai pieprasītu tādu tīmekļa vietņu **likvidēšanu**, kas satur ar bērnu seksuālu izmantošanu saistītus materiālus. ES jābūt stingrākai, pieprasot ICANN⁽²⁾ īstenot attiecīgus pasākumus.

⁽¹⁾ Skatīt EESK atzinumu OV C 317, 23.12.2009., 43. lpp. “Eiropas Padomes konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību”, 2007. gada 25. oktobris, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>. Šo konvenciju vēl nav parakstījušas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Ungārija, Latvija un Malta (<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

“Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvais protokols pret tirdzniecību ar bērniem, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju”. Pieņemts 2000. gada maijā. Stājies spēkā 2002. gada janvārī. Skatīt: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Fakultatīvo protokolu vēl nav ratificējušas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Somija, Īrija, Luksemburga un Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

⁽²⁾ Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (Piešķirto nosaukumu un numuru interneta korporācija).

1.6. EESK aicina par prioritāti noteikt bērnu seksuālo izmantošanu atspoguļojošu tīmekļa vietņu likvidēšanu; bloķēšana jāparedz tādos gadījumos, kad likvidēšana nav iespējama. EESK, apspriežoties ar iesaistītajām pusēm un pilsonisko sabiedrību, varētu izstrādāt atzinumu par likvidēšanas un bloķēšanas ietekmi.

1.7. EESK aicina dalībvalstis izmantot iespēju, ko sniedz šī jaunā direktīva, proti, uzsākt debates, kuru mērķis būtu noteikt dzimumpilngadības minimālo vecumu Eiropā. Ņemot vērā mobilitāti, imigrāciju un mainīgās vērtības Eiropas sabiedrībā, jāapspriežas un jākonsultējas par "tradīciju" ietekmi uz šo jomu.

1.8. EESK iesaka Komisijai skaidri definēt noteiktus terminus, ko var interpretēt dažādi, kad tos transponē valstu tiesību aktos.

1.9. EESK aicina direktīvā noteikt vienotus terminus visām dalībvalstīm. EESK ierosina, ka attiecīgos gadījumos noilgumam jā sākas, kad cietušais sasniedz 18 gadu vecumu.

1.10. Komitejas darbu atbalstīja daudzas NVO un bērnu aizsardzības eksperti, un viņu ieteikumus par šo jauno direktīvu var skatīt attiecīgajās tīmekļa vietnēs⁽³⁾. EESK atzīst visas pasaules NVO darbu bērnu aizsardzības jomā un atzinīgi vērtē to, ka Eiropas iestādes, Eiropas Padome un ANO ir izstrādājušas tiesiskus mehānismus cīņai pret bērnu seksuālo izmantošanu.

2. Jaunā direktīva un tās mērķi.

2.1. Eiropas Savienība bērnu tiesības ir atzinusi Lisabonas līguma (LES) 3. pantā un Pamattiesību hartā, īpaši tās 24. pantā un juridiskajā pamatā; hartā ir paredzēts pienākums rīkoties bērnu nepieciešamās aizsardzības nodrošināšanai. Minētajā pantā ir noteikts, ka visos pasākumos, kas attiecas uz bērniem, **pirmkārt ir jāņem vērā bērna intereses**; to nosaka arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērna tiesībām. Pamatoties uz minētajiem dokumentiem, ir izstrādāta mērķtiecīga politika, lai sekmētu bērna tiesību ievērošanu, aizsardzību un īstenošanu (tostarp ES jaunatnes stratēģiju) gan ES iekšpolitikā, gan ārpolitikā.

2.2. Jaunā direktīva atbilstoši priekšlikumiem par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, kā arī saskaņā ar programmu "Drošāks internets", precīzāk nosaka dalībvalstu materiālo tiesību un krimināltiesību normas bērnu aizsardzības jomā. Tiks uzlabota arī preventīvo pasākumu efektivitāte visā ES, lai izvairītos no situācijām, ka noziedznieki, paredzot izdarīt noziegumu, izvēlas doties uz tām dalībvalstīm,

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

kuru noteikumi nav tik stingri. Kopīgu definīciju noteikšana veicinās noderīgu kopīgu datu apmaiņu, uzlabos datu salīdzināmību un atvieglos starptautisko sadarbību.

2.3. Jaunā direktīva aptvers

— jaunus noziedzīgo nodarījumu veidus informācijas tehnoloģiju vidē, tostarp tādu jauno **noziedzīgo nodarījumu kā "iedraudzēšanos" (grooming)**;

— **palīdzību nodarījumu izmeklēšanā un apsūdzību izvirzīšanā**;

— ES pilsoņu un pastāvīgo iedzīvotāju kriminālvajāšanu par nodarījumiem, kas pastrādāti ārvalstīs, **pat ja noziegumi pastrādāti ārpus ES**;

— jaunus noteikumus par cietušo aizsardzību, lai nodrošinātu atvieglotu **piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un lai piedalīšanās kriminālprocesā tiem nenodarītu kaitējumu**;

— nodarījumu prevencijas pasākumus, kas vērsti uz kādreizējiem likumpārkāpējiem, lai novērstu atkārtotus noziegumus un **ierobežotu piekļuvi bērnu pornogrāfijai internetā**.

3. Vispārējas piezīmes par paskaidrojuma rakstu.

3.1. Ņemot vērā, ka "veicot jebkādas pasākumus, lai cīnītos pret šiem nodarījumiem, **pirmkārt jāņem vērā bērna intereses**, kā tas noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un ANO Konvencijā par bērna tiesībām", EESK atbalsta lēmumu ievērot subsidiaritātes principu, vienlaikus aktualizējot, paplašinot un nostiprinot valstu tiesību aktus. Dalībvalstīm jāspēj izslēgt dubultās sodāmības prasības, lai noteiktu ekstrateritoriālu jurisdikciju attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem. **Dalībvalstīm jābūt pilnvarotām veikt kriminālvajāšanu par jebkāda veida seksuālo vardarbību pret bērniem**.

3.2. **Labāk jāpiemēro esošie un jaunie tiesību akti**, un Komisijai sadarbībā ar Eiropu un tiesībaizsardzības iestādēm jāveic uzraudzība, lai nodrošinātu, ka bērnu aizsardzība ir Eiropas Savienības prioritāte. Jāizstrādā kopēji principi un kritēriji, lai noteiktu ar seksuālu vardarbību un izmantošanu saistītu noziegumu smaguma līmeni. EESK iesaka izveidot forumu, lai apmainītos ar paraugpraksi šādu noziegumu apkarošanā, izmantojot gan lēģislatīvus, gan nelēģislatīvus mehānismus metodoloģisku instrumentu izstrādē un apmācībā. Tas varētu ietvert plašāku sadarbību starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un NVO, lai sekmētu izglītošanu un informētības veicināšanu vietējā līmenī.

3.3. Jāuzrauga “īpaši svarīgas” lietas, jo īpaši tās, kas var ietekmēt politiskās un reliģiskās aprindas un kam var būt vairākkārtēja ietekme, šajās lietās ES līmenī nodrošinot pārredzamu uzraudzību, lai izvairītos no atkārtotības (4).

3.4. Lai sekmētu preventīvo darbu un novērstu cietušo neaizsargātību, būtu jānodrošina direktīvas atbilstība citām ES politikām, tostarp sociālās drošības, izglītības, ģimenes un nodarbinātības jomā, kā arī tās atbilstība digitālajai programmai. Īpašam riskam ir pakļautas šādas neaizsargātu bērnu grupas: imigranti, patvēruma meklētāji, bērni bez uzraudzības, sociāli maznodrošināti un sociāli atstumti bērni, bērni ar invaliditāti, bērni, ko aprūpē nevis vecāki, bet citas personas, kā arī bērni, kuri dzīvo ģimenēs, kurās bijuši vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas gadījumi.

3.5. ASV un Eiropā veiktie pētījumi par tiesību aktu ievērošanu liecina, ka pastāv cieša saikne starp tādu materiālu lejupielādi, kuros attēlota bērnu, tostarp valodas prasmes vēl neapguvušu bērnu, seksuāla izmantošana, un bērnu seksuālu izmantošanu realitātē. Soda pakāpes noteikšana, pamatojoties vienīgi uz kontaktu, varētu pakļaut vairāk bērnu (jo zīdaiņus un ļoti mazus bērnus) nopietnam ļaunprātīgas izmantošanas riskam.

3.6. Jāatzīmē, ka 92 % tiešsaistes materiālu, kas saistīti ar bērnu seksuālu izmantošanu, ir izvietoti Ziemeļamerikā, Eiropā un Krievijā (5). EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai, Padomei un Parlamentam ir pietiekama vara un arī privilēģētas iespējas izdarīt spiedienu uz trešām valstīm, īpaši uz attīstītam valstīm, lai pieprasītu tādu tīmekļa vietņu **likvidēšanu**, kas satur ar bērnu ļaunprātīgu izmantošanu saistītus materiālus.

3.7. Iedzīvotāju vidū vairāk jāveicina “kiberdrošības kultūra” un Eiropas digitālā programma (6). Tā kā līdzīgu personu vidū apmaiņa ar attēliem, kas atspoguļo bērnu izmantošanu (7), un “iedraudzēšanās” intensitāte sociālo kontaktu vietnēs palielinās, ir nekavējoties jārikojas, lai apzinātu un sauktu pie kriminālatbildības personas, kas veic ļaunprātīgu izmantošanu, personas, kas aplūko minētās vietnes vai attēlus, kā arī pakalpojumu sniedzējus, kas uztur minētās vietnes; turklāt ir steidzami jāsteno pasākumi, lai izsekotu un apstādinātu finanšu plūsmas, ar kuru palīdzību nodrošina piekļuvi bērnu seksuālās izmantošanas materiāliem. Jāizmanto esošās tehnoloģijas, lai apzinātu ļaunprātīgas izmantošanas ķēdes visus posmus, un Eiropas Savienībai stingrāk jāaicina ICANN (8) īstenot attiecīgus pasākumus.

(4) Vairāki nesen atklātībā nonākušie gadījumi liecina par bērnu plašu un sistemātisku seksuālu izmantošanu reliģiskās institūcijās, pedofilu aprindās un skolās/bērnu namos, un tie tika slēpti vairākus desmitus gadu (dažu gadījumu slēpšanu nodrošināja valsts iekaušanās), lai aizsargātu iesaistīto personu un iestāžu reputāciju.

(5) http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

(6) http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

(7) Projekta (ISIS) ir konstatēts, ka vienā minūtē sociālo kontaktu tīklos tiek veikta apmaiņa ar tūkstošiem tādu datņu, kas satur bērnu seksuāla izmantošanu atspoguļojošus materiālus. “Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis”, *International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes in Computer Science 5158* (2008), 122.-134. lpp.

(8) *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (Piešķirto nosaukumu un numuru interneta korporācija).

3.8. Direktīvas mērķis nepasaubāmi ir “bērna intereses” un “bērnu aizsardzība”. Tomēr tajā trūkst sīkākas informācijas par aizsargpasākumiem un to īstenošanu. **Novēršanas pasākumi jāuzskata par īpaši svarīgiem visā Eiropā un tie ir jāsteno vienlaikus ar tiesību aktiem.** Komisijas kompetence attiecībā uz novēršanu ir ierobežota, tomēr direktīvā tai jāveicina un jārada mehānismi, kas dotu iespēju citām struktūrām īstenot preventīvus pasākumus.

3.9. Novēršanas pasākumiem varētu pieprasīt papildu finansējumu, lai izvērstu Komisijas programmas (piemēram, DAPHNE un pamatprogrammu) un pilsoniskās sabiedrības partneri izstrādātu jaunas programmas. EESK uzskata, ka efektīvs novēršanas pasākums varētu būt sabiedrības informēšana par īpašiem tiesību aktiem, kas paredzēti, lai sodītu specifisku bērniem kaitējošu darbību veicējus.

3.10. Lai novērstu bērnu seksuālo izmantošanu, būtiski ir veikt izmeklēšanu, un tā jāveic paralēli tiesiskajām sankcijām. Tāpēc EESK ierosina sadaļā “Priekšlikuma pamatojums un mērķi”, kur ir norādīts, ka “konkrēti mērķi būtu efektīva saukšana pie kriminālatbildības, cietušo personu tiesību aizsardzība un bērnu seksuālās izmantošanas un vardarbības pret bērniem novēršana” pievienot šādu tekstu: **“tostarp ātri apzinot cietušos bērnus ar attiecīgi apmācīta personāla palīdzību un nodrošinot uz bērnu orientētu intervenci attiecībā uz cietušo un noziedznieku”.**

3.11. Jāapsver iespēja ieviest preventīvus pasākumus un kriminālvajāšanu par ļaunprātīgu izmantošanu, kas notiek **vienu acu vidū** un attēlu tirdzniecību. Datņu apmaiņas apjoms un “iedraudzēšanās” sociālo kontaktu vietnēs palielinās, tādēļ ir nekavējoties jārikojas, lai identificētu un sauktu pie kriminālatbildības personas, kas bērnu ļaunprātīgi izmanto, personas, kas aplūko minētās vietnes un pakalpojumu sniedzējus, kas minētās vietnes uztur.

3.12. Priekšlikuma sadaļā (“Pamatojums un mērķi”) ir uzsvērts, ka “ievērojams mazākums bērnu Eiropā, iespējams, ir pakļauti seksuālajai vardarbībai”. Jāņem vērā arī risks, **kam pakļauti ārpus Eiropas dzīvojošie bērni** — ikviens bērns visā pasaulē ir jāaizsargā pret Eiropas iedzīvotājiem, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus, ļaunprātīgi izmantojot citu Eiropas valstu iedzīvotājus vai trešās valstīs dzīvojošus bērnus.

3.13. Termins “bērnu pornogrāfija” (gan nosaukumā, gan definīcijā un tekstā) jāizstāj ar terminu **“bērnu seksuālo izmantošanu atainojoši attēli un materiāli”.** Jēdziens “pornogrāfija” ir saistīts ar erotiku.

3.14. “**Tūrisms**”: direktīvas priekšlikumā (9. apsvērum) lieto terminu “seksa tūrisms”. Nozares eksperti un nevalstiskās organizācijas pašlaik lieto terminu “personas, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus”⁽⁹⁾. Kā EESK jau iepriekš norādījusi atziņumā par tematu “Bērnu aizsardzība pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus”⁽¹⁰⁾, jēdziens “tūrisms” norāda uz saistību ar brīvdienām un izpriešām.

3.15. “**Tradīcijas**” (7. apsvērum): “Ar šo direktīvu netiek reglamentēta dalībvalstu politika attiecībā uz seksuālām darbībām ar savstarpēju piekrišanu (...) attīstības gaitā, ņemot vērā dažādās tradīcijas kultūras un tiesību jomā”. Ņemot vērā mobilitāti, imigrāciju un mainīgās vērtības Eiropas sabiedrībā, EESK iesaka apspriesties un konsultēties par “tradīciju” ietekmi uz šo jomu. Konsultējoties un īstenojot tiesiskus pasākumus, jāpievēršas arī kultūras praksei, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošanai, ko var uzskatīt par bērnu seksuālo izmantošanu.

3.16. “**Publiski pieejamas**” (13. apsvērum): “Bērnu pornogrāfija (.) ir īpaša satura materiāli, ko nevar uzskatīt par viedokļa izpaušmi. Lai cīnītos pret bērnu pornogrāfiju, ir jāierobežo bērnu ļaunprātīgas izmantošanas materiālu izplatīšana, nodrošinot, ka likumpārkāpējiem ir grūtāk šāda satura materiālus augšupielādēt publiski pieejamās tīmekļa vietnēs”. **Direktīvai ir jānovērš bērnu ļaunprātīgu seksuālu izmantošanu atainojošu materiālu jebkāda izplatīšana jebkādos plašsaziņas līdzekļos**⁽¹¹⁾. Termins “vizuāli” neaptver visu pieejamo materiālu un direktīva jāattiecinā arī uz bērnu seksuālās izmantošanas materiāliem, kas nav vizuāli. Turklāt direktīvā jāņem vērā arī termini “mākslinieciskā brīvība” un “viedokļa izpaušme”, nodrošinot, ka tos nevar ļaunprātīgi interpretēt bērnu seksuālo izmantošanu atainojošu attēlu kontekstā. Tāpēc 2. panta b) punkts, kurā ir minēta termina “bērnu pornogrāfija” definīcija, jāgroza šādi: (i) “**jebkurš materiāls, kurā attēlots bērns**”, (ii) “**jebkurš materiāls, kurā attēloti bērna dzimumorgāni (...)**” un (iii) “**jebkurš materiāls, kurā attēlota kāda persona, kas vēl ir bērns (...)**”.

3.17. Ņemot vērā nodomu “aicināt interneta pakalpojumu sniedzējus, lai tie pēc brīvprātības principa izveidotu rīcības kodeksus un vadlīnijas šādu tīmekļa vietņu piekļuves bloķēšanai” (13. apsvērum), EESK uzsver, ka prioritātei jābūt šāda satura materiālu likvidēšanai no attiecīgā avota un tikai tur, kur nevar bloķēt pieeju šādām tīmekļa vietnēm (trešās valstīs). Ja interneta nozare, interneta pakalpojumu sniedzēji un ekonomikas un finanšu jomas pārstāvji, piemēram, kredītkaršu uzņēmumi,

patiešām vēlas iesaistīties cīņā pret bērnu ļaunprātīgu izmantošanu, minētais noteikums Eiropā ir jānosaka kā juridiska prasība.

4. Piezīmes par direktīvas pantiem.

4.1. 1. pantā (darbības joma) ir jāietver šāds teksts: “paredzēt noteikumu minimumu sankciju definēšanai bērnu seksuālās izmantošanas **un seksuālās vardarbības pret bērniem jomā, kā arī attiecībā uz bērnu seksuālu izmantošanu atainojošiem materiāliem**”.

4.2. 2. panta b) punkta iv) apakšpunkts: teksts “reālistiski attēli ar bērnu, kas iesaistīts (...)” jāpapildina ar vārdiem “**vai izskatās iesaistīts**”.

4.3. 2. panta b) punkts: termins “galvenokārt” ir jāsvīturo, jo tas mazina vārdkopas “seksuālos nolūkos” nozīmi.

4.4. 2. panta e) punkts: svītrot tekstu “izņemot valstis vai publisko tiesību subjektus, kas īsteno valsts varu, un starptautiskās sabiedriskās organizācijas”. Neviena juridiska persona nedrīkst izvairīties no atbildības bērnu seksuālās izmantošanas gadījumā.

4.5. 3. panta 3. punkts un 8. pants: termins “nav sasniedzis dzimumpilngadību”: attiecībā uz teikumu “par iesaistīšanos seksuālās darbībās ar bērnu, kurš saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktu noteikumiem nav sasniedzis dzimumpilngadību” jāatzīmē, ka saskaņā ar ANO Konvenciju par bērna tiesībām un Eiropas definīciju bērns ir persona, kas “nav sasniegusi 18 gadu vecumu”, un tāpēc šis termins ir pretrunīgs. Minēto pretrunu daļēji atrisina 8. pants (Seksuālās darbības starp vienauzdzīgiem ar savstarpēju piekrišanu). Papildus tam, 3., 4., 5. un 8. pants neattiecas uz seksuālām darbībām starp bērniem, kas sasnieguši dzimumpilngadību un par šīm darbībām ir vienojušies. EESK uzskata, ka šo jautājumu vajadzētu vairāk apspriest un precizēt. EESK aicina dalībvalstis izmantot iespēju, ko sniedz šī jaunā direktīva, proti, noteikt dzimumpilngadības minimālo vecumu Eiropā. Jāprecizē arī termins “līdzīgā vecumā”.

3. panta 4. punkts i) apakšpunkts: tā kā daudzi ļaunprātīgas izmantošanas gadījumi notiek ģimenē, “ģimene” ir jānorāda kā viens no aizgādības veidiem. Tas atbilst ANO Konvencijas par bērna tiesībām 5. pantam. Turklāt vārds “atzītu” jāsvīturo no vārdkopas “atzītu aizgādību, varu vai ietekmi uz bērnu”: tas ir svarīgi, ņemot vērā gadījumus Eiropā, kad noziegumi pastrādāti ne vien pedofilu aprindās, bet arī ģimenēs, draudzēs, mācību un audzināšanas iestādēs. Būtiski, lai saukšanā pie kriminālatbildības, nopratināšanā vai piekļuvē datnēm nebūtu imunitātes, ja iesaistītas politiskas vai reliģiskas amatpersonas.

⁽⁹⁾ Bērnu izmantošanas novēršanas un tiešsaistes centrs.

⁽¹⁰⁾ Sk. 1. zemspvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ OV C 224, 30.08.2008., 61. lpp.

4.6. 3. panta 5. punkts: par seksuālas vardarbības nodarījumu jāuzskata arī "ekshibicionisms". Tas atbilstu Komisijas izstrādātajai termina "ekshibicionisms" definīcijai, kas ir pieņemama ⁽¹²⁾.

4.7. 4. panta 2., 3., 4. un 5. punkts aptver "pornogrāfiskas izdarības" un attiecas uz reāla bērna tiešu iesaisti. To var sajaukt ar 5. pantu "Nodarījumi saistībā ar bērnu pornogrāfiju". Lai izvairītos no šīm neskaidrībām, lietderīgs būtu paskaidrojums.

4.8. 4. līdz 8. pants: direktīvā skaidro jādefinē termins "apzināts".

4.9. 4. panta 1. punkts: termins "par apzinātu" jāsvīturo, jo pretējā gadījumā noziedznieki, lai izvairītos no kriminālvajāšanas, varētu apgalvot, ka nezināja cietušā vecumu ⁽¹³⁾.

4.10. 4. panta 8. punkts: rindkopā "par iesaistīšanos seksuālās darbībās" jāiekļauj vārdi "**vai piekrišanu iesaistīties**" un, pamatojoties uz šo noteikumu, jābūt iespējai veikt kriminālvajāšanu, "**neskatoties uz to, vai seksuālā darbība ir notikusi vai nav**".

4.11. 6. pants (Uzmāksšanās bērniem seksuālos nolūkos) jāizvērs, lai atzītu dažādos "iedraudzēšanās" veidus, tostarp "iedraudzēšanos" ar pieaugušajiem, kas bērnu aizsargā, un "iedraudzēšanos" ārpus interneta.

4.12. 7. un 9. pants: atbilstoši pārējiem direktīvas noteikumiem šajos pantos jānosaka par attiecīgo noziegumu piespriežamās notiesāšanas vai soda ilgums.

4.13. 7. panta 3. punkta b) apakšpunkts: daļa no personām, kas ceļo un izdara noziegumus, ir gadījuma noziedznieki, kas izmanto seksuālas vardarbības iespēju, ja tā tiek piedāvāta. Tāpēc EESK iesaka, ka paredzēt, ka "**ceļojumu un/vai citu pasākumu organizēšana ar nolūku izdarīt 3. līdz 7. punktā minētos nodarījumus**" ir sodāma.

4.14. 8. pants: vārdkopa "ja šīs darbības neietver ļaunprātīgu izmantošanu" jāaizstāj ar vārdkopa "ja **šīs darbības neietver nekādu piespiešanu**".

4.15. 9. panta (Atbildību pastiprinoši apstākļi) jāiekļauj (i) apakšpunkts "nodarījums ietvēra smagu vardarbību vai nodarīja nopietnu kaitējumu bērnam **vai pastāvēja iespēja, ka šāds kaitējums tiks nodarīts**".

⁽¹²⁾ Šim jautājumam nesen pievērsās sakarā ar gadījumu Portugālē.

⁽¹³⁾ Bērnu aizsardzības tīkls ECPAT iesaka izstrādāt īpašu noteikumu, lai pienākums pierādīt bērnu seksuālās izmantošanas materiālos atainotās personas vecumu gultos uz personām, kas izgatavo un izplata šos materiālus un/vai to rīcībā ir šādi materiāli. Šādus pasākumus jau ir īstenojusi Nīderlande.

4.16. Ņemot vērā šādu noziegumu smago ietekmi uz cietušajiem bērniem, pat tad, kad viņi kļūst pieauguši, EESK iesaka attiecībā uz šo noziegumu izdarītājiem nenoteikt nekādu noilguma termiņu vai neapmierināties ar minimālu laika termiņu.

4.17. 10. pantā un 12. pantā nav ņemts vērā, ka likumpārkāpēji var mainīt dzīvesvietu, un to noteikumi nav pietiekami, lai izkavētu noziedznieku ceļošanu. Iepriekšējā atzinumā ⁽¹⁴⁾ EESK sadarbībā ar bērnu aizsardzības organizāciju ECPAT ⁽¹⁵⁾ izteica ierosinājumus attiecībā uz

— kontroli un aizliegumiem,

— divpusējiem sadarbības nolīgumiem,

— nolīgumiem par notiesātu personu izraidīšanu,

— aizliegumiem izbraukt no valsts.

4.18. 11. pants (Juridisko personu atbildība): neatkarīgi no tā, vai nodarījums ir vai nav radījis juridiskai personai priekšrocības, tā ir jāsauc pie atbildības, ja tā ir devusi iespēju attiecīgajai personai pastrādāt noziegumu. Tādēļ vārdkopa "ko to labā" (izdarījusi kāda persona) ir jāsvīturo.

4.19. 12. panta "Sankcijas juridiskām personām" b) punkta noteikumi ir jāgroza, lai personai, kas pastrādājusi vardarbību, ne tikai aizliegtu veikt komercdarbību, bet arī nepieļautu, ka tā veic jebkādas darbības, kas ietver saskarsmi ar bērniem.

4.20. 13. pantā (sankciju nepiemērošana) jānosaka, ka dalībvalstis ne tikai "paredz iespēju", bet arī "**nodrošina**", ka bērns nesauc pie kriminālatbildības un tiem nepiemēro sodus par iesaistīšanos noziedzīgās darbībās, kuru piespiedu izdarīšana ir tiešas sekas tam, ka viņi bijuši pakļauti šādiem nodarījumiem.

4.21. 14. panta noteikumi regulē "izmeklēšanu un saukšanu pie kriminālatbildības". Lai izmeklēšana un kriminālvajāšana būtu praktiska un efektīva, minētajā pantā jāiekļauj noteikumi par piekļuvi līdzekļiem, kas paredzēti apmācībai, konsultācijām un jaunu un nākotnes tehnoloģiju pētniecībai. Izmeklēšanai jābūt pilnībā pārredzamai. Minētajā pantā vajadzētu paredzēt arī to, ka uz noteiktu noziegumu izdarītājiem noilguma termiņš neattiecas.

4.22. 14. panta 2. punkts: attiecībā uz noteikumu par "pietiekamu laika periodu" dalībvalstīm jābūt iespējām elastīgi noteikt noilguma termiņu, lai tās varētu ņemt vērā nozieguma ietekmes uz cietušā dzīvi, veselību un/vai labklājību smagumu.

4.23. EESK ierosina direktīvā paredzēt, ka dalībvalstu tiesību aktos noteiktajiem noilguma termiņiem jānosaka, kad cietušais sasniedz pilngadību. Tā arī ierosina Komisijai veicināt valstīs noteikto noilguma termiņu saskaņošanu, lai izvairītos no neskaidrībām vai kļūdām, kad tiesibaizsardzības iestādes veic pārrobežu izmeklēšanu.

⁽¹⁴⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ Organizācijai ECPAT ("Izbeigt bērnu prostitūciju, bērnu pornogrāfiju un tirdzniecību ar bērniem seksuālas izmantošanas nolūkā") ir īpašs konsultatīvs statuss ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomē (ECOSOC).

4.24. 14. panta 3. punktā ir minēts, ka dalībvalstis veic “vajadzīgos pasākumus, lai (...) ir pieejami efektīvi izmeklēšanas instrumenti” ir būtiski nodrošināt, ka ir pieejams arī pilnībā apmācīts personāls, kas šos instrumentus izmanto.

4.25. 15. pants veicina “ziņošanu”, bet tajā nav sīkāk aprakstīts tās mehānismi un finansējums, kas vajadzīgi, lai ātri un efektīvi iesaistītu ar bērniem saistīto profesiju pārstāvjus. Tā kā par seksuāliem noziegumiem pret bērniem pietiekami netiek ziņots, visās dalībvalstīs jāizveido efektīvi un pieejami ziņošanas mehānismi.

4.26. Lai veicinātu savlaicīgu ziņošanu par iespējamiem noziegumiem vai reāliem seksuālās vardarbības un izmantošanas gadījumiem, ir svarīgi nodrošināt, ka darbinieki, kas labticīgi ziņo, ir aizsargāti no prasībām saskaņā ar krimināltiesībām un civiltiesībām, kā arī no sūdzībām ētikas komitejās vai kriminālvajāšanas par konfidencialitātes neievērošanu.

4.27. 16. panta (Jurisdikcija un saukšanas pie atbildības koordinēšana) 1. punkta d) apakšpunkts neaptver aspektus, kas saistīti ar aizdomās turētu personu izdošanu. Šis jautājums ir minēts ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvā protokola 5. pantā un ir jāiekļauj Komisijas direktīvā. Šajā pašā apakšpunktā vārdkopa “juridiskas personas labā, kas dibināta attiecīgās dalībvalsts teritorijā” jāpaplašina, iekļaujot vārdus “(...) **dibināta vai darbojas (...)**”.

4.28. 16. panta 2. punkts: vārdkopā “ka to jurisdikcijā ir gadījumi, kad nodarījums (...) nozīmē un, ciktāl uz to attiecas 3. un 7. pants (...)” EESK ierosina iekļaut 3., 4., 5., 6. un 7. pantu.

4.29. 16. panta 3. punkts: ja dalībvalstis vēlas efektīvi aizsargāt bērnus visā pasaulē, nedrīkst pieļaut izņēmumus. Tādēļ ir jāsvīturo atkāpe “Dalībvalsts var nolemt, ka tad, ja attiecīgais nodarījums ir izdarīts ārpus tās teritorijas, tā nepiemēros (...) noteikumus vai piemēros tos tikai īpašos gadījumos vai apstākļos”.

4.30. 17. panta 1. punkts: attiecībā uz vārdkopu “nodrošina palīdzību (...)” EESK iesaka katrai dalībvalstij nodrošināt, ka bērni, kas cietuši no 3.-7. pantā minētajiem nodarījumiem, saņem atbilstošu un profesionālu palīdzību, tostarp drošu dzīvesvietu, medicīnisko un psiholoģisko palīdzību un apmācību. Dalībvalstīm jānodrošina, ka šos pakalpojumus sniedz apmācīti speciālisti, un jāņem vērā bērna kulturālā identitāte/izcelsme, dzimums un vecums⁽¹⁶⁾. Šādi pasākumi samazinās neaizsargātību un tādējādi uzlabos nodarījumu novēršanu.

4.31. Uz 19. pantā minēto jautājumu par kriminālizmeklēšanu attiecas ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvā protokola 8. pants, kas ir jāņem vērā Komisijas direktīvā.

⁽¹⁶⁾ Riodežaneiro deklarācija un aicinājums novērst un pārtraukt bērnu un pusaudžu seksuālo izmantošanu.

4.32. Turklāt EESK iesaka atsaukties uz ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ECOSOC) rezolūciju 2005/20 par pasākumiem cietušo bērnu un noziegumu liecinieku aizsardzībai⁽¹⁷⁾.

4.33. Daudzi bērni, kurus vardarbīgi izmantojuši vecāki, viņus pārdodot, cilvēku tirgotāji vai pieaugušie, kas iesaistīti prostitūcijā, pieaugušajiem vairs neuzticas, un tāpēc pirms izmeklēšanas sākuma starp pieaugušo un bērnu ir jāiedibina uzticēšanās. Tādēļ dalībvalstīm jāapzina cietušie bērni un jāatjauno viņa dzīve, piemēram, nodrošinot dzīvesvietu, aprūpi, aizsardzību un speciālistu psiholoģisku atbalstu, lai palīdzētu piemērot tiesību aktus, kas paredz šādu noziedznieku kriminālvajāšanu.

4.34. 19. panta e) punkts: pēc vārdkopas “uzklausišanu skaits ir pēc iespējas ierobežots, un tās veic vienīgi tad, ja kriminālprocesā tās ir obligāti vajadzīgas” jāpievieno vārdi “**vai lai nodrošinātu bērna drošību un labklājību**”.

4.35. 21 pants par tīmekļa vietņu bloķēšanu ir jāpārstrādā⁽¹⁸⁾. Tīmekļa vietņu likvidēšanai jābūt prioritātei pār bloķēšanu, kas ir sekundārs līdzeklis, ja nav iespējams veikt likvidēšanu. Bloķēšanu var izmantot līdztekus likvidēšanai kā īslaicīgu pasākumu, lai pārtrauktu piekļuvi vietnei un aizsargātu ar noziegumu nesaistītus lietotājus no piekļuves saturam, kas saistīts ar bērnu seksuālo izmantošanu⁽¹⁹⁾. Šajā pantā ir jāparedz prasība dalībvalstīm nekavējoties rīkoties, lai slēgtu attiecīgo tīmekļa vietni.

4.36. Ja šādu tīmekļa vietņu tūlītēja likvidēšana nav iespējama, ar mērķi ierobežot bērnu seksuālās izmantošanas materiāla izplatīšanu, jānovēro tīmekļa vietņu darbība un aktivitātes, lai sniegtu informāciju pilnvarotajām iestādēm un starptautiskajām tiesībaizsardzības iestādēm un tādējādi vēlāk likvidētu šādus materiālus un izsekotu to izplatītājus. EESK iesaka

— domēna vārda reģistriem un attiecīgajām iestādēm īstenot starptautiskus pasākumus, lai izsvītrotu no saraksta domēnus, kuri saistīti ar bērnu seksuālo izmantošanu.

— ieguldīt vairāk pūliņu, lai izmeklētu datņu apmaiņu, tostarp arī vienādranga tīklos.

4.37. 12. panta 2. punkts: centieni jāorientē arī uz to, lai ar noteikumiem paredzētu vai citādā veidā nodrošinātu, ka finanšu institūcijas īsteno pasākumus ar mērķi izsekot un apstādīnāt tādas finanšu plūsmas savos uzņēmumos, kas atvieglo piekļuvi bērnu seksuālās izmantošanas materiālam.

⁽¹⁷⁾ Skatīt: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Skatīt pielikumu Nr. 1: “Interneta uzraudzības organizācijas ziņojums par bloķēšanu un likvidēšanu”.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Turpmākie direktīvā iekļaujamie jautājumi.

5.1. Direktīvā nav minēts jautājums par datu aizsardzību. Bērnu aizsardzība noteiktos apstākļos, kas paredzēti Eiropas Cilvēktiesību konvencijā, ir jāuzskata par svarīgāku nekā datu aizsardzība un vārda brīvība.

5.2. ES līmenī ir jānodrošina ciešāka sadarbība tiesībaizsardzības jomā, jāveido labāki valstu un starptautiskie mehānismi darbam ar likumpārkāpējiem, kā arī sistēma brīdināšanai par bērnu pazušanu.

5.3. Nav sīkāk aplūkoti gadījumi, kad bērnu ļaunprātīgi izmantojuši citi bērni. Šādi gadījumi jāuzskata par īpašiem un tos varētu iekļaut 9. pantā. Tie ir īsi minēti tikai 20. pantā saistībā ar intervences programmām ⁽²⁰⁾.

5.4. Pilnībā ievērojot subsidiaritātes principu, EESK aicina dalībvalstis apsvērt īpašus pasākumus, lai nodrošinātu nepieciešamos uzraudzības mehānismus un psiholoģisko atbalstu tiem, kas nodrošina cietušo aizsardzību, lai izvairītos garīgā kaitējuma. Ņemot vērā personāla intereses, tai ir jābūt obligātai prasībai nevis brīvprātīgām pasākumam.

5.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu vairāk sekmēt "informācijas un pieredzes apmaiņu saukšanas pie atbildības, aizsardzības vai novēršanas jomā, pasākumus izpratnes veicināšanai, sadarbību ar privāto sektoru, kā arī pašregulācijas pamudinājumu [vai datu vākšanas] mehānismu izveidi". Tāpēc EESK uzsver, ka nepieciešams ņemt vērā situāciju darba vietā. Tas ļautu darba devējiem un darbiniekiem apzināties savu pienākumu ziņot par nelikumīgām darbībām, par kurām pirmoreiz var uzzināt darba vietā vai no klientiem/piegādātājiem ⁽²¹⁾.

5.6. EESK atzīmē, ka jaunās direktīvas ieviešana neradīs papildu izmaksas. Tomēr ir nepieciešams vairāk resursu, tostarp izmeklēšanai, publicitātei, apmācībai, konsultāciju pakalpojumiem un juridiskiem atbalsta dienestiem, lai nodrošinātu ļaunprātīgas izmantošanas pēc iespējas ātrāku izskaušanu.

5.7. Visbeidzot EESK aicina izveidot **starptautisku tiesībaizsardzības iestādi**, kuras kompetencē būtu bērnu ļaunprātīgas seksuālas izmantošanas izmeklēšana visā pasaulē, lai apzinātu un sauktu pie kriminālatbildības personas, kas izplata šādus materiālus, un pasargātu bērnus no ciešanām. Ir vairākas metodes ⁽²²⁾, ar kuru palīdzību efektīvi varētu samazināt šāda materiāla pieejamību un (ja tās apstiprinātu pasaules mērogā) nodrošināt, ka starptautiskie pasākumi minēto noziegumu apkarošanai ir efektīvāki, ātrāki un preventīvāki.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Aprēķināts, ka aptuveni trešdaļa bērnu seksuālo izmantotāju vēl nav sasnieguši 18 gadu vecumu (*May-Chahal and Herzog, 2003*).

⁽²¹⁾ EESK ir ierosinājusi Eiropas mēroga projektu "Eiropa pret bērnu seksuālo izmantošanu — MĒS SAKĀM "NĒ"!". Skat. 1. zemsvītras piezīmē minēto atzinumu.

⁽²²⁾ Skat. Interneta uzraudzības organizācijas ziņojumu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā" "

COM(2009) 591 galīgā redakcija

(2011/C 48/25)

Ziņotājs: **NARRO kgs**

Līdzziņotājs: **KAPUVÁRI kgs**

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 204. pantu 2009. gada 28. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā" "

COM(2009) 591 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 121 balsi par, nevienu balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Komisija pēdējo gadu laikā sagatavotajos ziņojumos un paziņojumos sniegtā analīze atklāj trūkumus un nepilnības vērtības ķēdes darbībā. Cenu nestabilitāte, spekulācijas, pārdošana zem pašizmaksas, pārredzamības trūkums, negodīgas un pret konkurenci vērstas darbības un nevienlīdzība sarunās starp līgumslēdzējam pusēm ir problēmas, kas skar visas pārtikas nozares nākotni un apdraud Eiropas lauksaimniecības modeļa izdzīvošanu.

1.2. Paziņojumā "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā" Komisija pareizi norāda prioritārās rīcības jomas. Tomēr EESK pauž nožēlu par priekšlikumu pieņemšanas gauso tempu un rosina Eiropas Komisiju paātrināt lēmumu pieņemšanu šajā jomā, kas prasa tūlītēju, praktisku un jūtamu rīcību. Atjaunotajai Augsta līmeņa grupai lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības konkurētspējas jautājumos pēc iespējas drīzāk būtu jāatsāk darbs un jāklūst par jauno un topošo lauksaimniecības un pārtikas politikas jomu galveno veidotāju.

1.3. Panākumi būs daudzējādā ziņā atkarīgi no tā, cik kādā mērā iesaistīsies Eiropas Komisija, dalībvalstis un visi pārtikas apgādes ķēdes dalībnieki. Ir būtiski, lai tie saskaņoti sadarbotos jomā, kurai raksturīgas ievērojamas atšķirības starp dažādiem valstu tirgiem un produktiem. Eiropas Savienībai ir jānodrošina apņēmīga vadība pasākumu veikšanā šajā jomā, kā arī jāveicina

gan pieejamo instrumentu pielāgošana, gan jauni pasākumi, lai sekmētu pārtikas apgādes ķēdes līdzsvarotāku attīstību un veicinātu konkurētspēju.

1.4. Pārtikas apgādes ķēdes jomā līdz šim īstenoto iniciatīvu analīze liecina par pašregulējuma un brīvprātīgu vienošanos ierobežoto efektivitāti. EESK atbalsta brīvprātīgo mehānismu attīstību, taču norāda, ka bez uzraudzības iestādēm un efektīvām sankcijām nebūs iespējams izbeigt spēcīgāko šīs ķēdes posmu sistemātisko neatbilstību minētajiem mehānismiem.

1.5. Izmaiņas ekonomikas dalībnieku uzvedībā jāpapildina ar tirgus regulējumu, kas veidotu pamatu jaunai pieejai lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības nozarē. Lai nodrošinātu sistēmas labāku pārredzamību, ir jānostiprina līgumiskā prakse un pa nozarēm jāizvērtē iespēja ieviest saistošus noteikumus vai pienākumu izstrādāt rakstiskus līgumus. Daudzus Komisijas paziņojumā minētos mērķus var sasniegt tikai ar taisnīga un piemērota tiesiskā regulējuma palīdzību.

1.6. Attiecībā uz labas prakses kodeksiem ES būtu kā modeļi jāizmanto valstu iniciatīvas un jāievieš efektīvs kontroles un sankciju mehānisms, izveidojot Eiropas ombudu. Šo labas prakses kodeksu saturam, efektivitātei un tajos noteikto prasību ievērošanai ir izšķirīga nozīme.

1.7. Valstu un Kopienas tiesību akti konkurences jomā ir būtiski jāpielāgo, lai veicinātu spēcīgu nozares organizāciju, nodrošinātu piegādes ķēžu elastīgu darbību un garantētu uzņēmumiem juridisko noteiktību, kas būtu izdevīgi patērētājiem. Augsta līmeņa grupas piensaimniecības jautājumos secinājumi ⁽¹⁾ un Spānijas prezidentūras secinājumi saistībā ar paziņojumu par pārtikas apgādes ķēdēm ⁽²⁾ saskan ar EESK viedokli par konkurences tiesību elastīgu piemērošanu, ņemot vērā lauksaimniecības nozares īpatnības.

1.8. EESK atzīmē, ka pretstatā piedāvājuma sadrumstalotībai pastāv spēcīga pieprasījuma koncentrācija, īpaši lielās mazumtirdzniecības nozarē, kas ietekmē vērtību ķēdes pareizu funkcionēšanu. Attīstot un stiprinot starpnozaru organizāciju lomu, varētu mazināt organizācijas trūkumu ražošanas nozarē. Šī problēma varētu rosināt nopietnas pārdomas nevis par ražotāju organizāciju lielumu, bet gan par to, kā tās padarīt par efektīviem tirdzniecības instrumentiem lauksaimnieku rokās. Ražotāju organizācijām nevajadzētu būt vienīgajam efektīvajam kanālam, lai uzlabotu lauksaimnieciskā piedāvājuma ekonomisko organizāciju.

1.9. EESK aicina Eiropas Komisiju ne tikai pievērst uzmanību tam, kā koncentrēt piedāvājumu, bet arī izšķirīgi rīkoties pieprasījuma nozarē, pārbaudot dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus un dažādas negodīgas un pret konkurenci vērstas darbības, kas bieži vien paliek ārpus efektīvas uzraudzības no valstu un Kopienas iestāžu puses.

1.10. Eiropas patērētājiem ir vajadzīgas prognozējamas un stabilas cenas un atbilstoša cenu struktūra. Paziņojumā izklāstītie pasākumi varētu darboties efektīvāk, ja tie tiktu plaši publicēti un ja netiktu izkropļotas patērētāju izvēles iespējas. Cenu novērošanas centri būs lietderīgi tikai tad, ja tie spēs ātri reaģēt uz iespējamiem cenu izmaiņu izkropļojumiem, nevis tikai aprobežosies ar cenu izmaiņu reģistrēšanu.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums.

2.1. Eiropas Komisija atzīst pārtikas apgādes ķēdes — lauksaimniecības, rūpniecības un izplatīšanas — svarīgo lomu Eiropas ekonomikā ⁽³⁾. Faktiski pārtikas apgādes ķēdes sistēmas

⁽¹⁾ Augsta līmeņa grupas piensaimniecības jautājumos secinājumi, pieņemti 2010. gada 15. jūnijā.

⁽²⁾ Prezidentvalsts secinājumi, pieņemti ar balsu vairākumu Lauksaimniecības ministru padomē 2010. gada 29. martā.

⁽³⁾ ES lauksaimniecības un pārtikas nozare nodrošina 7 % darba vietu un 5 % pievienotās vērtības.

uzraudzība ir kļuvusi par Kopienas politikas prioritāti. Paziņojums "**Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā**" ir publicēts sakarā ar Eiropas likumdevēja pamatotajām bažām un balstīts uz ideju noteikt praktiskus pasākumus valstu un Kopienas līmenī, kas palīdzētu uzlabot situāciju minētās ķēdes darbībā.

2.2. Paziņojumā ir ierosināta virkne praktisku priekšlikumu attiecībā uz katru no dokumentā raksturotajām trim problēmām pārtikas apgādes ķēdes jomā. Lai veicinātu ilgtspējīgas attiecības, Komisija cenšas apkarot negodīgu praksi un uzraudzīt jautājumus, kas saistīti ar konkurenci. Pārredzamības palielināšanas jautājumu, kas vienmēr ir prioritārs, tā cenšas risināt, cīnoties pret spekulācijām un ieviešot Eiropas pārtikas produktu cenu pārraudzības instrumentu. Visbeidzot, lai veicinātu konkurenci, Komisija ir apņēmusies pārskatīt marķējumus un vides tiesību aktus, ierobežot reģionālās apgādes praksi un pastiprināt lauksaimnieku pozīcijas sarunās, izmantojot tādus instrumentus kā ražotāju organizācijas.

2.3. Komisijai 2010. gada novembrī jāpublicē pārskata ziņojums par galveno ierosināto pasākumu īstenošanu, ko papildinās jauns paziņojums par mazumtirdzniecības tirgus uzraudzību. Komisija ir arī nolēmusi paplašināt Augsta līmeņa grupas lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības konkurētspējas jautājumos pilnvaras un sastāvu, kā arī padarīt to par patiesu forumu diskusijām par pārtikas piegāžu ķēdi.

3. Vispārējās piezīmes.

3.1. Ar šo paziņojumu un citām iniciatīvām ES pēdējos gados ir apliecinājusi, ka stāvoklis pārtikas apgādes ķēdes jomā ir kļuvis par vienu no tās politiskās darba kārtības prioritārajiem jautājumiem. Cenu svārstības un spēku nelīdzsvarotība pārtikas apgādes ķēdē ir negatīvi iespaidojuši gan patērētājus, gan ražošanas nozari. Neraugoties uz daudzajām analīzēm un priekšlikumiem, kas sagatavoti pēdējos gados, stāvokli joprojām raksturo virkne izkropļojumu, kas nopietni apdraud Eiropas lauksaimniecības un pārtikas modeļa vēlamu ilgtspējību.

3.2. Stratēģiski svarīgs jautājums ir ne tikai pietiekamas pārtikas apgādes nodrošināšana, bet arī pārtikas kvalitāte: tāpēc ir būtiski nodrošināt adekvātu aizsardzību produktiem ar kvalitātes marķējumu. Ja pārtikas apgādes ķēdē ir efektivitātes problēmas, vienotajā tirgū var samazināties pārtikas produktu klāsts, kas varētu apdraudēt Eiropas lauksaimniecības modeli. Daudzos dokumentos Komisija ir novērsusi pretrunas, ko rada pārtikas apgādes ķēde Eiropas Savienībā, bet šajā paziņojumā tas nav pieminēts.

3.3. Līdzsvara trūkums Eiropas pārtikas apgādes ķēdē ir arī nopietns drauds Eiropas iedzīvotāju interesēm. Starpība starp izejvielu cenām un patēriņa preču cenām ir radījusi tādu cenu struktūru, kas maz atbilst realitātei, un tas apdraud gan vērtības ķēdes posmus, gan visas ES ekonomiskās un sociālās sistēmas ilgtermiņa perspektīvas. Mazumtirdzniecības nozarei ir raksturīga augsta koncentrācijas un organizācijas pakāpe, un uz pārtikas produktu patēriņa cenām tiek izdarīts pastāvīgs spiediens. Lielās pārtikas apgādes ķēdes to var veikt, izmantojot noteiktas komerciālas metodes, ar kuru palīdzību lielākus peļņas apjomus nodrošina ne tikai patērētāji, bet arī piegādātāji, ko pierādīja rekordaugstās lauksaimniecības preču cenas 2007. un 2008. gadā. Tās tirdzniecības politikas, kuru pamatā ir divkāršā peļņas norma, rada nopietnas problēmas gan patērētājiem, gan piegādātājiem.

3.4. Pieaugošā spriedze pārtikas apgādes ķēdes sistēmas dalībnieku starpā rada dažas tendences ekonomikā, kas ir īpaši negatīvas lauksaimniecības nozarē, kurā ir nepieredzēta krīze saistībā ar dziļu vispārējo ekonomikas krīzi.

3.5. EESK un Komisija ir vienprātis attiecībā uz prioritārajām rīcības jomām un vajadzību steidzami ierosināt jaunus pasākumus un konkrētus instrumentus, lai uzlabotu pārtikas apgādes ķēdi Eiropā. Lai varētu īstenot pārorientēšanu, ir vajadzīga būtiskas izmaiņas. Lai sekmīgi risinātu galvenās problēmas lauksaimniecības un pārtikas nozarē, EESK uzskata, ka nepieciešams dažādot ražošanu, samazināt izmaksas, palielinot lauku saimniecību izmērus, un uzlabot tirgdarbības stratēģijas.

3.6. EESK piekrīt galvenajiem secinājumiem, ko Augsta līmeņa grupa lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības konkurētspējas jautājumos izdarījusi saistībā ar jaunākajiem Komisijas dokumentiem, kurus tā ir izstrādājusi lauksaimniecības jomā⁽⁴⁾:

“Šobrīd atbilstoši brīva tirgus principiem tikai tirgus sniedz atbildi uz būtisko jautājumu, cik liela būs katra tirgus dalībnieka daļa vērtību radīšanas ķēdē. Šāds stāvoklis nekādā ziņā nav pieņemams, sevišķi tiem zemniekiem, kuri par (nereti ar augstākām izmaksām uz vienu vienību) saražoto produkciju bieži vien saņem aizvien zemāku samaksu un tādēļ nereti ir spiesti veikt pasākumus, kas ir pretrunā ar Eiropas lauksaimniecības modeļa mērķiem. Tā kā 27 valstu Eiropas Savienībā 15 tirdzniecības ķēdes jau kontrolē 77 % no pārtikas preču tirgus, EESK uzskata, ka jāseko ASV piemēram un jāpārbauda, vai konkurenci regulējošie tiesību akti ir pietiekami efektīvs līdzeklis, lai tirgū nepieļautu dominējošu struktūru veidošanos un negodīgu līgumu slēgšanas praksi. Svarīgi ir pārbaudes procesā iesaistīt visas ieinteresētās grupas.”

⁽⁴⁾ “Kopējās lauksaimniecības politikas reforma 2013. gadā”, OV C 354, 28.12.2010, 35. lpp.

3.7. Visu minēto iniciatīvu sekmes būs ļoti atkarīgas no tā, cik aktīvi iesaistīsies Eiropas Komisija, dalībvalstis un visi pārtikas apgādes ķēdes dalībnieki. Būtiska nozīme ir dažādo iestāžu saskaņotai darbībai un konkurences tiesību piemērošanas pārskatīšanai. Lielākā daļa Eiropas Komisijas ierosināto pasākumu jau iepriekš ir īstenoti valstu līmenī⁽⁵⁾. Tādēļ būtu jāizanalizē, kā dažādās valstīs ir risināta viena un tā pati problemātiskā situācija, un bieži vien nenozīmīgie daudzu dalībvalstu īstenoto iniciatīvu gala rezultāti. To var attiecināt, piemēram, uz cenu novērošanas centru izveidi vai labas prakses kodeksu ieviešanu, kas efektīvu kontroles un piemērošanas instrumentu trūkuma dēļ nav spējuši ierobežot pārkāpumu gadījumus.

3.8. Paziņojumā ir vispārīgi aplūkoti daži pārtikas apgādes ķēdes aspekti, kas ir sīki izanalizēti valstu vai nozares līmenī. Francijas centieni atjaunot līdzsvaru pārtikas apgādes ķēdē ir paraugs pārējām ES valstīm. Francijas likums par lauksaimniecības modernizāciju ir tālejošāks nekā minētais Komisijas paziņojums: tajā ir definēts obligāts līgumiskais satvars attiecībā uz apjomiem un cenām, paredzēta obligāto noteikumu iekļaušana, paplašinātas starpnozaru organizāciju funkcijas un izveidota starpniecības un sankciju sistēma, lai atrisinātu iespējamus konfliktus.

3.9. Attiecībā uz nozarēm Komisija ir atzinusi, ka ir “steidzami jārikojas” piena nozarē. Tādēļ savu viedokli par šā paziņojuma saturu pauda arī 2009. gada oktobrī izveidotā Augsta līmeņa ekspertu grupa piensaimniecības jautājumos, kas galveno uzmanību vērta uz līgumiskā regulējuma izveidošanu, starpnozaru un ražotāju organizāciju attīstības iespējām, kā arī nākotnes tirgus ieviešanu piensaimniecības nozarē. Ņemot vērā daudzās Kopienas, valstu un nozaru iniciatīvas, EESK apzinās šo jautājumu sarežģītību un plašo jomu, uzsver nepieciešamību izveidot stabilu Kopienas pamatu, mudina uz pieredzes apmaiņu un aicina vairāk koordinēt kompetento iestāžu darbību.

3.10. EESK ir vairākkārt norādījusi, ka ir svarīgi tiesību aktus pielāgot pašreizējam stāvoklim pārtikas apgādes ķēdē. Papildus padziļinātām izmaiņām valstu un Kopienas tiesību aktos ir jāizveido jauns attiecību regulējums attiecībā uz pārtikas apgādes ķēdi, lai veicinātu sadarbību, pārredzamību un taisnīgu peļņas sadali visā vērtības ķēdē. Līdz ar saistošu instrumentu ieviešanu būtu jāveicina nozares pašregulējums. Lai sistēmu efektīvi ieviestu, ir vajadzīga stingra apņemība nodrošināt pārredzamību, un tādēļ būs nepieciešami kontroles mehānismi, kas garantē, lai tiktu ievērotas brīvprātīgās vienošanās, kuras varētu noslēgt starp dažādiem ķēdes posmiem.

⁽⁵⁾ Spānija šajā ziņā bija pionieris, izveidojot cenu uzraudzības centru; Francija ir ļoti cieši pievērsusies obligātu līgumu ieviešanai, un Apvienotā Karaliste ir izšķīrusies par labu uzraudzības iestādei, kurai jāuzrauga labas prakses kodeksu ievērošana.

3.11. Izskatāmā paziņojuma tekstā un to papildinošajos darba dokumentos Komisija sniedz precīzu analīzi par cenu nepastāvību. Tomēr būtu kritiski jāizanalizē, kā nesenās KLP izmaiņas, kas konstatētas pārbaudēs, ir ietekmējušas līdzsvaru pārtikas apgādes ķēdē. Cenu nepastāvību un tirgus pārvaldību ir negatīvi iespaidojusi lauksaimniecības tirgu regulēšanas instrumentu (kvotu, intervences, krājumu veidošanas) atcelšana, un tas būtu jāņem vērā Kopienas izpildvaras analīzē.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Ilgtspējīgu tirgus attiecību veicināšana.

4.1.1. Komisija savā analīzē ir konstatējusi "asimetriju" starp dažādiem pārtikas apgādes ķēdes posmiem. Šī asimetrija atspoguļojas negodīgā komercpraksē un tādā praksē, kas ir vērsta pret konkurenci. Atrbojīgu produktu gadījumā, kad ir mazākas vienošanās iespējas, šis līdzsvara trūkums palielinās. EESK piekrīt paziņojumā paustajam ieteikumam stiprināt līgumattiecību veidošanu, nosakot kopējus Eiropas noteikumus. Kaut arī līgumu izstrāde var būt brīvprātīga, būtu jāizskata daži gadījumi, kuros varētu noteikt juridisku pienākumu noslēgt līgumu un līgumos iekļaut noteiktus punktus.

4.1.2. Jebkurā gadījumā Komisijai būtu jānovērš tirdzniecība ar lauksaimniecības produktiem bez attiecīgo darījumu apliecinātiem dokumentiem, lai izbeigtu tik ierasto un kaitīgo praksi, piemēram, tādu pārdošanu, kurā lauksaimnieks iepirkuma cenu nosaka atkarībā no pārdošanas cenas, ko panācis starpnieks. EESK uzskata, ka papildus līgumiskam regulējumam ir jāievieš labas prakses kodekss⁽⁶⁾ un jāizveido uzraudzības komiteja, kas nodrošinātu šā kodeksa ievērošanu. Labas komercprakses kodeksam vajadzētu nodrošināt kvalitatīvas sarunas starp visiem vērtību ķēdes posmiem, kas būtu izdevīgi patērētājam. Eiropas likumdevējam ir jāpārtrauc situācija, kad pārdošana ar zaudējumiem tiek izmantota kā vispārpieņemta stratēģija patērētāju piesaistīšanai, un jāizanalizē tas, kā aizvien pieaugošā izplatītāju zīmolu izmantošana iespaido konkurenci, patērētāju izvēli un kvalitatīvu ES ražotu produktu veicināšanu.

4.1.3. Konkurences noteikumu piemērošana dažādās valstīs ļoti atšķiras. Vienas un tās pašas starpnozaru organizācijas darbības gadījumā attieksme var būt ļoti dažāda atkarībā no attiecīgās valsts konkurences iestādes, kas izskata konkrēto jautājumu. Daudzās valstīs ir tendence sodīt par ikvienu nozares ražotāja iniciatīvu, ja tās nolūks ir uzlabot piedāvājuma noteikumus. Šāda situācija nav nekas jauns: par spīti centieniem stiprināt sadarbību ar Eiropas konkurences tīklu, nav izdevies efektīvi saskaņot konkurences iestāžu rīcību.

4.1.4. EESK atbalsta jaunu patērētāju un ražotāju attiecību modeli, kurās privilīģēti ir vietējie tirgi (iespēja ieviest obligātas

kvotas) un tiek likvidēti starpnieki, paredzot īsāku aprites posmu vai tuvumā ražotu produktu tirdzniecību. Eiropas Komisijai būtu jāveicina ražotāju centieni tuvojies patērētājam, lai palielinātu pievienoto vērtību saviem produktiem un saglabātu pārtikas produktu kultūras un reģionālās identitātes aspektu.

4.1.5. Pārskatot maksājumu kavējumu direktīvu, Eiropas līmenī ir sākušās interesantas debates par vēlamību samazināt lauksaimniecības pārtikas produktu apmaksas laiku. Ātrbojīgu produktu gadījumā būtu vēlams noteikt 30 dienu termiņu no dienas, kad prece nodota klientam, nevis no rēķina izrakstīšanas dienas. Papildus stingrākai kontrolei pār nokavētiem maksājumiem būtu jāiekļauj skaidra definīcija par negodīgām praksēm un nosacījumiem, kā arī efektīvi instrumenti to izskaušanai tirdzniecības attiecībās.

4.2. Pārredzamība pārtikas apgādes ķēdē.

4.2.1. EESK uzskata, ka cenu pārredzamība ir pilnīgi nepieciešama⁽⁷⁾. Izveidojot jaunu Kopienas pārtikas produktu cenu uzraudzības instrumentu, vienlaikus ir jāparedz arī jaunas kontroles un sankciju piemērošanas pilnvaras. EESK uzskata, ka jāpāriet no uzraudzības pie darbības tā, lai attiecīgās struktūras varētu ātri un efektīvi reaģēt uz cenu izkropļošanas tendencēm.

4.2.2. EESK nepiekrīt idejai, ka, nodrošinot patērētājiem lielāku cenu salīdzināmību vien, var panākt lielāku pārredzamību pārtikas apgādes ķēdē. Lielāka cenu pārredzamība un prognozējamība ir tikai viens no daudziem apstākļiem, kas ietekmē cenu veidošanas tendences un procesus.

4.2.3. Slavējamie Eiropas Komisijas centieni saskaņot un koordinēt dažādu valstu cenu uzraudzības instrumentus ir lemti neveiksmē, ja netiks saskaņots cenu izmaiņu atsaucē pamats. Vai, vācot datus, tiek izmantota vienāda atsaucē? Vai pastāv kopīgas pamatnostādnes cenu novērošanas centru izveidei un darbībai? Vai ES pastāv struktūras, kas spēj rīkoties, konstatējot cenu neatbilstību, anomāliju vai nepamatotas svārstības? Bieži vien dati, ko valstis paziņo Eiropas Komisijai, neatbilst vieniem un tiem pašiem kritērijiem. Piemēram, attiecībā uz citrusaugļiem tika konstatēts, ka dati, ko Komisija publicē kā ražotāju cenas, patiesībā ir produktu cenas, atstājot noliktavu, un tajās nav ietvertas tirdzniecības izmaksas. Šādas datu atšķirības var radīt izkropļotu priekšstatu par reālo stāvokli, apgrūtinot pārredzamības mērķa sasniegšanu.

⁽⁶⁾ OV C 175, 28.07.2009.

⁽⁷⁾ OV C 128, 18.05.2009., 111. lpp.

4.2.4. Paziņojumā ierosinātie pasākumi darbosies tikai tad, ja tiks atbilstoši popularizēti. Tas ir būtisks nosacījums, ņemot vērā nepieciešamību sniegt patērētājiem precīzu informāciju. Lielākas koncentrācijas dēļ lauksaimniecības pārtikas nozarē un izplatīšanas nozarē pašlaik neaizsargātāka ir arī zīmola reputācija, un uzņēmumi ir pakļauti visiem ar to saistītajiem riskiem.

4.3. Konkurences uzlabošana un integrācija pārtikas apgādes ķēdē.

4.3.1. Komisija veic ievērojamu darbu, lai izveidotu vienotu pārtikas produktu tirgu. Tomēr lielās cenu atšķirības starp valstīm ir tieši saistītas ar to dažādo pirktspējas līmeni. Jaunās dalībvalstis (ES-12) ne tikai netuvojas pārējo valstu līmenim, bet atšķirības vēl vairāk palielinās. Tādēļ Eiropas Komisijai ir jāatbalsta jaunās dalībvalstis, lai mazinātu atšķirības un optimizētu pareizu vienotā tirgus darbību. Ja tendence nemainīsies, ES-15 valstu produkti pakāpeniski zaudēs savu tirgus daļu jaunajās dalībvalstīs.

4.3.2. Pārtikas apgādes ķēdi raksturo liela ražošanas nozares sadrumstalotība un izteikta mazumtirdzniecības koncentrācija, kas to attiecībās rada lielu nelīdzsvarotību. EESK uzskata, ka daudzas problēmas, kas apdraud pārtikas apgādes ķēdes labu darbību, ir radījušas ķēdes beigu posma uzņēmumu straujākā,

pastāvīgākā un koncentrētākā attīstība. Eiropas Komisija, apziņoties šo problēmu, vēlas attīstīt ražotāju organizācijas (atsaucoties uz augļu un dārzeņu KTO piemēru), lai mazinātu piedāvājuma sadrumstalotību; Komiteja tomēr uzsver, ka svarīgi ir nevis radīt vairāk un lielākas ražotāju organizācijas, bet gan uzlabot to pārvaldību un to tirgus dalībnieku spējas, lai tās kļūtu par noderīgu rīku lauksaimnieku rokās. Komiteja mudina Eiropas Komisiju ieviest jaunus krīzes novēršanas pasākumus un stabilizācijas pasākumus, piemēram, ienākumu apdrošināšanas instrumentu. Pozitīvā pieredze Kanādā un ASV šajā jomā pamato tāda pasākuma īstenošanu Eiropā, un tā likumību jau ir apstiprinājusi PTO.

4.3.3. Starpnozaru apvienības ir jānostiprina un jāpanāk lielāka to darbības dinamika, izmantojot kopēju sistēmu. Lai nodrošinātu katras dalībvalsts starpnozaru apvienību darba saskaņošanu un attīstību, pamatojoties uz vienādiem noteikumiem, ir vajadzīgi Eiropas tiesību akti, lai tās nebūtu tikai forumi nozares vispārējās attīstības sekmēšanai. Būtisks nosacījums ir tādu tiesiskā regulējuma šķēršļu novēršana, kas mazina starpnozaru organizāciju juridisko noteiktību, tām veicot tirgus stabilizācijas uzdevumu. Tāpat ir būtiski šādām apvienībām nodrošināt plašākas tiesības tad, kad tiek pieņemtas starpnozaru vienošanās, lai tās nebūtu pakļautas patvaļīgiem valsts konkurences iestāžu lēmumiem.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – ES redzējuma un mērķu iespējamības bioloģiskās daudzveidības jomā laikposmam pēc 2010. gada”

COM(2010) 4 galīgā redakcija

(2011/C 48/26)

Ziņotājs: **Lutz RIBBE**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 19. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — ES redzējuma un mērķu iespējamības bioloģiskās daudzveidības jomā laikposmam pēc 2010. gada”

COM(2010) 4 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 7. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 112 balsīm par, 11 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komiteja būtu vēlējusies, lai vajadzība izstrādāt paziņojumu ar šādu saturu nemaz nebūtu radusies un politiķi būtu izpildījuši savu 2001. gadā doto solījumu — līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un parūpēties par izzudušo dzīvotņu atjaunošanu. Šis mērķis tomēr nav sasniegts.

1.2. EESK saskata divas būtiskas nepilnības. Pirmkārt, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana līdz šim nav kļuvusi par politiskās rīcības prioritāti; otrkārt, jāsecina, ka sabiedrības attieksme pret dabas aizsardzību kopumā ir labvēlīga, tomēr tajā pašā laikā trūkst elementāras izpratnes par vides norišu kopsakarībām. Abas minētās nepilnības ir savstarpēji saistītas, un tās jānovērš ar jaunas bioloģiskās daudzveidības koncepcijas palīdzību.

1.3. Jārod atbilde uz jautājumu, vai cilvēkiem ir saprotama tā valoda, ko lieto politiķi un apvienību pārstāvji. “Bioloģiskā daudzveidība”, “sugas” vai “ekosistēmu pakalpojumi” ir jēdzieni, kuri tikai nedaudziem šķiet nozīmīgi un interesanti.

1.4. EESK atbalsta Komisijas paziņojumā norādītās 4. iespējas ietvaros izvirzītos vērienīgos mērķus, ko pieņēma arī vides ministru padome un Eiropadome. Tomēr ir vajadzīgāki aktīvāki centieni, lai gūtu panākumus nākotnē, un jau pašā sākumā jānoskaidro, kādi finanšu līdzekļi un kādas politiskas izmaiņas būs nepieciešamas ⁽¹⁾.

1.5. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju un Eiropadomi nenoteikt iepriekšējiem mērķiem tikai jaunus izpildes termiņus, bet gan beidzot izstrādāt visiem Komisijas dienestiem paredzētu saistošu, starpposma mērķus ietverošu rīcības koncepciju ar precīzu izpildes grafiku un pietiekamiem finanšu resursiem, kā arī sniegt ieteikumus par to, kādas izmaiņas būtu vēlamas dalībvalstu līmenī.

1.6. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana nav uzdevums, kas attiecas tikai uz vides politiku vien. Tas ir arī ilgtermiņa ekonomikas politikas jautājums, tādēļ arī ekonomikas un finanšu ministriem beidzot būtu jāpievēršas šim tematam.

1.7. Ņemot vērā mūsu sabiedrības satraucoši nepilnīgās zināšanas par vides norišu kopsakarībām, ir vajadzīgi arī politikas pasākumi, ar kuriem sekmē izglītošanu dabas vides jomā.

1.8. Budžeta reforma, kā arī kopējās lauksaimniecības un zivsaimniecības politikas, struktūrfondu un citu attiecīgu politikas jomu jauna koncepcija būs pienācīgi pārbaudījumi, kas parādīs, cik nopietni ES politikā tiek ņemta vērā bioloģiskās daudzveidības aizsardzība.

1.9. Jaunās stratēģijas “ES 2020” līdzšinējais saturs nav piemērots bioloģiskās daudzveidības zuduma problēmu risināšanai. Šis nepilnības jānovērš ar jauno bioloģiskās daudzveidības koncepciju, kurai vēlāk jāklūst arī par stratēģijas “ES 2020” neatņemamu sastāvdaļu.

⁽¹⁾ OV C 277, 17.11.2009., 62. lpp., 1.4. un 1.5. punkti.

1.10. EESK uzskata, ka ES līmenī sevišķi svarīga ir rīcība šādās jomās:

- izmaiņas lauksaimniecības un zivsaimniecības politikā;
- Natura 2000 tīkla saglabāšana un pilnveide;
- “zaļās infrastruktūras” izveide un paplašināšana, izmantojot TEN bioloģiskās daudzveidības tīklu;
- bioloģiskās daudzveidības iekļaušana visās pārējās ES politikas nozarēs;
- plaši izglītošanas pasākumi ES līmenī.

1.11. Jārod jaunas iespējas, kā atkal labāk saskaņot lauksaimniecības vajadzības un sugu aizsardzību. Dažās dalībvalstīs ir bijušas pozitīvas ievirzes, kas būtu jāizvērtē un aktīvi jāizvērs. Ar dažādiem stimuliem jāveicina lauksaimnieku vēlme piedāvāt attiecīgus pakalpojumus.

1.12. EESK sagaida, ka Eiropas Savienība labi sagatavosies Konvencijas par bioloģisko daudzveidību pušu 10. konferencei un sniegs nozīmīgu ieguldījumu jaunas, pasaules mēroga stratēģijas izstrādē par bioloģiskās daudzveidības aizsardzību pēc 2010. gada.

2. Komisijas paziņojums.

2.1. Šāda Komisijas paziņojuma izstrādes iemesls bija tas, ka ES nav izdevies sasniegt vienu no pēdējās desmitgades svarīgākajiem vides politikas mērķiem, ko saistībā ar ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2001. gadā Gēteborgā izvirzīja Eiropadome, proti, līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un turklāt rūpēties par izzudušo dzīvotņu atjaunošanu. Neraugoties uz 2006. gadā pieņemto “ES Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas rīcības plānu” un nenoliedzamiem panākumiem *Natura 2000* tīkla ieviešanā, šo mērķi nav izdevies sasniegt.

2.2. Šajā atzinumā izskatāmais Komisijas paziņojums uzskatāms par pirmo soli ceļā uz minētā mērķa sasniegšanu. Paziņojumā ir izklāstītas iespējas koncepcijas izstrādei un mērķu izvirzīšanai laikposmam pēc 2010. gada.

2.3. Tajā ir detalizēti raksturoti, akcentēti un izvērtēti bioloģiskās daudzveidības aizsardzības argumenti. Īpaša uzmanība veltīta izmaksām/zaudējumiem tautsaimniecībai, kas radīsies līdz ar bioloģiskās daudzveidības zudumu un ar to saistīto ekosistēmu pakalpojumu apjoma samazinājumu; “TEEB (Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika) ziņojumā” lēsts,

ka to kopējais apjoms sasniegs 50 miljardus EUR (!) gadā, savukārt labklājības kopējais samazinājums 2050. gadā varētu sasniegt 7 % (!) no nacionālā kopprodukta.

2.4. Komisija uzsver, ka bioloģiskās daudzveidības aizsardzība, tāpat kā klimata pārmaiņu ierobežošana, ir ilgtermiņa uzdevums. Tāpēc jaunā bioloģiskās daudzveidības koncepcija būs ilgtermiņa iniciatīva (darbības termiņš — 2050. gads), taču ES — tāpat kā starptautiskajā līmenī — būtu jāizvirza pašai savs (starpposma) mērķis 2020. gadam.

2.5. Politisko lēmumu pieņēmējiem piedāvātas četras atšķirīga vēriena iespējas, kāds varētu būt “2020. gada mērķis”, proti:

- 1. iespēja— līdz 2020. gadam būtiski ierobežot bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās apjomus ES;
- 2. iespēja— līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES;
- 3. iespēja— līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES un atjaunot tos, ciktāl iespējams;
- 4. iespēja— līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES un atjaunot tos, ciktāl iespējams, un palielināt ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos pasaulē.

3. Vispārīgas piezīmes par ES līdzšinējo bioloģiskās daudzveidības politiku.

3.1. ES līdzšinējās bioloģiskās daudzveidības politikas vērtējums liecina, ka panākumi ir nepietiekami.

3.2. Pirms aptuveni desmit gadiem izskanēja solījums desmit gadu laikā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un panākt dzīvotņu un dabīgo sistēmu atjaunošanos.

3.3. Komisijas dienesti, komisāri vai Eiropas Vides aģentūra gandrīz ik gadu norādīja, ka līdztekus jau uzsāktajiem pasākumiem ir vajadzīgi aktīvāki centieni, lai sasniegtu izvirzīto mērķi, taču šādi centieni nesekoja.

3.4. Pagājušajā gadā visbeidzot tika atzīts, ka izvirzīto mērķi sasniegt neizdosies, un EESK šī atziņa nebija negaidīta. Komiteja jau vairākos atzinumos bija paudusi viedokli, ka uzsāktie politiskie pasākumi nekādā ziņā nav pietiekami⁽²⁾.

⁽²⁾ OV C 195, 18.08.2006., 88. un 96. lpp., OV C 161, 13.09.2007., 53. lpp., OV C 97, 28.04.2007., 1.3. punkts, 6.–11. lpp.

3.5. Iemesls tam, ka ES nav izdevies sasniegt izvirzītos mērķus bioloģiskās daudzveidības jomā, nav neziņa par to, kas būtu jā dara, nedz arī pilsoniskās sabiedrības nevēlēšanās piedalīties vajadzīgajos pasākumos. Galvenais iemesls ir tas, ka politiķi īstermiņa ekonomiskās intereses uzskata par svarīgākām nekā ekosistēmu pakalpojumu ilgtermiņa ietekme. Tas, ka mūsu ekonomikas sistēma nav ilgtspējīga, bet balstīta uz dabas resursu pārmērīgu izmantošanu, atspoguļojas arī bioloģiskās daudzveidības jomā.

3.6. EESK tādēļ atzinīgi vērtē to, ka Komisija padziļināti analizē *TEEB* ziņojumu un tādējādi nosauc svarīgus argumentus, kas apliecina bioloģiskās daudzveidības ekonomisko nozīmīgumu. Komiteja tomēr vēlas aicināt par prioritāti neuzskatīt tikai bioloģiskās daudzveidības materiālās vērtības jautājumu, jo:

— bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ir daudz svarīgu iemeslu, kurus nevar vai nedrīkst vērtēt naudas izteiksmē, piemēram, “dabas tiesības pastāvēt”, dzīvības rašanās aspekti, daudzveidības kulturālā nozīme vai vienkārši identificēšanās ar dabu;

— nekādā gadījumā nedrīkst pieļaut situāciju, ka vajadzība saglabāt kādu konkrētu sugu ir atkarīga no šīs sugas aprēķinātās ekonomiskās vērtības.

3.7. EESK turklāt pauž bažas, ka *TEEB* ziņojumu var piemēklēt līdzīgs liktenis kā *Stern* ziņojumu par klimata pārmaiņu ierobežošanu, kurā izteiktais brīdinājums par klimata pārmaiņu ekonomiskajām ilgtermiņa sekām arī tika politiski ignorēts. Vērā ņemams aspekts ir tas, ka finanšu un ekonomikas ministri *TEEB* ziņojumam līdz šim nav veltījuši ne mazāko uzmanību.

3.8. EESK uzskata, ka šādā situācijā nedrīkst vienkārši pārjaunot jau 2001. gadā izvirzītos mērķus, proti, 2010. gada mērķu izpildi faktiski atlikt uz 2020. gadu, vienlaicīgi nākot klajā ar jauniem tālejošiem mērķiem 2050. gadam, lai arī ilgtermiņa redzējums ir neapšaubāmi svarīgs. Svarīgāk ir izvērtēt līdzšinējās rīcībpolitikas un izmantotos instrumentus un beidzot izstrādāt un īstenot labākus un vietējā līmenī efektīvākus pasākumus. Tādēļ ES jaunajā bioloģiskās daudzveidības stratēģijā 2020. gadam jābūt ietvertiem ne tikai konkrētiem, skaitliski definētiem mērķiem un starpposma mērķiem; tajā jāiekļauj arī konkrēts un saistošs īstenošanas plāns un precīzi jānosauc atbildības jomas. Jānodrošina arī pietiekams finansējums.

4. Vispārīgas piezīmes par paziņojumu.

4.1. EESK šķiet, ka Komisijas paziņojuma mērķis ir aizsākt ES politiski atbildīgo personu jaunu diskusiju, kurai jādod nepārprotams signāls sabiedrībai un kurai jānoslēdzas ar skaidru darba uzdevumu formulēšanu atbildīgajiem dienestiem. Komiteja atbalsta šādu pieeju.

4.2. Tā atzinīgi vērtē ES vides ministru padomes 2010. gada 15. martā pieņemto rezolūciju, kurā būtībā ir atbalstīta 4.

iespeja. Komiteja tomēr brīdina nepievērsties darba kārtībai, iepriekš neizdarot vajadzīgos secinājumus, kā tas notika jau 2001. gadā. Šādā gadījumā jauno izvirzīto mērķu sasniegšana ir apdraudēta tāpat kā 2001. gadā.

4.3. Komiteja uzskata, ka nepietiek ar to, ka minēto jautājumu risināšanai ir pievērsusies “tikai” vides ministru padome, un aicina tam pievērsties arī citās attiecīgajās Padomes konfigurācijās. Komisijas paziņojumā ļoti skaidri norādīts, ka līdzās bioloģiskās daudzveidības samazināšanās ekoloģiskajai un ētiskajai dimensijai pastāv arī ekonomiskā dimensija. Tādēļ EESK sagaida, ka šim tematam visupirms pievērsīsies arī ekonomikas un finanšu ministri, ka tiks veikti aprēķini par to, cik lieli finanšu līdzekļi turpmākajos gados jāparedz budžeta projektos un kādas vēl izmaiņas būtu jāveic ekonomikas un politikas jomā.

4.4. Īpašu nozēlu Komiteja pauž par to, ka šobrīd, atšķirībā no 2001. gada, Eiropadome nav paudusi konkrētu gatavību rīkoties. Jaunajā stratēģijā “ES 2020”, kuras šķietamais mērķis ir sekmēt “zaļas Eiropas” attīstību, ne reizi nav atrodami tādi jēdzieni kā “bioloģiskā daudzveidība”, “dzīvotnes”, “dabas aizsardzība” vai “sugu aizsardzība”, kā arī “ģenētisko resursu daudzveidības aizsardzība”. “Bioloģiskā dažādība” pieminēta tikai pastarpināti, runājot par tematu “resursu efektivitāte”. Arī Eiropadomes 2010. marta sanāksmes secinājumos šim svarīgajam tematam nav veltīta atsevišķa sadaļa. Tajos saistībā ar klimata politikas jautājumiem tikai apstiprināts vides ministru padomes 15. martā pieņemtais lēmums.

4.5. Tas parāda, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nozīmīgums nav kļuvis par politiskās domas un rīcības prioritāti. Līdz ar to Eiropas sabiedrība, kuras pašas zināšanas un gatavība rīkoties ir nepilnīga, saņem satraucošu un nepieņemamu signālu.

4.6. Jaunajā bioloģiskās daudzveidības koncepcijā precīzāk jānosauc atbildības jomas, piemēram, jākonkretizē ES, dalībvalstu, reģionu un vietējo pašvaldību, uzņēmumu, apvienību un sabiedrības, kā arī Komisijas dienestu iekšējās attiecības.

4.7. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka bioloģiskā daudzveidība ir transversāls starpnozaru jautājums. Tieši tādēļ izstrādājamā bioloģiskās daudzveidības stratēģija, pirmkārt, noteikti jāiekļauj stratēģijā “ES 2020” un, otrkārt, tai jāvelta pietiekama uzmanība, to apspriežot un aktīvi uzraugot tās izpildi visos Komisijas dienestos, piemēram, arī par lauksaimniecību, enerģētiku un transportu atbildīgajos dienestos. Pieņemot stratēģiju “ES 2020”, kurā iekļauta arī bioloģiskās daudzveidības koncepcija, visiem Komisijas dienestiem jāapņemas piedalīties tās īstenošanā. Tas ietver arī līdzdalību pārbaudēs, kurās jāpārlicinās par to, vai minēto dienestu izstrādātās atbalsta programmas un regulas atbilst dabas aizsardzības prasībām, vajadzības gadījumā tās atbilstoši pielāgojot.

4.8. EESK tādēļ aicina Komisiju 2010. gada rudenī publicēt detalizētu sarakstu, kurā redzams, tieši kurās politikas nozarēs pastāv paziņojumā ļoti nekonkrēti pieminētie trūkumi bioloģiskās daudzveidības mērķu iekļaušanas jomā. Tāpat arī jānoskaidro, kāpēc 2006. gada bioloģiskās daudzveidības stratēģiju, kurā bija iekļauti aptuveni 160 dažādu pasākumu, tomēr nevarēja pietiekami veiksmīgi īstenot.

4.9. Ar jauno bioloģiskās daudzveidības koncepciju jāsniedz atbilde uz to, ar kādiem instrumentiem un politiskajām pārmaiņām iecerēts novērst šos analizētos trūkumus.

4.10. Gaidāmā budžeta reforma, kā arī lauksaimniecības un zivsaimniecības politikas un struktūrfondu jaunā koncepcija — svarīgas ES politikas jomas — zināmā mērā būs pārbaudījums ES bioloģiskās daudzveidības politikai kā attiecībā uz jau pirms vairākiem gadiem prasīto iekļaušanu citās rīcībpolitikās, tā arī uz nepieciešamajiem finanšu līdzekļiem (ES bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai paredzēto izdevumu īpatsvars ir 0,1 % no kopējiem budžeta līdzekļiem. No otras puses, ir daudz izdevumu, kas bioloģisko daudzveidību ietekmē nelabvēlīgi).

4.11. Šajā sakarā EESK norāda uz lauksaimniecības izšķirošo lomu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Bioloģiskā dažādība galvenokārt ir veidojusies saistībā ar tradicionālajām lauksaimniecības metodēm, kuras šobrīd — lielākoties ekonomisku iemeslu dēļ — tomēr vairs neizmanto.

4.12. Tādēļ ir jārod iespējas, kā atkal labāk saskaņot lauksaimniecības un sugu aizsardzības vajadzības. Dažās dalībvalstīs ir bijušas pozitīvas ievirzes, kas būtu jāizvērtē un aktīvi jāizvērs. Ar dažādiem stimuliem jāveicina lauksaimnieku vēlme piedāvāt attiecīgus pakalpojumus⁽³⁾.

4.13. Jūras bioloģiskās daudzveidības aizsardzība ir kļuvusi par ļoti nozīmīgu jautājumu. Lielākās ES sabiedrības daļas izpratne par jūras ekoloģijas jautājumiem nav liela, un spiediens uz valdībām un atbildīgajām iestādēm aizsargāt jūras vidi ir salīdzinoši vājš. Jānovērtē pašreizējo jūras resursu aizsardzības sistēmu efektivitāte un jāpieliek pūles, lai šo resursu aizsardzībai ierādītu nozīmīgāku vietu izglītības programmās un tautsaimniecības pārvaldē.

4.14. EESK sagaida, ka Eiropas Savienība labi sagatavosies Konvencijas par bioloģisko daudzveidību pušu 10. konferencei un sniegs nozīmīgu ieguldījumu jaunas, pasaules mēroga stratēģijas izstrādē par bioloģiskās daudzveidības aizsardzību pēc 2010. gada.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. Pašreizējie tiesību akti, noteikumi un pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā acīmredzot nav pietiekami, proti, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās notiek nevis spēkā esošo tiesību aktu regulāras neievērošanas dēļ, bet

gan — lielā mērā — atbilstoši to prasībām. Tādēļ dabas aizsardzības noteikumiem atbilstoša rīcība bieži vien ir ekonomiski neizdevīga. No otras puses, lai gan dažādu nozaru pārstāvji aizvien vairāk apspriež bioloģiskās daudzveidības saistību ar saimniecisko darbību, tās patiesais nozīmīgums vēl nav pilnībā pieņemts vai atzīts. EESK sagaida, ka Komisija un Padome šīm problēmām pievērsīs īpašu uzmanību un izstrādās koncepciju to risinājumam. Stāvokli varētu uzlabot jau daudzkārt pieprasītā, bet tikai ļoti ierobežotā apjomā īstenotā ārējo izmaksu internalizācija.

5.2. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas aspekti vairāk jāņem vērā sevišķi KLP. Īstenojot lauksaimniecības reformu pēc 2013. gada, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas kritērijiem jāklūst par KLP svarīgu sastāvdaļu, lai varētu atrisināt rūpnieciskās ražošanas un dabas aizsardzības pašreizējo konfliktu.

5.3. Komisijas paziņojumā paustā “zaļās infrastruktūras” ierosme būtu intensīvi jāpilnveido. Bioloģiskās daudzveidības mērķu sasniegšanai nepietiek tikai ar aizsargājamo platību teritoriāli ierobežotu sistēmu, kādu šobrīd izstrādā ar *Natura 2000* tīkla palīdzību, ir vajadzīga arī savstarpēji savienotu dzīvotņu Eiropas lineāra sistēma, ko, lietojot Eiropā ierasto terminoloģiju, dēvē par “Eiropas dabas tīklu”. Tajā varētu ietilpt:

— pa sauszemi migrējošu dzīvnieku sugu, piemēram, vilku, lūšu, lāču, savvaļas kaķu, pārvietošanās koridorus, ko veido, piemēram, mežā dzīvojušajām sugām paredzētas lineāras struktūras;

— īstenojot Ūdens pamatdirektīvu (WFD), — ūdenstilpju piekrastes kopā ar mitrzemju dzīvotņu teritorijām, kas labvēlīgi ietekmētu mitrzemēs un ūdenstilpju piekrastēs dzīvojošās sugas (atklāto ainavu struktūra), kā arī

— tūrumi, tūrumu robežjoslas, krūmāji, sugām bagātas ganības (līdzenumu pļavas), teritorijas atklātās ainavās dzīvojošām sugām (saikne ar atbalstu lauksaimniecībai).

5.4. Ar šādu “dabas” tīklu varētu apvienot *Natura 2000* teritorijas un veicināt Ūdens pamatdirektīvas īstenošanu, un tā daļēji arī būtu atbilde uz klimata pārmaiņām. Pa sauszemi migrējošām sugām tā būtu iespēja pārvietojoties reaģēt uz klimata pārmaiņām. Tomēr ne mazāk svarīgi, ka ar šāda tīkla palīdzību var nodrošināt konkrētas sugas līdz šim savstarpēji izolētu populāciju mijiedarbību, kas ir būtisks izdzīvošanas priekšnoteikums.

5.5. Lai saglabātu un pilnveidotu *Natura 2000* — līdzšinējās ES bioloģiskās daudzveidības politikas stūrakmens — teritorijas, ES beidzot jānodrošina pietiekamas atbalsta iespējas šo teritoriju attīstībai un aizsardzībai.

⁽³⁾ OV C 354, 28.12.2010, 35. lpp.

5.6. Komisija pamatoti norāda uz bioloģiskās daudzveidības nevienmērīgo sadalījumu. Dažos reģionos joprojām ir plaša bioloģiskā daudzveidība, savukārt citos šī daudzveidība ir būtiski samazinājusies, kam iemesls ir galvenokārt cilvēku rīcība. Tomēr nedrīkst izdarīt kļūdainus secinājumus — politisko pasākumu, tai skaitā piešķirtā finansējuma, prioritāte nedrīkst būt tikai paši aktuālākie bioloģiskās daudzveidības jautājumi. Arī reģionos ar nelielu bioloģisko daudzveidību (un jo īpaši tajos) ir vajadzīgi plaša spektra politiskie instrumenti, lai saglabātu vai atjaunotu ekosistēmu pakalpojumus. No otras puses, nedrīkst “sodīt” dalībvalstis, kurās vēl ir augsts aizsardzības līmenis vai iespējas tādu nodrošināt; šīm dalībvalstīm drīzāk jātiek atalgotām.

5.7. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā jāizmanto ne tikai teritoriāli aptveroša pieeja. ES jaunajā bioloģiskās daudzveidības koncepcijā jāuzsver arī klimata pārmaiņu ierobežošanas un sugu aizsardzības pozitīvā saikne, un tādēļ sevišķa uzmanība jāvelta purvu, mitrzemju un pļavu, kā arī ilgtspējīgu meža ekosistēmu efektīvākai saglabāšanai un attīstībai. Politika, ar kuru regulē biomasas izmantošanu enerģijas iegūšanai, nedrīkst būt pretrunā

ar iepriekšminēto pieeju. Lai to nepieļautu, jāievieš ilgtspējas kritēriji, kas jāpiemēro arī citās nozarēs (piemēram, dzīvnieku barības ražošana).

5.8. EESK atkārtoti uzsver, cik svarīgi būs sabiedrībā un uzņēmējos radīt patiesu izpratni par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas problēmjautājumiem. Neraugoties uz jau izstrādātajām programmām un vides aizsardzības apvienību paveikto darbu, šāds mērķis vēl nebūt nav sasniegts.

5.9. Būtu no jauna jāizvērtē, cik pārdomāta ir par attiecīgo rīcībpolitiku atbildīgo personu izvēlēta terminoloģija, proti, kāds ir vīdusmēra iedzīvotāja priekšstats par jēdzienu “bioloģiskā daudzveidība” un vai viņam kaut ko izsaka tādi jēdzieni kā “suga” vai “ekosistēmu pakalpojumi”? Daudzas aptaujas atklāj, ka trūkst elementāru zināšanu par vides norišu kopsakarībām. Iepriekšminētais arī pierāda, ka dabas aizsardzība nav tikai vides ministru pienākums; lai vairotu vajadzīgās pamatzināšanas, jāīsteno arī izglītības politikas pasākumi.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata “Meža aizsardzība un meža informācija ES – gādājot par mežu gatavību klimata pārmaiņām””

COM(2010) 66 galīgā redakcija

(2011/C 48/27)

Ziņotājs: **Seppo KALLIO** kgs

Līdzziņotājs: **Brendan BURNS** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 17. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata “Meža aizsardzība un meža informācija ES — gādājot par mežu gatavību klimata pārmaiņām””

COM (2010) 66 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 121 balsi par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK norāda, ka:

— mežs ir atjaunojams dabas resurss, dažādu ekosistēmu pakalpojumu nodrošinātājs un cilvēka labklājībai nepieciešams faktors, un sagaidāms, ka nākamajās desmitgadēs tā nozīme palielināsies;

— paredzams, ka klimata pārmaiņas ietekmēs arī ekosistēmas pamatfunkcijas un tādējādi mežu sniegtos ekoloģiskos pakalpojumus;

— paredzams, ka klimata pārmaiņas palielinās nenoteiktību un dažādu tādu parādību un apdraudējumu gadījumus, kuru ietekme uz vidi sniedzas pāri valstu robežām, piemēram, kaitēkļi, slimības, sausums, plūdi, vētras un mežu ugunsgrēki;

— lai attiecīgi pielāgotu mežu apsaimniekošanā un pētniecībā pieņemtos lēmumus, arvien lielāka nozīme ir aktuālai informācijai par mežiem.

1.2. EESK uzsver, ka:

— jāpiemēro līdzsvarota pieeja attiecībā uz dažādajām meža funkcijām un uzsvars nevar būt tikai uz mežu aizsardzību;

— lai saglabātu uz to balstītas ekosistēmas un ekoloģiskos pakalpojumus un nodrošinātu citu sabiedrisko labumu sniegšanu, nepieciešami finanšu stimuli un informācija mežu īpašniekiem un citiem operatoriem, piemēram, mežsaimniecības uzņēmumiem un koksnes izmantotājiem — tiem, kas praksē pieņem lēmumus par mežiem;

— klimata pārmaiņu netiešo un daudzkārtējo ietekmi var mazināt ar preventīviem pasākumiem un iepriekš sagatavojoties krīzes situācijām,

— valstu un uzņēmumu sadarbībai ir liela nozīme pārrobežu parādību kontrolē un meža informācijas uzlabošanā.

1.3. EESK ierosina, ka mežu un uz meža izmantošanu balstītās nozares būtiskā nozīme ekoloģiskajā ekonomikā atbilstīgi stratēģijai “ES 2020” būtu jāņem vērā dažādās ES politikas jomās:

— ar mežu apsaimniekošanu saistītajās ES politikas jomās, tostarp ES mežsaimniecības stratēģijā un rīcības plānā būtu jāatbalsta aktīva mežu apsaimniekošana un izmantošana un tas, lai tiktu izmantots arī koksnes un koksnes izstrādājumu ilgtspējīgas un videi draudzīgas izmantošanas konkurētspējas faktors;

— ar mežsaimniecību saistītu jautājumu saskaņošana ar citām nozarēm un politikas jomām, kas tos ietekmē, būtu jārisina, citastarp nostiprinot Pastāvīgās mežsaimniecības komitejas un citu ar mežu saistīto konsultatīvo grupu un komiteju ⁽¹⁾ lomu ES lēmumu par mežiem pieņemšanā;

— dažādu ekosistēmu pakalpojumu un sabiedrisko labumu tarififikācija jāņem vērā ES lauku attīstības politikā.

1.4. EESK iesaka Komisijai:

— sniegt piemēru dalībvalstīm attiecībā uz to, kā ar mežsaimniecību saistītus jautājumus saskaņot ar citām nozarēm, politikām, kaimiņvalstīm un citiem operatoriem attiecībā uz to, kā paredzēt attīstību un riskus un pārvarēt krīzes;

— atbalstīt objektīvas informācijas nodrošināšanu mežsaimniecības nozarē, piemēram, "Starptautiskā mežu gada 2011" ietvaros, lai uzlabotu mežu īpašnieku, patērētāju un sabiedrības priekšstatu par mežsaimniecības nozari;

— atbalstīt informācijas nodrošināšanu attiecībā uz koksnes un tās izstrādājumu īpašībām, piemēram, pozitīvo ietekmi uz klimatu, lai sekmētu ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu;

— pasūtīt pētījumu par dažādiem operatoriem, kas iesaistīti informācijas par mežiem vākšanā, kā arī par viņu apkopoto informāciju;

— izstrādāt meža informācijas un plānošanas sistēmas, kā arī uz tām pamatotu labu praksi, sadarbojoties ar mežsaimniecības nozares tehnoloģiju forumu, pētniecības centriem, valstu organizācijām un dažādiem operatoriem mežsaimniecības nozarē, lai palīdzētu identificēt pēkšņas pārmaiņas, piemēram, katastrofas, un reaģēt uz tām;

— vairāk atbalstīt dalībvalstis un citas iesaistītās puses, lai ieviestu un pārraudzītu ilgtspējīgu mežsaimniecību, nodrošinātu nepieciešamo informāciju un saskaņotu informācijas iegūvi.

⁽¹⁾ Mežsaimniecības un korķa ražošanas padomdevēja grupa, Padomdevēja komiteja jautājumos, kas attiecas uz Kopienas mežsaimniecības un koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecību politiku; Komisijas 1997. gada 9. decembra Lēmums 97/837/EK, ar ko groza Lēmumu 83/247/EEK, OV L 346, 1997. gada 17. decembris, 95.–96. lpp.

2. Vispārīga informācija un atzinuma mērķis.

2.1. Zaļās grāmatas mērķis ir visā ES veicināt sabiedriskas debates un apkopot viedokļus par turpmāko politiku meža aizsardzības un meža informācijas jomā, kā arī sniegt argumentus ES mežsaimniecības stratēģijas iespējamai atjaunināšanai, īpaši ņemot vērā klimata jautājumus. Zaļajā grāmatā izskatītie jautājumi ir saistīti ar Komisijas iepriekšējo Balto grāmatu "Adaptācija klimata pārmaiņām — iedibinot Eiropas rīcības pamatprincipus" ⁽²⁾.

2.2. Zaļajā grāmatā ir analizēts vispārējais ES mežu stāvoklis un to nozīme, norādot uz mežu īpašajām iezīmēm, funkcijām un problēmām, ar ko tie saskaras. Tajā ir arī analizēts apdraudējums, ko klimata pārmaiņas rada mežiem, un izklāstīti pieejamie meža aizsardzības instrumenti un analizētas pastāvošās meža informācijas sistēmas.

2.3. Saskaņā ar subsidiaritātes principu meža politikas jautājumi galvenokārt ir dalībvalstu kompetencē. ES galvenais uzdevums ir pievienot vērtību valstu projektiem un programmām meža politikas jomā, piemēram, rosinot dalībvalstis apzināties turpmākās problēmas un izstrādāt ieteikumus savlaicīgiem pasākumiem ES līmenī.

2.4. Šajā atzinumā galvenokārt ir analizēts jautājums par to, kā klimata pārmaiņu ietekmē Eiropā mainīsies meža apsaimniekošana un aizsardzība un kā būtu jāveido ES politika, lai labāk atbalstītu dalībvalstu meža politikas iniciatīvas. Atzinumā ir arī analizēts, kā Eiropas Savienība varētu sniegt ieguldījumu turpmāko problēmu risināšanā un kāda papildu informācija ir vajadzīga. Ņemot vērā iepriekš minēto, Eiropas Savienībai, īstenojot meža aizsardzības politiku, jānodrošina, ka meži arī nākotnē pilda visas savas produktīvās, sociāli ekonomiskās un ekoloģiskās funkcijas.

3. Dažādu meža funkciju uzturēšana, līdzsvarošana un veicināšana (1. jautājums).

3.1. ANO konvencijās ir atzīta meža nozīme cīņā pret klimata pārmaiņām ⁽³⁾ un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ⁽⁴⁾. Eiropas līmenī un saskaņā ar ES Mežsaimniecības stratēģiju dalībvalstis pašas ir apņēmušās pieņemt līdzsvarotu pieeju dažādajām mežsaimniecības funkcijām, pamatojoties uz meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu un daudzfunkcionalitāti ⁽⁵⁾. Eiropas Savienības līmenī ES Mežsaimniecības stratēģijā un ES Mežu rīcības plānā, kā arī paziņojumā par koksnes apstrādes un

⁽²⁾ COM(2009) 147 galīgā redakcija.

⁽³⁾ ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (UNFCCC).

⁽⁴⁾ Konvencija par bioloģisko daudzveidību (KBD).

⁽⁵⁾ *Forest Europe* – Ministru konference par mežu aizsardzību Eiropā (MCPFE).

pārstrādes rūpniecību ņemtas vērā mežu dažādās funkcijas⁽⁶⁾. Valstu un reģionālajā līmenī mežu funkcijas tiek pārvaldītas, izmantojot arī mežu programmas. Tādējādi mežsaimniecības nozares pašas politika ļauj efektīvi atbalstīt meža dažādo funkciju uzturēšanu, līdzsvarošanu un nostiprināšanu. Savukārt papildu centieni ir vajadzīgi, lai ar mežu saistītos pasākumus saskaņotu ar citām nozarēm un politikām, kas tos ietekmē. Piemēram, vajadzīgās spējas, lai to veiktu, ir Pastāvīgajai mežsaimniecības komitejai (PMK), citām konsultatīvajām grupām un komitejām, kas nodarbojas ar mežsaimniecības jautājumiem⁽⁷⁾, un Komisijas Starpdienestu grupai mežsaimniecības jautājumos. PMK nozīme ES lēmumu par mežsaimniecības jautājumiem pieņemšanā būtu jāpastiprina. Arī valstu līmenī jānodrošina efektīvāka nozaru koordinācija ar mežu saistītos jautājumos. Valstu operatoriem daudz ko nozīmē Komisijas piemērs, kura pamatā ir perspektīvas starpnozaru pieejas īstenošana.

3.2. Meži ir atjaunojams dabas resurss, dažādu ekosistēmu pakalpojumu sniedzējs un cilvēka labklājībai nepieciešams faktors, un sagaidāms, ka nākamajās desmitgadēs tā nozīme palielināsies. Piemēram, atbildīgu patērētāju grupai⁽⁸⁾ jau ir ievērojams īpatsvars daudzu Eiropas valstu patēriņa tirgū. Meža dažādota un ilgtspējīga izmantošana un mežsaimniecības produkcija un pakalpojumi, tā atbilstoša apsaimniekošana ir faktori, kas rada darba vietas, ienākumus un labklājību dažādos līmeņos un dažādās jomās. Mežiem un mežsaimniecības nozarēm, koksnes un citu mežsaimniecības produktu ražošanai, kā arī meža tūrismam ir īpaša nozīme vietējo kopienu dzīvē. Atbilstīgi stratēģijai "ES 2020" ir svarīgi nodrošināt atbilstošus darbības apstākļus mežu īpašniekiem, uzņēmējiem un koksnes pārstrādes nozarēm, jo arvien pieaug pieprasījums pēc zemes, ko var izmantot koksnes ražošanai, un pēc koksnes, kuru var pārstrādāt produktos un izmantot kā enerģijas avotu. Lielu nozīmi iegūst arī ar informāciju saistītās prasmes. "Starptautiskais mežu gads 2011" sniedz iespēju uzlabot patērētāju un sabiedrības priekšstatu par mežsaimniecības nozari un uzsvērt ilgtspējīga patēriņa un ilgtspējīgas ražošanas nozīmi, aplicinot koksnes un koksnes izstrādājumu priekšrocības ar klimata pārmaiņām saistīto jautājumu risināšanā (oglekļa dioksīda uzglabāšana, viegli iegūstama enerģija, siltumefektivitāte u.c.) salīdzinājumā ar citiem materiāliem.

3.3. Ekoloģiskus mežu aizsardzības un saglabāšanas pasākumus parasti nodrošina, izvirzot stratēģiskus mērķus un izstrādājot noteikumus, pamatnostādnes un ieteikumus šo mērķu sasniegšanai. Pēdējos gados atbildība par ekosistēmu pakalpojumiem un citiem sabiedriskiem ieguvumiem arvien vairāk gulstas uz mežu īpašniekiem un uzņēmējiem. Lai risinātu vides jautājumus, viņiem nepieciešamas jaunas zināšanas un informācija

par dažādām rīcības iespējām, piemēram, kopīgiem projektiem, lai uzlabotu rentabilitāti, un par finanšu iniciatīvām. Risināmie jautājumi ietver ekonomiskas vērtības piešķiršanu bioloģiskās daudzveidības un upju baseinu aizsardzībai, ar atpūtu saistītām funkcijām un oglekļa uzkrāšanai.

3.4. Mežiem, koksnei un koksnes izstrādājumiem ir svarīga nozīme klimata regulēšanā. Īpaši svarīga ir to spēja uzkrāt oglekļa dioksīdu. Koksnes izstrādājumus var izmantot, lai aizstātu izstrādājumus, ko ražo no citiem materiāliem, kas ir mazāk efektīvi ar klimata pārmaiņām saistīto problēmu risināšanā. Piemēram, būvniecībā, telpu iekšējā apdarē un mēbeļu ražošanā izmantojot koksnes izejvielas, var ilgtermiņā pazemināt oglekļa līmeni. Zināmā mērā no koksnes iegūtu bioenerģiju var izmantot no fosilajiem avotiem iegūtās enerģijas aizstāšanai. Cīņā pret klimata pārmaiņām var izvirzīt politiskus mērķus un izstrādāt politiskus pasākumus, lai sekmētu videi draudzīgu materiālu, piemēram, koksnes un tās produktu, izmantošanu.

3.5. Sakarā ar pēdējos gados notikušajām vētrām un mežu ugunsgrēkiem un to izraisītajiem zaudējumiem arvien vairāk apspriež klimata pārmaiņu ietekmi uz meža ekosistēmu un līdz ar to uz darbību, kas saistīta ar mežu. Mežiem dažādos reģionos ir atšķirīga nozīme vietējā un reģionālā klimata regulēšanā un augsnes aizsardzībā. Pēdējos gados to būtisko nozīmi apzinās aizvien vairāk, jo palielinājusies izpratne par ūdens ciklu un gūta lielāka pieredze saistībā ar sausuma problēmu.

4. Klimata pārmaiņu ietekme uz mežiem un mežsaimniecības nozari (2. jautājums).

4.1. Paredzams, ka klimata pārmaiņas palielinās nenoteiktību un risku, ko rada dažādi vides faktori, piemēram, kaitēkļi, slimības, sausums, vētras un mežu ugunsgrēki. Vēl viena problēma ir globalizācija un ar to saistītais koksnes izstrādājumu un meža reprodūktīvā materiāla transports, kas, piemēram, paātrina kaitēkļu izplatību ārpus to dabiskās dzīves telpas. Ja vides riski, kas ietekmē mežus un mežsaimniecības nozari, īstenošies, tas daudzējādi ietekmēs sociālo jomu un tautsaimniecību. Saimnieciskā ietekme var būt saistīta ar izmaiņām aktīvu vērtībā un uzņēmumu darbības nosacījumos. Sociālā ietekme var būt gan tieša, piemēram, dzīves vides maiņa meža iznīcināšanas dēļ, gan netieša, piemēram, sociālā ietekme, kas attiecīgajā reģionā saistīta ar pārmaiņām uzņēmumu saimnieciskajā stāvoklī. Vides risku pēkšņā iedarbība rada īpašas problēmas, piemēram, saistībā ar tirgiem un loģistiku. Vajadzīgas labākas zināšanas par iespējamajiem iemesliem un ietekmi, lai samazinātu nenoteiktību un pārvaldītu risku vides pārmaiņu apstākļos.

⁽⁶⁾ COM(2008) 113 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽⁸⁾ Veselīgs un ilgtspējīgs dzīvesveids (*Lifestyles of Health and Sustainability, LOHAS*).

4.2. Pateicoties mežu resursu bagātīgumam un mežu apsaimniekošanas efektivitātei, Eiropas meži var pielāgoties dažādām pārmaiņām. Tomēr Eiropā pastāv ievērojamas reģionālās atšķirības dažādo dabas un sabiedrisko apstākļu dēļ. Piemēram, sagaidāms, ka Vidusjūras reģiona sausajos apgabalos ievērojami palielināsies mežu ugunsgrēku risks klimata pārmaiņu un cilvēka darbības kopīgās ietekmes dēļ. Ja sausuma periodi citviet Eiropā kļūs biežāki, tas var nelabvēlīgi ietekmēt, piemēram, reģionus, kuros galvenokārt aug egļu meži. Ja ziemas kļūs maigas un zeme nesasals, dažu meža darbu loģistika būs apgrūtināta. Palielinās arī sēnīšu slimību un kaitēkļu radītā kaitējuma risks. Apgabaliem, kuros ir samazinājusies izciršana, var kaitēt vētras un pēc tam kaitēkļi. Tam var būt ievērojama ekonomiska ietekme uz mežu īpašniekiem un vietējo tautsaimniecības sistēmu, un var samazināties mežu daudzveidība. Mainīgie uzņēmējdarbības apstākļi var izmainīt dažādu reģionu relatīvās priekšrocības, un tas savukārt var ietekmēt darbaspēka sadali starp reģioniem un sociālos apstākļus.

4.3. Klimata pārmaiņu vairākkārtējo kaitīgo ietekmi var mazināt, tām iepriekš attiecīgi sagatavojoties. Sistemātiska prognozēšana ir lietderīga, lai novērstu nevēlamu ietekmi un paredzētu pēkšņas pārmaiņas un dabas katastrofas. Arvien svarīgāka nozīme ir pielāgošanās pasākumu un preventīvu pasākumu plānošanai, pamatojoties uz dažādos līmeņos veiktām prognozēm. Tāpat ir svarīgi, lai ES politikas jomās, kas saistītas ar mežu, un struktūrās, piemēram, mežsaimniecības tehnoloģiju forumā, tiktu atbalstīta aktīva meža apsaimniekošana un izmantošana un uzlabots tādu videi draudzīgu materiālu kā koksne ilgtspējīgas izmantošanas konkurētspējas faktors.

4.4. Klimata pārmaiņu netiešo un daudzkārtējo ietekmi var mazināt ar preventīviem pasākumiem un iepriekš sagatavojoties krīzes situācijām, piemēram, izstrādājot reaģēšanas mehānismus — krīzes pārvaldības plānus, iegādājoties aprīkojumu un analizējot labu praksi. Pārejas un krīzes apstākļos ir īpaši svarīgi risināt drošības jautājumus, tostarp saistībā ar darba vietu drošību.

5. Meža aizsardzībai pieejamie instrumenti (3. jautājums).

5.1. Lai nodrošinātu meža aizsardzību, valstu un ES līmenī ir izstrādāts stabils juridiskais pamats un pastāv virkne instrumentu. Papildus ierastajiem meža aizsardzības pasākumiem ir paredzēti arī dažādi apsaimniekošanas vai atļauju saņemšanas ierobežojumi. Mežsaimniecības nozarē spēkā esošie noteikumi un instrumenti tomēr ir sadrumstaloti, un tas rada pārklāšanos un iespējamus pretrunas.

5.2. Brīvprātīgi ieviesti aizsardzības pasākumi ir izrādījušies izmaksu ziņā efektīvi, īpaši mazos meža īpašumos. Tomēr, lai šādu pieeju piemērotu, mežu īpašniekiem jāpalīdz apgūt attiecīgās prasmes un iegūt informāciju, un pilnībā jāsedz ar brīvprātīgām aizsardzības iniciatīvām saistītās izmaksas un negūtī ienākumi.

5.3. Pašreiz vislielākā nenoteiktība ir saistīta ar neaizsargātās teritorijās esošo mežu daudzveidības saglabāšanu, jo par tiem nav pietiekamas informācijas. Turklāt mērķis pastiprināti izmantot biomasu kā atjaunojamās enerģijas avotu var ietekmēt meža apsaimniekošanu un izciršanas praksi un tādējādi arī daudzveidību.

6. Mežu apsaimniekošana un izmantošana (4. jautājums).

6.1. Eiropas mežsaimniecības nozari raksturo garš rotācijas cikls. Piemēram, jaunu meža apsaimniekošanas metožu ietekmi varēs izvērtēt tikai pēc vairākiem desmitiem gadu. Sociālie un tautsaimnieciskie apstākļi komerciālajos mežos liek izmantot jaunas mežsaimniecības un meža izmantošanas tehnikas, piemēram, enerģijas ražošanai paredzēta īsa rotācijas perioda mežu vai nobrieduša meža retināšanu. Arī paši ekoloģiskie apstākļi, piemēram, klimata pārmaiņas, var pastiprināt jauno meža apsaimniekošanas tehniku ietekmi uz vidi. Mežu stāvokli un pārmaiņas tajos pastāvīgi uzrauga, lai pēc iespējas labāk un mērķtiecīgāk pielāgotu meža apsaimniekošanu. Lēmumus par meža apsaimniekošanu un izmantošanu pieņem mežu īpašnieki, kam ir vajadzīga informācija par pieejamajām apsaimniekošanas metodēm un to iespējamo ietekmi. Viena no iespējamajām turpmākajām pieejām ir mežu īpašnieku iesaistīšana mežu plānošanā.

6.2. Lai atbalstītu centienus saglabāt meža reproduktīvā materiāla ģenētisko daudzveidību un nodrošinātu tā pielāgošanos klimata pārmaiņām, piemēram, var izstrādāt īpašu sistēmu, kas ietver ilgtspējīgas mežsaimniecības kritērijus un rādītājus.

7. Meža informācijas atbilstība (5. jautājums).

7.1. Informāciju par Eiropas mežiem vienlaikus izstrādā trīs galvenās iesaistītās puses:

— Komisija, aģentūras un to finansētie projekti,

— valstu pētniecības un statistikas iestādes,

— mežsaimniecības nozares uzņēmumi un operatori.

7.2. Saskaņā ar subsidiaritātes principu dalībvalstīm parasti ir kompetence jautājumos, kas uz tām attiecas, un ES uzdevums ir sniegt pievienoto vērtību, īstenojot kopīgus pasākumus. Valstu pētniecības un statistikas iestādes, piemēram, publiskās meža uzskaites struktūras un statistikas biroji, pārvalda plānošanai un valstu mežsaimniecības politikas īstenošanai nepieciešamās informācijas izstrādāšanu. Patlaban Eiropas Savienībā informācija par mežiem ietver datus par mežu stāvokli, tostarp mežu ugunsgrēkiem, un dažos gadījumos, par koksnes ražošanu un izmantošanu, piemēram, datus par koksnes izstrādājumiem. Minētās valstu struktūras ir atbildīgas arī par dažu veidu starptautisko statistiku. Eurostat atbild par statistiku attiecībā uz ES mežsaimniecības resursiem un koksnes ražošanu un Eiropas ieguldījumu vispasaules statistikā, piemēram, par valstu sniegto datu apkopošanu un saskaņošanu⁽⁹⁾. Komisija ir arī sniegusi atbalstu valstu struktūrām datu standartizēšanā, ņemot vērā starptautiskās saistības⁽¹⁰⁾. Standartizējot statistiku, jāņem vērā gan prasības nodrošināt saskaņotus statistikas datus, gan tas, ka valstīs un reģionos datu saturs ir atšķirīgs (piemēram, attiecībā uz daudzveidības rādītājiem). Komisija ir izveidojusi sistēmas, lai uzraudzītu parādības ar pārrobežu ietekmi, piemēram, mežu veselību⁽¹¹⁾ un mežu ugunsgrēkus⁽¹²⁾, un tā ir izveidojusi arī kopējas Eiropas informācijas un komunikācijas sistēmas⁽¹³⁾.

7.3. Mežu īpašnieki un citi mežsaimniecības nozares dalībnieki informāciju, kas attiecas uz viņu pasākumiem vai kas vajadzīga to atbalstam, parasti saņem no valstu pētniecības un statistikas struktūrām vai privātā sektora. Datus vāc arī mežu

īpašnieki un citi mežsaimniecības nozares dalībnieki, un tos saglabā savās reālā laika informācijas sistēmās. Aktualizētai meža informācijai ir vēl jo lielāka nozīme, ņemot vērā mainīgos uzņēmējdarbības apstākļus un nepieciešamos pielāgojumus meža apsaimniekošanā.

7.4. Meža informācijas pilnīgums, precizitāte un aktualitāte dalībvalstīs atšķiras. Vairums valstu var gandrīz ik gadu ziņot par savu mežu stāvokli. Dažas valstu struktūras spēj izstrādāt arī detalizētus un uzticamus ikgadējus ziņojumus par savu mežu veselību un stāvokli, ražošanas spēju, stāvokli oglekļa ziņā, meža reproduktīvajām funkcijām, pakalpojumiem un mežu dzīvotspēju⁽¹⁴⁾. Dažās ES valstīs informācijas saturs, precizitāte un aktualitāte nav pilnā mērā apmierinoša. Lai starptautisko statistiku standartizētu, Komisija finansē pētniecības un izstrādes projektus un sadarbības tīklus⁽¹⁵⁾. Vislielākie trūkumi meža aizsardzībā un cīņā pret klimata pārmaiņām vērojami šādās jomās: neaizsargātās teritorijās esošo mežu daudzveidības saglabāšana, bioenerģijas resursu ilgtspējīga izmantošana, oglekļa uzkrāšana un samazināšana, tajā skaitā ar koksnes produktu starpniecību, un katastrofu skarto teritoriju ātra lokalizācija. Atbalsts valsts līmeņa mežsaimniecības nozares dalībniekiem un meža informācijas apkopošana un standartizācija ir jāuzlabo.

7.5. Standartizētas meža informācijas nodrošināšanu ES līmenī apgrūtina lielais skaits tās ieguvē iesaiņīto dalībnieku. Tādēļ ir svarīgi veikt visaptverošu pētījumu par to, kas vāc datus un kādi dati tiek vākti.

Brisele, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽⁹⁾ Piemēram, ikgadējā Kopējā mežsaimniecības nozares aptauja (*Joint Forest Sector Questionnaire, JFSQ*) sadarbībā ar Pārtikas un lauksaimniecības organizāciju (FAO), Starptautisko Tropu kokmateriālu organizāciju (ITTO) un ANO Eiropas Ekonomikas komisiju (UNECE).

⁽¹⁰⁾ Piemēram, COST E43 (Eiropas publisko meža uzskaites struktūru standartizācija: kopējās ziņošanas metodes).

⁽¹¹⁾ Kopienas sistēma meža uzraudzībai (*Forest Focus Community Scheme*) 2003–2006/7.

⁽¹²⁾ Eiropas meža ugunsgrēku informācijas sistēma (EFFIS).

⁽¹³⁾ Eiropas Meža datu centrs (EFDAC) un Eiropas Meža informācijas un komunikācijas forums (EFICP).

⁽¹⁴⁾ Eiropas meži vai reģionālais ieguldījums pasaules mežu resursu novērtējumā (GFRA).

⁽¹⁵⁾ Projekts "ES meža uzraudzības sistēmas turpmākā attīstība un ieviešana" (FUTMON), ko līdzfinansē no LIFE+ programmas; JRC pamatlīgums platformai "E-Forest"; COST tīkls "Uzlabot datus un informāciju par koksnes resursu iespējamo piegādi: Eiropas pieeja, pamatojoties uz datiem, ko sniedz valstu meža uzskaites struktūras" (*Improving Data and Information on the Potential Supply of Wood Resources: A European Approach from Multisource National Forest Inventories (USEWOOD)*).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai (Euratom) par pārtikas produktu un lopbarības maksimāli pieļaujamo radioaktīvā piesārņojuma līmeni pēc kodolavārijas vai citas radiācijas avārijas situācijas (pārstrādāta redakcija)"

COM(2010) 184 galīgā redakcija – 2010/0098 (CNS)

(2011/C 48/28)

Ziņotājs: **Pirkko RAUNEMAA kdze**

Komisija saskaņā ar Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 31. pantu 2010. gada 27. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes regulai (EURATOM) par pārtikas produktu un lopbarības maksimāli pieļaujamo radioaktīvā piesārņojuma līmeni pēc kodolavārijas vai citas radiācijas avārijas situācijas (pārstrādāta redakcija)"

COM(2010)184 galīgā redakcija – 2010/0098 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 127 balsīm par, 1 balsi pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Radioaktīvie nokrišņi gandrīz vienmēr ir robežas šķērsojoši. Tie rada radioaktīvo vielu ilgstošu izdalīšanos un izplatīšanos lielos attālumos, ietekmējot lielas teritorijas. Tādējādi šādas avārijas var izraisīt starptautiska mēroga katastrofu.

1.2 Ir noteikti vajadzīgi skaidri un mūsdienu prasībām atbilstīgi tiesību akti, lai ES iestādes un dalībvalstis varētu tos viegli piemērot radioaktīvu nokrišņu gadījumā. Tāpēc spēkā esošo tiesību aktu pārskatīšana ir gan atbilstošs, gan vajadzīgs pasākums.

1.3 Kopš Černobiļas kodolavārijas 1986. gadā Kopiena ir izstrādājusi standartus, kuros noteikti pārtikas produktu un lopbarības radioaktīvā piesārņojuma robežlīmeņi pēc kodolavārijas ⁽¹⁾, kā arī veikusi pasākumus, lai radioloģisku avāriju gadījumos savlaicīgi notiktu informācijas apmaiņa ⁽²⁾. Saskaņā ar Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 31. pantu izveidotā ekspertu grupa atļauto vērtību atbilstību pēdējo reizi pārskatīja 1995. gadā. Tāpēc atļautās vērtības būtu jāpārskata atkārtoti.

1.4 Eiropas Savienība ir izveidojusi efektīvu un starptautiski atzītu apdraudējuma novērtēšanas struktūru, Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi (EFSA) (2002. gada 28. janvāra Regula

(EK) 178/2002). EFSA vajadzētu uzticēt veikt novērtējumu par produktos un lopbarībā esošo radioaktīvo atlikumu ietekmi uz veselību, un Komisijai būtu jāpārskata spēkā esošie noteikumi.

1.5 Lai nodrošinātu stingru radiācijas līmeņa kontroli pārtikas produktos un lopbarībā, valstu pārtikas uzraudzības iestādēm tāpat kā valstu radiācijas drošības struktūrām vajadzētu piešķirt juridiskas pilnvaras bez radiācijas uzraudzības iestādes apstiprinājuma saņemšanas pārraudzīt maksimālo pieļaujamo radiācijas līmeni un kontrolēt pārtikas produktu un lopbarības importu gadījumos, kad ir pārsniegts atļautais radiācijas līmenis.

1.6 Komisijai būtu jācenšas arī nodrošināt, lai, ievērojot Pārtikas likumdošanas komisijas (Codex Alimentarius Commission) standartus un vadlīnijas, tiktu izstrādāti starptautiski noteikumi par radioaktīvo nokrišņu esamību un to ietekmi uz pārtikas produktiem un lopbarību, kā arī jānosaka, kurām iestādēm radioloģiskas avārijas gadījumā ir galvenā atbildība par importa un eksporta produktu robežkontroli Eiropas Savienībā.

1.7 Tā kā ūdens ir viena no galvenajām pārtikas produktu un lopbarības sastāvdaļām, tam vajadzētu būt iekļautam regulas pielikumos. Turklāt noteikumi būtu jāattiecinā uz visu veidu dzeramo ūdeni, ne tikai uz pārtikas produktos un lopbarībā izmantojamo ūdeni.

⁽¹⁾ Padomes 1987. gada 22. decembra Regula (Euratom) 3954/87 ar grozījumiem.

⁽²⁾ Padomes 1987. gada 14. decembra lēmums (Euratom) Nr. 87/600.

1.8 Avāriju gadījumā ir svarīgi censties ietekmēt iedzīvotāju uzvedību un mudināt viņus izvēlēties pārtiku un dzērienus, kas ir nekaitīgi vai mazāk bīstami. Valstu iestādes un nozares organizācijas ir atbildīgas par norādījumu sniegšanu un izpratnes veicināšanu.

2. Ievads.

2.1 Vispārīga informācija.

2.1.1 Pēc avārijas Černobiļas atomelektrostacijā 1986. gada 26. aprīlī atmosfērā izplūda ievērojams daudzums radioaktīvu vielu, piesārņojot pārtiku un lopbarību vairākās Eiropas valstīs līmenī, kas no veselības aizsardzības viedokļa uzskatāms par ievērojamu.

2.1.2 Pirmo reizi Kopienas līmenī tika veikti pasākumi rīcībai tādu kodolavāriju gadījumā, kas rada radioaktīvo savienojumu ilgstošu izdalīšanos un izplatīšanos lielos attālumos, iespējami ietekmējot lielas teritorijas.

2.1.3 Komiteja līdz šim tikai vienu reizi ir paudusi viedokli par pārtikas produktu un lopbarības radioaktīvu piesārņojumu pēc kodolavārijas vai citādas radioloģiskas avārijas⁽³⁾. Minētajā atzinumā tomēr izteikts tikai sākotnējais viedoklis, jo Komisija vēl nebija ierosinājusi maksimāli pieļaujamus radioaktīvā piesārņojuma līmeņus. Tāpēc šī apspriešanās sniedz Komitejai iespēju paust aktualizētu viedokli par minēto jautājumu.

2.2 Tiesiskais pamats.

2.2.1 Ar Padomes 1987. gada 22. decembra (*Euratom*) Regulu Nr. 3954/87 ir paredzēta kārtība, kādā jānosaka pārtikas produktu un lopbarības maksimāli pieļaujamais radioaktīvā piesārņojuma līmenis pēc kodolavārijas vai citādas radioloģiskas avārijas. Gadu gaitā regulā ir veikti būtiski grozījumi⁽⁴⁾. Otro reizi grozot regulu, atsevišķos pielikumos tika noteikti maksimāli pieļaujamie "atsauces" līmeņi.

2.2.2 Ja Komisija ir saņēmusi oficiālu informāciju par negadījumu vai citādām radioloģiskām avārijām, kas liecina, ka varētu tikt sasniegti vai ir sasniegti maksimāli pieļaujamie līmeņi, tā pieņem regulu, lai piemērotu minētos maksimāli pieļaujamus līmeņus. Šāda regula ir spēkā iespējami īsā laika posmā, kas nepārsniedz trīs mēnešus.

2.2.3 Apspriedusies ar Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 31. pantā minēto ekspertu grupu, Komisija

iesniedz Padomei priekšlikumu regulai par pirmās regulas noteikumu pielāgošanu vai apstiprināšanu viena mēneša laikā pēc tās pieņemšanas. Arī otrās regulas spēkā esamības laiks ir ierobežots. Targū esošo pārtikas produktu vai lopbarības kontrolēšanai ilgtermiņā, proti, pēc kodolavārijas vai citādas radioloģiskas avārijas varētu izmantot citus juridiskus instrumentus vai tiesisko pamatu.

2.2.4 Regulas pielikumos noteiktos maksimāli pieļaujamus līmeņus var pārskatīt vai papildināt, pamatojoties uz ekspertu viedokli saskaņā ar iepriekš minēto 31. pantu. Noteikto maksimāli pieļaujamo līmeņu atbilstību 1995. gadā pēdējo reizi pārbaudīja 31. pantā noteiktā ekspertu grupa, ņemot vērā noteikumus, kas paredzēti Padomes Direktīvā 96/29/Euratom, ar kuru saskaņā dalībvalstīm avāriju gadījumā jāparedz intervences sliekšņi⁽⁵⁾.

2.2.5 Attiecībā uz importu ES ir noteikusi pasākumus, lai nodrošinātu, ka lauksaimniecības produktus Savienībā ievieš tikai saskaņā ar vienotu kārtību, kas nodrošina iedzīvotāju veselības aizsardzību, vienlaikus saglabājot tirgus vienotību un novēršot tirdzniecības plūsmu novirzīšanos.

2.2.6 Radioloģiskas avārijas gadījumā dalībvalstīm jāveic informācijas apmaiņa, izmantojot sistēmu "Ecurie"⁽⁶⁾. Saskaņā ar minēto sistēmu dalībvalstīm jāziņo un jāsniedz informācija Komisijai un dalībvalstīm, kuras ir skartas vai kuras varētu tikt skartas, ja kāda dalībvalsts nolemj veikt izvērstus pasākumus, lai radioloģiskas avārijas situācijā aizsargātu iedzīvotājus. Minētajā informācijā jāietver avārijas veids un laiks, kad tā notikusi, precīza notikuma vieta un objekta vai darbības veids, iemesls, paredzamā attīstība un īstenotie vai plānotie aizsardzības pasākumi, kā arī uzraudzības struktūru izmērītais radioaktivitātes līmenis pārtikas produktos, lopbarībā, dzeramajā ūdenī un apkārtējā vidē.

2.3 Komisijas dokuments.

2.3.1 Komisija bija uzsākusi Padomes Regulas Nr. 3954/87 un tās grozījumu kodifikāciju.

2.3.2 Tomēr likumdošanas procedūras gaitā tika atzīts, ka iesniegtajā kodificētā teksta priekšlikumā ir noteikums, ar kuru īstenošanas pilnvaras piešķir tikai Padomei, un tas nav pamatots Regulas (*Euratom*) Nr. 3954/87 apsvērumos.

⁽³⁾ CES 480/1987, OV C 180, 08.07.1987., 20.–25. lpp.

⁽⁴⁾ Komisijas Regula (*Euratom*) Nr. 944/89 un Komisijas Regula (*Euratom*) Nr. 770/90.

⁽⁵⁾ Padomes 1996. gada 13. maija Direktīvas 96/29/Euratom, kas nosaka drošības pamatstandartus darba ņēmēju un iedzīvotāju veselības aizsardzībai pret jonizējošo starojuma radītajām briesmām, 50. panta 2. punkts.

⁽⁶⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

2.3.3 Tā kā šāda apsvēruma ieviešana liktu veikt būtiskas izmaiņas un tāpēc nozīmētu vairāk nekā vienkāršu kodifikāciju, tika nolemts veikt nevis kodifikāciju, bet pārstrādāt redakciju, lai tādējādi varētu iekļaut vajadzīgo grozījumus.

2.3.4 Priekšlikuma preambulā iekļautais papildu 15. apsvērumam attiecas uz iespējamību, ka dažās situācijās Komisijas vietā Padome var nekavējoties noteikt pielāgotus pasākumus, kas ļoti īsā laikā posmā ļauj piemērot iepriekš noteikto maksimāli pieļaujamo radioaktīvā piesārņojuma līmeni.

3. Novērtējums.

3.1 Ir noteikti vajadzīgi skaidri un aktualizēti tiesību akti, lai ES iestādes un dalībvalstis tos varētu viegli piemērot radioaktīvu nokrišņu gadījumā. Tāpēc spēkā esošo tiesību aktu pārskatīšana ir gan atbilstošs, gan vajadzīgs pasākums. Cita starpā ņemot vērā esošo atomelektrostaciju novecošanu, vairāku jaunu spēkstaciju celtniecību un citu neparedzētu avāriju iespējamību, atomelektrostaciju avāriju un cita veida radioaktīvu nokrišņu iespējamība varētu palielināties arī Eiropas Savienībā.

3.2 Radioaktīvie nokrišņi gandrīz vienmēr izplatās plašās teritorijās, turklāt to izplatība lielos attālumos nenozīmē, ka ievērojami mazinās to intensitāte. Līdz ar to ir jārēķinās ar potenciālu starptautiska mēroga veselības un vides katastrofu.

3.3 Salīdzinājumā ar 1986. gadu Eiropas Savienībā tagad ir izveidota efektīva un starptautiski atzīta apdraudējuma novērtēšanas struktūra, proti, Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA) (Regula (EK) 178/2002). Radioaktīvie atlikumi pārtikas produktos un lopbarībā ir pielīdzināmi pārtikas piesārņotājiem. Tāpēc varēja gaidīt, ka EFSA tiks uzticēts veikt novērtējumu par

minēto atlikumu radīto veselības apdraudējumu. Tomēr Komisija savā priekšlikumā ir saglabājusi spēkā esošos, dažos gadījumos pirms gadu desmitiem pieņemtos noteikumus, tos papildus neizvērtējot un nepamatojot.

3.4 Avāriju gadījumā ir svarīgi censties ietekmēt iedzīvotāju uzvedību un mudināt viņus izvēlēties pārtiku un dzērienus, kas ir nekaitīgi vai mazāk bīstami. Turklāt lauksaimniecības produktu ražotājiem jebkurā gadījumā jāzina par radioaktīvā piesārņojuma līmeni lopbarībā un to, kā barot dzīvniekus krīzes situācijā. Šai ziņā valstu iestādes un nozares organizācijas var uzņemties vadošo lomu, sniedzot norādījumus un veicinot izpratni.

3.5 Noteikumus par radioaktīvajiem nokrišņiem un radioaktivitātes līmeni ir būtiski tagad pārstrādāt tā, lai atvieglotu un precizētu to īstenošanu ES un dalībvalstu līmenī.

3.6 Maksimāli pieļaujamie radioaktivitātes līmeņi jāpielāgo sevišķi apdraudētu iedzīvotāju grupu vajadzībām, piemēram, zīdaiņu pārtikai jāpiemēro stingrāki noteikumi nekā pārtikas produktiem, kas paredzēti iedzīvotāju vispārējam patēriņam.

3.7 Saistībā ar kodolizmēģinājumiem un kodolenerģijas izmantošanu vai radioaktīvu vielu izmantošanu veselības aprūpē, rūpniecībā vai pētniecībā radioaktīvas vielas var nonākt virszemes ūdeņos. Lai gan parastos apstākļos to daudzums ir niecīgs, radioloģiskas avārijas gadījumā stāvoklis var mainīties. Tādēļ, ievērojot to, ka ūdens ir viena no galvenajām pārtikas produktu un lopbarības sastāvdaļām, tam vajadzētu būt iekļautam regulas pielikumos.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums “Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. xxxx/2010 ([...]. gada [...]), ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 (Vienoto TKO regulu) attiecībā uz atbalstu, kas piešķirts Vācijas Alkohola monopola ietvaros” ”

COM(2010) 336 galīgā redakcija – 2010/0183 (COD)

(2011/C 48/29)

Ziņotājs: **KIENLE kgs**

Eiropas Komisija 2010. gada 7. jūlijā un Padome 2010. gada 8. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums “Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. xxxx/2010 ([...]. gada [...]), ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 (Vienoto TKO regulu) attiecībā uz atbalstu, kas piešķirts Vācijas Alkohola monopola ietvaros” ”

COM(2010) 336 galīgā redakcija – 2010/0183 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), ar 114 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu:

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē ierosinātos pasākumus, kas paredz uz noteiktu laiku atstāt spēkā noteikumus attiecībā uz atbalstu, ko piešķir Vācijas Alkohola monopola ietvaros, nosakot, ka tie būs spēkā vēlākais līdz 2017. gada beigām, jo nekas neliecina par tirgus traucējumiem un ierosinātie pasākumi neietekmēs Kopienas budžetu.

1.2. EESK iesaka pārejas periodā rūpēties par to, lai ģimenēm, kas laukos nodarbojas ar tradicionālo spirta ražošanu, sociāli pieņemamā veidā atvieglotu pāreju uz cita veida uzņēmējdarbību un, it īpaši, saglabātu no ekoloģiskā viedokļa vērtīgos augļudārzus.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Komisija ierosina 2018. gada 1. janvārī atcelt kopš 1918. gada Vācijā pastāvošo monopolu uz lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirtu. Līdzšinējā kārtība ir tāda, ka Vācijas valsts iestādes piešķir destilācijas tiesības un nosaka iepirkuma cenu, kurai jāsedz izmaksas, kas rodas spirta rūpnīcām.

2.2. Līdz minētajam datumam pakāpeniski jāsamazina monopola veiktā ražošana/pārdošana:

— lauksaimnieciskās izcelsmes spirta muitas pārvaldes uzraudzītajām rūpnīcām (*landwirtschaftliche Verschlussbrennereien*), kuras pārstrādā galvenokārt graudaugus un kartupeļus, no monopola būs jāatsakās 2013. gada beigās un līdz tam katru gadu ražošana pakāpeniski jāsamazina par vienu trešdaļu (no 540 000 hektolītriem 2011. gadā līdz 180 000 hektolītriem 2013. gadā);

— mazapjoma vienotas nodokļa likmes spirta rūpnīcas (*Abfindungsbrennereien*), destilācijas rūpnīcu izmantotāji (*Stoffbesitzer*) un augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcas (*Obstgemeinschaftsbrennereien*) līdz pat 2017. gada beigām kopumā drīkst saražot līdz 60 000 hektolītru gadā.

2.3. Priekšlikums neietekmē Kopienas budžetu.

3. Piezīmes.

3.1. EESK atzinīgi vērtē ierosinājumu likvidēt Vācijā pastāvošo alkohola monopolu, uz noteiktu laiku paredzot izņēmuma noteikumus un nosakot dažādus termiņus, kad jāsamazina atļautā lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta ražošana.

3.2. ES 27 dalībvalstīs 2008. gadā kopumā saražoja 40,5 miljonus hektolītru lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta, galvenokārt no graudaugiem, cukurbietēm/melases, vīnogām, kartupeļiem, augļiem un citām izejvielām. Eiropas Savienībā lielākās lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta ražotājvalstis ir Francija (15,4 miljoni hektolītru), Vācija (5,9 miljoni hektolītru), Spānija (5,4 miljoni hektolītru) un Polija (1,9 miljoni hektolītru). Tajā pašā gadā ES dalībvalstīs no trešām valstīm importēja 13 miljonus hektolītru lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta. Lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirtu izmanto, lai ražotu produktus iedzīvotāju patēriņam (dzērieni un etiķis), un to lieto arī biodegvielas ražošanas nozarē un citām rūpniecības vajadzībām. Pēdējā laikā tā pieprasījums ir stipri palielinājies, jo to lieto degvielas ražošanas nozarē.

3.3. Taču tikai 10 % no lauksaimnieciskas izcelsmes etilspirta Vācijā ražo Vācijas Alkohola monopola ietvaros, piešķirot ražotājiem valsts atbalstu. Nesen publicēti dati liecina, ka monopola spirtu ražo 674 lauksaimnieciskas izcelsmes spirta rūpnīcas, kuru vidējais ražošanas apjoms ir 800 hektolītru. Aptuveni 28 000 mazapjoma vienotas nodokļa likmes spirta rūpnīcu, no kurām katru gadu darbojas apmēram 20 000 rūpnīcu, monopola ietvaros katru gadu drīkst saražot ne vairāk kā 300 litru spirta.

3.4. Alkohola monopols ļāvis līdz šim saglabāt tradicionālo un ļoti decentralizēto ražošanu mazos un ļoti mazos uzņēmumos. Tam ir būtiska nozīme reģionos, piemēram, Vācijas augstieņu novadu un Šarvaldes nomalēs. Politiķi un sabiedrība kopumā augsti vērtē to, ka lauksaimnieciskas izcelsmes spirta

rūpnīcas veic otrreizējo pārstrādi, tādējādi saudzējot vidi, un mazās un auglīkopības kooperatīvu spirta rūpnīcas nodrošina stabilus ienākumus, kā arī sekmē kultūrainavu kopšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

3.5. EESK apzinās, ka pēc alkohola monopola atcelšanas un lauksaimnieciskas izcelsmes alkohola tirgus liberalizācijas tradicionālās (un mazās) lauksaimnieciskas izcelsmes spirta rūpnīcas vairs nevarēs nodarboties ar rūpniecisku alkohola ražošanu. Tāpēc pārejas periodā jāmeklē iespējas, kā šīm lauksaimnieku ģimenēm sociāli pieņemamā veidā atvieglot pāreju uz citiem perspektīviem uzņēmējdarbības veidiem un saglabāt no ekoloģiskā viedokļa vērtīgos pļavu augļudārzus un parastos augļudārzus.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 663/2009, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā”

COM(2010) 283 galīgā redakcija – 2010/0150 (COD)

(2011/C 48/30)

Ziņotājs: **BUFFETAUT kgs**

Eiropas Parlaments 2010. gada 15. jūnijā un ES Padome 2010. gada 23. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 194. panta 1. punkta c) apakšpunktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 663/2009, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā

COM(2010) 283 galīgā redakcija — 2010/0150 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 6. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (2010. gada 15. septembra sēdē), ar 133 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta dokumenta vispārējo struktūru un Komisijas izvirzītos mērķus. Komiteja atzinīgi vērtē ideju izmantot Eiropas finansējumu kā daudzkrāšņojošu faktoru, lai paātrinātu ieguldījumus energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu jomā. EESK uzskata, ka finanšu palīdzības sadale starp tehnisko palīdzību, aizdevumiem ar atvieglotiem nosacījumiem un finanšu iestāžu garantijām ir labāk jāpamato. Komiteja norāda, ka jāprecizē jēdziens tehniskā palīdzība.

1.2. Komiteja izsaka cerību, ka Komisijas izstrādātie noteikumi tiks piemēroti un visi ieinteresētie finanšu starpnieki tiks pilnvaroti pārvaldīt finanšu instrumentu, bet projektu atlasī veiks finansējuma pārvaldības iestādes Komisijas uzraudzībā. EESK uzskata, ka jāprecizē fondu pārvaldības un pieejamības noteikumi, lai finanšu starpniekiem un projektu vadītājiem būtu skaidrība par to izmantošanu.

1.3. EESK uzskata, ka tomēr ir nepieciešami un lietderīgi daži paskaidrojumi attiecībā uz šādiem punktiem.

1.3.1. Pēc iespējas ātrāk (līdz 2010. gada beigām) jānoskaidro pieejamā finansējuma kopsumma (vai vismaz tās aplēse) papildus jau paziņotajiem 114 miljoniem euro, kas sadalījumā pa dalībvalstīm ir relatīvi ierobežota palīdzība. Taču jāņem vērā arī sviras efekts, ko radīs privāto investoru papildu finansējums un projektu un investīciju veicināšana, ja vien tehniskās palīdzības posmā tiks nodrošināts būtisks atbalsts.

1.3.2. Termina “rentabli projekti” definēšana: piemēram, ēku, īpaši veco ēku, izolācija, kas ir būtisks energoefektivitātes faktors, energotaupības ziņā ir rentabla ilgtermiņā. Terminu “rentabls projekts” jāizprot šādi: tie ir finansējami projekti, ko nevarētu īstenot bez ES atbalsta. Terminu “rentabls projekts” regulā varētu skaidrot ar piebildi, ka tas ir “projekts, kura finansiālo līdzsvaru nodrošina ar Eiropas instrumentu atbalstu”.

1.3.3. Atbilstības kritēriji:

— EESK apzinās un piekrīt, ka neviens no attiecīgajiem sektoriem nav prioritārs un ka energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu jomā tiks piemēroti investīciju un Eiropas mērķu īstenošanas kritēriji. Par atbilstīgiem tiks uzskatīti projekti, kas saistīti ar energoefektivitātes līgumiem, kā arī projekti, kuriem jau piešķirts Eiropas finansējums. EESK uzsver, ka šā instrumenta mērķis ir veicināt sinerģiju ar struktūrfondiem un Kohēzijas fondu;

— ja nebūs izstrādāts iepriekš atlasīto projektu saraksts (kā tas ir Regulā Nr. 663/2009), EESK uzmanīgi sekos līdzī piešķirtā finansējuma sadalījumam starp projektu finansēšanu un tehnisko palīdzību; Komiteja uzskata, ka finansējuma lielākā daļa jāpiešķir investīcijām vai konkrētiem projektiem;

— Komiteja norāda, ka regulā nebūs iepriekš atlasīto projektu saraksta un fonds izvēlies projektus, pamatojoties uz regulā noteiktajiem kritērijiem. Par finansētajiem projektiem būs jāizstrādā ziņojums;

— EESK uzsver, ka, piešķirot finansiālu palīdzību investīciju projektiem, jāņem vērā neitralitātes princips attiecībā pret projekta īstenotāju (kas var būt publiska vai privāta persona). Tādējādi šos projektus varētu īstenot publiskā un privātā sektora partnerības ietvaros;

— vispārīgā nozīmē Komiteja norāda, ka atbilstības kritēriji galvenokārt jāattiecinā uz projektu tehnisko drošību, to finansiālo nodrošinājumu un konkrētiem rezultātiem, kas sagaidāmi energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu jomā;

— EESK uzskata, ka vairāk jāprecizē atbilstības kritēriji attiecībā uz "pasākumiem, kuriem ir ātra," izvērtējama un būtiska ietekme.

1.4. Komiteja saprot Komisijas vēlmi, ka iesaistītajām vietējām pašvaldībām "jāpauž politiska apņemšanās mazināt klimata pārmaiņas, ietverot precīzus mērķus", tomēr brīdina par pārāk lielo uzticēšanos nostājai, kuru lielākā mērā raksturo politikorektas idejas un komunikācija, nevis konkrēti pasākumi, kas balstīti uz stabilām un inovatīvām metodēm vai efektīvām vadības sistēmām, kuras pārbaudītas energoefektivitātes, siltumtīklu vai atjaunojamo energoresursu jomā;

2. Regulas, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā, pamats un principi.

2.1. Eiropas enerģētikas programmai ekonomikas atveseļošanai (EEPEA) piešķirti 3,98 miljardi *euro*. Saistības par gandrīz visu minēto summu bija paredzēts uzņemties jau sākot no 2010. gada. Taču 114 miljardi *euro* netiks sadalīti saskaņā ar EEPEA; ja projekti neatbilst noteiktajām juridiskajām, finansiālajām un tehniskajām prasībām, šī summa var izrādīties lielāka.

2.2. EEPEA regulas II nodaļā paredzētais, bet nesadalītais finansējums tiks izmantots, lai izveidotu mērķtiecīgu finanšu instrumentu, kas veicinātu energoefektivitāti un iniciatīvas atjaunojamo energoresursu jomā atbilstīgi priekšlikumam par ilgtspējīgas enerģijas finansēšanu.

3. Vispārīgi principi.

3.1. Šis finanšu instruments paredzēts, lai atbalstītu RENTABLU projektu izstrādi energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu jomā un veicinātu ieguldījumu finansēšanu minētajās jomās, īpaši pilsētvidē.

3.2. Lai būtiski palielinātu decentralizētu ieguldījumu skaitu, finansējuma saņēmēji būs pašvaldību, vietējās un reģionālās valsts iestādes, tostarp publiskā un privātā sektora partnerības.

3.3. Ilgtspējīgas enerģijas projekti, kas saņems finansējumu, ietver arī sabiedriskās un privātās ēkas, augstu energoefektivitātes koģenerāciju un centralizētus apkures/dzesēšanas tīklus, decentralizētus vietējos atjaunojamus energoresursus, ekoloģisku pilsētu transportu un vietējo infrastruktūru, piemēram, viedos tīklus, efektīvu ielu apgaismojumu un viedās mērierīces.

4. Atlases un atbilstības kritēriji.

4.1. Instrumenta ietvaros finansē tikai tos pasākumus, kam ir ātra, izvērtējama un būtiska ietekme uz Eiropas Savienības ekonomikas atveseļošanu un kuri palielina energoapgādes drošību un samazina siltumnīcefekta gāzu emisiju.

4.2. Salīdzinājumā ar iesaistīto pašvaldību vai uzņēmumu cita veida ieguldījumiem Kopienas finansējuma mērķis ir panākt sviras efektu atbilstīgi noteiktiem kritērijiem, kas saistīti, pirmkārt, ar pašvaldību īstenoto politiku un, otrkārt, ar projektu tehniskajiem un finansiālajiem aspektiem.

4.3. Pašvaldībām izvirzītie noteikumi attiecas uz to iesaistīšanos cīņā ar klimata pārmaiņām, skaidri izvirzītiem mērķiem, izstrādāto stratēģiju veidu, to īstenošanas uzraudzību un publiskumu, kā arī rezultātiem.

4.4. Tehniskie un finanšu noteikumi paredzēti, lai nodrošinātu pamatotu un tehniski piemērotu pieeju, stabili finansējumu, lai Eiropas atbalsts sekmētu citus publisko vai privāto iestāžu ieguldījumus, saimniecisko un sociālo ietekmi, ietekmi uz vidi, projektu ģeogrāfisko līdzsvarotību un to gatavības pakāpi, lai iespējami ātrāk uzsāktu investīciju konkrētu īstenošanu.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar kuru izdara grozījumus Direktīvā 2008/9/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvā 2006/112/EK paredzētajai pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanai nodokļa maksātājiem, kas neveic uzņēmējdarbību attiecīgās valsts teritorijā, bet veic uzņēmējdarbību citā dalībvalstī"

COM(2010) 381 galīgā redakcija – 2010/0205 (CNS)

(2011/C 48/31)

Eiropas Savienības Padome 2010. gada 4. augustā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 113. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

"Priekšlikums Padomes Direktīvai ar kuru izdara grozījumus Direktīvā 2008/9/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvā 2006/112/EK paredzētajai pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanai nodokļa maksātājiem, kas neveic uzņēmējdarbību attiecīgās valsts teritorijā, bet veic uzņēmējdarbību citā dalībvalstī"

COM(2010)381 galīgā redakcija – 2010/0205 (CNS).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 465. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (2010. gada 15. septembra sēdē), vienprātīgi, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai (ES) Nr. 2187/2005, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005 attiecībā uz augstākas izmēra kategorijas zivju atlasīšanas aizliegumu un plekstes un akmeņplekstes zvejas ierobežojumiem Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā”

COM(2010) 325 galīgā redakcija – 2010/0175 (COD)

(2011/C 48/32)

Eiropas Parlaments 2010. gada 6. jūlijā un Eiropas Savienības Padome 2010. gada 8. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai (ES) Nr. 2187/2005, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005 attiecībā uz augstākas izmēra kategorijas zivju atlasīšanas aizliegumu un plekstes un akmeņplekstes zvejas ierobežojumiem Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā”

COM(2010) 325 galīgā redakcija – 2010/0175 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 465. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vīnogulāju veģetatīvās pavairošanas materiāla tirdzniecību"
(pārstrādāta redakcija)**

COM(2010) 359 galīgā redakcija – 2010/0194 (COD)

(2011/C 48/33)

Eiropas Parlaments 2010. gada 8. jūlijā un Eiropas Savienības Padome 2010. gada 7. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vīnogulāju veģetatīvās pavairošanas materiāla tirdzniecību"
(pārstrādāta redakcija)*

COM(2010) 359 galīgā redakcija – 2010/0194 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli agrāk pieņemtajos atzinumos (CESE 807/2000, pieņemts 2000. gada 13. jūlijā (*), un CESE 1360/2002, pieņemts 2002. gada 11. decembrī (**), Komiteja 465. plenārsesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (15. septembra sēdē), vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi iepriekš minētajā dokumentā.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI

(*) ESC atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar kuru groza direktīvu 68/193/EEC par vīnogulāju veģetatīvās pavairošanas materiāla tirdzniecību", OV C 268, 42 lpp. 19.09.2000.

(**) EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar kuru groza direktīvas 66/401/EEK par lopbarības augu sēklu tirdzniecību, 66/402/EEK par graudaugu sēklu tirdzniecību, 68/193/EEK par vīnogulāju veģetatīvās pavairošanas materiāla tirdzniecību, 92/33/EEK par tirdzniecību ar dārzena pavairošanas un stādāmo materiālu, kas nav sēklas, 92/34/EEK par tirdzniecību ar augļaugu pavairošanas un stādāmo materiālu, 98/56/EK par dekoratīvo augu pavairošanas materiāla tirdzniecību, 2002/54/EK par biešu sēklu tirdzniecību, 2002/55/EK par dārzena sēklu tirdzniecību, 2002/56/EK par sēklas kartupeļu tirdzniecību un 2002/57/EK par eļļas augu un šķiedraugu sēklu tirdzniecību attiecībā uz Kopienas salīdzinošajām pārbaudēm un pētījumiem", OV C 85, 43.-44. lpp. 08.04.2003.

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**465. plenārsesija 2010. gada 15. un 16. septembrī**

2011/C 48/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Trešais labāka regulējuma stratēģiskais pārskats Eiropas Savienībā" – COM(2009) 15 galīgā redakcija – Komisijas darba dokuments "Administratīvā sloga mazināšana Eiropas Savienībā. Pielikums trešajam labāka regulējuma stratēģiskajam pārskatam" – COM(2009) 16 galīgā redakcija – Komisijas darba dokuments "Trešais progresa ziņojums par normatīvās vides vienkāršošanas stratēģiju" – COM(2009) 17 galīgā redakcija	107
2011/C 48/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Gatavojoties nākotnei: kopējas stratēģijas izstrādāšana svarīgām pamattehnoloģijām ES" – COM(2009) 512 galīgā redakcija	112
2011/C 48/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata "Uzņēmējdarbības reģistru sadarbība" " – COM(2009) 614 galīgā redakcija	120
2011/C 48/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pētniecības pamatprogrammu īstenošanas vienkāršošana" – COM(2010) 187 galīgā redakcija	129
2011/C 48/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 97/68/EK attiecībā uz noteikumiem par motoriem, ko laiž tirgū saskaņā ar "elastīguma sistēmu" – COM(2010) 362 galīgā redakcija – 2010/0195 (COD)	134
2011/C 48/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, ar ko atceļ Pamatlēmumu 2004/68/TI" – COM(2010) 94 galīgā redakcija – 2010/0064 (COD)	138
2011/C 48/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā" – COM(2009) 591 galīgā redakcija	145
2011/C 48/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – ES redzējuma un mērķu iespējamības bioloģiskās daudzveidības jomā laikposmam pēc 2010. gada" – COM(2010) 4 galīgā redakcija	150

2011/C 48/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata “Meža aizsardzība un meža informācija ES – gādājot par mežu gatavību klimata pārmaiņām” COM(2010) 66 galīgā redakcija	155
2011/C 48/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai (Euratom) par pārtikas produktu un lopbarības maksimāli pieļaujamo radioaktīvā piesārņojuma līmeni pēc kodolavārijas vai citas radiācijas avārijas situācijas (pārstrādāta redakcija)” – COM(2010) 184 galīgā redakcija – 2010/0098 (CNS)	160
2011/C 48/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums “Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. xxxx/2010 ([...]. gada [...]), ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 (Vienoto TKO regulu) attiecībā uz atbalstu, kas piešķirts Vācijas Alkohola monopola ietvaros” – COM(2010) 336 galīgā redakcija – 2010/0183 (COD)	163
2011/C 48/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 663/2009, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā” – COM(2010) 283 galīgā redakcija – 2010/0150 (COD)	165
2011/C 48/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar kuru izdara grozījumus Direktīvā 2008/9/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvā 2006/112/EK paredzētajai pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanai nodokļa maksātājiem, kas neveic uzņēmējdarbību attiecīgās valsts teritorijā, bet veic uzņēmējdarbību citā dalībvalstī” – COM(2010) 381 galīgā redakcija – 2010/0205 (CNS)	167
2011/C 48/32	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai (ES) Nr. 2187/2005, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005 attiecībā uz augstākas izmēra kategorijas zivju atlasīšanas aizliegumu un plekstes un akmeņplekstes zvejas ierobežojumiem Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā” – COM(2010) 325 galīgā redakcija – 2010/0175 (COD)	168
2011/C 48/33	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vīnogulāju veģetatīvās pavairošanas materiāla tirdzniecību” (pārstrādāta redakcija) – COM(2010) 359 galīgā redakcija – 2010/0194 (COD)	169

Abonementa cenas 2011. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 100 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 770 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

